

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**INFORMAATIOSODANKÄYNNIN MERKITYS – KÄSITETUTKIMUS,
DOKTRIINITUTKIMUS SEKÄ TAPAUSTUTKIMUS
KRIMIN JA SYYRIAN OPERAATIOISTA**

Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö

Insinöörikapteeni
Jouni Flyktman

Yleisesikuntaupseerikurssi 58
Ilmasotalinja

Heinäkuu 2017

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Yleisesikuntaupseerikurssi 58	Linja Ilmasotalinja
Tekijä Insinöörikapteeni Jouni Flyktman	
Tutkielman nimi Informaatioidankäynnin merkitys – käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaustutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kurssikirjasto
Aika Heinäkuu 2017	Sivumäärä 143
Tiivistelmä <p>Tutkimuksessa selvitettiin informaatioidankäynnin merkitystä osana kansainvälisiä suhteita ja sodankäyntiä. Tutkimusstrategia oli kolmiosainen ja asteittain tarkentuva siten, että ensimmäisessä osassa informaatioidankäyntiä tutkittiin käsitteellisesti ja luotiin tutkimuksen viitekehys. Toisessa osassa tutkittiin informaatioidankäynnin esiintymistä Yhdysvaltojen ja Venäjän strategia-asiakirjoissa ja doktriineissa. Kolmas osa oli tapaustutkimus Venäjän informaatioidankäynnistä Krimin ja Syyrian operaatioissa.</p> <p>Käsiteanalyysissa analysoitiin informaatioidankäynnin käsitteen merkitystä sekä suhdetta lähikäsitteisiin. Informaatioidankäynnin käsitteen merkityksiksi tunnistettiin: 1) käsityksiin ja käyttäytymiseen vaikuttaminen ja 2) vastustajan sotilaallisen päätöksenteon heikentäminen. Informaatiojärjestelmiin vaikuttaminen eli kybersodankäynti ja disinformaatio voivat olla menetelmiä informaatioidankäynnissä, mutta rajattiin informaatioidankäynnin käsitteen merkityksen ulkopuolelle.</p> <p>Sekä Yhdysvaltojen että Venäjän informaatioidankäynnin doktriinin havaittiin sisältävän käsiteanalyysissa tunnistetut informaatioidankäynnin merkitykset. Keskeisimmät erot ovat koetussa uhkakuvassa ja haavoittuvuuksissa sekä toimenpiteissä, joilla uhkiin vastataan. Doktriinien mukaan Venäjällä keskeisimpänä haavoittuvuutena pidetään yhteiskunnan vakautta ja Yhdysvalloissa puolestaan kriittisen infrastruktuurin haavoittuvuutta. Tärkeimmät eroja selittävät tekijät ovat erilainen sodan kuva, voimasuhde ja sisäpoliittinen tilanne.</p> <p>Empiirinen osa toteutettiin tapaustutkimuksena soveltamalla diskurssianalyysia venäjänkielisessä Izvestija-sanomalehdessä julkaistujen operaatioita koskevien uutisten analysoimiseen. Analyysia tuettiin esiintyvyyssanalyysilla, jossa tarkasteltiin tunnistettujen diskurssien esiintymistä kvantitatiivisesti operaatioiden aikana. Operaatioissa keskeisimmät diskursiiviset funktiot olivat operaation hyödyn ja laillisuuden osoittaminen. Kyseisten diskurssien esiintyvyys oli suurin heti operaatioiden käynnistymisen jälkeen. Operaatioihin liittyi myös identiteettien rakentamista liittolaisille, vastustajille ja vihollisille. Tutkimustuloksena luotiin diskurssien kuvailun lisäksi malli Venäjän informaatioidankäynnistä sotilasoperaatioissa.</p> <p>Tutkimus osoitti, että informaatioidankäynnillä on keskeinen merkitys kansainvälisissä suhteissa ja sodankäynnissä niin teoriassa kuin käytännössäkin, mutta pelkällä informaatioidankäynnillä valtiot eivät voi saavuttaa ulkopoliittisia tavoitteitaan ja informaatioidankäynnistä voi olla jopa haittaa valtioiden maineelle.</p>	
Avainsanat Informaatioidankäynti, Informaatiovaikuttaminen, Informaatioympäristö, Venäjä, Krim, Syyria, Käsiteanalyysi, Diskurssianalyysi, Doktriini	

INFORMAATIOSODANKÄYNNIN MERKITYS

1.	JOHDANTO	1
2.	INFORMAATIOSODANKÄYNTI	8
2.1.	Käsiteanalyysin aineisto ja menetelmät	8
2.2.	Informaatio- ja informaatioympäristö	9
2.3.	Informaatio ja informaatioympäristö	10
2.4.	Informaatio- ja informaatioympäristön lähikäsitteet	17
2.5.	Informaatio- ja informaatioympäristön suhde sodankäyntiin	27
2.6.	Informaatio- ja informaatioympäristön kansainvälisten suhteiden näkökulmasta	36
2.7.	Käsiteanalyysin tulokset	44
3.	YHDYSVALTOJEN JA VENÄJÄN DOKTRIINI	47
3.1.	Doktriinitutkimuksen aineisto ja menetelmät	47
3.2.	Yhdysvallat	49
3.3.	Venäjä	61
3.4.	Doktriinitutkimuksen tulokset	76
4.	TAPAUSTUTKIMUS – KRIMIN JA SYYRIAN OPERAATIOT	79
4.1.	Aineisto	80
4.2.	Menetelmät	84
4.3.	Krimin operaatio	91
4.4.	Syyrian operaatio	106
4.5.	Tapaustutkimuksen tulokset	127
5.	POHDINTA	132
5.1.	Informaatio- ja informaatioympäristön käsite	132
5.2.	Informaatio- ja informaatioympäristön käsite Yhdysvalloissa ja Venäjällä	134
5.3.	Venäjä ja informaatio- ja informaatioympäristön käsite osana sotilasoperaatioita	136
5.4.	Venäjä ja informaatio- ja informaatioympäristön käsite vaikutuksia	138
5.5.	Luotettavuusarvio	139
5.6.	Jatkotutkimusmahdollisuuksia	140
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET	141
	LÄHDELUETTELO	144
	LIITE 1: ESIINTYVYYSANALYYSIN TULOKSET	167
	LIITE 2: LUOTETTAVUUSANALYYSI	180

INFORMAATIOSODANKÄYNNIN MERKITYS – KÄSITETUTKIMUS, DOKTRIINITUTKIMUS SEKÄ TAPAUSTUTKIMUS KRIMIN JA SYYRIAN OPERAATIOISTA

1. JOHDANTO

Informaatioteknologian kehitys on muuttanut yhteiskuntaa merkittävästi viimeisten vuosikymmenten kuluessa ja puhutaan jopa teolliseen vallankumoukseen verrattavasta informaatiovallankumouksesta sekä informaatioyhteiskunnasta. Informaation merkitys näyttää korostuneen myös kansainvälisissä suhteissa ja sodankäynnissä. Ilmiötä nimitetään informaatiiosodankäynniksi ja se on tällä hetkellä ajankohtainen aihe ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa keskustelussa. Aiheen käsittely on kuitenkin usein pinnallista ja sen asemointi osaksi kansainvälistä politiikkaa ja sodankäyntiä on käsitteellisesti puutteellista.

Tutkimuksessa informaatiiosodankäynti on käsitteenä ongelmallinen, sillä sitä käytetään usein hyvin laajassa merkityksessä. Informaatiiosodan diskurssin on todettu laajentaneen käsityksiä sodasta ja sodankäynnistä. Informaatiiosodankäynti on hämärtänyt normaalin (mielipiteisiin) vaikuttamisen ja sodankäynnin rajaa. Mielipiteisiin vaikuttamisen kutsumisella informaatiiosodaksi on ollut tavanomaista poliittista kamppailua militarisoiva vaikutus. Tästä johtuen informaatiiosodan diskurssin analyttinen heikkous on sen laajuus.¹

Käsitteiden tarkastelua monimutkaistaa se, että erityisesti yhdysvaltalainen terminologia on muuttunut merkittävästi 2000-luvulla ja monista jo vakiintuneista käsitteistä on luovuttu. Esimerkiksi yhdysvaltalaisen terminologiaan ei enää nykyisin kuulu informaatiiosodankäyntiä tai psykologisia operaatioita, vaikka ne olivat ehtineet jo vakiintua termeinä.

Useissa informaatiiosodankäyntiä koskevissa tutkimuksissa käsitteitä ei ole määritelty eksplisiittisesti. Tutkittavaa ilmiötä kutsutaan niissä esimerkiksi informaatiiosodankäynniksi², informaatiokampanjaksi³ tai informaatiotoiminnoiksi⁴ tai informaatiovaikuttamiseksi. Joissakin tutkimuksissa on tietoisesti käytetty informaatiiosodankäyntiä kapeampia käsitteitä kuten propaganda ja disinformaatio ja todettu kyseisen valinnan vaikuttavan tutkimuksen rajauksiin.⁵

---

¹ Raitasalo & Sipilä 2008, 331.

² Esimerkiksi Pomerantsev 2015.

³ Esimerkiksi NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014, 2015a, 2016a ja 2016b

⁴ Esimerkiksi NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014 ja 2016b.

⁵ Pynnöniemi & Rácz 2016, 15.

Informaatiosodankäynnin (käsitteellistä) suhdetta sodankäyntiin, tavanomaiseen poliittiseen kamppailuun ja lähikäsitteisiin kuten kybersodankäynti ei ole tarkasteltu aikaisemmassa tutkimuksessa yksityiskohtaisesti. Joissakin tutkimuksissa käsiteanalyysin lähdeaineistona on käytetty pelkästään asevoimien doktriineja, minkä seurauksena kyseiset käsiteanalyysit ovat johtaneet doktriineissa käytettyjen käsitteiden kuvailuun tai toistamiseen.⁶

Informaatiosodankäyntiä on tutkittu kulloinkin vallitsevan sodan kuvan, geopoliittisen tilanteen ja ajankohtaisten sotilaallisten operaatioiden näkökulmasta. Informaatiosodankäynnin käsitteen laajuuden vuoksi sen tutkimus on kohdistunut useisiin eri ilmiöihin. Tästä syystä informaatiosodankäynnin käsitettä on tarkasteltava analyttisesti ja pyrittävä erittelemään niitä eri asioita, joihin käsitteellä tyypillisesti viitataan.

Suomessa informaatiosodankäynti tuli ajankohtaiseksi tutkimusteemaksi 1990-lopussa ja 2000-luvun Kosovon sodan, syyskuun 11. päivän terrori-iskujen, Afganistanin sodan ja Tšetšenian toisen sodan vuoksi, sillä niissä informaatiosodankäynnillä katsottiin olleen keskeinen merkitys. Aiheesta julkaistiin tutkimuksia Maanpuolustuskorkeakoulussa ja sitä tutkittiin sekä kognitiivisesta näkökulmasta propagandana ja psykologisina operaatioina⁷ sekä teknologisesta näkökulmasta esimerkiksi johtamissodankäyntinä⁸.

Tutkimukset perustuivat yleensä Yhdysvaltojen asevoimien doktriinin ja edellä mainittujen sotien kuvailuun ja analysointiin. Venäjän informaatiosodankäyntiä on tutkittu Suomessa 1990- ja 2000-luvulla satunnaisesti. Tutkimukset ovat perustuneet venäläisten sotatieteellisiin julkaisuihin sekä länsimaisten tutkijoiden kuten yhdysvaltaisen Timothy Thomasin tutkimuksiin.⁹

Ukrainan sodan myötä kiristyneen geopoliittisen tilanteen seurauksena Venäjän informaatiosodankäynti nousi informaatiosodankäynnin tutkimuksen keskiöön. Heti Krimin operaation jälkeen julkaistiin nopeasti useita Krimin operaatiota ja siihen liittyntä informaatiosodankäyntiä kuvailleita katsauksia.¹⁰ Vuosina 2015 ja 2016 tutkimuskirjallisuus on täydentynyt useilla tutkimuksilla, joissa käsitellään Venäjän informaatiosodankäyntiä kokonaisvaltaisemmin ja menetelmällisesti hienostuneemmin kuin heti operaation jälkeen julkaistuissa tutkimuksissa. Eriytisesti tutkimuslaitokset kuten Naton strategisen kommunikaation osaamiskeskus (NATO

---

⁶ Esimerkiksi Ventre 2009 ja Cicalese 2013

⁷ Rantapelkonen 2000, Rantapelkonen 2002, Huhtinen 2002, Halonen 2005, Virta 2005 ja Kuusisto & Rantapelkonen 2005.

⁸ Heiskanen 2000.

⁹ Thomas 1998a, Thomas 1998b ja Thomas 2004.

¹⁰ Virta et al. 2014, Darczewska 2014, NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014 ja Pynnöniemi 2014a ja 2014b.

Strategic Communications Centre of Excellence)¹¹, Ulkopoliittinen instituutti¹² ja Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)¹³ ovat antaneet kontribuutionsa aiheeseen. Tutkimuksissa on käytetty aineistona yleisesti media-aineistoja kuten sanomalehti uutisia ja televisio-ohjelmia. Menetelminä on käytetty esimerkiksi sisällönanalyysia, koodausta ja teemoittelua.

Ulkopoliittisen instituutin tutkijoiden Katri Pynnöniemen ja András Ráczin toimittamassa, vuonna 2016 julkaistussa, artikkelikokoelmassa *Fog of Falsehood: Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine* on sovellettu propagandan analysointityökaluja disinformaation ja propagandan tunnistamiseen Venäjän johdon virallisista lausunnoista sekä media-aineistosta.¹⁴ Tutkimus perustui neljään yksittäisen lyhytkestoisen tapahtumaan, joita tosin nivottiin yhteen niin sanoituilla metanarratiiveilla. Teemojen esiintymisen kestoja tarkasteltiin myös kvantitatiivisesti ajan funktiona.

Viimeaikainen Venäjän informaatiotodankäynnin tutkimus on kohdistunut pääasiassa Ukrainan sotaan, kun taas Venäjän Syyrian operaatioon liittyvästä informaatiotodankäynnistä ei ole toistaiseksi julkaistu tutkimuksia. Siksi sen tutkiminen tarjosi mahdollisuuden syventää käsitystä Venäjän käyttämistä menetelmistä ja erotella operaatiokohtaisia tekijöitä operaatiosta riippumattomista tekijöistä.

Tässä tutkimuksessa tunnistettiin informaatiotodankäynnille erilaisia merkityssisältöjä, esimerkiksi propaganda ja informaatiotodankäynnin perustainen sodankäynti. Merkityssisällöillä on oma tutkimushistoriansa, joka joidenkin merkitysten osalta ulottuu aikaan ennen informaatiotodankäynnin käsitteen ilmestymistä keskusteluun. Esimerkiksi propagandaa on tutkittu jo ainakin 1920-luvulta lähtien ja siitä on kirjoitettu useita perusteoksia.¹⁵ Propagandaa on tarkasteltu käsitteenä, sodankäyntiin kuuluvana toimintana ja oikeudellisesti myös Maanpuolustuskorkeakoulun informaatiotodankäynnin tutkimuksessa.¹⁶

Tämän tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat informaatio, informaatio-operaatiot, informaatioympäristö, informaatiotodankäynti ja informaatiotodankäynti ja informaatiotodankäynti. Muita tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteitä ovat muun muassa kybersodankäynti, strateginen kom-

---

¹¹ NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2015a, 2015b, 2016a, 2016b, 2016c, Giles 2016 ja Nimmo 2016.

¹² Pynnöniemi & Rácz 2016.

¹³ Franke 2015.

¹⁴ Pynnöniemi & Rácz 2016.

¹⁵ Lasswell 1927, Johnson-Cartee 2004 ja Jowett & O'Donnell 2014.

¹⁶ Halonen 2005.

munikaatio ja propaganda. Rinnakkais- ja yläkäsitteitä, kuten kybersodankäyntiä ja hybridi-sodankäyntiä ei pyritä määrittelemään vastaavalla tarkkuudella kuin pääkäsitettä informaatio-sodankäyntiä, sillä niiden tarkastelu olisi erillisen tutkimuksen aihe.

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella informaatio-sodankäyntiä käsitteenä ja ilmiönä, analysoida Yhdysvaltojen ja Venäjän informaatio-sodankäynnin doktriineja teoreettisessa viitekehyyksessä sekä tutkia tapausesimerkkeinä Venäjän informaatio-sodankäyntiä Krimin ja Syyrian operaatioissa.

Tutkimusongelma on ”**Mikä on informaatio-sodankäynnin merkitys?**”. Tutkimusongelmassa esiintyvä sana merkitys on tarkoituksellisesti monimerkityksinen. Se voidaan ymmärtää ainakin käsitteen merkitykseksi sekä ilmiön merkitykseksi. Siksi tutkimusongelmaa tarkasteltiin kolmesta eri näkökulmasta kolmella eri tutkimusmenetelmällä ja aineistolla. Tutkimusongelmaa lähestyttiin seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Mitä on informaatio-sodankäynti?
  - Mitä merkityksiä informaatio-sodankäynnin käsitteellä on?
  - Mitkä ovat informaatio-sodankäynnin lähikäsitteet ja mikä on informaatio-sodankäynnin käsitteen suhde niihin?
2. Millainen on Yhdysvaltojen ja Venäjän informaatio-sodankäynnin doktriini?
  - Miten informaatio-sodankäynti on käsitteellistetty doktriineissa?
  - Mitkä ovat keskeisimmät yhteiset tekijät ja erot maiden välillä ja mikä selittää ne?
3. Miten Venäjä on käynyt informaatio-sotaa Krimin ja Syyrian operaatioissa?
  - Mitä diskursseja operaatioista on esiintynyt mediassa ja mikä ovat niiden funktiot?
  - Miten diskurssit ovat ajoittuneet suhteessa operaatioon?
  - Mitä yhteisiä tekijöitä ja eroja Krimin ja Syyrian operaatioilla on ja mikä selittää ne?

Tutkimuksen keskeisin ja kaikkia tutkimuskysymyksiä koskeva rajaus oli informaatio-sodankäynnin käsitteleminen osana kansainvälisiä suhteita ja sodankäyntiä. Informaatio-sodankäyntiä olisi ollut mahdollista tarkastella myös muiden tieteenalojen, kuten psykologian, viestinnän tai kansainvälisen oikeuden, näkökulmasta. Se ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta eikä tutkijalla ollut vaadittua osaamista.

Tutkimuksen ulkopuolella rajattiin uutisoinnin todistaminen valtiojohtoiseksi toiminnaksi, sillä se on vaikeaa myös organisaatioille, jotka pyrkivät selvittämään sitä päätyönään. Venäjän strategisten tavoitteiden määrittäminen rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, sillä tavoitteiden selvittäminen ei ollut mahdollista. Tutkimuksessa voitiin tarkastella vain tavoitteiden ilmenemistä

mediassa.¹⁷ Informaatiosodankäynnin ja propagandan tutkimuksessa on tarkasteltu usein yksittäisiä propagandamenetelmiä ja -keinoja.¹⁸ Yksittäisten menetelmien tunnistaminen rajattiin pois, sillä se johtaisi niin sanotusti taistelutekniseen tarkasteluun ja suuntaisi huomion pois toiminnan tavoitteista ja sanomasta, jota propagandalla pyritään välittämään. Jokaisen tutkimuskysymyksen käsittelyn tueksi asetettiin lisärajoituksia, jotka on esitelty ja perusteltu vasta kutakin tutkimuskysymystä käsittelevässä luvussa, koska rajoitukset perustuvat osittain aikaisempien lukujen tutkimustuloksiin.

Tutkimus asemoitiin osaksi strategian tutkimusta ja sen lähestymistavaksi valittiin konstruktivismi. Näkökulmana konstruktivismi voi auttaa hahmottamaan paremmin toisten osapuolten motiiveja, identiteettiä ja tavoitteita.¹⁹ Erityisen keskeistä se on informaatiosodankäyntiä tutkittaessa, jotta kyettäisiin erottamaan informaatiosodankäynti poliittisesta kamppailusta ja eriävien mielipiteiden ilmaisemista.

Tutkimus jakautui kolmeen osaan ja asteittain tarkentuva tutkimusstrategia on esitetty seuraavassa kuvassa. Ensimmäisessä osassa tarkasteltiin käsitteellisesti, mitä on informaatiosodankäynti. Toisessa osassa tarkasteltiin informaatiosodankäynnin ilmenemistä Yhdysvaltojen ja Venäjän strategia-asiakirjoissa ja doktriinissa. Kolmannessa, tutkimuksen empiirisessä osassa, tarkasteltiin informaatiosodankäynnin ilmenemistä Venäjän operaatioissa Krimillä ja Syyriassa. Tutkimuksen osat perustuivat aikaisempien osien tuloksiin, mutta sen lisäksi osat on tarkoitettu itsenäistä arvoa tuottaviksi ja jokainen osa voisikin hieman laajennettuna olla oma itsenäinen tutkimuksensa. Esimerkiksi käsiteanalyysi on sekä tutkimustulos että tutkimuksen lähtökohta. Osista on pyritty karsimaan päällekkäisyydet pois, mutta niiden välinen keskustelu taas on pyritty säilyttämään.

Ensimmäisessä osassa menetelmänä käytettiin käsiteanalyttisiä menetelmiä, sillä niiden avulla voitiin jäsentää tarkasteltavaa käsitettä, ymmärtää käsitteeseen liitettyjä merkityksiä, selkeyttää käsitteen ja lähikäsitteiden suhteita ja tunnistaa käsitteen kriittisiä ominaispiirteitä.²⁰ Tutkimuksen toisessa osassa tarkasteltiin Yhdysvaltojen ja Venäjän strategia-asiakirjoja ja informaatiosodankäynnin doktriinia ensimmäisessä osassa rakennetussa viitekehyksessä. Kolmannessa osassa tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysia, jota on sovellettu kansainvälisten

---

¹⁷ Sillanpää 2010. Tavoitteita olisi mahdollista tarkastella myös toiminnan perusteella. Tässä tutkimuksessa toimintaa tarkastellaan vain välillisesti eli siten kuin se kuvataan mediassa.

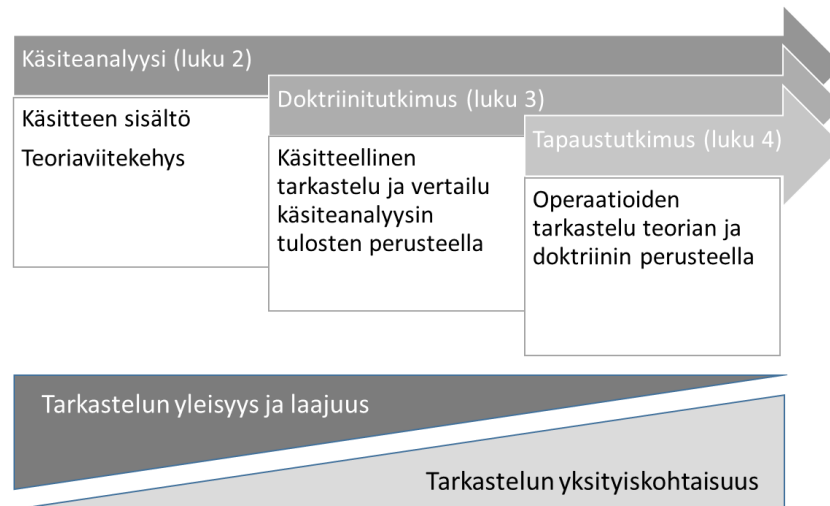
¹⁸ Esimerkiksi NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2015a.

¹⁹ Perheentupa 2013.

²⁰ Nuopponen 2009, 313.

suhteiden ja sotatieteiden tutkimuksessa aikaisemminkin.²¹ Sen arvioitiin soveltuvan hyvin tutkimusmenetelmäksi, sillä se perustuu ajatukseen todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta kuten tutkimuksen teoreettiseksi lähestymistavaksi valittu konstruktivismi. Diskurssit tunnistamalla oli mahdollista arvioida, miten niitä yritetään käyttää todellisuuden rakentamiseen. Informaatioidankäynnissä pyritään muokkaamaan käsitystä todellisuudesta, joten huomion kiinnittäminen diskursseihin oli keskeistä.

Kuva 1. Tutkimuksen rakenne. Tutkimuksen osat perustuivat aikaisempien osien tuloksiin ja tarkastelu eteni yleisestä yksityiskohtaiseen osasta toiseen.

Tutkimusraportissa on kuvattu eksplisiittisesti tieteenfilosofiset ja menetelmälliset valinnat silläkin riskillä, että se heikentäisi niistä kiinnostumattoman lukijan lukukokemusta. Valintojen kuvaamatta jättäminen ei kuitenkaan poistaisi sitä tosiasiaa, että valinnat on tehty. Valintojen kuvaamiseen on päädytty, sillä tutkimus voi tarjota tavallista syvällisempää ja perustavampaa laatua olevaa tietoa kohteestaan erityisesti silloin, kun siinä ollaan selvillä käytettyjen käsitejärjestelmien ja tehtyjen valintojen aiheuttamista sitoumuksista sekä oman tietämyksen rajoista.²² Kyseisistä osuuksista kiinnostumattomat lukijat osannevat sivuuttaa ne.

Tutkimuksen keskeiset tulokset olivat informaatioidankäynnin käsitejärjestelmä, verrokki-maiden strategia-asiakirjojen ja doktriinin analyysi sekä Venäjän Krimin ja Syyrian operaatioihin liittyvän informaatioidankäynnin analyysi sekä menetelmät informaatioidankäynnin analysoimiseen. Konkreettisten tapausten tarkastelu tuottaa tietoa informaatioidankäynnin käytännön toteuttamisesta. Venäjänkieliset lähteet tarjosivat tuoreen näkökulman aiheeseen ja sellaisia teemoja, joita ei esiinny länsimaissa.

Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä informaatioidankäynnistä ilmiöstä, tarjota arvioita erilaisten analyysimenetelmien soveltuvuudesta ilmiön analysoimiseen sekä tuottaa uutta

²¹ Neumann 2008 esittelee diskurssianalyysin kansainvälisten suhteiden kvalitatiivisena tutkimusmenetelmänä. Esimerkkejä soveltamisesta ovat Mikkola 2014, Jantunen 2013 ja Hansen 2006.

²² Harju-Seppänen 2008, 91.

tieteellistä tietoa viimeaikaisten konfliktien yhteydessä tapahtuneesta informaatioidankäynnistä. Tarkastelemalla asioiden ilmenemistä informaatioympäristössä voidaan pyrkiä antamaan ennakkovaroitus tai arvioimaan kehityskulkujen suuntaa.

Tavoitteena oli tuottaa käytännön hyötyä puolustusvoimille. Käsitteellisen analyysin tavoitteena oli tuottaa taustaymmärrystä konseptien ja käyttöperiaatteiden laatimisille. Tutkimuksen tuottama aiempaa analyttisempi käsitejärjestelmä selkeyttää keskusteluja puolustusvoimien sisäisesti sekä ulkoisesti sidosryhmien kanssa. Verrokkimaiden uusimpien doktriinien tarkastelu teoreettisessa viitekehyksessä tuottaa vertailukohtaan puolustusvoimien konseptien ja käyttöperiaatteiden kehitystyölle. Tutkimuksen empiirinen osuus tarjoaa sekä substanssietoa Krimin ja Syyrian operaatioista informaatioidankäynnin näkökulmasta että menetelmiä informaatioidankäynnin analysointiin.

Tutkimusraportin luvussa 2 analysoidaan informaatioidankäynnin käsitettä. Luvussa 3 tarkastellaan informaation ja informaatioidankäynnin esiintymistä doktriineissa. Luvussa 4 esitetään tutkimuksen empiirinen osuus, jossa tarkastelun kohteena ovat Krimin ja Syyrian operaatiot. Luvussa 5 keskustellaan tulosten merkityksestä ja suhteesta aikaisempaan tutkimukseen ja luvussa 6 esitetään tutkimuksen johtopäätökset.

2. INFORMAATIOSODANKÄYNTI

2.1. Käsiteanalyysin aineisto ja menetelmät

Informaatioympäristö ja informaatiiosodankäynti ovat käsitteitä, jotka esiintyvät usein nykyisessä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa sekä asevoimien toimintaa koskevassa keskustelussa. Tutkimuksen tässä osassa tarkasteltiin näiden keskeisten käsitteiden merkitystä käsiteanalyysin menetelmillä. Käsiteanalyysin tarkoituksena oli jäsentää tarkasteltavaa käsitettä, ymmärtää käsitteeseen liitettyjä merkityksiä, selkeyttää käsitteen ja sen lähikäsitteiden suhteita ja tunnistaa käsitteen kriittisiä ominaispiirteitä.²³ Käsiteanalyysin tarvetta korosti johdannossa ongelmalliseksi todettu informaatiiosodankäynnin käsitteen analyttinen laajuus.

Tutkimuksessa sovellettiin käsiteanalyysia, joka koostui seuraavista vaiheista: tietopohjan muodostaminen, ulkoinen analyysi, sisäinen analyysi ja päätelmien muodostaminen.²⁴ Kyseinen prosessi valittiin, sillä sen arvioitiin antavan kokonaisvaltaisen kuvan käsitteestä sen tyyppillisissä käyttöympäristöissä, suhteesta lähikäsitteisiin ja sisäisestä rakenteesta sekä johtavan päätelmiin. Perimmäisenä tarkoituksena ei ollut tavoitella yksinkertaista lopputulosta tai vastausta, vaan selkeyttää käsitekenttää ja luoda pohja tutkimuksen seuraaville osille.²⁵

Käsitteitä tarkasteltiin toimintasuhteisella käsitejärjestelmämallilla, jossa hahmotettiin käsitteitä seuraavien kysymysten kautta: kuka suorittaa, mihin kohdistuu, mikä tavoite, mitä aineistoa, missä kontekstissa, millä tuloksella, millä välineillä, millä menetelmällä.²⁶ Toimintasuhteinen käsitemalli soveltui informaatiiosodankäynniksi miellettyjen toimintojen erittelyyn sekä informaatiiosodankäynnin rinnakkaiskäsitteiden erittelyyn.

Käsiteanalyysissa käytettiin aineistona tieteellisiä artikkeleita. Aineiston ulkopuolelle jätettiin asevoimien doktriinit, sillä niitä tarkastellaan luvussa 3 käsiteanalyysin tulosten perusteella. Lisäksi doktriinimääritelmät voisivat olla ongelmallisia käsiteanalyysissa. Käsiteanalyysissa tarkasteltavat ilmiöt rajattiin tutkimuksen yleisen rajauksen mukaisesti sodankäyntiin ja kansainvälisiin suhteisiin tutkimuksen tieteenalan vuoksi. Lähikäsitteiden tarkastelu rajattiin koskemaan vain tietopohjan muodostamisessa esille nousevia käsitteitä. Käsiteanalyysin ulkopuolelle rajattiin myös informaatiiosodankäynnin käsitteen historian tutkiminen. Käsitteen historiaa käsiteltiin vain, kun se oli tarpeellista eri merkitysten erottamiseksi.

---

²³ Nuopponen 2009, 313.

²⁴ Nuopponen 2009, 316.

²⁵ Wilson 1963, 17.

²⁶ Nuopponen 2009, 311.

2.2. Informaatiosodankäynnin käsitteen merkityksiä

Käsiteanalyysin tietopohja muodostettiin kartoittamalla informaatiosodankäynnin käsitteen esiintymistä tieteellisissä artikkeleissa. Kirjallisuuskatsauksen perusteella havaittiin, että käsitteellä viitataan esimerkiksi seuraaviin merkityksiin: Informaatiosodankäynti on sodankäynnin uusi paradigma.²⁷ Informaatiosodankäynnissä informaation muodostamisen ja käsittelyn kyvystä tulee voimanlähde siksi sotilaallisen toiminnan fokus ja toisaalta informaatiosodankäyntiin sisältyy.²⁸ Informaatiosodankäynti on vaikuttamista vihollisen sotilaalliseen johtamiseen, poliittista sodankäyntiä kokonaisen poliittisen yhteisön ajattelun muokkaamiseksi ja vaikuttamista vastustajan fyysiseen infrastruktuuriin.²⁹ Käsitteellä tarkoitetaan myös vaikuttamista kriittisiin ICT-järjestelmiin, informaation käyttämistä asevaikutuksen kohdistamiseen, vastustajan tietoturvaa vastaan hyökkäämistä, vastustajan taistelutahdon murtamista, vastustajan tiedonvälityksen tuhoamista tai häiritsemistä.³⁰ Sillä viitataan myös harhautukseen³¹ sekä disinformaatioon ja propagandaan.³²

Eräässä Tiede ja ase -lehden artikkelissa informaatiosodankäynnillä tarkoitetaan seuraavia asioita: 1) sopivan psykologisen asenneilmapiirin synnyttäminen omassa väestössä, 2) taistelukentän toiminta, jonka mahdollistavat satelliitit, tiedonsiirron reaaliaikaisuus, kineettisen voiman rajoittaminen ja globaalien median alusta, 3) aktiivisuus internetissä ja televisiossa, 4) viholliseen kohdistettava viestinnällinen vaikuttaminen, 5) johtajakultti, 6) kansallismielisen ja Kremlin allekirjoittaman informaation välittäminen valtion omistamien tai hallinnoimien kanavien kautta, 7) ilman virallista asemaa olevien henkilöiden esiintyminen mediassa, 8) sosiaalisen median kontrolloiminen, kommentointi sosiaalisessa mediassa ja uutisten kommenttipalstoilla, 9) Venäjää puoltavien mielenosoitusten näyttäminen ja Venäjä-myönteisten haastattelujen antaminen ulkomaiselle medialle, 10) Venäjän valtiojohdon ja sen lähipiirin eriasteisten johtajien ja neuvonantajien julkisuuteen tuomat mielipiteet ja 11) sotatoimien legitimointi.³³

Edellä mainittujen merkitysten perusteella tunnistettiin tarve käsitellä ulkoisessa käsiteanalyysissä seuraavia lähikäsitteitä: disinformaatio, propaganda, kybersodankäynti. Koska käsiteanalyysin tarkoituksena oli muodostaa tutkimuksen teoriaperusta, tarkasteltiin lisäksi informaatiota, todellisuuden sosiaalista rakentumista, sodankäyntiä ja kansainvälisiä suhteita.

---

²⁷ Arquilla 1994, 26, tosin Arquillan mukaan informaatiosodankäynnin myötä on syntynyt uusi sodankäynnin paradigma kontrollisodankäynti. Informaatiosodankäyntitermiä Arquilla ei käytä.

²⁸ Feaver 1998, 88 ja 90.

²⁹ Blank 2013, 31.

³⁰ Bishop & Goldman 2003, 115, 118 ja 121–122.

³¹ Hutchinson 2006, 217.

³² Pomerantsev 2015, 46.

³³ Virta et al. 2014, 26–28 ja 38.

2.3. Informaatio ja informaatioympäristö

2.3.1. Informaatio

Informaatiota voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta: 1) informaatio todellisuutena (fyysinen signaali), 2) informaatio todellisuudesta (semanttinen informaatio) ja 3) informaatio todellisuutta varten (ohjeet).³⁴ Näkökulma vaikuttaa tarkastelun kohdentumiseen. Näkökulma 1) johtaa matemaattiseen tarkasteluun informaation välittämisestä signaaleina.³⁵ Näkökulmassa 2) informaation välittäjä merkitys on keskeisessä asemassa. Näkökulma 3) edustaa algoritmipohjaista lähestymistapaa.³⁶ Informaatiohistoriassa informaatio nähdään tyypillisesti lähtökohdista 1) ja 2). Näkökulma 1) vastaa teknologia- tai tietojärjestelmäkeskeistä käsitystä informaatiohistoriasta. Näkökulma 2) puolestaan vastaa kognitiivista käsitystä informaatiohistoriasta, jonka mukaan informaatiohistoria on kamppailua väestön käsityksistä.

Keskeisiä kysymyksiä informaation filosofiassa ovat: Mikä on informaation ontologinen status? Onko informaation ontologinen status itsenäinen ontologinen kategoria kuten fyysinen ja mentaalinen? Jos ei ole, niin mihin kategoriaan se on luokiteltavissa?³⁷ Informaatio voisi olla olemassa maailman ja sen asukkaiden rajapinnassa tai informaatio voisi olla kolmannessa maailmassa älykäs olentojen ulottuvissa olematta kuitenkaan niistä ontologisesti riippuvainen.³⁸ Näkemys informaation ontologisesta statuksesta heijastuu myös käsitykseen informaatiohistorian luonteesta ja erityisesti se käsitykseen *informaatioympäristön* luonteesta. Käsitykseen informaatioympäristön luonteesta vaikuttavat lisäksi ainakin käsitys todellisuuden rakentumisesta sekä informaatioteknologia.

Tieto jaetaan sen jalostusasteen mukaan dataan, informaatioon, tietoon ja viisauteen. Oxfordin yliopiston informaation filosofian ja etiikan professori Luciano Floridi on luokitellut informaatioon liittyviä käsitteitä ja konsepteja alla olevan kuvan mukaisesti. Määritelmistä ei kuitenkaan ole yksimielisiä ja jotkin määritelmät jopa samastavat informaation ja tiedon.³⁹

---

³⁴ Floridi 2011, 30.

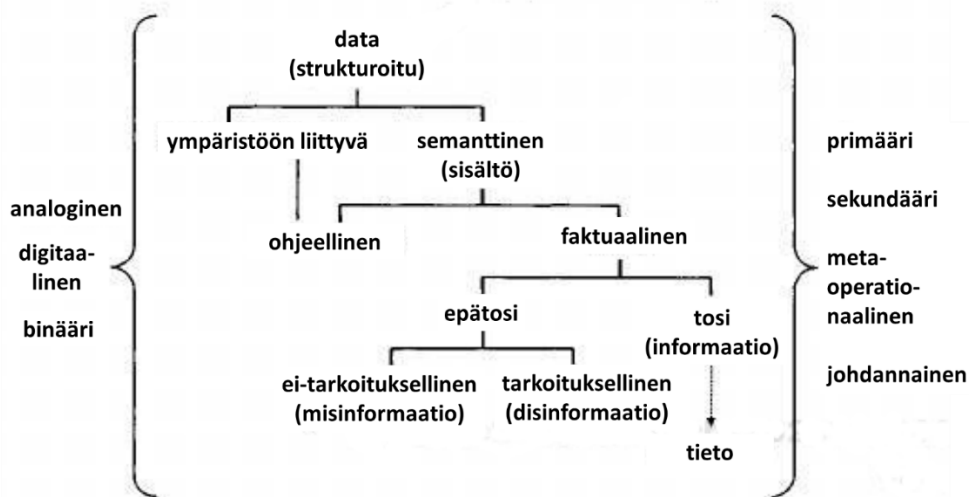
³⁵ Shannon & Warren 1949.

³⁶ Floridi 2011, 30–31.

³⁷ Floridi 2011, 42.

³⁸ Floridi 2011, 43.

³⁹ Savolainen & Kari 2008, 35–36.

Kuva 2. Informaation konseptit.⁴⁰

Data pitää tulkita tai manipuloida, jotta siitä tulee informaatiota.⁴¹ Informaatio on dataa, jonka vastaanottaja on tulkinnut ja ymmärtänyt.⁴² Tieto puolestaan syntyy informaatiosta, kun informaatiolle annetaan tulkinta ja siihen pohjautuva merkitys. Vastaanottajat tekevät tulkinnan omien valmiuksiensa ja aikaisempien tietojensa perusteella ja siksi tulkinta voi olla erilainen riippuen vastaanottajasta. Data toimii samanaikaisesti sekä resurssina, että rajoitteena informaation konstruomiselle. Maailmaa ei löydetä tai keksitä, vaan sen suunnittelevat episteemiset toimijat, jotka kokevat sen.⁴³ Näkemys, jonka mukaan informaatio syntyy datasta konstruomalla, on sosiaalisen konstruktivismin peruslähtökohta ja sitä tarkastellaan seuraavassa alaluvussa.

Informaationsodankäynnin käsitteeseen liitetään toisinaan myös disinformaatio. Edellisen kuvan mukaisesti disinformaatio tarkoittaa informaatiota, jonka semanttinen sisältö on epätosi ja informaation lähde on tietoinen epätotuudesta. Jos lähde ei ole tietoinen epätotuudesta, kyseessä on misinformaatio.⁴⁴ Informaation filosofia ei ole keskittynyt epätoden informaation pohdintaan, joten misinformaatioon ja disinformaatioon palataan lähikäsitteiden käsittelyssä.

Informaationsodankäynnin kannalta on tärkeää ymmärtää, miten yksilöt ja organisaatiot saavat, käyttävät ja lähettävät informaatiota. Yksilön tai organisaation näkökulmasta informaation elinkaarta voidaan mallintaa informaation elinkaarimallin avulla. Mallin mukaan informaation elinkaari jakautuu vaiheisiin, joita ovat: 1) luominen, 2) kerääminen, 3) tallentaminen, 4) prosessointi, 5) jakaminen, 6) käyttäminen ja 7) tuhoaminen.⁴⁵ Informaationsodankäynnin tarkastelun

⁴⁰ Floridi 2010.

⁴¹ Warner 1996, 1.

⁴² Lucey 1991, 5.

⁴³ Floridi 2011, 78.

⁴⁴ Floridi 2010, 50.

⁴⁵ Floridi 2010, 5.

kannalta ympäristön ja vuorovaikutuksen osuus elinkaarimallissa on liian pelkistetty, sillä mallissa vuorovaikutus rajoittuu siihen, että organisaatio saa tietoa keräämällä ja luovuttaa tietoa jakamalla sitä. Sen sijaan organisaatiot kytkeytyvät käytännössä informaation elinkaaren kaikissa vaiheissa, mitä voidaan hyödyntää informaatioidankäynnissä. Organisaatiot vuotavat tietoa ympäristöönsä kaikissa vaiheissa, vaikka harkittu jakaminen tapahtuisikin vain mallin jakamisvaiheessa. Organisaation tiedon luomisen ja keruun kohteet paljastavat tietoa organisaatiosta. Tallennus tapahtuu nykyisin usein pilvipalveluihin, joten organisaatiot tallentavat suuren osan informaatiostaan itsensä ulkopuolelle hyvin aikaisessa vaiheessa informaation elinkaarta. Tietoa myös vastaanotetaan ympäristöstä informaation elinkaaren kaikissa vaiheissa. Esimerkiksi tiedon tulkitseminen perustuu ympäristöstä saatavaan tai saatuun tietoon. Informaation luominenkaan ei tapahdu tyhjästä, vaan organisaation ympäristö vaikuttaa vähintään siihen, mistä aiheista uutta tietoa on tuotettava. Mahdolliset informaatioidankäynnin keinot vaihtelevat elinkaaren vaiheen mukaan. Keräämisvaiheessa voidaan vaikuttaa tiedon saatavuuteen esimerkiksi väärän tiedon levittämiseksi, sillä usein helposti saatavilla oleva tieto valitaan käyttöön. Prosessointi- ja käyttämisvaiheessa voidaan vaikuttaa tiedon tulkintaan. Tämä on erityisen käyttökelpoinen tapa tilanteessa, jossa tietoa on runsaasti saatavilla.⁴⁶ Jakamisvaiheessa voidaan vaikuttaa ottamalla kantaa jaettuun tietoon esimerkiksi kommentoimalla uutisia tai sosiaalisen median päivityksiä. Tuhoamisvaiheessa voidaan palauttaa tuhotuksi kuviteltu tieto tiedustelua tai kiristämistä varten.

2.3.2. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen

Informaatioidankäynnin luonteen ymmärtämiseksi on tarkasteltava todellisuuden luonnetta. Konstruktivistisen näkemyksen mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti. Eräänä konstruktivismiin perusteoksista pidetään sosiologien Peter Berger (1929–) ja Thomas Luckmann (1927–2016) vuonna 1966 julkaisemaa tiedonfilosofista tutkielmaa *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Sen mukaan yksilön ja sosiaalisen todellisuuden luonne on dialektinen siten, että yksilöt yhtäältä tuottavat sosiaalista todellisuutta ja toisaalta ovat itse sen tuote ja vastaavasti yhteiskunta on ihmisten tuottama, mutta ihmiset kokevat sen objektiivisena todellisuutena.⁴⁷

Edellä kuvatun todellisuuden luonnetta koskevan näkemyksen perusteella voidaan ymmärtää informaatioidankäynnin luonnetta yleiseen mielipiteeseen ja käsityksiin vaikuttamisena. Koska todellisuus on ihmisen luoma, ihminen voi vaikuttaa siihen myös informaatioidankäynnillä ja koska arkiymmärryksessä todellisuutta pidetään objektiivisena, vaikuttamisen kohteet saattavat pitää informaatioidankäynnin menetelmillä luotua mielikuvaa todellisuutena.

---

⁴⁶ Sabl 2011, 232.

⁴⁷ Berger & Luckmann 1994, 74.

Berger ja Luckmann rajasivat tietoisesti kysymykset tiedon perimmäisesti luonteesta ja tietämisen mahdollisuudesta tutkielmansa ulkopuolelle, sillä heidän mukaansa ne ovat filosofisia kysymyksiä ja heidän tarkoituksenaan oli käsitellä sosiologisia kysymyksiä.⁴⁸ Informaatiosodankäynnin ymmärtämiseksi on kuitenkin tarkasteltava myös näitä ontologisia ja epistemologisia kysymyksiä. Todellisuuden sosiaalista rakentumista filosofisesta näkökulmasta on tarkastellut yhdysvaltalainen filosofi John Searle (1932–). Hän jakaa tosiasiat kahteen kategoriaan: institutionaaliset tosiasiat ja raat tosiasiat. Institutionaaliset tosiasiat vaativat ihmisten instituutioita ollakseen olemassa. Raat tosiasiat taas ovat olemassa ihmisistä huolimatta, vaikka niiden pukeminen sanoiksi toki vaatiikin ihmisen instituutiota, kieltä.⁴⁹ Maailma jakautuu kahteen osaan, joista toinen on olemassa ihmisestä riippumatta, kun taas toinen osa vaatii ihmistä ollakseen olemassa. Institutionaaliset tosiasiat muodostavat monimutkaisen hierarkkisen järjestelmän, jossa yhden institutionaalisen tosiasian olemassaolo riippuu useista muista institutionaalisisista tosiasioista sekä lopulta raaoista tosiasioista.⁵⁰

Searle tarkastelee jakoa objektiivisiin ja subjektiivisiin asioihin kahdesta eri näkökulmasta, ontologisesta ja episteemisestä. Ontologisesti objektiivisten olioiden olemassaolo ei riipu havainnoijasta. Esimerkiksi vuori on olemassa riippumatta havainnoitsijoista. Sen sijaan ontologisesti subjektiivisia olioita ei ole olemassa ilman havainnoijia. Esimerkiksi kipu on ontologisesti subjektiivinen, sillä se on olemassa vain, jos havainnoija tuntee kipua.⁵¹ Väitteen episteeminen objektiivisuus tai subjektiivisuus riippuu siitä, onko voidaanko väite osoittaa todeksi tai vääräksi objektiivisesti. Väite on episteemisesti subjektiivinen, jos se on havainnoijan mielipide. Esimerkiksi ”kuu on kaunis tänään” on episteemisesti subjektiivinen väite. Sen sijaan fakta on episteemisesti objektiivinen, jos se ei riipu havainnoijien mielipiteistä, esimerkiksi ”Rembrandt asui Amsterdamissa vuonna 1632”. Ontologisen ja episteemisen objektiivisuuden ja subjektiivisuuden arviointia havainnollistaa seuraava taulukko.

Informaatiosodankäynnin kannalta jako raakoihin ja institutionaalisiin tosiasioihin on merkityksellinen, sillä raakojen tosiasioiden vääristely tai peittely on vaikeampaa kuin institutionaalisten tosiasioiden muuttaminen. Informaatiosodankäynnissä hyödynnetään episteemisen subjektiivisuuden ja objektiivisuuden aste-eroja esimerkiksi väittämällä Kiovan hallituksen⁵² kooneen ampuneen alas MH17:n tai että Krim kuuluu Venäjälle.

---

⁴⁸ Berger & Luckmann 1994, 12 ja 30.

⁴⁹ Searle 1996, 2. Searle esittää myös yksityiskohtaisemman tosiasioiden luokittelun (s. 121), mutta sen käsittely tässä yhteydessä vain lisäisi monimutkaisuutta tuomatta suurta lisäarvoa.

⁵⁰ Searle 1996, 35.

⁵¹ Searle 1996, 8-9.

⁵² Sinällään myös käsite *Kiovan hallitus* edustaa tulkinnan ohjailua, sillä sitä käytetään kyseenalaistamaan Ukrainan hallituksen legitimitetti. Vastaavien *representaatioihin* analysoimiseen vallankäytön muotona palataan tutkimuksen empiirisessä osassa.

Taulukko 1. Eräiden väitteiden ja asioiden subjektiivisuuden ja objektiivisuuden arviointia episteemisesti ja ontologisesti.

		Episteemisesti	
		Subjektiivinen	Objektiivinen
Ontologisesti	Subjektiivinen	Kipu Kuu on kaunis tänään	Krim on osa Venäjää Kapinalliset ampuivat MH17:n alas
	Objektiivinen		Krim maantieteellisenä paikkana MH17:n jäänteet Ukrainassa

Vaikka Searle mainitsee lyhyesti, että episteemisen subjektiivisuuden ja objektiivisuuden välillä on aste-eroja, hän ei käsittele niitä tai niiden merkitystä laajasti.⁵³ Aste-erot ovat kuitenkin keskeisiä episteemisten yhteisöjen välisessä kanssakäymisessä. Bergerin ja Luckmannin mukaan kahden erilaisen yhteiskunnan kohdatessa niitä ylläpitävät käsitejärjestelmät horjuvat. Toisen yhteiskunnan poikkeavaa käsitejärjestelmää pidetään harhaoppina. Pääsääntöisesti kilpaileva yhteiskunta koetaan uhkana, mutta osa yksilöistä saattaa tuntea vetoa kilpailevaa yhteiskuntaa kohtaan.⁵⁴ Kilpailevan yhteiskunnan käsityksiä pyritään usein myös mitätöimään. Mitätöinti tai delegitimointi voidaan tehdä kahdella tavalla: 1) oman yhteiskunnan ulkopuolisiin asioihin liitetään vähempiarvoinen status tai 2) toisen yhteiskunnan poikkeavat käsitykset pyritään selittämään oman yhteiskunnan käsitteillä ja poikkeavat käsitykset analysoidaan yksityiskohtaisesti ja teoreettisesti.⁵⁵

Osa informaatio- ja sosiaaliantropologian tutkimuksesta kansainvälisessä politiikassa näyttäisi selittyvän tavallisena sosiaalisena ilmiönä. Toisen yhteiskunnan poikkeavat käsitykset saatetaan kokea tarkoituksellisen harhaanjohtamisena, vaikka ne tosiasiallisesti heijastaisivatkin kyseisen osapuolen (aitoa) käsitystä todellisuudesta. Käsitykset objektiivisista tosiasioista poikkeavat ja toisen yhteisön näkemys asiasta vaikuttaa irrationaaliselta. Toisaalta omien näkökantojen perustelu toisen yhteisön jäsenille ei onnistu, koska siihen käytetään oman yhteisön argumentointitapoja, oletuksia ja omassa yhteisössä jaettuina ”tosiasioita”, jotka ovat kuitenkin vieraita tai ”epätosia” toisessa yhteisössä.

Käsitykseen todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta sisältyy ajatus tiedon ja totuuden suhteellisesta luonteesta. Tieto ja totuus olisivat riippuvaisia ajasta, paikasta, yhteiskunnasta ja kulttuurista. Käsitystä totuuden suhteellisyydestä kutsutaan epistemologiseksi relativismiksi. Sitä on kritisoitu jo antiikin ajoista lähtien itseviittaavuuden ja epäjohdonmukaisuuden ja jopa

⁵³ Searle 1996, 8.

⁵⁴ Berger & Luckmann 1994, 123–124.

⁵⁵ Berger & Luckmann 1994, 131–132.

itsensä kumoavan luonteensa vuoksi.⁵⁶ Vastustajien mukaan ajatus ihmisestä riippumattoman totuuden olemassaolosta on täysin korvaamaton.⁵⁷ Huolimatta yli 2000 vuoden kestästä väittely epistemologisen relativismin mahdollisuudesta jatkuu yhä.⁵⁸ Tässä tutkimuksessa epistemologiseen relativismiin omaksuttiin maltillinen kanta, jonka mukaan joissakin tilanteissa ei ole olemassa absoluuttista totuutta, mutta totuuden olemassaoloa ei kuitenkaan pidetty kategorisesti mahdottomana.

Sekä Bergerin ja Luckmannin että Searlen mukaan todellisuutta tuotetaan kielen välityksellä.⁵⁹ Sosiaalisen todellisuuden tuottaminen on vallankäyttöä, jossa vaihtoehtoiset todellisuuden kuvaukset kilpailevat. Todellisuuden määritelmän monopoli vaatii yhteiskunnallista vakautta ja toisaalta myös edistää vakautta ja toisaalta monopolin haastaminen kiihdyttää yhteiskunnallista muutosta.⁶⁰ Tästä johtuen yhteiskunnallista epävakautta uhkana pitävät hallinnot pyrkivät monopolisoimaan totuuden määritelmän ja rajoittamaan informaatiota, joka kyseenalaistaa totuuden monopolin. Monopolin säilyttämisen tärkeyttä korostaa se, että Searlen mukaan instituutiot saattavat romahtaa hyvin nopeasti, kun ihmiset menettävät uskonsa niihin, esimerkiksi menettävät uskonsa valuuttaan tai lakkaavat uskomasta hallitukseen.⁶¹ Venäjällä lienee tuoreessa muistissa Neuvostoliiton romahtaminen⁶², jossa todellisuuden monopolin lisäksi romahti koko valtio. Doktriini- ja tapaustutkimuksissa, miten nykyisin Venäjän hallinto pitää yhteiskunnallista epävakautta keskeisenä turvallisuusuhkana ja pyrkii säilyttämään todellisuuden monopolin vakauden säilyttämiseksi.

---

⁵⁶ Siegel 1987, 3. Sofistit, kuten Protagoras, kannattivat ajatusta epistemologisesta relativismista. Filosofit, kuten Platon, argumentoivat sitä vastaan. Epistemologisen relativismin mukaan kaikki asiat ovat jokaiselle juuri sellaisia kuin hän ne kokee. Kritiikin mukaan epistemologinen relativismi ei voi olla oikein, koska jos olisi oikein, *oikean* määritelmä tulisi kyseenalaiseksi. Lisäksi sen mukaan jokainen joutuisi myöntämään vastustajansa totuuden olevan myös oikea. Epistemologisen relativismin kannattajan tulisi oppinsa mukaan hyväksyä ajatus, jonka mukaan epistemologinen relativismi ei pidä paikkaansa.

⁵⁷ Baillargeon 2011, 255.

⁵⁸ Tieteenfilosofiassa relativismille ja siihen läheisesti liittyvää interpretismille vastakkaisia suuntauksia ovat realismi ja positivismi. Realisimilla ei tässä yhteydessä tarkoiteta strategian tutkimuksen realismin koulukuntaa, vaan näkemystä, jonka mukaan tutkimuksella on mahdollista saavuttaa tutkijasta, näkökulmasta ja ympäristöstä riippumattonta tietoa. Jyväskylän yliopisto, *Tieteenfilosofiset suuntauukset* 10.4.2015.

⁵⁹ Berger & Luckmann 1994, 47–52 ja Searle 1996, 59.

⁶⁰ Berger & Luckmann 1994, 139–141.

⁶¹ Searle 1996, 92.

⁶² Neuvostoliiton hajoamiselle on esitetty lukuisia eri syitä. Tyypillisesti esitetyt syyt kuuluvat esittäjän oman tieteenalan tai asiantuntemuksen piiriin. Esimerkiksi kansantalouden asiantuntija Sixten Korkman toteaa Neuvostoliiton päättyneen utopiyhteisöjen hautausmaalle taloudellisen toiminnan organisointiin liittyvien haasteiden vuoksi, Korkman 2016, 21.

2.3.3. Informaatioympäristö teknologisesta näkökulmasta

Teknisestä näkökulmasta informaatioympäristö koostuu fyysisistä laitteista, joilla välitetään ja käsitellään tietoa. Fyysiset rakenteet määrittävät informaatioympäristön muotoa. Informaatioympäristön teknisellä rakenteella on vaikutuksia kansainvälisiin suhteisiin, valtiopoliittikkaan ja valtioiden suvereniteettiin. Vaikka esimerkiksi internet onkin luonteeltaan hajautetusti hallittu, suuri osa nykyaikaisista palveluista on ulkomaisten suuryritysten toteuttamia. Valtioiden sisäisenkin tietoliikenne kulkee useissa tapauksissa ulkomaiden kautta ja tietoa tallentuu ulkomaisille palvelimille. Palveluntarjoajia ja laitevalmistajia voidaan velvoittaa lainsäädännöllä yhteistyöhön esimerkiksi tiedusteluviranomaisten kanssa. Siksi valtioilla, joiden lainsäädännön piiriin palveluntarjoajat ja laitevalmistajat kuuluvat, on enemmän valtaa kuin niillä valtioilla, joiden yritykset vain ostavat palveluita ja laitteita. Esimerkiksi Yhdysvallat on syyttänyt kiinalaisia teknologiayrityksiä Huaweiita ja ZTE:tä siitä, että Kiinan kansantasavalta käyttää niiden teknologiaa Yhdysvaltojen vakoilemiseen.⁶³ Informaatioteknologian kehitys on vaikuttanut kansainvälisiin suhteisiin myös siten, että se on mahdollistanut tiedustelu- ja vaikuttamisoperaatiot suuren etäisyyden päästä ja tehnyt niistä esimerkiksi perinteistä henkilötiedustelua kustannustehokkaampia.

Vaikka internetiin perustuva informaatioympäristö onkin globaali, on eri osien välisillä yhteyksillä rajoitteita. Rajoitteita on useilla eri tasoilla. Fyysisesti ja teknisesti rajoitteita aiheutuu yhteyden puutteesta verkkojen välillä. Esimerkiksi jonkin organisaation tietojärjestelmästä voi olla yhteys globaaliin internetiin vain siirrettävän muistivälineen välityksellä. Palomuuureilla voidaan estää verkkosegmenttien yhteyksiä toisiin segmentteihin. Esimerkiksi Kiinan palomuuuri estää Kiinan kansantasavallan hallituksen näkökulmasta haitalliset ulkomaiset yhteydet ja estetty yhteys näkyy käyttäjälle puuttuvana sivuna.⁶⁴ Informaatioympäristön alueellistumista aiheuttavat myös muut kuin tekniset tekijät. Kielestä aiheutuu rajoitteita toisten kieliyhteisöjen internetsivujen hyödyntämiselle. Kielestä aiheutuvat rajoitteet voivat olla yksi- tai kaksisuuntaisia. Esimerkiksi suurin osa Yhdysvaltojen kansasta ja eliitistä ei todennäköisesti kykene hyödyntämään venäjänkielistä materiaalia, kun taas suuri osa Venäjän eliitistä ja koulutetusta kansanosasta kykenee hyödyntämään englanninkielistä materiaalia. Kielimuurin merkitystä havainnollistaa, että venäjänkielistä internetin osaa kutsutaan venäjänkieliseksi internetiksi ja Ru-netiksi ja sen on todettu olevan melko eristetty globaalista internetistä.⁶⁵

---

⁶³ Rogers & Ruppertsberger 2012.

⁶⁴ Goldsmith & Wu 2006, 92–94.

⁶⁵ Lonkila 2012, 4.

Edeltävän analyysin perusteella informaatioympäristöllä tarkoitetaan joko abstraktissa merkityksessä yksilöä tai organisaatiota ympäröivää informaatiota ja informaatioteknologiaa. Siihen liitetään tyypillisesti seuraavia ominaisuuksia: Se on pääosin ihmisen konstruoima ja helposti muokattava. Ihmiset voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään sen välityksellä informaation virratessa ihmisestä informaatioympäristöön ja informaatioympäristöstä ihmiseen. Se jakautuu toisiinsa osittain yhteydessä oleviin alueellisiin ympäristöihin, joita erottaa toisistaan teknologia, kielimuuri, kognitiiviset kyvyt, kulttuuri ja median toimitukselliset valinnat. Se jakautuu yhteisöihin, joissa eri asioita pidetään totena. Informaatioympäristön erottaminen muusta ympäristöstä on kuitenkin hankalaa. Kysymys palautuu informaation ontologiseen statukseen ja siihen, mikä kuuluu informaatioympäristöön ja mikä taas muuhun ympäristöön.

2.4. Informaatiohistorian lähikäsitteet⁶⁶

2.4.1. Disinformaatio

Disinformaatio tunnistettiin tietopohjan muodostamisvaiheessa yhdeksi merkitykseksi, johon informaatiohistorian käsitteellä yleisesti viitataan. Informaation filosofiassa disinformaatiolla tarkoitetaan informaatiota, jonka semanttinen sisältö on tarkoituksellisesti väärä tai virheellinen. Disinformaatiolla viitataan myös toimintaan, jossa tarkoituksellisesti ja usein salaa levitetään väärää tietoa yleiseen mielipiteeseen vaikuttamiseksi tai totuuden hämärtämiseksi.⁶⁷ Toiminnan tavoitteena voi olla myös vastustajan harhaanjohtaminen.⁶⁸

Valehtelun ja disinformaation käsittely kansainvälisten suhteiden teoriassa vaikuttaa olevan marginaalinen ilmiö, vaikka toisaalta siihen läheisesti liittyvien moraalisten kysymysten katsotaan kuuluvaksi olennaiseksi osaksi kansainvälisiä suhteita. Esimerkiksi tieteenalan perusoppikirjoissa ei käsitellä valehtelua. Poikkeus on yhdysvaltalainen politiikan tutkijan John J. Mearsheimerin kirja *Why Leaders Lie*. Kirjassaan Mearsheimer toteaa valehtelun kuuluvan yläkäsitteen harhaanjohtamisen alle, joka puolestaan jakautuu suoranaisen valehtelun lisäksi tietojen tarkoitukselliseen painottamiseen ja salaamiseen.⁶⁹ Filosofian tieteenalalla valehtelua yleisesti taas on käsitelty muun muassa ruotsalaissyntyinen filosofi ja eetikko Sissela Bok klassikkoteoksessaan *Lying: Moral Choice in Public and Private Life*⁷⁰

⁶⁶ Lähikäsitteellä (engl. related concept) tarkoitetaan käsitettä, joka on käsitesuhteessa toiseen käsitteeseen. Esimerkiksi käsitteen ylä-, ala- ja vieruskäsitteet ovat sen lähikäsitteitä. Lähikäsite, *Tieteen termipankki*.

⁶⁷ Disinformation, *Merriam-Webster Dictionary*.

⁶⁸ Дезинформация, *Большой энциклопедический словарь*.

⁶⁹ Mearsheimer 2011, 20.

⁷⁰ Bok 1979.

Mearsheimer on jakanut kansainvälisessä politiikassa esiintyvän valehtelun seitsemään käsitteelliseen kategoriaan: 1) valtioiden väliset valheet, joiden tarkoituksena on strategisen edun saavuttaminen, 2) pelonlietsonta⁷¹ uhkien korostamiseksi ja kansan tuen saamiseksi tavoitellulle politiikalle, 3) strateginen peittely, jolla pyritään kätkemään epäonnistuneet tai kiistanalaiset politiikat yleisöltä ja joskus myös toisilta valtioilta. Esimerkiksi sotilaallisen suorituskyvyn puutteita on joskus hyödyllistä peitellä, 4) kansallismielinen myyttien luominen, jossa valehdellaan pääasiassa omalle kansalle esimerkiksi maan historiasta. Tarkoituksena on kansallisvaltion rakentaminen ja kansan motivointi taistelemaan maansa puolesta, 5) liberaalit valheet, joilla peitellään toimintaa, joka on kansainvälisen oikeuden vastaista, 6) sosiaalinen imperiaalismi eli valheet toisista valtioista omien tai kapean yhteiskuntaluokan etujen ajamiseksi ja 7) halpamaiset peittelyt, joilla peitellään epäonnistumisia itsekkäistä syistä. Edellä mainittujen tarkoitusten lisäksi disinformaation tavoitteeksi on mainittu myös totuuden olemassaolon kyseenalaistaminen sekä epävarmuuden aiheuttaminen selvissäkin asioissa.⁷²

Valehtelu vääristää tietoa ja tilannearviota, joiden perusteella tehdään päätöksiä siten se lopulta vääristää myös päätöksiä usein valehtelijan toivomaan suuntaan. Valheella voidaan vaikuttaa kohteen tavoitteisiin, käsityksiin mahdollisista vaihtoehdoista, arvioihin päätösten eduista ja haitoista sekä arvioihin päätöksiin liittyvästä epävarmuudesta tai varmuudesta.⁷³ Kliseisesti sanottuna tieto on valtaa ja siksi valheilla voidaan muuttaa vallan jakautumista. Siksi valtakamppailuun kuuluu olennaisena osana valehtelu tai ainakin kannustin valehteluun on suuri.

Käsitykset valehtelun yleisyydestä kansainvälisessä politiikassa vaihtelevat. Joidenkin käsitysten mukaan valehtelu on yleistä.⁷⁴ Toisaalta esimerkiksi Mearsheimerin väittää, että suora valehtelu toisille valtioille kansainvälisissä suhteissa on hyvin harvinaista.⁷⁵ Kuitenkin hän toteaa, että valehtelulle on selvä tarve valtioiden ulkopoliitikassa ja että valehtelu on yleisesti hyväksytty välttämättömäksi, vaikkakin vastenmieliseksi, ulkopoliitikan työkaluksi.⁷⁶ Kokemukseen valehtelun määrästä vaikuttaa näkökulma, valehtelijan ja valehtelijan kohteen käsitys tilanteesta ja valheen merkityksestä poikkeaa usein merkittävästi.⁷⁷ Vihollisen koetaan valehtelevan jatkuvasti ja olevan epäluotettava ja vihollisen valheiden koetaan yleensä paljastavan heidän todellisen luonteensa, kun taas omat valheet ovat tilanteesta johtuvia eivätkä heijasta valehtelijan todellista luonnetta.⁷⁸ Tätä havainnollistaa valtioiden toiminnan perustelu kansainvälisillä

---

⁷¹ Mearsheimerin kuvailema pelonlietsonta vastaa käsitteellisesti turvallisista, jota käsitellään alaluvussa 2.6.3.

⁷² Giles 2016, 7.

⁷³ Bok 1979, 20–21.

⁷⁴ Goldsmith & Posner 2000, 3.

⁷⁵ Mearsheimer 2011, 6.

⁷⁶ Mearsheimer 2011, 24 ja 86.

⁷⁷ Bok 1979, 21.

⁷⁸ Fettweis 2015, 153.

foorumeilla. Kun käytännössä esiintyy ristiriita realististen ja liberalististen pyrkimysten välillä, valtiot tyypillisesti toimivat realismin mukaisesti, mutta puhuvat liberalistisesti, mikä saattaa edellyttää valehtelua.⁷⁹

Usein valehtelun hyväksyttävyyttä kansainvälisissä suhteissa tarkastellaan utilitaristisesti moralistisen tarkastelun sijaan. Valehtelua pidetään hyväksyttävänä silloin, kun sillä saavutetaan enemmän hyötyjä kuin siitä koituu haittoja. Valtion strategista etua edistävät valheet ovat hyväksyttävämpiä kuin yksittäisen ihmisen tai kapean yhteiskuntaluokan etua edistävät valheet.⁸⁰ Valehtelua pidetään sitä hyväksyttävämpänä mitä enemmän se liittyy valtion keskeisiin turvallisuusetuihin. Erityisesti sodassa vihollisen harhaanjohtamista pidetään hyväksyttävänä, jopa hyveenä. Valehtelu toisille valtioille on siis hyväksyttävämpää kuin omalle kansalle valehtelu. Käytännössä kuitenkin omalle kansalle valehtelu on toisille valtioille valehtelua yleisempää.⁸¹

Strategiset valheet voivat olla hyödyksi valtiolle, vaikka niistä toki voi olla myös enemmän haittaa kuin hyötyä.⁸² Valehtelu aiheuttaa kuitenkin vahinkoa yleiselle luottamukselle ja yhteistyölle sekä lisää tarvetta turvautua valehteluun selviytymisen ehtona.⁸³ Valehtelulla kansainvälisessä politiikassa on suoria vaikutuksia valehtelijan itsensä uskottavuudelle ja arvostukselle sekä sen lisäksi yleisiä vaikutuksia järjestelmälle. Yleiset vaikutukset johtuvat siitä, että valehtelemalla luodaan valehtelun kulttuuria. Valtiot eivät ehkä täysimääräisesti huomioi haitallisia yleisiä vaikutuksia kansainvälisen turvallisuuden kulttuurille puntaroidessaan valehtelun hyötyjä ja haittoja.

Kuitenkin olipa yhteiskunta miten moraaliton tahansa muilla mittareilla, siinä on esiinnyttävä aina jonkin verran totuudenmukaisuutta, jotta se voisi toimia yhteiskuntana.⁸⁴ Saman voidaan ajatella koskevan kansainvälisiä suhteita. Vaikka kansainvälisissä suhteissa turvaututtaisiinkin toisinaan valehteluun, osan viestinnästä on oltava totta, jotta kansainvälisessä politiikassa olisi mitään mieltä. Siksi ei ole mielekäästä väittää, että jokin valtio valehtelisi aina.

Valehtelijat voidaan jakaa kahteen kategoriaan valehtelun (teko)syyntä mukaan: 1) valehtelijat, jotka kokevat heillä olevan oikeus valehdella, vaikka muut eivät valehtelisikaan heille eli vapaamatkustajat ja 2) valehtelijat, jotka kokevat joutuvansa valehtelemaan, koska kaikki muutkin valehtelevat ja valehtelu on ehto selviämiseksi.⁸⁵ Kansainvälisissä suhteissa ja informaatio-

---

⁷⁹ Mearsheimer 2011, 82.

⁸⁰ Mearsheimer 2011, 21.

⁸¹ Mearsheimer 2011, 16.

⁸² Mearsheimer 2011, 24 ja 86.

⁸³ Bok 1979, 25.

⁸⁴ Bok 1979, 19.

⁸⁵ Bok 1979, 25.

sodankäynnissä esiintyy todennäköisesti molempien kategorioiden mukaista valehtelua. Tarkoituksen koetaan toisinaan pyhittävän keinot, jolloin valehtelu koetaan sallituksi jonkin tärkeän päämäärän saavuttamiseksi. Toisinaan taas valehtelu koetaan välttämättömyydeksi turvataessa omia etuja anarkkisessa järjestelmässä.

Bokin mukaan totuutta ja totuudenmukaisuutta arvioitaessa on tehtävä ero epistemologisen ja moraalisen näkökulman välillä. Moraalinen kysymys valehtelusta ei määräydy sen perusteella, onko väite totta vai ei, vaan sen perusteella, onko väitteen tarkoituksena johtaa harhaan.⁸⁶ Valehteluksi ei näin ollen voida lukea tilannetta, jossa henkilö esittää epätoden väitteen ja hänen käsityksensä vastaa vilpittömästi kyseistä epätotta väitettä. Jako vastaa siten edellä tarkasteltua disinformaation ja misinformaation välistä eroa. Valehtelua on siten tarkoituksellinen ja tietoinen väärän tiedon levittäminen. Tästä syystä myös eriävän mielipiteen ilmaiseminen tulisi erottaa valehtelusta. Käsitteellisesti asia vaikuttaa itsestään selvältä, mutta tilanteessa, jossa osapuoli on kykenemätön ymmärtämään toisen osapuolen näkemystä, voi kyseinen osapuoli leimata vastustajan puheet valehteluksi valtakussin suojelemiseksi ja kognitiivisen dissonanssin välttämiseksi vastaavaan tapaan kuin tämän luvun turvallistamista koskevassa alaluvussa on kuvattu.

Valehtelun ja väkivallan (ja siten myös sodankäynnin) yhteinen piirre on, että molemmilla voidaan pakottaa kohteena oleva osapuoli toimimaan oman tahtonsa ja etunsa vastaisesti. Valehtelua kuten väkivaltaakin voidaan käyttää myös itsepuolustuksena.⁸⁷ Alivoimaisen on edullista käyttää valehtelua, sillä alivoimaiselle suora voiman käyttäminen ei ole mahdollista.

Koska valehtelu tai ainakin harhaanjohtaminen on suhteellisen yleistä kansainvälisissä suhteissa, ei disinformaatiota voida yksiselitteisesti kutsua informaatiiosodankäynniksi. Vastaavasti informaatiiosodankäynti ei välttämättä edellytä disinformaatiota, vaikka se toki onkin olennainen keino informaatiiosodankäynnin keinovalikoimassa. Esimerkiksi informaatiiosodankäynnissä vastustajan päätöksentekoon vaikuttamisena olennainen keino on virheellisen tiedon syöttäminen vastustajalle eli toisin sanoen valehtelu. Myös propaganda voi sisältää disinformaatiota, mutta se ei ole propagandan määrittävä piirre kuten seuraavassa alaluvussa on kuvattu.

2.4.2. Propaganda

Propaganda on määritelty tutkimuksessa useilla eri tavoilla. Aihetta käsittelevässä klassikkoteoksessaan viestinnän professorit Garth Jowett ja Victoria O'Donnell määrittelevät propagandan seuraavasti: *Propaganda on tarkoituksellinen ja systemaattinen yritys muokata käsityksiä,*

---

⁸⁶ Bok 1979, 6.

⁸⁷ Bok 1979, 19.

*manipuloida kognitioita ja suoraa käyttäytymistä sellaisen vasteen saavuttamiseksi, joka edistää propagandistin tavoittelemia aikeita.*⁸⁸ Tarkoituksellisuus merkitsee erilaisten vaihtoehtojen harkintaa ja pitkän aikavälin suunnittelua. Systemaattisuus puolestaan tarkoittaa tarkkaa, metodologista ja organisoitua lähestymistapaa. Systemaattisuuteen kuuluu myös, että propagandaa varten on olemassa organisaatioita.⁸⁹ Propagandaorganisaatio toimii parhaiten, jos se on keskitetyssä johdossa ja tuottaa konsistentin viestin koko organisaatiosta.⁹⁰

Esimerkki toisenlaisesta määritelmästä on: ”*sellainen manipuloitu kommunikaativirta etäisestä lähteestä, joka pyrkii aikaansaamaan resonanssia yleisön ennakkokäsityksissä ja taivuttelemaan yleisön uuteen näkökulmaan, joka on propagandistin mielestä toivotumpi*”.⁹¹ Kyseisessä määritelmässä on eksplisiittisesti esillä propagandan keskeinen ominaisuus eli sen perustuminen kohdeyleisön ennakkokäsityksiin.

Propagandan tavoitteena voi olla vaikuttaminen kohdeyleisöön siten, että se omaksuu propagandistin uskomukset ja asenteet tai käyttäytyy propagandistin toivomalla tavalla. Propagandan tarkoituksena voi olla edustamansa organisaation tai instituution legitimointi siten myös sen toimien legitimointi. Propaganda voi olla tavoitteiltaan integroivaa eli propagandistin aseman säilyttämiseen pyrkivää tai agitoivaa, jolloin tarkoituksena on saada kohdeyleisö joko osallistumaan tai tukemaan aihetta.⁹² Disintegroivalla propagandalla pyritään heikentämään kohdeyleisön keskinäistä solidariteettia ja fasilitoivalla propagandalla pyritään pitämään viestintäkanavia auki ja kultivoimaan suhdetta kohdeyleisöön siten, että se myöhemmin tarpeen tullen olisi valmiiksi suopea propagandistille.⁹³ Esimerkiksi sotapropaganda ei ala tyhjästä konfliktin alkaessa, vaan se mahdollistetaan valmistelevalla propagandalla hyvissä ajoin ennen konfliktin alkamista. Kyseinen valmistelu voi haitata myös vihollisuuksien lopettamista konfliktin jälkeen.⁹⁴ Etukäteisvalmistelu tosin edellyttää, että konfliktikaan ei ala yllättäen.

Propagandan kohteena on perinteisesti ollut suuri yleisö, mutta kohteena voi olla myös jokin tietty pieni ryhmä, väestö segmentti tai yksilöt.⁹⁵ Propaganda voi kohdistua omaan, neutraaliin liittolaisten ja vihollisen väestöön. Vastustajalle suunnattu propaganda on tehottomampaa kuin omille suunnattu, sillä omiin suunnattu propaganda on täysipainoisempaa ja siinä on helpompi

---

⁸⁸ Jowett & O'Donnell 2012, 7.

⁸⁹ Jowett & O'Donnell 2012, 7.

⁹⁰ Jowett & O'Donnell 2012, 293.

⁹¹ Kecskemetin määritelmä vuodelta 1973 lähteessä Johnson-Cartee 2004, 4.

⁹² Jowett & O'Donnell 2012, 291.

⁹³ Johnson-Cartee 2004, 147.

⁹⁴ Luostarinen 2002, 40.

⁹⁵ Jowett & O'Donnell 2012, 296.

kontrolloida vastapropagandaa.⁹⁶ Propagandan on todettu olevan tehokkaampaa, kun se vaikuttaa olevan lähtöisin kohderyhmän itsensä sisältä.⁹⁷

Propagandassa voidaan käyttää mitä tahansa menetelmää, jolla voidaan saavuttaa haluttu vaikutus.⁹⁸ Tyypillisesti propaganda ilmenee kuitenkin viestintäkanavien kautta ja kaikkia mahdollisia viestintäkanavia voidaan käyttää propagandassa.⁹⁹ Viestintäkanavilla on omat erityispiirteensä, mutta yhteistä propagandaan hyvin soveltuville viestintäkanaville on mahdollisuus tavoittaa suuri joukko ihmisiä niiden avulla.¹⁰⁰ Viestintäkanava määräytyy ensisijaisesti sen perusteella, mitä vastaanottaja kykenee vastaanottamaan eikä sen perusteella, mitä lähettäjä kykenee lähettämään.¹⁰¹ Koska menetelmät voivat olla periaatteessa mitä tahansa, menetelmät eivät voi olla propagandaa määrittelevä piirre.

Propagandan määritelmät eivät tyypillisesti sisällä kannanottoa valheellisen tai harhauttavan tiedon käyttämisestä, vaikka valheellisuus kuuluukin usein arkikäsitteeseen propagandasta. Kaikki propaganda ei ole valheellista eivätkä kaikki valheet ole propagandaa. Propagandassa disinformaatiota jopa pyritään välttämään. Koska propagandatekniikoiksi usein luetellaan argumentaatiovirheitä, propagandan epärehellisyys ei välttämättä liity niinkään varsinaiseen sisältöön vaan älylliseen epärehellisyyteen.

Propagandakirjallisuuden mukaan propagandan erottaa muusta vaikuttamisesta kohteen vapaaehtoisuuden aste. Tavanomaisessa vaikuttamisessa kohde on tietoinen vaikuttamispyrkimyksistä sekä vasta-argumenteista. Vaikuttamisen tuloksena molemmat osapuolet hyötyvät. Propagandassa sen sijaan kohde ei ole tietoinen propagandistin tavoitteista ja piiloagendasta. Kohde voi kokea hyötyvänsä, mutta tosiasiallisesti vain propagandisti hyötyy.¹⁰²

Propagandakirjallisuudessa on esitetty propagandan strategisiksi tavoitteiksi esimerkiksi: Vihan lietsominen yhteistä vihollista vastaan, liittolaissuhteen säilyttäminen, neutraaleiden osapuolten ystävyysden ylläpito ja mahdollisesti neutraaleiden osapuolten saaminen yhteistyöhön, sekä vihollisen demoralisointi.¹⁰³ Kirjallisuus sisältää luetteloita propagandastrategioista, -taktiikoista ja -tekniikoista, mutta yleensä niitä ei liitetä tuettavan organisaation strategiaan, jolloin propaganda saattaa vaikuttaa itsetarkoitukselta. Propaganda saattaa olla itsetarkoitus propagandaorganisaatiolle, mutta ollakseen tehokasta sen tulee kuitenkin edistää tuettavan organisaation,

---

⁹⁶ Halonen 2005, 15.

⁹⁷ Johnson-Cartee 2004, 5.

⁹⁸ Jowett & O'Donnell 2012, 292.

⁹⁹ Jowett & O'Donnell 2012, 296.

¹⁰⁰ Jowett & O'Donnell 2012, 106.

¹⁰¹ Halonen 2005, 112.

¹⁰² Jowett & O'Donnell 2012, 39.

¹⁰³ Johnson-Cartee 2004, 186–187.

kuten jonkin valtion tavoitteita. Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkkejä kirjallisuudessa esitetyistä propagandastrategioista, -taktiikoista ja -tekniikoista. Taulukkoon on keksitty esimerkki tuettavan organisaation strategiasta, johon propaganda voisi liittyä.

Taulukko 2. Propagandan tasot.

Tuettavan organisaation strategia	Sodan aloittamisen perusteleminen väestölle
Propagandastrategia	Vihanlietsonta yhteistä vihollista kohtaan.
Propaganda-taktiikka	Vihollisen kuvaaminen esteenä tavoitteiden saavuttamiselle. Vihollisen kuvaaminen arvomaailman vastakohtana. Vihollisen kuvaaminen epäinhimillisenä.
Propaganda-tekniikka	Mustavalkoisuusharha, sloganit, yliyksinkertaistaminen, toisto, stereotypiat, syyllistäminen, hyvesanat. ¹⁰⁴

Propagandan viitekehys ilmenee seuraavasta kuvasta. Viitekehys osoittaa, että uusi media saa usein keskusteluissa suhteettoman suuren huomion, vaikka propagandan kokonaisuudessa ja jopa viestintäkanavien kokonaisuudessa se on vain yksi viestintäkanava. Uusi propaganda eroaa vanhasta pääasiassa uuden median hyödyntämisen osalta.¹⁰⁵ Asia ilmenee myös viitekehyskuvan päivityksistä kirjan painosten välillä. Malli on säilynyt muuttumattomana ja vain viestintäkanavia on päivitetty informaatioteknologian kehityksen myötä. Kuvaan on lisätty internet ja telefaksi on korvattu älypuhelimilla ja muilla laitteilla.¹⁰⁶ Jos keskustelussa keskitytään yksittäiseen mediaan, kuten sosiaaliseen mediaan, koko viitekehys ja tavoitteet eivät nouse esiin. Keskustelu keskittyy yksityiskohtiin, jotka sotilaallisessa viitekehyksessä tai sotataidon tasoilla tarkasteltuna olisivat taisteluteknisen tason asioita.

Viitekehys selventää yleisön osuutta propagandan kokonaisuudessa. Propaganda vaikuttaa yleisön käsityksiin ja toimintaan. Yleisö esimerkiksi levittää huhuja ja järjestää mielenosoituksia, mikä nykyisin ilmenee usein sosiaalisessa mediassa. Propaganda leviää myös yleisön välityksellä, mutta yleisö on kuitenkin erillään propagandistista. Esimerkiksi henkilöt, jotka toistavat propagandaa eli niin sanotut resonaattorit eivät näin ollen ole välttämättä propagandisteja.

Yhdysvaltojen vuoden 2016 presidentinvaalin näkökulmasta mielenkiintoinen yksityiskohta viitekehyksessä on propagandan vaikutus äänestämiseen yleisön käsitysten kautta. Yhdysvaltojen virallisen kannan mukaan Venäjä on vaikuttanut presidentinvaaliin levittämällä demokraattisen puolueen ehdokkaan, ulkoministeri Hillary Clintonin vastaista tietoa.¹⁰⁷

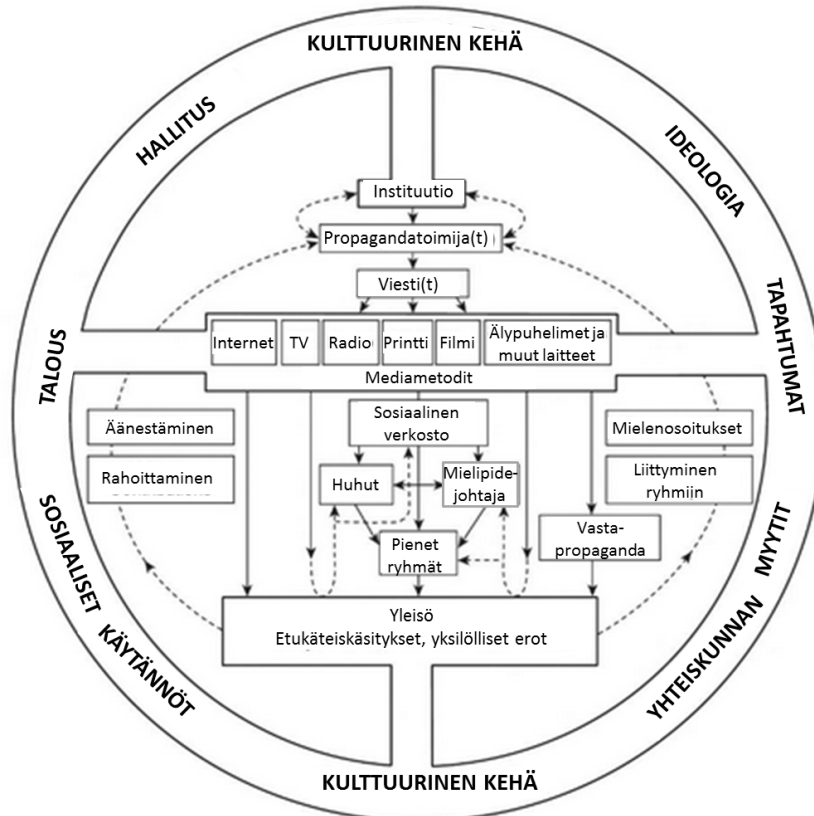
¹⁰⁴ Goodall, Trethewey & Corman 2008, 16.

¹⁰⁵ Jowett & O'Donnell 1992, 212–213.

¹⁰⁶ Jowett & O'Donnell 1992, 265, Jowett & O'Donnell 2012, 360 ja Jowett & O'Donnell 2014, 390.

¹⁰⁷ Office of the Director of National Intelligence 2017.

SOSIAALIS-HISTORIALLINEN KONTEKSTI

Kuva 3. Propagandan viitekehys.¹⁰⁸

Propagandan todettiin edellä perustuvan kohdeyleisön ennakkokäsityksiin. Kuklinskin et al. mukaan kansalaisilla on usein puutteelliset tai väärät tiedot arvioida poliittisia päätöksiä ja käyttää äänioikeuttaan. Puutteelliset ja toisaalta virheelliset tiedot (misinformaatio) tulee erottaa käsitteellisesti toisistaan, sillä se vaikuttaa optimaaliseen politiikkaan. Poliitikan tekemisen lähtökohtana on usein kansalaisten tietämättömyys, vaikka tosiasiaa kansalaiset eivät ole tietämättömiä, vaan heillä on väärää tietoa. Misinformoidut kansalaiset vastustavat hallinnon tarjoaman uuden tiedon omaksumista enemmän kuin puhtaasti tietämättömät kansalaiset.¹⁰⁹

Käsitteellisesti propaganda rinnastuu informaationsodankäynnin merkitykseen vaikuttamisena väestön mielipiteeseen, asenteisiin ja käyttäytymiseen, sillä molemmissa tavoite ja kohteet ovat samat eivätkä keinot määrittele käsitettä. Informaationsodankäynti käsitteenä viittaa ensisijaisesti yleensä ensisijaisesti ulkoiseen viholliseen kohdistettuun toimintaan. Jos propagandasta puhutaan informaationsodankäyntinä, on riskinä, että omaan väestöön kohdistuva propaganda jää huomaamatta. Esimerkiksi puhuttaessa Venäjän informaationsodankäynnistä huomio kiinnittyy länsimaihin kohdistettuun propagandaan, vaikka merkityksellistä olisi tarkastella myös venäläisiin kohdistettua propaganda. Toinen ongelma, joka syntyy puhuttaessa propagandasta

¹⁰⁸ Jowett & O'Donnell 2014, 390.

¹⁰⁹ Kuklinski et al. 2000. Misinformaation laajaa esiintymistä selittävät muun muassa tiedonpuutteiden poistaminen (virheellisellä) päättelyllä, tarve asenteiden ja käsitysten konsistenssille (kognitiivisen dissonanssin välttäminen ja taipumus suhtautua liian itsevarmasti omien uskomusten ja päätelmien paikkansapitävyyteen.

informaatiosodankäyntinä tai erityisesti informaatio-operaationa tai informaatiokampanjana, liittyy niistä syntyvään mielikuvaan projektiluontoisesta toiminnasta. Propaganda puolestaan viittaa tyypillisesti prosessinomaiseen toimintaan, jossa prosessi tuottaa lopputuotetta eli propagandaa sille annettavan ohjauksen mukaan. Propagandan sisältöä voidaan muuttaa ohjauksella ilman uuden, erillisen, informaatiokampanjan käynnistämistä.

2.4.3. Kybersodankäynti ja kyberoperaatiot

Kybersodankäynti on informaatio-sodankäynnin lähikäsite. Yhdyssanan määriteosa *kyber* viittaa sanakirjamääritelmän mukaan tietokoneisiin tai tietoverkkoihin.¹¹⁰ Kybersodankäynti on siten synonyymi tietoverkkosodankäynnille. Kybersodankäynnin rinnalla käytetään usein käsitteitä kyberoperaatiot ja kyberhyökkäys, jotka eivät sisällä viittausta sodankäyntiin ja soveltuvat siten paremmin kuvaamaan myös normaaliolojen kybertoimintaa. Kybertoiminnan osalta rajanveto sodankäyntiin poikkeaa informaatio-sodankäynnistä siten, että riittävän vakavat kyberhyökkäykset voidaan rinnastaa sotaan. Toistaiseksi kybertoimintaan on kuitenkin reagoitu vain uhkaamalla sotilaallisella voimalla, mutta ei sotilaallisen voiman käytöllä. Kybersodankäynti on kuitenkin tältä osin lähempänä sodankäyntiä kuin informaatio-sodankäynti.

Kybersodankäynnistä on julkaistu runsaasti tutkimuksia, mutta vain harvoissa määritellään kybersodankäynnin käsitettä. Eräs määritelmä on: ”Kybersota on politiikan jatkamista sellaisilla kyberavaruudessa suoritetuilla toimilla valtiollisten tai ei-valtiollisten toimijoiden toimesta, joista on vakavaa uhkaa kansakunnan turvallisuudelle tai jotka on suoritettu vastauksena koettuun uhkaan kansalliselle turvallisuudelle.”¹¹¹ Määritelmässä viitataan kyberavaruuteen, mutta kyberavaruutta ei kuitenkaan määritellä, joten määritelmä jää liian laajaksi ollakseen käyttökelpoinen. Eräessä lähteessä määritellään kyberoperaatiot sellaisen kyvyn kautta, joka mahdollistaa tietoverkkojen etämanipuloinnin.¹¹²

Kybersodankäynnin käsitettä käytetään tyypillisesti seuraavanlaisissa yhteyksissä: valtioiden hakkerointi¹¹³, haittaohjelmat¹¹⁴, informaatiokampanjoiden tukeminen kybertoiminnalla¹¹⁵ ja vaikuttaminen kriittiseen infrastruktuuriin¹¹⁶. Kybermenetelmiä voidaan käyttää fyysisten vaikutusten kuten henkilövahinkojen tai fyysisen tuhon tuottamiseksi, poliittiseen pakottamiseen,

---

¹¹⁰ Cyber, *Merriam-Webster Dictionary*.

¹¹¹ Shakarian, Shakarian & Andrew 2013, 2.

¹¹² Lewis 2015, 40.

¹¹³ Geers 2015, 13.

¹¹⁴ Geers 2015, 13.

¹¹⁵ Giles 2015, 25.

¹¹⁶ Lewis 2015, 41.

mielipiteen muokkaamiseen ja tiedusteluun.¹¹⁷ Kybersodankäynnin ja kyberoperaatioiden tavoitteiden skaala on laaja ja kattaa suuren osan valtioiden yleisistä tavoitteista. Edellä olevasta listasta voidaan päätellä kybersodan ja kyberoperaatioiden kontekstit: Kyberoperaatiot ovat osa tiedustelua, ulkopoliitikkaa ja painostamista sekä sodankäyntiä. Tiedustelun kannalta kyberoperaatiot ovat tapa kerätä tiedustelutietoa. Ulkopoliitikassa ne ovat keino painostaa muita valtioita. Sodankäynnissä puolestaan ne ovat keino vaikuttaa viholliseen.

Kybersodankäynnin mahdollisuus perustuu laitteiden, ohjelmistojen ja verkkojen haavoittuvuksiin sekä trendiin liittää laitteita ja tietojärjestelmiä internetiin.¹¹⁸ Kybersodankäyntiä ja kyberoperaatioita pidetään yleisesti osajoukkona kaikista kyberuhkista. Esimerkiksi Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaan kyberuhkat jakautuvat kyberaktivismiin, kyberrikollisyyteen, kybervakoiluun, kyberterrorismiin ja kyberoperaatioihin (painostus, sotaa alempi konflikti tai sotaan liittyvä kyberoperaatio).¹¹⁹ Uhkalähtöinen näkemys edustaa käsitystä kybersodankäynnistä ja -operaatioista tietoturvasuhkina. Tietoturvasuuden ja tietotekniikan näkökulmasta tarkasteltuna kaikkien kyberuhkien ilmentymät ovat samankaltaisia, sillä tässä näkökulmassa toiminnan motiivi on toissijainen verrattuna operaation tekniseen toteutustapaan. Konteksti määrittää olennaisesti käsitystä luontaisesta puolustautumisesta kyberuhkaa vastaan. Tietoturvasuuskontekstissa luontainen puolustautumistapa kyberuhkia vastaan on tietoturvasuuden parantaminen, tiedustelukontekstissa se on vastatiedustelu ja sotilaallisessa kontekstissa se on sotilaallisen voiman käyttäminen tai sillä uhkaaminen.

Edellä olevan analyysin perusteella voidaan todeta, että kybersodankäyntiä ja kyberoperaatioita määrittävä piirre on väline ja kohde. Kybersodankäyntiä ja kyberoperaatioita toteutetaan hyödyntämällä tietoteknisiä menetelmiä ja tietojärjestelmiä. Toisaalta tietojärjestelmät ovat toiminnan kohteita. Tältä osin kybersodankäynti ja kyberoperaatiot rinnastuvat käsitykseen informaatio- ja kybersodankäynnistä vaikuttamisena tietojärjestelmiin tai kriittiseen infrastruktuuriin.

Toinen yhteys informaatio- ja kybersodankäyntiin on kybersodankäynnin menetelmien käyttäminen informaatio- ja kybersodankäynnin käytännön toteuttamisessa. Kybersodankäynnin tai kyberoperaatioiden menetelmiä voidaan käyttää väestön käsitysten muokkaamiseksi tai vihollisen päätöksentekokyvyn heikentämiseksi. Nämä käyttötarkoitukset edustavat tilannetta, jossa kybermenetelmiä käytetään informaatio- ja kybersodankäynnissä. Näin ollen verkkosivuille tunkeutuminen ja sisällön

---

¹¹⁷ Lewis 2015, 41.

¹¹⁸ Clarke & Knake 2010, 73–74.

¹¹⁹ Valtioneuvosto 2013, 18.

muuttaminen on sekä informaatioidankäyntiä että kyberoperaatio.¹²⁰ Kybermenetelmiä käytetään myös informaatioidankäynnissä tarvittavan tiedon keräämiseen, kuten Venäjän on todettu tehneen sen pyrkiessä vaikuttamaan Yhdysvaltojen presidentinvaaliin 2016.¹²¹

2.5. Informaatioidankäynnin suhde sodankäyntiin

Informaatioidankäynnin asemoimiseksi suhteessa sodankäyntiin tarkasteltiin yhtäältä sodankäyntiä ja sotaa ilmiönä ja vertailtiin sitä informaatioidankäyntiin sekä toisaalta tarkasteltiin informaation ja informaatioidankäynnin merkitystä osana sodankäyntiä. Edellä mainittuja asioita tarkasteltiin sodan paradigman avulla. Paradigman osatekijöitä ovat uhkakuvan tyyppi, käsitykset sodankäynnin luonteesta, sodankäynnin legitimeistä tavoitteista ja keinoista, käsitykset asevoimista, niiden tehtävistä, organisaatiosta ja toimintatavoista sekä teknologia ja käytettävissä olevat resurssit.¹²² Tarkastelun tukena käytettiin myös sodankäynnin tutkimuksen keskeisiä kysymyksiä: 1) mitä sota on?, 2) miten sota voitetaan? 3) miten sotaan voidaan valmistautua? 4) miten sota voidaan ehkäistä? ja 5) miten sota voidaan lopettaa?¹²³

2.5.1. Sodan tunnuspiirteet informaatioidankäynnissä

Kysymykseen ”mitä sota on?” haettiin vastausta tarkastelemalla sotaa sen tyypillisten piirteiden kautta. Tyypillisiä piirteitä ovat aseellisen voiman käyttö, ihmisyhteisöjen välinen, aktiivinen vastustaja tai vihollinen, yksilö on vihollinen, koska hän kuuluu viholliseksi nimettyyn kollektiiviin, sodan kitka ja epävarmuus, potentiaalisesti tuhoisat vaikutukset yhteisölle.¹²⁴ Muita tyypillisiä piirteitä ovat väkivalta, väline poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi, vastapuolen pakottaminen noudattamaan omaa tahtoa.¹²⁵ Sodan määrittelevien piirteiden mukaan se on ihmisyhteisöjen välistä. Sota mielletään usein valtiolliseksi toiminnaksi, mutta valtiollisuus ei ole kuitenkaan sotaa määrittävä piirre.¹²⁶ Poliittisten tavoitteiden saavuttamisen väline tai vastapuolen pakottaminen omaan tahtoon kuuluvat perinteiseen käsitykseen sodasta, mutta ne eivät ole sodan määritteleviä piirteitä, sillä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseen on sodan lisäksi useita muitakin keinoja ja vastapuoli voidaan pakottaa omaan tahtoon myös ilman sotaa esimerkiksi talouspakotteiden tai sotilaallisella voimalla uhkaamisen avulla.

¹²⁰ Kulunut esimerkki on Georgian presidentin rinnastaminen Adolf Hitleriin Georgian ulkoasiainministeriön verkkosivuilla vuonna 2008. Ks. esim. Cluley 2008.

¹²¹ Office of the Director of National Intelligence 2017.

¹²² Raitasalo & Sipilä 2004, 13.

¹²³ Rekkedal 2013, 21.

¹²⁴ Sipilä 2013b, 61, 64–65.

¹²⁵ Raitasalo & Sipilä 2004, 1.

¹²⁶ Sipilä 2013b, 63.

Sota on perinteisen määritelmän mukaan valtioiden käytössä oleva instrumentti rationaalisen politiikan toimeenpanossa. Sodan tarkoituksena on pakottaa vastustaja noudattamaan tahtomme. Sodan on todettu olevan ilmiönä vaikeasti tutkittavissa ja käsitteellistettävissä sen todellisuutta muovaavan luonteen vuoksi.¹²⁷ Sodan käsite on jatkuvasti muuttuva ja sen merkityssisältö määräytyy yhteisöllisesti vallitsevien tilannetekijöiden mukaan.¹²⁸ Sota on sota vain, jos ihmiset pitävät sitä sotana. Sota voi olla sosiaalinen tai institutionaalinen tosiasia. Jotta sodasta tulisi institutionaalinen tosiasia, sodan status täytyy asettaa tietyllä tavalla eli esimerkiksi sodan julistuksella aivan kuten avioliitosta tulee avioliitto vain vihkimisen kautta. Sota ilman sodanjulistusta olisi ikään kuin verrattavissa avioliittoon. Siten myös sota ilman sodanjulistusta voi olla instituutio.¹²⁹ Julistamatonta sotaa kutsutaan aseelliseksi konfliktiksi, vaikka materiaalisesti se ei eroakaan sodasta.¹³⁰

Sodanjulistus on puheakti, jonka funktioita voivat olla sodan ehdollisuudesta tai ehdottomuudesta viestiminen, sodan oikeuttaminen, sodan (seremonialinen) julkistaminen sekä sodasta päättämisen laillisen menettelytavan noudattamisesta viestiminen.¹³¹ Sodanjulistus liittyy informaationsodankäyntiin siinä mielessä, että tietyn tilanteen kutsuminen tai kutsumatta jättäminen sodaksi on sisä- ja ulkopoliittinen valinta eri yleisöjen käsityksiin ja mielipiteisiin vaikuttamiseksi. Lisäksi edellä mainittuja funktioita voidaan toteuttaa valtion viestinnässä tai informaationsodankäynnissä siitä huolimatta, että sotaa ei virallisesti julistettaisikaan, kuten ei ole tehty toisen maailmansodan jälkeen.

Informaationsodankäyntiä voidaan tarkastella tarkastella edellä olevien piirteiden perusteella. Informaationsodankäyntiin propagandamerkityksessä ei kuulu fyysinen väkivalta, joten vahvimassa muodossa väkivallan vaatimus ei täyty. Toisaalta väkivallalla ja valehtelulla on se yhteinen piirre, että molemmilla voidaan pakottaa kohteena oleva osapuoli toimimaan oman tahtonsa vastaisesti.¹³² Informaationsodankäyntiä voidaan käyttää väkivallan tuottamiseen tai aikaansaamiseen kineettistä vaikuttamista täydentävänä suorituskykyinä. Informaationsodankäyntiin ei välttämättä liity perinteistä asevoiman käyttöä.

Informaationsodankäynti propagandamerkityksessä on ihmisyhteisöjen välistä. Siinä on aktiivinen vastustaja tai vihollinen, jota vastaan pyritään toimimaan ja johon toiminta kohdistetaan. Toisaalta propaganda kohdistuu myös omaan väestöön eli informaationsodankäynnin kohde ja

---

¹²⁷ Sipilä 2013b, 59.

¹²⁸ Raitasalo & Sipilä 2004, 12.

¹²⁹ Searle 1996, 89–90.

¹³⁰ Hallett 2012, 93.

¹³¹ Hallett 2012, 108.

¹³² Bok 1979, 19.

vastustaja eivät ole välttämättä sama kollektiivi. Taistelussa tai sodankäynnissä aktiivisen vastustajan puute muuttaa tilanteen joukkomurhaksi.¹³³ Informaatiojoukkomurha ei ole kuitenkaan järkevä käsite, vaan yksipuolista tai yksipuoliseksi koettua tilannetta kutsutaan esimerkiksi *informaatiovaikuttamiseksi*. Informaatiovaikuttamisen käsitettä käytetään todennäköisesti myös siitä syystä, että siinä poistuu ongelmallinen yhdyssanan perusosa eli sodankäynti tilanteessa, jossa valtiot eivät käy sotaa, vaan kamppailevat vallasta. Informaatiovaikuttaminen on erityisesti suomenkielisessä keskustelussa yleisesti esiintyvä termi, mutta englanninkielisessä keskustelussa se vaikuttaa olevan suhteellisen harvinaisen.¹³⁴ Englanninkielisessä keskustelussa sen sijaan yleisiä käsitteitä ovat informaatiokampanja (*information campaign*) ja informaatiotoiminta (*information activities*).¹³⁵

Epävarmuus informaationsodankäynnissä on kahtalainen riippuen merkityksestä. Yhtäältä informaatioteknologia vähentää epävarmuutta parantamalla tilannekuvaa, johtamisedellytyksiä ja aseiden osumatarkkuutta. Toisaalta informaatioteknologiasta aiheutuu lisää hyökkäyksille alttiita kohteita haavoittuvuuksien vuoksi. Haavoittuvuudet lisäävät epävarmuutta merkittävästi, sillä täysin haavoittumatonta tietojärjestelmää ei voi rakentaa, vastustajan kykyä hyväksikäyttää haavoittuvuuksia ei voida poissulkea ja hyökkäyksellä on potentiaalisesti koko tietojärjestelmän romahduttava vaikutus. Toisaalta kokemus uuden teknologian haavoittuvuudesta ei ole uusi. Aikoinaan teollisuusyhteiskunnan koettiin olevan haavoittuva ja helposti lamautettavissa esimerkiksi pommikoneilla.¹³⁶

Informaationsodankäynnillä voidaan myös tarkoituksellisesti lisätä vastustajan päätöksenteon epävarmuutta vääristämällä tilannekuvaa siten, että sen perusteella tehtävä päätös olisi vaikuttajan intention mukainen tai päätöksentekijän omien etujen vastainen. Toisaalta väestön asenteiden ja käyttäytymisen muokkaamiseen kuuluu epävarmuus, sillä yritykset muokata asenteita ja käytöstä saattavat johtaa ennalta-arvaamattomaan lopputulokseen.

Käsitys asevoimien tehtävistä on osa sodan paradigmaa. Asevoimien tehtävät konkretisoituvat sotilaallisina suorituskykyinä. Suorituskyvyillä tarkoitetaan tässä yhteydessä yhtäältä joukkoja ja järjestelmiä ja toisaalta doktriinia, organisaatiota, koulutusta, materiaalia, logistiikkaa, henkilöstöä, tiloja ja infrastruktuuria. Olemassa olevien suorituskykyjen perusteella voidaan todeta

---

¹³³ Sipilä 2013b, 64.

¹³⁴ Suora käännös *information influence* tuottaa vain vähän kansainvälisiin suhteisiin liittyviä hakutuloksia esimerkiksi Google-hakukoneella.

¹³⁵ Esimerkiksi NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014 ja NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2016b.

¹³⁶ Pape 1996, 63.

informaatiosodankäynnin kaikkien merkitysten kuuluvan asevoimien tehtäviin ainakin Yhdysvalloissa. Asevoimilla on käytössä informaatioidankäyntiin tarkoitettuja suorituskykyjä, joista tunnetuin esimerkki lienee Yhdysvaltojen ilmavoimien EC-130J Commando Solo -lentokone, jolla voidaan muun muassa lähettää TV- ja radio-ohjelmia kohdealueille.¹³⁷ Toiminnot eivät kuitenkaan ole yksinomaan asevoimien tehtäviä, vaan ne kuuluvat muidenkin virastojen tehtäviin. Asevoimien tehtäviä käsiteltiin edellistä yksityiskohtaisemmin tutkimuksen seuraavassa osassa eli doktriinitutkimuksessa.

Informaatiosodankäynti täyttää siis osittain sodankäynnin määrittelevät piirteet. Vaikka informaatioidankäynnin on todettu hämärtäneen normaalin poliittisen kamppailun ja sodankäynnin rajaa¹³⁸, informaatioidankäynti on selvästi erotettavissa käsitteellisesti sodankäynnistä, sillä informaatioidankäynnillä ei ole sodankäynnin tärkeimpiä määritteleviä piirteitä: väkivalta ja aseellisen voiman käyttö.¹³⁹ Rajan hämärtymisellä viitataan todennäköisesti informaatioidankäynnin propagandamerkitykseen. Rajan hämärtymisen ei johdu siitä, että käsitteellisesti informaatioidankäynti propagandamerkityksessään ei olisi käsitteellisesti selvästi erotettavissa sodankäynnistä. Käsitys rajan hämärtymisestä syntyy siitä, että informaatioidankäynti usein edeltää sodankäyntiä ja siirtymä ”sanoista tekoihin” voidaan toteuttaa joustavasti. Lisäksi informaatioidankäynnillä ja sodankäynnillä voidaan pyrkiä samoihin tavoitteisiin.

Vaikka informaatioidankäynti ei käsitteellisesti ole sodankäyntiä, se on kuitenkin olennainen osa sodankäyntiä kahdella tavalla. Ensinnäkin informaatioidankäynnillä voidaan viitata pyrkimykseen saada käyttöön vastustajaa parempaa informaatiota päätöksenteon ja sodan johtamisen tueksi. Toiseksi informaatioidankäynnin menetelmiä voidaan käyttää sodankäynnin tavoitteiden saavuttamiseksi joko sodankäynnin rinnalla tai sille alisteisesti.

2.5.2. Informaation merkitys sodankäynnissä

Informaation arvo perustuu siihen, että informaation avulla toimija voi valita toimintalinjoja (arvioida vaihtoehtoja, välttää virheitä, tehdä valintoja ja rationaalisia päätöksiä), jotka oletettavasti johtavat sen kannalta parempaan lopputulokseen kuin ilman informaatiota.¹⁴⁰

---

¹³⁷ U.S. Air Force, *EC-130J Commando Solo* 14.1.2016.

¹³⁸ Raitasalo & Sipilä 2008, 331.

¹³⁹ Toisaalta merkityksessä *informaatioteknologia-avusteinen sodankäynti* informaatioidankäynti kuitenkin voi olla sodankäyntiä. Jos esimerkiksi kutsutaan Persianlahden sotaa informaatioidankäyntiksi, väkivallan ja asevoiman käytön piirteet täyttyvät.

¹⁴⁰ Floridi 2010, 90.

Informaation merkitystä sodankäynnissä ovat pohtineet jo sotilasstrategi ja kenraali Sunzi¹⁴¹ muinaisessa Kiinassa sekä preussilainen kenraali ja sotateoreetikko Carl von Clausewitz (1780–1831). Sunzin mukaan informaatiolla on keskeinen merkitys sodankäynnissä, kun taas Clausewitzin näkemyksen mukaan sodan kitkan vuoksi informaation merkitys on vähäinen.¹⁴² Näissä pohdinnoissa informaatiolla tarkoitetaan ilmeisesti tiedustelutietoa vastustajan toiminnasta ja tilannetietoa omasta toiminnasta.

Informaation on todettu aiheuttavan uuden sodankäynnin vallankumouksen, sillä sen ansiosta on mahdollista käyttää entistä tarkempia aseita ja johtaa joukkojen monimutkaisia taisteluliikkeitä sekä logistiikkaa suurien etäisyyksien päästä. Informaatioylioimalla voitetaan sotia ja osapuoli, jolla ei ole informaatiota, voi menettää kykynsä käydä sotaa.¹⁴³ Näkemyksessä korostuu informaation merkitys sotatoimen johtamisen ja taisteluiden käymisen kannalta. Vaikka vallankumouksen todetaan aiheutuvan informaatiosta, se kuitenkin aiheutuu tässä tapauksessa enemmänkin informaatioteknologiasta, jonka avulla voidaan kerätä ja hyödyntää entistä enemmän ja entistä laadukkaampaa informaatiota sodan johtamisen tueksi.

Tyypillisesti informaatioteknologian vallankumouksellisen vaikutuksen on arvioitu perustuvan esimerkiksi sensoreihin, johtamisjärjestelmiin ja täsmäaseisiin. Tämän teknologiakeskeisen näkökulman lisäksi informaatioteknologian vaikutus sodankäyntiin perustuu sen kykyyn lisätä ihmisen kognitiivisia ominaisuuksia. Kognitiivisen tieteen ja teknologian käytettävyydestä tutkimuksen pitkäaikainen tutkija ja Kalifornian yliopiston Design-laboratorion johtaja Donald Norman tarkastelee klassikkoteoksessaan *Things That Make Us Smart* informaatioteknologian merkitystä apuvälineenä, joka parantaa ihmisen kognitiivisia kykyjä. Normanin mukaan mieli ilman apuvälineitä on hyvin rajallinen. Pelkkään ajatteluun perustuvassa suunnittelussa on seuraavia ongelmia: kokonaisuuden puute, tarkkuuden puute, kyvyttömyys hallita muutoksia, suuri muistikuorma ja suuri laskentakuorma. Norman jakaa älykkyyttä parantavat avut sosiaaliseen yhteistyöhön, ympäristössä olevan informaation hyödyntämiseen ja ajattelutyökaluihin. Tiedon esitystapa ratkaisee, miten helppoa sitä on prosessoida ja miten vaativia ajatusprosesseja prosessointi vaatii. Nykyaikainen informaatioteknologia tarjoaa useita mahdollisuuksia esittää eli representoida asioita siten, että representaatio kattaa relevantit ominaisuudet ja jättää huomiotta epärelevantit, parantaa datan tulkintaprosessia ja tukee arviointia ja säännönmukaisuuksien tunnistamista.¹⁴⁴

---

¹⁴¹ Sunzi – Chinese Strategist, *Encyclopædia Britannica*. Sunzin on väitetty kirjoittaneen teoksensa Sodankäynnin taito ajanjaksolla 770–476 eaa., mutta todennäköisemmin se on kirjoitettu ajanjaksolla 475–221 eaa.

¹⁴² Arquilla 1994, 25.

¹⁴³ Arquilla 1994, 25.

¹⁴⁴ Norman 1993, 52.

Informaatioteknologian hyödyntäminen sodankäynnissä perustuu sen käyttämiseen kognitiivisia kykyjä parantavana apuvälineenä. Informaatioteknologia siis laajentaa ihmisen kognitiivista kykyä hallita ja hyödyntää informaatiota. Se mahdollistaa informaatioteknologia-avusteisen sodankäynnin tarjoamalla kognitiivista tukea operaatioiden suunnittelun ja tilannetietoisuuden hallintaan. Lisäksi se mahdollistaa aiempaa tehokkaamman tiedonvälityksen operaatioon osallistuvien toimijoiden välillä. Informaatioteknologia ei muuta informaation elinkaaren perusluonnetta, mutta sen merkitys kaikissa vaiheissa on niin suuri, että se muuttaa perustavalla tavalla informaation hyödyntämistä luonnetta ja yksilöiden ja organisaatioiden mahdollisuutta saada ja jakaa informaatiota.

Sotilasjohtaminen ei ole perustunut pelkkään ajatteluun ennen informaatioteknologian yleistymistä, vaan esikunnissa on käytetty esimerkiksi karttoja tilannetiedon ilmaisemiseen. Informaatioteknologia voi jopa heikentää esikunnan yhteistä tilanneymmärrystä, jos tilannekuvaa ei enää esitetä kartalla, josta se on helppo omaksua nopealla vilkaisulla. Tämä on yksi esimerkki informaatioteknologian hyödyntämisen mahdollisista haittavaikutuksista. Teknologia voi nimittäin tehdä ihmisistä myös tyhmempiä turhauttamalla keinoitekoisella monimutkaisuudella tai lyhentämällä käytössä olevaa informaatiota niin, että jotakin olennaista jää puuttumaan.¹⁴⁵ Viime vuosina Yhdysvaltojen asevoimissa onkin käyty keskustelua Microsoft PowerPoint -esitysgraafikkasovelluksesta, jonka on väitetty tekevän ihmisistä tyhmempiä, rajoittavan kriittistä ajattelua ja haittaavan asioiden välisen suhteen esittämistä.¹⁴⁶

Informaation ja informaatioteknologian käyttämistä sodankäynnin tukena ei näin ollen ole mielekästä kutsua informaatiotosodankäynniksi. Jos kutsuttaisiin, kaikki sodankäynti olisi aina ollut informaatiotosodankäyntiä, sillä sodankäynnissä on aina hyödynnetty informaatioteknologiaa.

2.5.3. Informaatiotosodankäynti sodankäynnin keinona

Sotateorioissa on kautta aikain pyritty vihollisen voittamiseen mahdollisimman vähäisellä voimalla. Sunzin mukaan sotataidon huippu on vihollisen kukistaminen ilman taisteluja. Tavoitteeseen kuuluu strategisten tavoitteiden saavuttaminen maksimaalisen tehokkaasti mahdollisimman vähillä kustannuksilla. Päämäärää on tavoiteltu kulloinkin muodikkaalla välineellä. 1900-luvulla väline on ollut ilma-ase ja sillä on teorioissa visioitu vihollisen strategista halvaannuttamista. 1900-luvun alkupuolella visioitiin vihollisen halvaannuttamista vaikuttamalla

---

¹⁴⁵ Norman 1993, 3–4.

¹⁴⁶ NPR 16.3.2014, ”Physicists, Generals And CEOs Agree: Ditch The PowerPoint” ja *New York Times* 26.4.2017, ”We Have Met The Enemy and He Is PowerPoint”.

sen teollisuuden tuotantolaitoksiin. John Boyd ja John Warden puolestaan pyrkivät vihollisen strategiseen halvaannuttamiseen vaikuttamalla vihollisen johtamiseen.¹⁴⁷

Boydin mukaan sodankäynnissä olennaista on tunkeutua vastustajan päätöksentekoprosessiin ja lamaannuttaa vastustajan moraalinen, henkinen ja fyysinen voima ja siten romahduttaa vastustajan puolustustahto.¹⁴⁸ Wardenin mukaan vihollista voidaan analysoida järjestelmänä joka koostuu viidestä sisäkkäisestä komponentista. Järjestelmän tärkein osa on johtaminen ja sen on Wardenin mallissa sisin osa vihollisen järjestelmää. Johtamisesta ulospäin seuraavat komponentit ovat orgaaniset välttämättömyydet, infrastruktuuri, väestö ja asevoimat. Strategisen suunnitelman tulisi tähdätä ensisijaisesti johtamiseen vaikuttamiseen, mutta vaikuttaa samanaikaisesti kaikkiin järjestelmän osiin.¹⁴⁹

Kybersodankäynnin uhkakuviissa uskotaan kybermenetelmillä olevan mahdollista halvaannuttaa yhteiskuntia. Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaan ”kyberhyökkäyksillä voidaan tuottaa suuria häiriöitä ja jopa lamauttaa osia kriittisestä infrastruktuurista ja yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista. Valtio tai organisaatio voidaan painostaa poliittisiin, sotilaallisiin tai taloudellisiin myönnytyksiin.”¹⁵⁰ Wardenin kehien kautta hahmotettuna kybersodankäynti kohdistuu pääasiassa kriittiseen infrastruktuuriin ja orgaanisiin välttämättömyyksiin.

Informaatiosodankäynti vaikuttaisi kuuluvan osaltaan sotateorioiden ideaaliin, jossa kulloinkin muodissa olevalla välineellä koetaan olevan mahdollista saavuttaa vihollisen strateginen halvaannuttaminen vaikuttamalla tärkeiksi koettuihin kohteisiin tai kohdejärjestelmiin mahdollisimman syväälle viholliseen, nähtiinpä vihollinen sitten renkaina tai kognitioina. Informaatiosodankäynti liittyy unelmaan vihollisen helposta kukistamisesta kahdella tavalla riippuen merkityksestä. 1990-luvulla Yhdysvalloissa uskottiin informaatioteknologian hyödyntämisen ase- ja johtamisjärjestelmissä johtavan erittäin suorituskykyisiin järjestelmiin, joilla saavutettaisiin ylivoima vastustajasta pienelläkin kalusto- ja joukkomäärällä.¹⁵¹ Sittemmin päämäärään on haaveiltu päästävän vaikuttamalla vihollisen väestön mielipiteisiin ja johtajien päätöksentekoon siten, että vihollinen saadaan käyttäytymään halutulla tavalla jopa ilman aseellisen voiman käyttöä strategisella halvaannuttamisella.

Strategisen halvaannuttamisen teorioissa usein aliarvioidaan vihollisen sotavoiman ja väestön taistelutahto ja yliarvioidaan vihollisen riippuvuus teknologiasta ja teknologian haavoittuvuus

---

¹⁴⁷ Fadok 1995, 39–41.

¹⁴⁸ Kerttunen 2010, 36.

¹⁴⁹ Fadok 1995, 24–25.

¹⁵⁰ Valtioneuvosto 2013, 17.

¹⁵¹ Raitasalo 2013, 213.

sekä yksittäisen keinon tehokkuus tavoitteiden saavuttamisessa. Lähihistoriassa vihollisen taitelutahto on aliarvioitu sodissa, jotka ovat muuttuneet pitkäkestoisiksi epäsymmetrisiksi sodiksi, kuten Vietnamin ja Afganistanin sodat.

Sodan, erityisesti vastakumouksellisen sodan, voittaminen edellyttää paikallisen väestön tuen saavuttamista ja vastapuolen tuen estämistä.¹⁵² Lisäksi oman väestön on tuettava sotaponnisteluja. Esimerkiksi Vietnamin sodassa Yhdysvaltojen hallinnolla ei ollut riittävää väestön tukea sodalle, minkä on arvioitu vaikuttaneen merkittävästi sodan lopputulokseen.¹⁵³ Yleinen mielipide omassa maassa vaikuttaa myös mahdollisuuksiin pakottaa vastustajaa sotilaallisesti, sillä sisäpoliittinen tilanne vaikuttaa pakottamisen uskottavuuteen.¹⁵⁴ Tästä syystä väestön asenteiden muokkaaminen osana sodankäyntiä on koettu tärkeäksi eli toisin sanoen informaatioidankäynti sen propagandamerkityksessä on tärkeä osa sodankäyntiä.

Informaatioidankäyntiä yleisen mielipiteen muokkaamisena käytetään esimerkiksi sodan oikeuttamiseen sekä moraalisesti että juridisesti luomalla innovatiivisia tapoja tulkita kansainvälistä oikeutta. Informaatioidankäynnillä mielipiteeseen vaikuttamisena voidaan luoda mielikuvaa siitä, että itse noudatetaan sodan oikeussääntöjä, kun taas vastustaja ei noudata niitä oman toiminnan oikeuttamiseksi ja vastustajan toiminnan oikeutuksen poistamiseksi. Esimerkiksi venäläisessä sanakirjassa todetaan ”jokaisen sotaa käyvän osapuolen pyrkivän saavuttamaan asema perusteltua ja oikeutettua sotaa käyvänä toimijana”.¹⁵⁵ Lisäksi informaatioteknologiaavusteisella sodankäynnillä voidaan vähentää omia tappioita, mikä lisää sodan hyväksyttävyyttä saavutettavan hyödyn ja kustannusten suhteen paranemisen myötä. Informaatioidankäynnin menetelmillä sen eri merkityksissä väitetään kyettävän voittamaan vihollinen vähemmällä väkivallalla kuin ilman informaatioidankäyntiä, mikä olisi mahdollisesti sodan oikeussääntöjen kannalta edullista. Informaatioidankäynnillä on siten merkitystä mielipiteen muokkaamisena oikeutuksen näkökulmasta sekä sodan aloittamisen oikeuttamisena (*ius ad bellum*) että sodan oikeussääntöjen noudattamisen osoittamisessa (*ius in bello*).

Informaatioidankäynti liittyy myös kysymykseen sodan estämisestä. Kysymys nousi osaksi sodan teoretisointia viimeistään ydinaseiden myötä.¹⁵⁶ Informaatioon perustuvan voiman luonne poikkeaa perinteisestä sotilaallisesta voimasta. Informaatioidankäynnillä uhkaaminen tuskin muodostaa riittävää pelotetta aseellisen voiman käyttöä vastaan. Informaatioidankäyn-

---

¹⁵² Galula 1964, 6.

¹⁵³ Burstein & Freudenburg 1978.

¹⁵⁴ Byman, Waxman & Larson 1999, 50.

¹⁵⁵ Lalu 2016, 23.

¹⁵⁶ Rekkedal 2013, 21.

nillä, esimerkiksi mustamaalauskampanjalla, uhkaamista voidaan käyttää pelotteena, mutta todennäköisesti se ei saa vastustajaa luopumaan aikeistaan käyttää aseellista voimaa läheskään yhtä tehokkaasti kuin aseellinen voima. Ennemminkin uhkaus sotilaallisen voiman käytöstä voisi olla informaatiotosodankäyntiä ja asevoimien kyvystä voidaan toki luoda ja luodaankin todellista parempaa kuvaa. Pelote ei voi olla toimiva, jos vastustajalla ei ole tietoa pelotteesta. Informaatiotosodankäynti vaikuttamisena käsityksiin voi tehostaa muun aseistuksen pelotevaikutusta. Toisaalta esimerkiksi kylmän sodan aikainen väestönsuojelutiedotus ydiniskulta suojautumiseksi Yhdysvalloissa muokkasi voimakkaasti väestön käsitystä Neuvostoliiton vaarallisuudesta ja siten tehosti ehkä tahattomasti Neuvostoliiton ydinaseen pelotevaikutusta.

Kysymys sodan lopettamisesta on noussut sotataidolliseen keskusteluun viime vuosina.¹⁵⁷ Kysymys liittyy erityisesti pitkittyneisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Sodan lopettamisessa paikallisen väestön käsityksillä on merkittävä asema. Tyypillisesti miehitetyn valtion väestö näkee miehityksen ohi menevänä pahana, joka voidaan korjata miehityksen päätyttyä.¹⁵⁸ Jos tätä käsitystä ei saada muokattua, sodan päättäminen menestyksekkäästi on hankalaa. Valtioiden tai kansojen väliset viholliskäsitykset voivat ylläpitää konfliktipotentialiaa hyvinkin pitkiä aikoja.

2.5.4. Yhteenveto informaatiotosodankäynnin ja sodankäynnin suhteesta

Informaatiotosodankäynti ei sellaisenaan täytä sodankäynnin käsitteen määritteleviä piirteitä, sillä se ei sisällä fyysistä väkivaltaa eikä aseellisen voiman käyttöä. Vaikka informaatiotosodankäynti kuuluu usein myös asevoimien tehtäviin, sitä ei voida pitää aseellisen voiman käyttönä. Kuitenkin informaatiotosodankäynti on keskeinen osa sodankäyntiä. Informaatiotosodankäynnin merkitys vastustajan päätöksentekoon vaikuttamisena liittyy kamppailuun tarkemmin tiedon hankkimisesta nopeammin kuin vastustaja. Informaatiotosodankäynti mielipiteisiin vaikuttamisena kuuluu myös sodankäyntiin. Mielipiteisiin vaikuttamalla pyritään muun muassa oikeuttamaan sodan aloittamista, hankkimaan oman väestön tuki sodankäynnille ja vähentämään vastustajan väestön tukea vastustajan sotaponnisteluille. Tarkasteltaessa informaatiotosodankäyntiä osana sodankäyntiä ja sodan kuvaa kuten yllä korostuu erityisesti sen merkitys taistelukentän ilmiönä. Laajemman kontekstin huomioimiseksi on tarkasteltava informaatiotosodankäyntiä myös kansainvälisten suhteiden näkökulmasta.

---

¹⁵⁷ Rekkedal 2013, 21.

¹⁵⁸ Von Clausewitz 1997, 12.

2.6. Informaatiosodankäynti kansainvälisten suhteiden näkökulmasta

Yhdeksi informaatiosodankäynnin käsitteen merkitykseksi tunnistettiin valtion ulkopoliitikasta viestiminen tai yleisemmin ulkopoliitiikan harjoittaminen. Viestinnän tai valtion harjoittaman diplomatian rinnastaminen informaatiosodankäyntiin on kuitenkin ilmeisen ongelmallista. Militarisoivan vaikutuksen lisäksi ulkopoliitiikan harjoittamisen rinnastaminen informaatiosodankäyntiin on käsitteellisesti ongelmallista, sillä ulkopoliitiikan harjoittaminen on kyettävä erottamaan käsitteellisesti informaatiosodankäynnistä. Jos erottelua ei tehdä, saatetaan joko tahallisesti tai tahattomasti kutsua virheellisesti poliittista kamppailua informaatiosodankäynniksi. Lisäksi riskinä on harha, jossa informaatiosodankäynti saa itsetarkoituksellisen luonteen, kun sitä ei tarkastella valtion ulkopoliitiikan kontekstissa, vaan erillisenä ilmiönä.

Informaatiosodankäynnin asemoimiseksi suhteessa ulkopoliitiikkaan ja poliittiseen kamppailuun tarkastellaan seuraavaksi kansainvälisten suhteiden teoriaa. Kansainvälisten suhteiden tutkimusalalla tutkitaan valtioiden välisiä strategisia ja diplomaattisia suhteita ja ilmiöitä kuten sota, rauha, konfliktit ja yhteistyö.¹⁵⁹ Keskeisiä käsitteitä ovat esimerkiksi valtioiden intressit ja turvallisuuspäämäärät. Suomessa kansainvälisiä suhteita tutkitaan tästä näkökulmasta strategian tutkimusalalla.¹⁶⁰ Koska tämä tutkimus on asemoitu osaksi suomalaista strategian tutkimusta, viitataan jatkossa tieteenalaan kansainvälisten suhteiden lisäksi myös strategiana.

Strategian tutkimus jakautuu useaan teoriakoulukuntaan, joista tärkeimpiä ovat realismi, liberalismi, konstruktivismi ja jälkistrukturalismi. Informaatiosodankäynnin tarkastelu eri teoriakoulukuntien näkökulmasta johtaa erilaiseen lopputulokseen. Teoriaperinteen valinta vaikuttaa informaatiosodankäynnin tarkasteluun ja sen tuottamiin tuloksiin. Realistinen lähestymistapa tuottaisi tietoa esimerkiksi sotilaallisen voiman näyttämisen ja käyttämisen antamasta viestistä. Liberalistinen näkökulma tuottaisi tuloksia esimerkiksi siitä, mitä kansainvälisessä politiikassa tulisi sopia informaatiosodankäynnistä ja tulisiko sitä rajoittaa tai säädellä. Konstruktivistinen lähestymistapa taas voisi tuottaa tietoa, miten valtiot pyrkivät muokkaamaan käsitystä todellisuudesta ja toimijoiden identiteeteistä kansainvälisessä politiikassa.

Tässä tutkimuksessa teoreettiseksi lähestymistavaksi valittiin konstruktivismi, sillä informaatiosodankäynnin havaittiin rinnastuvan osittain propagandaan, jonka tarkoituksena on käsitysten muokkaaminen. Käsitysten muokkaamisen tarkasteluun konstruktivismi on sopivampi viitekehys kuin esimerkiksi realismi tai liberalismi edeltävän vertailun perusteella. Tutkimuksessa informaatiosodankäyntiä haluttiin tarkastella valtiollisena toimintana ja siksi konstruktivismi

---

¹⁵⁹ Brown & Ainley 2005, 1.

¹⁶⁰ Sivonen 2013, 1.

valtiokeskeisenä teoriaviitekehyksenä katsottiin sopivammaksi kuin esimerkiksi jälkistrukturaaliset teoriaviitekehykset. Konstruktivismiin valitsemisesta huolimatta tutkimuksessa oli huomioitava muutkin teoreettiset viitekehykset, sillä esimerkiksi Venäjän valtiojohton lausuntojen analysointi edellytti useiden teoreettisten viitekehysten hallintaa. Venäjän valtiojohton lausunnoissa kansainvälisestä turvallisuudesta esiintyy useille teoreettisille viitekehyksille ominaisia piirteitä, kuten tutkimuksen empiirisessä osuudessa osoitettiin.

Aikaisemmassa tutkimuksessa ja tämän tutkimuksen propagandaan käsittelevässä osassa on todettu informaationsodankäynnin ja poliittisen vaikuttamisen rajan olevan sumea. Rajan selkeyttämisen vuoksi tässä kansainvälisiä suhteita käsittelevässä luvussa tarkasteltiin valtaa kansainvälisissä suhteissa. Kansainvälisten suhteiden teoria ja erityisesti konstruktivistisiin teorioihin lukeutuva Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria mahdollisti edellä mainitun poliittisen kamppailun militarisoinnin hahmottamisen, joten kansainvälisiä suhteita koskeva luku päätettiin alalukuun, jossa informaationsodankäyntiä tarkasteltiin turvallistamisteorian mukaisena turvallistamistekona.

2.6.1. Konstruktivismi

Konstruktivismi kansainvälisten suhteiden teoriaviitekehyksenä syntyi uutena tulokulmana uusrealistien ja uusliberalistien väliseen väittelyyn kansainvälisen turvallisuuden järjestelmässä vallitsevan anarkian luonteesta.¹⁶¹ Konstruktivismiin perusteoreetikoihin lukeutuva saksalainen politiikan tutkijan Alexander Wendtin mukaan anarkian luonne ei määräydy deterministisesti joko konfliktihakuiseksi tai yhteistyöhakuiseksi, vaan anarkian luonne määräytyy valtioiden päätösten perusteella.¹⁶² Valtioiden päätökset ja toiminta kansainvälisessä järjestelmässä selittyvät intersubjektiivisesti määräytyvien identiteettien ja intressien perusteella.¹⁶³

Konstruktivismiin mukaan identiteetit, jotka muodostavat muodostavat perustan intresseille, ovat suhteellisen muuttumattomia ja roolikohtaisia ymmärryksiä itsestä.¹⁶⁴ Wendt syventää identiteettien käsittelyä kirjoittamassaan sosiaalisen konstruktivismiin käsitteanalyysissä *Social Theory of International Politics*. Sen mukaan identiteetti rakentuu sisäisistä ja ulkoisista teki-

---

¹⁶¹ Konstruktivismiin katsotaan saaneen alkunsa muun muassa seuraavista klassikkoteoksista: Kratochwil 1989, Onuf 1989 ja Wendt 1992. Kratochwil käsitteli sääntöjen ja normien vaikutusta kansainvälisiin suhteisiin muun muassa siitä näkökulmasta, miten normit ylläpitävät sosiaalista järjestystä, Kratochwil 1989, 1. Onuf nimesi teoriaviitekehyksen konstruktivismiksi kuvaamaan lähestymistapaa, jossa ihmiset ja yhteiskunnat konstruoivat tai konstituivat toisensa sosiaalisesti, Onuf 1989, 37. Wendtin keskeiset teesit olivat, että identiteetit ovat intressien perusta ja anarkian luonne määräytyy valtioiden päätösten perusteella, Wendt 1992, 395, 398.

¹⁶² Wendt 1992, 391 ja 395.

¹⁶³ Weber 2005, 67.

¹⁶⁴ Wendt 1992, 397–398.

jöistä oman itseymmärryksen ja Toisten käsitysten perusteella. Valtioilla voi olla useita identiteettejä, identiteetit muodostavat hierarkian ja kulloinkin tarvittavat identiteetit aktivoidaan tilanteeseen sopivalla tavalla.¹⁶⁵

Konstruktivismissa identiteettien lisäksi keskeinen käsite on instituutio. Kansainvälisten suhteiden ilmiöt kuten voimapolitiikka ja itseavun järjestelmä, joita realismissa pidetään anarkiasta johtuvina ja deterministisinä selittyvät konstruktivismissa sosiaalisesti ylläpidettyinä instituutioina. Esimerkit osoittavat, että toisin kuin liberalismissa, konstruktivismissa instituutiot voivat olla yhteistyöhakuisten lisäksi konfliktihakuisia.¹⁶⁶

Konstruktivistisen teorian mukaan myös valtion suvereniteetti on instituutio, joka muodostuu sosiaalisten käytäntöjen kautta. Sodat ja sotilaalliset väliintulot sekä valtioiden niille esittämät perustelut määrittävät valtioiden ja alueiden suvereniteettia. Toisaalta myös sotilaallisesta puuttumisesta pidättäytyminen määrittää suvereniteettia. Valtioiden toteuttamat käytännöt määrittävät yksittäisten valtioiden suvereniteetin lisäksi myös suvereniteetin käsitteen sisältöä.¹⁶⁷

Konstruktivismin valinta teoriaviitekehyyksi vaikutti ontologiseen käsitykseen kansainvälisistä suhteista ja siksi kansainvälisten suhteiden ontologia nähtiin ensisijaisesti ideoista koostuvana. Kuitenkin searlelaisesti alaluvun 2.3.2 mukaisesti tunnustettiin myös niin sanottujen raakojen tosiasioiden olemassaolo eikä tutkimuksessa tältä osin ontologian nähty olevan ”ideoita tai kilpikonnaa pohjaan saakka”.¹⁶⁸ Konstruktivismin valtiokeskisyyden vuoksi valtion sisäiset prosessit, joilla informaationsodankäynnin tavoitteet ja agendan määräytyvät, rajautuivat pois tarkastelusta. Rajautuminen ei välttämättä ollut negatiivinen asia, sillä se paransi tutkimuksen kohdentumista kansainvälisten suhteiden ilmiöksi, mutta se tuli huomioida tulosten tulkinnassa.

2.6.2. Informaationsodankäynti vallankäyttönä

Kansainvälisissä suhteissa valta on keskeinen käsite. Se voidaan määritellä sellaisten vaikutusten tuottamisena sosiaalisissa suhteissa ja sosiaalisten suhteiden välityksellä, jotka muokkaavat toimijoiden kykyä hallita kohtaloaan.¹⁶⁹ Kansainvälisissä suhteissa valta ei voi perustua muodolliseen käskyvaltaan (*authority*), sillä valtioiden välillä ei ole sellaista laillista tai muodollista suhdetta, johon käskyvalta voisi perustua. Tästä syystä valtioiden välinen valta on luonteeltaan

¹⁶⁵ Wendt 1999, 224 ja 230–231.

¹⁶⁶ Wendt 1992, 399.

¹⁶⁷ Biersteker & Weber 1996, 12–13.

¹⁶⁸ Myös Wendt toteaa, että materiaaliset voimat asettavat rajoja mahdollisuuksille, mutta materiaaliset voimat eivät sinänsä ohjaa kehitystä, vaan kehitystä ohjaavat sen sijaan ideat ja tahtotilat, Wendt 1999, 113. Hänkään ei kannata ajatusta ”ideoista pohjaan saakka”, Wendt 1999, 96.

¹⁶⁹ Barnett & Duvall 2005, 42.

vaikutusvaltaa (*influence*).¹⁷⁰ Vaikutusvalta voidaan jakaa politiikan ja viestinnän tutkijan Harold Lasswellin (1902–1978) esittämän jaottelun mukaisesti informaatioon, diplomatiaan, taloudelliseen ja sotilaalliseen vallankäyttöön. Propagandalla tarkoitetaan vaikuttamisyriksiä verbaalisia symboleja muokkaamalla ja diplomatialla vaikuttamista neuvotteluiden kautta.¹⁷¹

Kansainvälisissä suhteissa valta liitetään usein erityisesti realistiseen teoriaperinteeseen kuuluvaksi käsitteeksi.¹⁷² Valtion vallan määrä suhteessa muihin valtioihin määrittää sen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Vallan määrän mittaaminen on luonnollisesti monimutkaista. Nykyrealismissa painotetaan materiaalisia tekijöitä vallan määrän arvioinnissa, erityisesti sotilaallisen voiman merkitys on suuri.¹⁷³ Uusklassisessa realismissa huomioidaan voimasuhteen lisäksi sisäpolitiikan ja kansan yleinen mielipiteen vaikutus valtion ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.¹⁷⁴ Informaatioidankäynti valtakamppailuna on ikään kuin realismin ja konstruktivismien leikkauksipisteessä. Kansainvälisten suhteiden ontologia nähdään siinä valtataisteluna ja nollasummapelinä, mutta valtataistelun keinot ovat parhaiten kuvattavissa konstruktivistinen maailmankuvan kautta kamppailuna todellisuuden konstruoimisesta.

Yhdysvaltalaiset kansainvälisten suhteiden tutkijat Michael Barnett ja Raymond Duvall ovat esittäneet vallan käsitteellistämisen mallin, jossa valtaa tarkastellaan kahdella ulottuvuudella: 1) sosiaalisen suhteen muoto ja 2) sosiaalisen suhteen spesifisyys. Suhteen muoto voi olla joko aikaisemmin konstituoitujen toimijoiden suhde tai toimijoiden konstituoiminen. Suhteen spesifisyys voi olla joko suora suhde tai epäsuora ja epämääräinen suhde. Vallan ulottuvuuksista syntyy taksonomia vallalle, jonka mukaan valta voidaan jakaa neljään käsitteelliseen kategoriaan: 1) pakottavaan, 2) institutionaaliseen, 3) rakenteelliseen ja 4) produktiiviseen valtaan.¹⁷⁵

Pakottava valta on toimijan valtaa muuttaa suoraan toisen toimijan olosuhteita tai toimintaa. Pakottava valta vastaa parhaiten realistisen teoriaperinteen mukaista käsitystä vallasta. Tyyppi-esimerkki pakottavasta vallasta on materiaallisen voiman käyttäminen intressien ajamiseen vastoin toisen valtion intressejä.¹⁷⁶

Institutionaalinen valta on valtaa kontrolloida muita epäsuorasti. Se toimii instituutioiden välityksellä, jotka sääntöjen ja proseduurien kautta ohjaavat ja rajoittavat vallankäytön kohteena

---

¹⁷⁰ Brown & Ainley 2005, 80.

¹⁷¹ Lasswell 1958. Lasswell kutsuu mainittuja vaikutusvallan muotoja valtiomiestaidon osa-alueiksi, mutta kaikkien valtiomiestaidon osa-alueiden kuvauksissa korostuu nimenomaan vaikutusvalta. Näin ollen on perusteltua puhua vaikutusvallan osa-alueista.

¹⁷² Barnett & Duvall 2005, 40.

¹⁷³ Blombergs 2013, 10–11.

¹⁷⁴ Blombergs 2013, 24.

¹⁷⁵ Barnett & Duvall 2005, 45 ja 48.

¹⁷⁶ Barnett & Duvall 2005, 49–50.

olevan olosuhteita ja toimintaa. Se eroaa pakottavasta vallasta siten, että valtaa käyttävä osapuoli ei omista instituutiota, jonka välityksellä valtaa käytetään. Instituutionaalisessa vallassa toimijoiden välillä voi olla ajallinen ero, mikä tarkoittaa, että valtaa käyttävän osapuolen toiminta konkretisoituu vallankäytön kohteen toiminnassa vasta pitkän ajan kuluttua instituution välityksellä. Instituutiot voivat myös aiheuttaa pitkäkestoisia jäätyneitä puolueellisuustilanteita, jotka vaikuttavat toimijoiden tulevaisuuden valintoihin.¹⁷⁷ Liberalistisessa teoriaperinteessä kansainvälisillä normeilla ja organisaatioilla on keskeinen asema.¹⁷⁸ Tästä syystä institutionaalinen valta vastaa lähinnä liberalistisen teoriaperinteen näkemystä vallan luonteesta kansainvälisissä suhteissa. Toisaalta liberalistiseen teoriaperinteeseen kuuluu tietty optimistisuus, mikä ei kuulu Barnettin ja Duvallin kuvailemaan institutionaaliseen valtaan, joka voi olla pitkäkestoisen alistamisen väline.

Rakenteellinen valta keskittyy siihen, miten toimijat määrittyvät suorassa vuorovaikutussuhteessa. Vuorovaikutussuhteessa määräytyvät kyvykkyudet, mahdollisuudet ja intressit suhteessa toisiin toimijoihin. Rakenteellinen valta vaikuttaa toimijoihin kahdella kriittisellä tavalla. Ensinnäkin se määrää toimijoiden suhteellisen aseman ja siten jakaa mahdollisuudet ja etuoikeudet epätasaisesti. Toisaalta se määrittää toimijoiden omakuva ja käsitystä toimijan omista intresseistä. Rakenteellinen valta pakottaa toimijoita ikään kuin hyväksymään paikkansa olemassa olevassa maailmanjärjestyksessä.¹⁷⁹

Produktiivinen valta vaikuttaa epäsuorasti hajanaisten ja jäsentymättömien (diffuusien) sosiaalisten suhteiden välityksellä. Siinä missä rakenteellinen valta määrittää alistussuhteita toimijoille, produktiivinen valta konstituoi kaikki sosiaaliset subjektit sosiaalisine voimineen diskursiivisten käytäntöjen välityksellä. Produktiiviseen valtaan liittyvät diskurssit, joiden välityksellä tuotetaan merkityksiä. Diskurssit määrittävät, mitä pidetään mahdollisena ja mahdottomana, todennäköisenä ja epätodennäköisenä, luonnollisena, normaalina ja ongelmana. Diskursiiviset käytännöt luovat identiteettejä ja kyvykkyksiä antamalla niille merkityksen. Produktiivinen valta ei määritä toimijoiden keskinäisiä suhteita, vaan se määrittää sosiaalisen identiteetin rajat kaikille toimijoille yhtäläisesti. Siten produktiivisen vallan vaikutuksia ovat ymmärrykset, merkitykset, normit, tavat ja sosiaaliset identiteetit, jotka mahdollistavat ja rajoittavat toimintaa.¹⁸⁰ Produktiivinen valta on vallan lajeista lähimpänä niin sanottua *soft poweria*, jolla tarkoitetaan valtion kykyä suostutella muut toimimaan tahtonsa mukaan käyttämättä voimaa tai

---

¹⁷⁷ Barnett & Duvall 2005, 51–52.

¹⁷⁸ Sipilä 2013b, 73.

¹⁷⁹ Barnett & Duvall 2005, 53.

¹⁸⁰ Barnett & Duvall 2005, 55–56.

pakottamatta.¹⁸¹ Produktiivisen ja rakenteellisen vallan voidaan arvioida vastaavan konstruktivistista näkemystä vallasta, sillä niissä valtaa tuotetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muun muassa identiteettien kautta.

Vallankäyttöä tapahtuu aina sosiaalista todellisuutta tuottaessa. Todellisuudella on useita eri tulkintoja ja jotkin niistä saavat toisia vahvemman aseman. Vallankäyttö voi olla hyvinkin hienovaraista dominointia määrittämällä mikä valtakäytön mukaan on normaalia ja hyväksyttävää. Dominoivaa diskurssia pidetään usein itsestään selvänä ja se sulkee siten pois vaihtoehtoisia tietämisen ja käyttäytymisen tapoja.¹⁸² Diskursseilla legitimoidaan ja delegitimoidaan toimintaa. Legitimoidtavat asiat esitetään kaikin tavoin positiivisina, hyvinä ja tarpeellisina, kun taas delegitimoidtavat asiat esitetään negatiivisina ja haitallisina.¹⁸³ Vallankäytössä pyritään korostamaan haluttuja diskursseja ja toisaalta vaientamaan ja marginalisoimaan ei-toivottuja diskursseja. Diskurssien rajat ovat konfliktin aihe, sillä vallassa olevat ryhmät pyrkivät varmistamaan vallitsevan diskurssijärjestyksen.¹⁸⁴

Vallan taksonomian perusteella on ilmeistä, että valtioiden välinen valtataistelu saa väistämättä muitakin muotoja realistisen teoriaperinteen pakottavan, materiaalisiin voimiin perustuvan valtataistelun lisäksi. Käytännössä vallankäyttö koostuu tilanteeseen sopivaksi arvioidusta sekoituksesta eri vallankäytön muotoja ja toisaalta muodot muodostavat jatkumon, jossa vallankäytön muoto muuttuu asteittain toiseksi.

Valtakamppailussa valtiot luokitellaan niiden aseman pyrkimysten mukaan status quo -valtioiksi ja revisionistisiksi valtioiksi. Status quo -valtioilla ei ole intressiä valloittaa muita valtioita, muuttaa valtioiden rajoja tai muuttaa kansainvälisen järjestelmän sääntöjä. Revisionistisilla valtioilla puolestaan on halu valloittaa muita valtioita tai kaapata niiden alueita ja/tai muuttaa kansainvälisen järjestelmän sääntöjä.¹⁸⁵ Käytännössä valtiot voivat toimia jollakin politiikan osa-alueilla status quo -valtiona ja jollakin toisella osa-alueella revisionistisesti.

Edellä esitetty status quo -valtioiden ja revisionististen valtioiden kuvailu on tehty pakottavan vallan ja institutionaalisen vallan näkökulmasta. Rakenteellisen vallan näkökulmasta revisionistinen valtio pyrki muuttamaan sellaisia olemassa olevia kahdenvälisiä suhteita muihin valtioihin, joissa se kokee olevansa alistetussa asemassa. Revisionistinen valtio ei hyväksy paikkaansa maailmanjärjestyksessä. Status quo -valtio puolestaan pyrki säilyttämään olemassa olevat kahdenväliset suhteet ja niiden kautta määrittäneet roolit ja voimasuhteet.

---

¹⁸¹ Nye 2004, 5.

¹⁸² Pynnönen 2013, 16–17.

¹⁸³ Pynnönen 2013, 21.

¹⁸⁴ Pynnönen 2013, 20.

¹⁸⁵ Wendt 1999, 124.

Produktiivisen vallan näkökulmasta revisionistinen valtio pyrki vaikuttamaan kansainvälisiin merkityksiin haastamalla vallitsevan diskurssijärjestyksen, representaatiot ja identiteetit. Revisionistinen valtio pyrki saamaan laajemman pääsyn diskursseihin eli saamaan äänensä kuuluviin ja haastamaan valtakurssin. Status quo -valtio puolestaan pyrki ylläpitämään olemassa olevan diskurssijärjestyksen ja vaientamaan tai marginalisoimaan revisionistisen valtion diskurssit. Revisionistinen valtio pyrki laajentamaan yleistä käsitystä siitä, mitkä ovat sen kyvykkyudet ja toimintamahdollisuudet maailmanjärjestyksessä. Siinä tarvittaisiin luultavasti diskurssin lisäksi materiaalisen voiman demonstroimista, sillä vasta se osoittaa sitoutumista. Voimannäytölle on kuitenkin annettava merkitys diskursiivisten käytäntöjen kautta.

Valta ja voimasuhteet vaikuttavat siten lähtökohtiin todellisuuden konstruomiselle. Altavastaa tai revisionistinen valtio joutuu haastamaan vallitsevan diskurssin rakentamalla kilpailevia tulkintoja todellisuudelle ja määrittämään omaa ja muiden identiteettiä uudella tavalla. Aiemmin itsestään selvinä pidetyille asioille onkin esitetty kilpaileva tulkinta. Kilpaileva tulkinta on vallassa olevan ryhmän mielestä valheellinen eikä vastaa todellisuutta, koska vallassa oleva ryhmä on määritellyt todellisuuden tietynlaiseksi. Kilpaileva tulkinta koetaan siten vääristelynä ja valehteluna. Tämä vastaa käsitystä informaatioidankäynnistä, jossa valtion ulkopoliitikasta viestimistä kutsutaan informaatioidankäynniksi. Leimaaminen informaatioidankäynniksi on keino marginalisoida kilpailevaa diskurssia ja delegitimoida revisionistisen valtion toimintaa.

2.6.3. Informaatioidankäynti turvallistamisena

Informaatioidankäyntitermin käyttämistä voidaan tarkastella turvallistamisteorian näkökulmasta. Turvallistamisessa nimetään eksistentiaalinen uhka, joka kohdistuu turvallistamisen viitekohteeseen. Uhkan neutraloimiseksi vaaditaan normaalista poliittisesta asioiden hoidosta poikkeavia toimenpiteitä. Eksistentiaalisella uhkalla tarkoitetaan siis viitekohteen olemassaoloon kohdistuvaa uhkaa ja turvallisuus puolestaan tarkoittaa selviytymistä kyseisestä eksistentiaalisesta uhkasta. Turvallisuusuhkat eivät ole objektiivisia, vaan intersubjektiviisiä. Toisin sanoen turvallisuusuhkia ovat ne asiat, jotka yhteisö kokee uhkiksi. Uhkien todellista astetta ei voida määrittää ja yhteisön ulkopuolisista uhkat saattavat vaikuttaa vainoharhaisilta.¹⁸⁶

Turvallistamista voidaan tarkastella sen perusteella, mihin sektoriin se kohdistuu. Buzan et al. ovat jakaneet sektorit sotilaalliseen, poliittiseen, yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen sektoriin sekä ympäristösektoriin. Viitekohteet vaihtelevat sektoreittain. Sotilaallisella ja poliittisellä sektorilla viitekohde on tyypillisesti valtio, mutta esimerkiksi ympäristösektorilla viitekohde

---

¹⁸⁶ Buzan, Wæver & de Wilde 1998, 27 ja 30.

voi olla esimerkiksi globaali elinympäristö.¹⁸⁷ Analyysitasoja puolestaan ovat yksilö, alue, valtio, alueellinen, globaali. Informaationsodankäynnin kannalta keskeisimmät sektorit ovat sotilaallinen, poliittinen ja yhteiskunnallinen sektori.

Sotilaallisella sektorilla uhkat kohdistuvat valtioon ja sen alueen koskemattomuuteen. Sotilaallinen voima on tehokas keino alueen hankkimiseen ja kontrolloimiseen, joten valtion alueellinen luonne korostaa voiman käyttöä valtion suojaamisessa. Poliittisella sektorilla taas uhkat kohdistuvat valtion suvereniteettiin. Suvereniteettiin kohdistuvat uhkat voivat olla sotilaallisia tai ei-sotilaallisia ja poliittiseen sektoriin kuuluvat nimenomaan ei-sotilaalliset suvereniteettiin kohdistuvat uhkat. Yhteiskunnallisella sektorilla uhkana nähdään esimerkiksi viitejoukon identiteetin muuttuminen ulkopuolisten vaikutteiden seurauksena.¹⁸⁸

Informaationsodankäynnin termiä käytettäessä turvallistamisen viitekohde on usein valtio ja sen kansa. Toisten valtioiden toiminnan todetaan olevan uhka valtion suvereniteetille tai kansakunnan yhtenäisyydelle. Viitekohteena voivat olla myös vallitseva maailmanjärjestys ja länsimaiset arvot. Informaationsodankäyntiä laajempaa termiä hybridisodankäyntiä käytettäessä viitekohteena nähdään myös kansantalous ja tällöin puhutaan taloudellisesta sodankäynnistä. Niin sanotun uuden turvallisuusajattelun ja turvallisuuden käsitteen laajenemisen myötä yhteiskunnan sisäisistä rakenteista on tullut osa valtion turvallisuuspolitiikkaa ulkoinen turvallisuuspolitiikan lisäksi. Siksi sisäiset rakenteet ovat turvallisuusdiskurssin kohteita ja ne nähdään myös mahdollisina kohteina vastustajille.

Poliittisen kamppailun nimeäminen informaationsodankäynniksi voidaan nähdä turvallistamisena. Pyrkimyksenä on tällöin rajoittaa keskustelua leimaamalla omien käsitysten vastaisten mielipiteiden ilmaiseminen informaationsodankäynniksi. Keskustelun kannalta tämä on ongelmallista, sillä keskustelussa on olennaista vuorovaikutteisuus ja toisen osapuolen esittämien ajatusten arviointi. Eriävien mielipiteiden esittämisen leimaaminen informaationsodankäynniksi estää vuoropuhelun. Estäminen voi toimia jonkin aikaa, mutta jos toisella osapuolella on tahtoa tavoitteensa saavuttamiseksi ja riittävästi keinoja käytettävissä kyseinen osapuoli pyrkii saavuttamaan tavoitteensa ilman vuoropuhelua.

---

¹⁸⁷ Buzan, Wæver & de Wilde 1998, 27.

¹⁸⁸ Buzan, Wæver & de Wilde 1998, 49 ja 141.

2.7. Käsiteanalyysin tulokset

Käsiteanalyysin tarkoituksena oli vastata tutkimuskysymykseen ”mitä on informaatioidankäynti?” apukysymysten ”mitä merkityksiä informaatioidankäynnin käsitteellä on?” ja ”mitkä ovat informaatioidankäynnin lähikäsitteet ja mikä on informaatioidankäynnin käsitteen suhde niihin?” kautta. Käsiteanalyysin **päätulokseksi** saatiin seuraava merkitys informaatioidankäynnin käsitteelle: Informaatioidankäynti on 1) väestön käsityksiin ja käyttäytymiseen vaikuttamista ja 2) vastustajan poliittiseen tai sotilaalliseen päätöksentekoon vaikuttamista. Tulos perustuu toimintasuhteiseen käsiteanalyysiin, jossa ensin muodostettiin tietopohja kartoittamalla laajasti informaatioidankäynnin käsitteen käyttöä tieteellisissä julkaisuissa ja sen jälkeen luokittamalla merkitykset kategorioihin toimintasuhteisesti eli toiminnan kohteen, tavoitteen ja menetelmien perusteella. Merkityskategoriat on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 3. Informaatioidankäynnin käsitteen merkitysten ja ilmenemien luokittelua.

Merkitys	Kohde	Tavoite	Menetelmä	Päätelmät
Käsityksiin ja käyttäytymiseen vaikuttaminen. <i>”winning hearts and minds”, propaganda</i>	Oma, vastustajan ja neutraali väestö	Käsitysten ja käyttäytymisen muokkaaminen	Useita menetelmiä	Kuuluu informaatioidankäyntiin, rinnastuu propagandaan
Vastustajan sotilaalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen <i>”Boyd”</i>	Vastustajan poliittinen ja sotilaallinen johto	Tilannekuvan ja johtamisen heikentäminen	Useita menetelmiä	Kuuluu informaatioidankäyntiin
Taistelukentän informaation hyödyntäminen sodankäynnissä, <i>”RMA”</i>	Vastustajan sotilaallinen voima	Vastustajaa parempi tilannekuva ja johtaminen	Sensarit, tietojärjestelmät, täsmäaseet	Ei ole informaatioidankäyntiä
Vaikuttaminen informaatiojärjestelmiin ja kriittiseen infrastruktuuriin, <i>”Cyberwar”</i>	Tietojärjestelmät	Tietojärjestelmien toiminnan häirintä	Kybermenetelmät	Ei informaatioidankäyntiä, mutta käytetään menetelmänä
Salaaminen, harhauttaminen, disinformaatio	Vastustajan johto	Harhaanjohtaminen	Valehtelu, tiedon suojaaminen	Ei informaatioidankäyntiä, mutta käytetään menetelmänä
Valtion ulkopolitiikasta viestiminen, poliittinen vaikuttaminen <i>”War of ideas”</i>	Eri yleisöt	Valtion ulkopolitiittisten tavoitteiden saaminen yleisön tietoon.	Media	Ei ole informaatioidankäyntiä
Mielipiteen ilmaiseminen <i>”Someraivo”</i>	Eri yleisöt	Mielipiteen ilmaiseminen	Lausunnot, nettikirjoittelu	Ei ole informaatioidankäyntiä

Käsiteanalyysin tuloksena informaatioidankäynnin käsitteen alaa kavennettiin rajaamalla sen ulkopuolelle kybersodankäynti, disinformaatio, poliittinen vaikuttaminen, eriävän mielipiteen ilmaiseminen sekä taistelukentän informaation hyödyntäminen sodankäynnistä. Kybersodankäynnin erottaminen perustui siihen, että kybersodankäynnin käsite on määritelty menetelmälähtöisesti. Siksi kybersodankäynti kattaa useita sellaisia toimintoja, jotka eivät käsitteellisesti kuulu informaatioidankäyntiin. Disinformaation ja valehtelun havaittiin olevan osa poliittista

vaikuttamista, joten kaikki disinformaatio ei voi kuulua informaatiiosodankäynnin käsitteen alle. Sekä disinformaatiota että kybermenetelmiä voidaan kuitenkin käyttää informaatiiosodankäynnin menetelminä.

Informaatiiosodankäynnin ja poliittisen vaikuttamisen välisen rajan havaittiin olevan sumea. Käsitteitä erottelevana tekijänä voisi toimia kohteen vapaaehtoisuuden aste. Poliittisessa vaikuttamisessa pyritään vaikuttamaan vastustajien käsityksiin, mutta kohde on vapaa harkitsemaan viestiä ja päättämään, miten suhtautuu siihen. Informaatiiosodankäynti puolestaan perustuu manipulointiin, jossa kohteen käsityksiin yritetään vaikuttaa kohteen huomaamatta.

Mielipiteen ilmaiseminen ja nettiaktivismi erotettiin myös informaatiiosodankäynnistä. Erottelua voidaan perustella kybersodankäynnin diskurssin kautta. Kyberaktivisteja, kyberrikollisia ja kyberterroristeja vastaavat termit informaatioon liittyen olisivat *informaatioaktivisti*, *informaatorikollinen* ja *informaatioterroristi*. Kyseisten termien määrittely ei kuulu tämän tutkimuksen piiriin, mutta ne auttavat hahmottamaan, mitä informaatiiosodankäynti ei ole. Esimerkiksi *informaatioaktivistien* nettikirjoittelu ei ole sellaisenaan informaatiiosodankäyntiä, vaikka se tukisikin jonkin valtion agenda. Raja on toki siinä mielessä häilyvä, että nettikirjoittelua voidaan käyttää osana valtiollista toimintaa eri mekanismeilla. Näitä mekanismeja ovat valtion virkamiesten käyttäminen kirjoitteluun, toiminnan ulkoistaminen yksityisyrityksille, esimerkiksi niin sanotuille trollitehtaille.¹⁸⁹ Yksityisyritysten käyttäminen sodankäynnissä ei ole täysin poikkeuksellista edes taistelutoimien osalta.¹⁹⁰ Yksityisyritysten käyttäminen hämärtää valtioiden osuutta ja vastuuta toiminnasta usein tarkoituksellisesti.

Osana vastausta kysymykseen ”mitä on informaatiiosodankäynti?” on tarkasteltava myös syitä sen käytölle, sillä käsitteellä havaittiin olevan arvolataus. Informaatiiosodankäynnin käsitteen käyttämiselle on siten myös muita syitä kuin jonkin toiminnan käsitteellisesti tarkka kuvaaminen. Tutkimuksessa havaittiin, että informaatiiosodankäynnin käsitettä käytetään turvallistamistarkoituksessa, jolloin vastustajan toiminta nimetään turvallisuusuhkaksi joidenkin poikkeustoimenpiteiden perustelemiseksi ja oikeuttamiseksi. Toisaalta kutsumalla vastustajan toimintaa informaatiiosodankäynniksi voidaan ohittaa vastustajan eriävät mielipiteet ja argumentit ja vähentää kognitiivista dissonanssia. Informaatiiosodankäynnin käsitettä voidaan käyttää myös kilpailevan yhteiskunnan poikkeavien käsitysten mitätöimiseksi ja selittämiseksi oman yhteiskunnan käsitteillä. Käsitteen voidaan todeta olleen ja edelleen olevan muodikas, joten mahdollisesti osa keskustelijoista käyttää sitä korostaakseen omaa tai edustamansa organisaation statusta.

---

¹⁸⁹ Yle 18.2.2015, ”Yle Pietarin trollitehtaalla – Näin Venäjän propagandaa rustataan kellon ympäri”.

¹⁹⁰ Salenius-Pasternak 2008.

3. YHDYSVALTOJEN JA VENÄJÄN DOKTRIINI

3.1. Doktriinitutkimuksen aineisto ja menetelmät

Doktriinitutkimuksessa tarkasteltiin informaatioidankäynnin esiintymistä Yhdysvaltojen ja Venäjän doktriineissa. Venäjän lisäksi tarkasteluun valittiin Yhdysvallat, sillä Yhdysvallat on informaatioidankäynnin doktriinin kehittämisessä globaali edelläkävijä, yhdysvaltalaisista doktriiniaineistosta on saatavissa runsaasti ja koska sotatieteellinen ja -taidollinen keskustelu idässä ja lännessä perustuu Yhdysvaltojen doktriiniin.

Aineistona käytettiin Yhdysvaltojen ja Venäjän valtion hallinnon strategia-asiakirjoja ja asevoimien doktriiniasiakirjoja. Kansalliset strategia-asiakirjat sisältävät valtioiden ulkopoliittiset tavoitteet ja kuvauksen keinoista niihin pääsemiseksi eli kuvauksen siitä, miten valtiot pyrkivät käyttämään valtaa kansainvälisissä suhteissa. Siksi ne arvioitiin relevantiksi aineistoksi valtioiden informaatioidankäynnin tutkimiseksi. Asevoimat puolestaan osallistuvat informaatioidankäynnin käytännön toteuttamiseen, joten niiden doktriinia tarkastelemalla voitiin arvioida informaatioidankäynnin menetelmiä ja käsitteellistämistä.

Aineistovalinnassa ja tarkasteluissa huomioitiin, että strategian ja doktriinin suhteellisessa asemassa ja merkityksissä on valtiokohtaisia eroja. Länsimaissa strategia on hierarkiassa doktriinin yläpuolella, kun taas Venäjällä doktriini on strategian yläpuolella.¹⁹⁴ Strategiassa kuvataan tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Doktriinin kansainvälisiin suhteisiin ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät merkitykset ovat 1) hallinnon julistus politiikasta kansainvälisissä suhteissa tai 2) sotilaallinen periaate.¹⁹⁵ Käsitteiden käytössä on eroja Yhdysvaltojen ja Venäjän välillä. Venäjällä hallitukset muotoilevat viralliset näkemykset politiikasta julkaistaan doktriinina (доктрина).¹⁹⁶ Venäjän doktriineissa on länsimaisesti ajateltuna strategiaan kuuluvaa sisältöä kuten tavoitteiden muotoilua ja keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.¹⁹⁷ Yhdysvalloissa taas doktriiniksi nimitetään ensisijaisesti asevoimien käyttöperiaatteiden kuvausta.¹⁹⁸

Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden strategiassa määritetään kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeät maailmanlaajuiset intressit ja tavoitteet. Siinä kuvataan, miten kansallisen val-

---

¹⁹⁴ Kerttunen 2010, 1.

¹⁹⁵ Doctrine, *Merriam-Webster Dictionary*.

¹⁹⁶ *Военная доктрина Российской Федерации* 2014, 1.

¹⁹⁷ *Доктрина информационной безопасности Российской Федерации* 2016, 8.

¹⁹⁸ *Joint Publication 1: Doctrine for the Armed Forces of the United States* 2013. Doktriiniksi kutsutaan myös presidenttien mukaan nimettyjä ulkopoliittisten linjausten kokonaisuuksia (esim. Truman Doctrine), mutta doktriini tässä merkityksessä ei ole virallinen asiakirja, vaan pikemminkin ulkopuolisten arvioijien käyttämä käsite.

lan diplomaattisia, informaationaalisia, sotilaallisia ja taloudellisia instrumentteja käytetään intressien edistämiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi.¹⁹⁹ Kansallisessa sotilasstrategiassa puolestaan kuvataan, miten asevoimia käytetään intressien suojaamiseen ja edistämiseen.²⁰⁰

Yhdysvaltojen informaatioodankäynnin doktriinia on julkaistu laajasti osana Joint Publications -sarjoja. Joint Publication -sarja on Yhdysvaltojen asevoimien doktriini ja siihen kuuluvat julkaisut ohjaavat Yhdysvaltojen asevoimien käyttöä.²⁰¹ Joint Publications -sarja on aineistona houkutteleva sen helpon saatavuuden ja runsaan määrän vuoksi. Sen käyttöön sisältyi kuitenkin merkittävä rajoite, sillä julkaisut on tarkoitettu sotilasoperaatioiden suunnittelun ja toimeenpanon ohjeiksi eikä niiden perusteella ei voida yleistää, miten Yhdysvallat valtiona käy informaatioodankäynnin. Siksi doktriinitutkimuksen aineistorajauksesta tehtiin väljempi kuin useissa muissa tutkimuksissa ja aineistoon sisällytettiin myös valtion strategia-asiakirjoja.

Venäjällä strategisen tason ohjausasiakirjoja ovat sotilasdoktriini, kansallisen turvallisuuden strategia ja informaatioodankäynnin doktriini. Venäjän doktriinia on tutkittu laajasti aikaisemmin, joten tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan uusinta aineistoa.²⁰² Venäjällä informaatioodankäynnin periaatteita eli Joint Publications -sarjaa vastaavia asiakirjoja ei ole julkisesti saatavilla. Venäjän asevoimien osuutta informaatioodankäynnissä käsitellään julkisesti vain asiakirjassa *Konseptuaalisia näkemyksiä Venäjän asevoimien toiminnasta informaatioodankäynnin osalta*.²⁰³ Siksi aineistoa täydennettiin tieteellisillä artikkeleilla.

Analyysissa kuvattiin doktriineissa esiintyvät toiminnot ja muut keskeiset käsitteet doktriineissa käytetyillä termeillä. Toimintoja verrattiin edellisessä luvussa tunnistettuihin informaatioodankäynnin käsitteen merkityksiin. Tarkoituksena oli riisua toiminnot dekoratiivisista termeistä, joita doktriineissa saatettaisiin käyttää oman toiminnan negatiivisten konnotaatioiden vähentämiseksi sekä vastustajan toiminnan leimaamiseksi.

Yhdysvaltojen ja Venäjän doktriineja vertailtiin keskeisten piirteiden osalta yhteneväisyyksien ja erojen tunnistamiseksi. Tarkastelussa arvioitiin, millaista sodan kuvaa doktriinit edustavat ja erilaisesta sodan kuvasta aiheutuvat erot doktriineissa pyrittiin tuomaan eksplisiittisesti esiin.

---

¹⁹⁹ Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986. Laissa käytetään termiä kansallisen vallan elementit ja niiden todetaan jakautuvan poliittisiin, sotilaallisiin ja taloudellisiin. Nykyisin käytetään termiä kansallisen vallan instrumentit, jotka jakautuvat diplomaattisiin, informaationaalisiin, sotilaallisiin ja taloudellisiin niin sanotun DIME (diplomatic, informational, military, economic) -mallin mukaisesti, esimerkiksi *Joint Publication 1: Doctrine for the Armed Forces of the United States* 2013, I-1. DIME-jako perustuu alaluvussa 2.6.2 kuvattuun Lasswellin valtiomiestäidön tai vaikutusvallan nelijakoon informaatioodankäynnin, diplomaatioodankäynnin, taloudelliseen ja sotilaalliseen osa-alueeseen.

²⁰⁰ *National Military Strategy of the United States* 2015.

²⁰¹ Defense Technical Information Center, *Joint Publications* 5.1.2017.

²⁰² Esimerkiksi Thomas 1998a ja 1998b, Saarelainen 1999, Berger 2010 ja Franke 2015.

²⁰³ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011.

Aineistojen erilaisuudesta johtuen esitystavat poikkeavat toisistaan. Aineistojen ja esitystapojen erot huomioitiin vertailussa ja luotettavuusarviossa.

Doktriinitutkimuksesta rajattiin pois yksityiskohtainen toteutustavan ja organisaatioiden käsittely, sillä se ei olisi ollut tarkoituksenmukaisia tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta eikä aineisto tukenut organisaation ja toteutustavan käsittelyä Venäjän osalta. Organisaatiota tarkasteltiin yleisellä tasolla esimerkiksi asevoimien ja muiden viranomaisten tehtävien kautta.

3.2. Yhdysvallat

3.2.1. Kansalliset strategia-asiakirjat

Yhdysvaltain presidentin allekirjoittama kansallisen turvallisuuden strategia määrittää strategisen kontekstin sotilaallisen voiman käytölle yhdessä muiden kansallisen voiman instrumenttien kanssa.²⁰⁴ Strategian vuonna 2015 julkaistussa versiossa korostetaan Yhdysvaltojen johtavaa roolia maailmassa ja todetaan, että mitään globaaleja ongelmia ei voida ratkaista ilman Yhdysvaltoja.²⁰⁵ Yhdysvalloilla todetaan olevan kyky mobilisoida kansainvälinen yhteisö vastaamaan turvallisuushaasteisiin. Maailman turvallisuushaasteet kuvataan yhteisiksi.

Strategiassa ei mainita informaationsodankäyntiä tai mitään sen vastinetta omana toimintana eikä tärkeimpien strategisten riskien tai uhkien joukossa.²⁰⁶ Informaationsodankäynniksi tulkittava toiminta esiintyy uhkana yksittäisissä tapauksissa. Esimerkiksi todetaan Yhdysvaltojen vastaavan Venäjän harhaanjohtavaan propagandaan kaunistelemattomalla totuudella. Lisäksi mainitaan Yhdysvaltojen hylkäävän valheen, jonka mukaan se olisi sodassa islamia vastaan ja ääriryhmien viesteille vaihtoehtoisia viestejä tuetaan. Kansallisessa sotilasstrategiassa mainitaan terrorijärjestöjen käyttävän informaatioteknologiaa tuhoisa ideologiansa propagoimiseen, rekrytoimiseen ja toimintansa koetun vaikutuksen kasvattamiseen.²⁰⁷

Informaationsodankäynnin lähikäsitteistä turvallisuusuhkana mainitaan kyberturvallisuuskat. Häiritsevän tai jopa tuhoisan kyberhyökkäyksen vaaran todetaan kasvavan.²⁰⁸ Vastauksena Yhdysvallat investoi kyberkykyjen kehittämiseen ja parantaa kriittisen infrastruktuurin suojausta

²⁰⁴ *Joint Publication 1: Doctrine for the Armed Forces of the United States* 2013, II-3.

²⁰⁵ *National Security Strategy of the United States* 2015, 3.

²⁰⁶ *National Security Strategy of the United States* 2015, 2.

²⁰⁷ *National Military Strategy of the United States* 2015, 4.

²⁰⁸ *National Security Strategy of the United States* 2015, 1.

sekä edistää kyberympäristöä koskevia kansainvälisiä normeja.²⁰⁹ Kyberuhkan erityisluonnetta korostaa myös erillinen kansallinen kyberavaruuden turvaamisstrategia.²¹⁰

Yhdysvallat johtaa käyttäen kaikkia vallan instrumentteja ja sen vaikutusvalta on suurin, kun instrumentteja käytetään yhdistelmänä.²¹¹ Vaikka vallan instrumentteihin sisältyy DIME-mallin mukaisesti informaationaaliset instrumentit, strategiassa käsitellään vain diplomaattisia, sotilaallisia ja taloudellisia instrumentteja.

Esimerkkejä vallan instrumenttien käytöstä on annettu asevoimien doktriinissa. Informaationaalisia joustavia pelotevaihtoehtoja ovat esimerkiksi sanktioiden asettaminen viestintä-, tiedustelu- ja valvontajärjestelmille ja teknologialle, omien vastaavien järjestelmien ja teknologioiden suojaaminen, yleisen tietoisuuden lisääminen ongelmasta ja mahdollisesta konfliktista, julistukset joukkotuhoaseiden leviämisen estämispolitiikasta, viestintä- ja tiedustelujärjestelmän prosessointi- ja välityskapasiteetin lisääminen, satelliittilähetysten häiritseminen, kansainvälisen lain rikkomusten julkaiseminen, voiman läsnäolon ja yhteisten harjoitusten julkaiseminen ja informaationaalisten toimien lisääminen (vastustajan päätöksentekijöihin vaikuttaminen, tietoisuuden edistäminen operaatiosta, vastustajan sotilaalliseen voimaan kohdistuvat toimet), vihollisen signaalien häiritseminen, informaatioresursseihin tunkeutuminen, avoimen dialogin ylläpitäminen uutismedian kanssa, Yhdysvaltojen julkisen tuen lisääminen ja strategisen kommunikaation viestin konsistenssin varmistaminen.²¹²

Yhdysvaltojen todetaan edistävän arvojaan, jotka heijastavat universaaleja arvoja kuten sananvapautta, uskonnonvapautta, kokoontumisvapautta, vapautta valita johtajat demokraattisesti, tasavertaisuutta oikeuden edessä.²¹³ Yhdysvallat vastustaa yrityksiä rajoittaa tietoa ja sananvapautta, Yhdysvallat mobilisoi kansainvälistä tukea ihmisoikeuksien vahvistamiseksi ja laajentamiseksi ja Yhdysvalloilta odotetaan demokraattisen kehityksen tukemista.²¹⁴ Yhdysvaltojen arvojen kuvaaminen universaaleiksi legitimoii niiden edistämisen globaalisti.

Yhdysvaltojen informaatioteknologiaa edistetään poistamalla esteitä Yhdysvaltojen digitaalisilta innovaatioilta ja vapauttamalla kauppaa informaatioteknologian osalta.²¹⁵ Kyseiset tavoitteet saattavat vaikuttaa talouspoliittisilta, mutta niillä on myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuus, mistä on osoituksena niiden sisällyttäminen kansallisen turvallisuuden strategiaan.

---

²⁰⁹ Pernik, Wojtkowiak & Verschoor-Kirss 2016, 8.

²¹⁰ *National Strategy to Secure Cyberspace* 2003.

²¹¹ *National Security Strategy of the United States* 2015, 4.

²¹² *Joint Publication 5-0: Joint Operation Planning* 2011, E-1–E-4.

²¹³ *National Security Strategy of the United States* 2015, 20.

²¹⁴ *National Security Strategy of the United States* 2015, 19.

²¹⁵ *National Security Strategy of the United States* 2015, 15 ja 17.

3.2.2. Asevoimien doktriini

Yhdysvaltojen strategia-asiakirjoissa informaatioidankäynti eri merkityksissään on luettavissa vain vaivoin rivien välistä, mutta asevoimien doktriini sisältää arviolta tuhansia sivuja informaatioidankäynnin kuvailua. Luvun 2 käsiteanalyysissä tunnistetut informaatioidankäynnin merkitykset kuuluvat kirjoitushetkellä voimassa olevassa doktriinissa kattokäsitteen *puolustushallinnon informaatiotoiminnot* alle. Informaatiotoimintoja ovat tuki hallituksen strategiselle kommunikaatiolle, puolustusministeriön strateginen kommunikaatio, informaatio-operaatiot, sotilaalliset informaatiotukioperaatiot ja viestintä.²¹⁶ Informaatiotoiminnot on esitetty seuraavassa taulukossa.

Joint Publications -sarja kattaa informaatiotoiminnoista informaatio-operaatiot²¹⁷, sotilaalliset informaatiotukioperaatiot²¹⁸ ja viestinnän²¹⁹. Strategisesta kommunikaatiota käsittelevää asiakirjaa ei ole julkaistu Joint Publications -sarjoissa, mutta aihetta on käsitelty doktriinin esiasenteissa, komentajan käsikirjassa *Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy*.²²⁰ Kyberoperaatioita käsitellään JP 3-12(R) *Cyberspace Operations* -julkaisussa.²²¹ Kyberoperaatiot on sisällytetty tähän tarkasteluun informaatioidankäynnin keskeisenä lähikäsitteenä. Joint Publications -sarjan lisäksi puolustushaarat julkaisevat oman doktriininsa, johon sisältyy myös informaatiotoimintoja käsittelevät osuudet.²²²

Yhdysvaltojen doktriineissa esiintyvät käsitteet ovat jatkuvan muutoksen kohteena, joten tarkasteluajankohta saattaa vaikuttaa merkittävästi tuloksiin. Terminä informaatioidankäynti on poistettu Yhdysvaltojen asevoimien doktriinista vuonna 2006.²²³ Psykologiset operaatiot puolestaan on nimetty Yhdysvaltojen puolustushallinnossa sotilaallisiksi informaatiotukioperaatioiksi vuonna 2011 puolustusministerin käskystä. Puolustusministerin mukaan termi psykologiset operaatiot oli muodostunut harhaanjohtavaksi ja vaikka psykologiset operaatiot perustuvatkin todenmukaiseen informaatioon, termiin liittyy konnotaatio, joka viittaa propagandaan, aivopesuun, manipulaatioon ja huijaukseen.²²⁴ Tässä tutkimuksessa käytettiin uusinta mahdollista aineistoa ja täydentämään sitä doktriiniasiakirjojen vanhoilla versioilla tarpeen mukaan.

²¹⁶ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, II-9.

²¹⁷ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014.

²¹⁸ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011. Uusin versio (2014) ei ole julkinen.

²¹⁹ *Joint Publication 3-61: Public Affairs* 2015.

²²⁰ *Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy* 2010.

²²¹ *Joint Publication 3-12 (R): Cyberspace Operations* 2013.

²²² Yhdysvaltojen ilmavoimat julkaisee doktriinin *Air Force Doctrine Document (AFDD)* -sarjassa, laivasto *Navy Doctrine Publications (NDP)* -sarjassa ja maavoimat *Field Manual (FM)* -sarjassa.

²²³ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2006, iii.

²²⁴ United States Marine Corps 2011.

Taulukko 4. Yhdysvaltojen puolustushallinnon informaatiotoiminnot.²²⁵

Informaatio- toiminto	Päätehtävä	Fokus	Tarkoitus	Tavoiteltu lopputulos
USA:n hallituksen strateginen kommunikaatio	Teemojen, suunnitelmien, ohjelmien ja toimintojen koordinointi ja synkronointi muiden kansallisen voiman instrumenttien kanssa.	Avainyleisöjen ymmärtäminen ja niille kommunikointi	Hallituksen paremman, kokonaisvaltaisen ja yhdenmukaisen viestinnän mahdollistaminen ulkomaisille yleisöille	Kansallisten intressien ja tavoitteiden kannalta edullisten olosuhteiden luominen, vahvistaminen ja säilyttäminen.
Puolustusministeriön strateginen kommunikaatio	Puolustushallinnon operationaalisen ja informaationaalisen toiminnan ja strategisen kommunikaation prosessien käyttäminen ulkoministeriön julkisen diplomatian tukemiseen	Avainyleisöt	Puolustushallinnon toiminnan ja informaation sekä tavoitteiden vastavuuden parantaminen	Sotilaallisten toimintojen ja operaatioiden suorittaminen muokatussa ympäristössä.
Informaatiooperaatiot (IO)	Informaatiooperaatioiden ydin- ja tukisuorituskykyjen sekä liittyvien suorituskykyjen integrointi osaksi sotilaallisia suunnitelmia	Vastustajan yleisöt	Vastustajan inhimillisen ja automatisoituun päätöksentekoon vaikuttaminen, häiritseminen, vääristäminen ja anastaminen ja oman päätöksenteon suojaaminen	Sotilaallisen voiman optimaalinen käyttö sotilaallisen päämäärän saavuttamiseksi
Sotilaalliset informaatio-tukioperaatiot (MISO)	Kohdeyleisöjen käsityksiin, asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttaminen	Hyväksytyt ulkomaiset yleisöt	Muokkaaminen, estäminen, motivointi ja suostuttelu toimimaan.	Käsitykset, asenteet ja käyttäytymisen jotka ovat USA:n ja sen kumppaneiden tavoitteiden kannalta edullisia
Viestintä (PA)	Totuudenmukaisen, ajankohtaisen ja tarkan informaation tarjoaminen puolustushallinnon toiminnasta.	USA:n, liittolaisten, kansalliset, kansainväliset ja sisäiset yleisöt	Yleisön pitäminen informoituna, vastustajan informaatiotoiminnan vastustaminen, vastustajan toimien estäminen, USA:n ja liittolaisten väestön luottamuksen säilyttäminen	USA:n ja sen kumppaneiden sotilaallisten operaatioiden uskottavuuden ja legitimitetin säilyttäminen.

Informaatioympäristö

Informaatioympäristö määritellään informaatiota keräävien, käsittelevien, jakavien ja informaation perusteella toimivien yksilöiden, organisaatioiden ja järjestelmien yhdistelmäksi. Informaatioympäristö koostuu fyysisestä, informationaalisesta ja kognitiivisesta ulottuvuudesta. Fyysinen ulottuvuus koostuu johtamisjärjestelmistä, päätöksentekijöistä ja tukevasta infrastruktuurista, jonka avulla yksilöt ja organisaatiot voivat luoda vaikutuksia. Fyysinen ulottuvuus ei rajoitu sotilaallisiin tai kansallisiin järjestelmiin, vaan ulottuu kansallisten,

²²⁵ Taulukon lähde: *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, II-9.

taloudellisten ja maantieteellisten rajojen yli. Informationaalinen ulottuvuus pitää sisällään informaation keräämisen, prosessoinnin, tallentamisen, jakamisen ja suojaamisen. Se on ulottuvuus, jossa asevoimien johtamista harjoitetaan ja komentajan tahtoa välitetään. Toiminta tässä ulottuvuudessa vaikuttaa informaation sisältöön ja informaatiovirtoihin. Kognitiivinen ulottuvuus pitää sisällään mielet, jotka lähettävät, vastaanottavat ja reagoivat informaatioon. Kognitiivinen ulottuvuus on doktriinin mukaan tärkein informaatioympäristön komponentti.²²⁶

Informaatioympäristön määritelmä perustuu informaation elinkaarimalliin, sillä siinä mainitut informaation kerääminen, käsittely, jakaminen ja hyödyntäminen (informaation perusteella toimiminen) ovat informaation elinkaaren vaiheita. Määritelmästä on havaittavissa käsitys informaation ontologisesta statuksesta erillisenä ontologisena kategoriana mentaalisen ja fyysisen maailman välissä. Määritelmän tekee ongelmalliseksi se, että kaikki yksilöt ja organisaatiot (sekä järjestelmät) keräävät, käsittelevät, jakavat informaatiota ja toimivat informaation perusteella, joten määritelmän mukaan informaatioympäristö olisi *kaikkien* yksilöiden, organisaatioiden ja järjestelmien yhdistelmä.

Vaikka informaatioympäristön määrittelyyn ja kuvailuun on käytetty useita sivuja, käsitettä hyödynnetään doktriinissa hyvin vähän. Esimerkiksi sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden (psykologisten operaatioiden) doktriinissa käsitettä käytetään vain neljästi liittämään sotilaallisia informaatiotukioperaatioita muihin toimintoihin.²²⁷ Informaatioympäristön käsite ei vaikuta olevan erityisen käyttökelpoinen konkreettisen toiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Sitä ei esimerkiksi käytetä viittaamaan lähtötietona sotilaallisille informaatiotukioperaatioille eli psykologisille operaatioille.

Informaatioympäristön käyttöarvo käsitteenä rajoittuu lähinnä operaation suunnitteluun. Sitä käytetään operaationaalisen ympäristön kuvauksessa ja sen vaikutuksen arvioinnissa sotilasoperaation kannalta, tavoiteltujen vaikutusten määrittämisessä ja toimintavaihtoehtojen laatisemisessa. Operatiivisessa suunnittelussa operaation tavoitteet muodostavat riittävät rajaukset informaatioympäristön analyysille. Sen sijaan jonkin maan informaatioympäristön analysointi olisi tehtävänä liian laaja. Operatiivisessa suunnittelussa saattaa olla tarkoituksenmukaista todeta operaation yhdeksi tavoitteeksi tai ratkaisukohdaksi esimerkiksi ”informaatioympäristön kognitiivisen ulottuvuuden muokkaaminen” ja siten antaa mandaatti ja suunnittelutehtävä alan asiantuntijoille. Suunnitteluryhmällä on kuitenkin oltava yhteinen ymmärrys siitä, mitä tavoite pitää sisällään, jotta suunnittelu olisi mahdollista.

²²⁶ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014, I-1–I-3.

²²⁷ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, I-1, I-6 ja I-11. Lisäksi termi esiintyy kahdesti tiivistelmässä, mutta niitä ei ole laskettu.

Informaatioon liittyvät suorituskyvyt (Information-Related Capabilities, IRCs)

Doktriinissa käytetään termiä informaatioon liittyvä suorituskyky. Se tarkoittaa työkaluja, tekniikoita ja toimintoja, joissa käytetään dataa, informaatiota tai tietämystä vaikutusten ja operatiivisesti suotuisien olosuhteiden luomiseksi informaatioympäristön ulottuvuuksissa.²²⁸ Informaatioon liittyviä suorituskykyjä ovat: 1) strateginen kommunikaatio, 2) viestintä, 3) siviilisotilas-operaatiot, 4) kyberavaruusoperaatiot, 5) tietoturvallisuus, 6) avaruusoperaatiot, 7) sotilaalliset informaatiotukioperaatiot (MISO), 8) tiedustelu, 9) harhautus, 10) operaatioturvallisuus, 11) tekniset erikoisoperaatiot (STO), 12) yhteiset sähkömagneettisen spektrin operaatiot (JEMSO)²²⁹, 13) Avainjohtajien kanssa kommunikointi (KLE, Key Leader Engagement).²³⁰

Doktriinin aikaisemmassa versiossa informaatioon liittyviä suorituskykyjä kutsuttiin informaatio-operaatio-suorituskyvyiksi ja ne oli luokiteltu ydinsuorituskykyihin (PSYOP, OPSEC, MILDEC, EW ja CNO) sekä tukeviin suorituskykyihin.²³¹ Terminologian muutos heijastelee käsitteellistä muutosta, jossa suorituskykyjen alisteisuuden astetta informaatio-operaatioille on vähennetty. Tarkoituksena on siten mahdollisesti ollut käsitejärjestelmän ja toiminnallisten johtosuhteiden vastaavuuden lisääminen. Informaatio-operaatiohenkilöstö ei nimittäin doktriinin mukaan johda informaatioon liittyvien suorituskykyjen käyttöä, vaan koordinoi linjaorganisaation johdossa olevien suorituskykyjen käytön.

Informaatio-operaatiot

Informaatio-operaatiot (IO) ovat määritelmän mukaan informaatioon liittyvien suorituskykyjen integroitua käyttämistä sotilasoperaatioiden aikana yhdessä muiden operaatiolinjojen kanssa vihollisten ja mahdollisten vihollisten päätöksentekoon vaikuttamiseksi, sen häiritsemiseksi, vääristämiseksi ja anastamiseksi samalla kun oma päätöksenteko suojataan. Informaatio-operaatioiden tulisi tukea useita operaatiolinjoja ja välillä niiden tulisi olla tuettava operaatiolinja. Informaatio-operaatiot integroivat informaatioon liittyvien suorituskykyjen käytön muiden operaatiolinjojen kanssa vastustajaan tai mahdolliseen vastustajaan vaikuttamiseksi tavoitteiden saavuttamiseksi.²³²

Informaatio-operaatioiden keskeinen tavoite on doktriinin perusteella suorituskykyjen käytön integrointi ja koordinointi. Koordinoinnin ja integroinnin korostaminen doktriinissa aina mää-

²²⁸ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014, I-4.

²²⁹ Joint Electromagnetic Spectrum Management Operations, sisältää ELSO:n ja taajuushallinnan. Otettu käyttöön vuonna 2012. *Joint Publication 6-01: Joint Electromagnetic Spectrum Operations* 2012, GL-5.

²³⁰ Informaatioon liittyviä suorituskykyjä on listattu lähteessä *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014, II-5–II-13. Suorituskykyjä ei tosin nimetä eksplisiittisesti informaatioon liittyviksi suorituskyvyiksi.

²³¹ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2006, II-1.

²³² *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014, ix ja II-1.

ritelmää myöten perustuu todennäköisesti käytännön kokemuksiin. Informaatioon liittyviä suorituskykyjä on paljon ja ne ovat osittain päällekkäisiä.²³³ Pahimmassa tapauksessa eri suorituskyvyt voisivat jopa vaarantavat toistensa toiminnan. Lisäksi informaatioon liittyvien suorituskykyjen käyttö ja käytön suunnittelu vaatii substanssiasiantuntemusta. Siksi operaation komentaja tarvitsee johtamisen tueksi toiminnon tai elimen, joka vastaa yhteensovittamisesta.

Koordinoiva rooli näkyy doktriinin informaatio-operaatioita käsittelevästä luvusta muun muassa siten, että suurin osa luvusta käytetään informaatioon liittyvien suorituskykyjen kuvailuun. Informaatio-operaatioiden kuvailu jää jopa doktriinitekstinä arvioituna abstraktille tasolle ja konkreettista kuvailua esiintyy vain informaatioon liittyvien suorituskykyjen osalta. Suorituskykyjen omistajuuden merkityksen vähättely ja terminologiamuutos informaatio-operaatiosuorituskyvyistä informaatioon liittyviksi suorituskyvyiksi saattavat liittyä valtataisteluihin, joissa informaatio-operaatiot on luonut rinnakkaisen ja liian dominoivan johtorakenteen suorituskykyjen linjaorganisaation mukaiselle johtorakenteelle.

Asevoimien (sotilasoperaatioiden suunnittelua ja toimeenpanoa koskevassa) doktriinissa informaatio-operaatiot käsitteellä tarkoitetaan siis muiden suorituskykyjen käytön koordinoitua osana sotilasoperaatiota. Yhdysvalloissa on todennäköisesti muitakin määritelmiä informaatio-operaatioille. Esimerkiksi keskustiedustelupalvelu CIA:n organisaatioon kuuluu informaatio-operaatiokeskus.²³⁴ Keskuksen nimessä esiintyvillä informaatio-operaatioilla ei todennäköisesti tarkoiteta informaatioon liittyvien suorituskykyjen käytön koordinoitua osana sotilasoperaatiota. Sen sijaan keskuksen tehtäviin kuuluu ainakin Yhdysvaltojen tietojärjestelmiin kohdistuvien ulkomaisten uhkien analysointi.

Sotilaalliset informaatiotukioperaatiot (psykologiset operaatiot)

Sotilaalliset informaatiotukioperaatiot ovat määritelmän mukaan suunniteltuja operaatioita valitun informaation ja indikaattoreiden välittämiseksi ulkomaisille yleisöille heidän tunteisiinsa, motiiveihinsa, objektiiviseen päättelyyn ja lopulta ulkomaisten hallitusten, organisaatioiden, ryhmien ja yksilöiden käyttäytymisen vaikuttamiseksi originaattorin tavoitteiden kannalta edullisella tavalla.²³⁵ Selvyiden vuoksi on toistettava, että sotilaallisista informaatiotukioperaatioista käytettiin aikaisemmin nimeä psykologiset operaatiot, mutta termi vaihdettiin puolustus-hallinnossa vuonna 2011. Sotilaalliset informaatiotukioperaatiot ovat yksi informaatio-operaatioissa käytössä olevista informaatio-suorituskyvyistä, mutta sotilaalliset informaatiotukioperaatiot ei ole informaatio-operaatioiden alakäsite, sillä MISOn voidaan käyttää myös muuhun tarkoitukseen kuin informaatio-operaatioihin.

²³³ Esimerkiksi ELSO-järjestelmillä voidaan lähettää myös TV- ja radio-ohjelmaa.

²³⁴ Central Intelligence Agency, *The Information Operations Center Analysis Group* 23.1.2013.

²³⁵ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, vii.

Sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden tavoitteena on luoda ja vahvistaa ulkomaisia käsityksiä Yhdysvaltojen sotilaallisesta, poliittisesta ja taloudellisesta vallasta ja määrätietoisuudesta. Konfliktissa MISO on voimakas, joka vähentää vihollisen taisteluvoimaa ja siviilien sekaantumista, minimoi oheisvauriot ja maksimoi paikallisen väestön tuen operaatioille.²³⁶ MISO:hin kuuluu myös vastustajan propagandan analysoiminen ja vastapropaganda.²³⁷

Doktriinissa korostetaan, että MISO on säädelty tiukasti lailla. Laissa on säädetty suorituskyvyn rakentamisesta, toimeenpanon hyväksymisestä sekä viestien ja toimintojen hyväksymisestä. Lisäksi mainitaan MISO:ssa noudatettavan Geneven ja Haagin sopimuksia, isäntämaasopimuksia ja tekijänoikeuslainsäädäntöä eikä MISO:a kohdisteta missään olosuhteissa Yhdysvaltojen kansalaisiin.²³⁸ Lainmukaisuuden ja ulkomaihin kohdistumisen korostuminen on tyypillistä argumentointia perusteltaessa valtion toimintoja, jotka saattavat vaikuttaa eettisesti kyseenalaisilta.

Kaikilla puolustushaaroilla on MISO:iin tarkoitettuja joukkoja ja kalustoa. Lisäksi sotilaallisia informaatiotukioperaatioita voidaan tukea muilla informaatioon liittyvillä suorituskyvyillä. Kyberavaruusoperaatioita voidaan käyttää tuotteiden jakelussa esimerkiksi tarjoamalla pääsy digitaaliseen mediaan ja ELSO-alustoja voidaan käyttää sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden viestien levittämiseen ja sillä voidaan estää vastustajalta pääsy vastakkaiseen informaatioon (häiritsemällä lähetyksiä). Sotilaalliset informaatiotukioperaatiot voivat myös tukea muita informaatioon liittyviä suorituskykyjä. Ne voivat esimerkiksi lisätä harhautuksen tehoa ja vähentää harhauttamiseen tarvittavien joukkojen määrää.²³⁹

Sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden määritelmä vastaa lähes täydellisesti luvussa kaksi esitettyä propagandan määritelmää. Molemmissa esiintyy suunnitelmallisuus ja tarkoituksellinen vaikuttaminen tunteisiin ja käyttäytymiseen originaattorin tavoitteiden ajamiseksi. Propagandan määritelmän systemaattisuutta edustavat sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden toteuttamista varten luotu systemaattinen prosessi sekä niiden toteuttamiseen tarkoitettut joukot. Propagandaprosessiin kuuluva viestintäkanavan valitseminen kohdeyleisön vastaanottokyvyn mukaan kuuluu myös sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden prosessiin.

Propagandan ja psykologisten operaatioiden suhde on tunnistettu aikaisemmissa tutkimuksissakin. Molemmilla on todettu pyrittävän vaikuttamaan käsityksiin ja asenteisiin, mutta propagandassa motiivit ovat poliittiset ja psykologisessa operaatioissa sotilaalliset.²⁴⁰ Psykologisten

²³⁶ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, viii.

²³⁷ *Field Manual 3-05.301: Psychological Operations Tactics, Techniques and Procedures* 2003.

²³⁸ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, I-3.

²³⁹ *Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations* 2011, II-11.

²⁴⁰ Halonen 2005, 25.

operaatioiden todetaan olevan yleensä sotilaallinen toimi.²⁴¹ Psykologisten operaatioiden merkityksen liittäminen pelkästään sotilaalliseen toimintaan liittyyneen käytetystä lähdemateriaalista johtuvaan harhaan. Asevoimien operaatioita kuvaavassa doktriinissa luonnollisesti todetaan psykologisten operaatioiden liittyvän sotilaalliseen toimintaan. Psykologisia operaatioita voidaan kuitenkin kutsua myös sotilaalliseksi propagandaksi.²⁴²

Strateginen kommunikaatio

Strategisen kommunikaatio on määritelmän mukaan keskitetty Yhdysvaltojen hallituksen toiminto avainyleisöjen ymmärtämiseksi ja niiden kanssa toimiminen Yhdysvaltojen hallituksen intressien, politiikkojen ja tavoitteiden kannalta suotuisien olosuhteiden luominen, vahvistaminen ja säilyttäminen käyttämällä koordinoituja ohjelmia, suunnitelmia, teemoja, viestejä ja tuotteita, jotka on synkronoitu kaikkien kansallisen voiman instrumenttien käytön kanssa. Tavoitteena on Yhdysvaltojen uskottavuuden ja vaikutusvallan lisääminen. Yhdysvalloissa kansallisesta strategisesta kommunikaatiosta vastaa ulkoministeriön julkisen diplomatian ja viestinnän alivaltiosihteeri. Puolustusministeriön ja asevoimien eri johtamistasojen komentajien viestien tulee olla synkronoituja kansallisten viestien kanssa.²⁴³

Määritelmässä korostuu viestin yhtenäisyyden varmistaminen ja tavoitetietoisuus. Lisäksi huomionarvoinen on maininta avainyleisöjen ymmärtämisestä. Strategisen kommunikaation määritelmän on kuitenkin todettu olevan vakiintumaton ja kiistanalainen. Tyypillisten määritelmien yhteisten piirteiden mukaan muodostetun määritelmän mukaan se on *koordinoituja toimia, viestejä, kuvia ja muita viestinnän muotoja, joiden tarkoituksena on informoida, vaikuttaa, vakuuttaa valittuja yleisöjä kansallisten tavoitteiden tukemiseksi*.²⁴⁴

Strategisen kommunikaation ytimessä on uskomus, että tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää informoida, vaikuttaa ja vakuuttaa ihmisiä (kotimaisia, ulkomaisia ja vastustajia). Strategisessa kommunikaatiossa on kriittistä, että tavoitteet ja tavoitellut vaikutukset ovat selviä ja konkreettisia ja että ne on johdettu harjoitettavan politiikan tavoitteista lähtien.²⁴⁵

Viestin eheyden varmistamiseksi strategisessa kommunikaatiossa keskeisiä tekijöitä ovat integrointi, koordinointi ja ristiriitojen poistaminen. Vääristelyn ja harhaanjohtamisen kuuluminen osaksi strategista kommunikaatiota on todettu kiistanalaiseksi.²⁴⁶ Strategisen viestinnän

---

²⁴¹ Rantapelkonen 2002, 25.

²⁴² Johnson-Cartee 2004, 139–140.

²⁴³ *Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy* 2010, xi–xii.

²⁴⁴ Paul 2011, 3.

²⁴⁵ Paul 2011, 4–5.

²⁴⁶ Paul 2011, 7 ja 14.

ajatukseen kuuluu näkemys johtamisen ja viestinnän tiiviistä yhteydestä. Viestintä ei ole pelkästään keino tukea viestintää, vaan johtaminen itsessään on viestintää.²⁴⁷

Strategisen kommunikaation käsikirjassa käsitellään myös avainjohtajien kanssa kommunikointia (Key Leader Engagement, KLE). KLE:n tarkoituksena todetaan olevan suhteiden rakentaminen pitkän ajan kuluessa, jotta kohteilta saataisiin tukea tärkeissä asioissa.²⁴⁸ KLE vastaa siten tavoitteidensa osalta fasilitoivaa propagandaa, jossa myönteistä ilmapiiriä rakennetaan jo ennen varsinaisten tavoitteellisen propagandan aloittamista.

Toiminnallisesti strateginen kommunikaatio vastaa informaatioidankäynnin käsitteen merkitystä, jonka mukaan informaatioidankäynti on vaikuttamista väestön käsityksiin. Strategisen kommunikaation ja propagandan määritelmillä on useita yhteisiä piirteitä: tarkoituksellisuus, systemaattisuus, tavoite vaikuttaa ja vakuuttaa kohdeyleisöön sekä toiminnan liittyminen joko kansallisiin tai propagandistin tavoitteisiin. Yhtymäkohtia propagandaan on myös tavoite johdtaa viestintää keskitetysti ja pyrkimys tuottaa yhdenmukaista viestintää. Käsitteellä strateginen kommunikaatio viitataan tyypillisesti, mutta ei yksinomaan, omaan toimintaan.

Informaatio-operaatioiden ja kyberavaruusoperaatioiden suhde

Doktriinissa todetaan informaatio-operaatioiden ja kyberoperaatioiden suhteen käsittelyn olevan tärkeää. Kyberavaruusoperaatioissa käytetään kyberavaruussuorituskykyjä vaikutusten saavuttamiseksi operaatioiden tueksi fyysisissä tiloissa (maa-, meri-, ilma- ja avaruustila) ja kyberavaruudessa. Informaatio-operaatiot puolestaan ovat informaatioidankäynnin integroitua käyttämistä sotilaallisissa operaatioissa yhdessä muiden operaatiolinjojen kanssa vastustajan päätöksentekoon vaikuttamiseksi ja oman päätöksenteon suojaamiseksi. Kyberavaruus on siten väliaine, jonka välityksellä käytetään joitakin informaatioidankäynnin suorituskykyjä. Kuitenkin informaatio-operaatioissa käytetään myös fyysisten tilojen suorituskykyjä.²⁴⁹

Vaikka jotkin kyberavaruusoperaatiot tukevat informaatio-operaatioiden tavoitteita, kyberavaruusoperaatioita toteutetaan myös muiden tavoitteiden saavuttamiseksi ja fyysisten tilojen operaatioiden tukemiseksi. Aikaisemmin kyberavaruusoperaatioita pidettiin informaatio-operaatioiden osajoukkona.²⁵⁰ Doktriinissa muutetaan siis eksplisiittisesti käsitejärjestelmää siten, että kyberoperaatiot eivät ole enää käsitteellisesti alisteisia informaatio-operaatioille.

²⁴⁷ Arolainen 2014, 44–45.

²⁴⁸ *Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy* 2010, xv.

²⁴⁹ *Joint Publication 3-12 (R): Cyberspace Operations* 2013, I-5.

²⁵⁰ *Joint Publication 3-12 (R): Cyberspace Operations* 2013, I-5–I-6.

Kyberavaruuden todetaan doktriinissa olevan informaatioympäristön sisällä. Kyberoperaatiot ovat kyberavaruuden suorituskykyjen käyttämistä. Tavoitteena on saavuttaa vaikutuksia kyberavaruudessa tai sen välityksellä. Kun kybersuorituskykyjä käytetään informaatio-operaatioiden tukena, ne kiistävät tai muokkaavat vastustajan tai mahdollisen vastustajan päätöksenteon kohdistumalla joko informaatiovälineeseen, viestiin itseensä tai kyberpersoonaan. Kyberoperaatiot ovat yksi komentajan käytössä olevista informaatioon liittyvistä suorituskyvyistä.²⁵¹

Tiedustelun merkitys informaatio-operaatioissa

Tiedustelu on olennainen suorituskyky, joka tukee informaatio-operaatioita. Tiedustelun tukea informaatio-operaatioille nimitetään informaatio-operaatioiden ja tiedusteluun integroinniksi (IOII). Tiedustelu tukee informaatioon liittyvien suorituskykyjen suunnittelijoita ja informaatio-operaatioiden integraattoreita. Tiedustelun tukielementti (JISE) voi perustaa informaatio-operaatioiden tukitoimiston IOII:tä varten. Tukitoimisto voi auttaa muodostamaan tiedustelukysymyksiä. Tiedustelu voi tukea informaatio-operaatioita ja informaatioon liittyviä suorituskykyjä väestökeskeisellä sosiokulttuurisella tiedustelutiedolla sekä tiedolla fyysisistä verkoista ja niissä välitettävästä tiedosta. Tiedustelu tukee informaatio-operaatioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa sekä informaatioympäristössä saavutettujen vaikutusten arvioinnissa.²⁵²

Tiedustelupalveluiden roolit on kuvattu informaatio-operaatioiden vuoden 2006 versiossa, jossa on mainittu puolustushallinnon ulkopuolisen tiedusteluyhteisön osallistuvan informaatio-operaatioihin. Kansallisen turvallisuusviraston (NSA) tehtäviin kuuluvat haavoittuvuus- ja uhka-analyysien tuottaminen omien järjestelmien suojaamisen tueksi, teknisen asiantuntemuksen tarjoaminen kyberoperaatioihin ja maalitiedon tuottaminen johtamisjärjestelmistä. Puolustustiedusteluviraston (DIA) tehtäviin kuuluvat tiedustelutiedon tuottaminen informaatio-operaatioiden kohteiden valitsemiseksi ja tulosten arvioimiseksi, omien joukkojen haavoittuvuukien analysointi sekä poliittisten, sotilaallisten ja inhimillisten tekijöiden arviointi.²⁵³

3.2.3. Yhdysvaltojen doktriinin arviointia

Yhdysvaltojen strategia-asiakirjat ja asevoimien doktriinin osat sisältävät seuraavat käsitteanalyysissa tunnistetut informaatioidankäynnin merkitykset. Informaatio-operaatiot ovat vaikuttamista vastustajan päätöksentekoon, sotilaalliset informaatiotukioperaatiot vastaavat käsitteellisesti propagandaa, kansallisen vallan instrumenttien käyttäminen ja erityisesti informaationaalisten instrumenttien käyttäminen vastaa valtataistelua. Informationaalisten instrumenttien käyttö täyttää osittain propagandan ja päätöksentekoon vaikuttamisen tunnuspiirteet.

²⁵¹ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014, II-9.

²⁵² *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2014, II-10.

²⁵³ *Joint Publication 3-13: Information Operations* 2006, IV-9–IV-12.

Yhdysvaltojen doktriinista on poistettu termit informaatiotosodankäynti ja psykologiset operaatiot 2000-luvulla. Vastaavaa termien nopeaa muuttamista on esiintynyt aikaisemminkin. Luostarinen mainitsee esimerkkinä artikkelissaan termien propaganda ja psykologiset operaatiot poistuneen kielenkäytöstä nopeasti 1950-luvulla. Vielä 1950-luvun alussa Yhdysvalloissa oli luontevaa käyttää omasta tiedotustoiminnasta nimitystä propaganda, mutta pian termiä alettiin välttää käyttämästä viitattaessa omaan toimintaan.²⁵⁴ Termeistä propaganda ja psykologiset operaatiot luopuminen johtui USA:n tiedotustoiminnan uudistamisesta. Uudistukseen kuului toimintojen harkittu uudelleen nimeäminen, joka perustui strategiseen ajatteluun, mielipidetutkimuksiin ja julkisen keskustelun seurantaan. Oman ja vastustajan toiminnan eroa korostettiin kuvaamalla omaa toimintaa informoinniksi ja vastustajan toimintaa propagandaksi. Propaganda termiin liitettiin negatiivisia merkityksiä.²⁵⁵

Viimeaikaisessa doktriinikehityksessä on vähennetty toimintojen liittämistä toisiinsa käsitteellisesti. Esimerkiksi doktriinissa eräänlaisena yläkäsitteenä esiintyvä *puolustushallinnon informaatiotoiminnot* on luonteeltaan väljä. Toimintojen esittäminen yhdessä korostaa niiden välisiä yhteyksiä, mutta näin väljä yläkäsite ei niputa niitä käsitteellisesti. Toinen esimerkki on informaatioon liittyvän suorituskyvyn käsitteen käyttöönotto informaatio-operaatiosuorituskyvyn tilalle. Informaatio-operaatioilla ei ole omia suorituskykyjä, vaan kyseessä on koordinoiva funktio konkreettisen sotilasoperaation suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Joissakin tutkimuksissa on mahdollisesti tehty virheellisiä yleistyksiä Joint Publications -sarjan julkaisujen perusteella. Esimerkiksi eräässä tutkimuksessa todetaan: ”Yhdysvalloissa psykologisten operaatioiden kohteena ovat lähes yksinomaan ulkomaiset kohteet” ja viitteenä käytetään Joint Pub 3-53 -julkaisua.²⁵⁶ Jotta väite olisi tosi, sitä tulisi täsmentää kaventamalla sen alaa esimerkiksi toteamalla ”Yhdysvaltojen *asevoimien* psykologisten operaatioiden kohteina *sotilasoperaatioissa* ovat lähes yksinomaan ulkomaiset kohteet. Lisäykset vaikuttavat vähäpätöisiltä, mutta ovat olennaisia. Erityisen olennaista on ymmärtää Yhdysvaltojen doktriinin soveltamisala omassa doktriinikehityksessä ja suorituskykyjen rakentamisessa.

Yhdysvaltojen asevoimien doktriinista heijastuu selvästi vallitseva sodan kuva ja asevoimien käyttöperiaate – operaatiot oman alueen ulkopuolella mahdollisesti ennalta tuntemattomassa toimintaympäristössä. Tästä syystä operaatioihin kuuluu tietojen hankinta operatiivisesta ympäristöstä (JIPOE, Joint Intelligence Preparation of Operational Environment). Vastustaja oletetaan alivoimaiseksi ja omien asevoimien toiminnan vapaus on suuri.

---

²⁵⁴ Luostarinen 1998, 29.

²⁵⁵ Luostarinen 1998, 31.

²⁵⁶ Rantapelkonen 2002, 61.

3.3. Venäjä

3.3.1. Informaatioturvallisuus

Venäjällä informaatioturvallisuutta alettiin kiinnittää huomiota Persianlahden sodan jälkeen. Yhdysvaltojen saavuttaman menestyksen seurauksena tunnistettiin ilmiön merkitys ja sitä alettiin tutkia ja muokata Venäjälle sopivaan muotoon.²⁵⁷ Joidenkin arvioiden mukaan Georgian sodan jälkeen Venäjän kyky vastata aggressiiviseen venäläisvastaiseen propagandaan osoitti Venäjän kyvyn puolustaa intressejään informaatioavaruudessa puutteelliseksi.²⁵⁸

Venäjän virallisissa asiakirjoissa ilmiötä lähestytään osana kansallista turvallisuutta, josta *Venäjän federaation informaatioturvallisuus* (информационная безопасность Российской Федерации) muodostaa osan. Doktriinimääritelmän mukaan Venäjän federaation informaatioturvallisuudella tarkoitetaan yksilöiden, yhteiskunnan ja valtion suojaamista sisäisiltä ja ulkoisilta uhkilta informaatioympäristössä, mikä mahdollistaa perustuslaillisen oikeuksien, kansalaisten elintason ja elämän laadun sekä valtion suvereniteetin, alueellisen koskemattomuuden, vakaan sosiaalisen-taloudellisen kehityksen, puolustuksen ja turvallisuuden takaamisen.²⁵⁹ Venäjän federaation informaatioturvallisuuden käsite on siten hyvin kokonaisvaltainen ja abstrakti ja se liittyy valtion ja yhteiskunnan turvallisuuteen.

Venäjän federaation informaatioturvallisuuden käsitteeseen liittyvät *Venäjän federaation kansalliset intressit informaatioympäristössä* (Национальные интересы Российской Федерации в информационной сфере), jotka määrittellään seuraavasti: objektiivisesti merkittävät yksilöiden, yhteiskunnan ja valtion vaatimukset niiden suojaamisen ja kehityksen turvaamiseksi siltä osin, kuin ne koskevat informaatioympäristöä.²⁶⁰ *Informaatioympäristö* (информационная сфера) puolestaan määrittellään kokonaisuudeksi, johon kuuluvat informaatio, informatisaation ja informaatiojärjestelmien kohteet, internetsivustot, subjektit ja toiminta, jotka liittyvät informaation muodostamiseen, käsittelyyn, mainitun teknologian kehittäminen ja hyödyntäminen, informaatioturvallisuuden takaaminen sekä vastaavien yhteiskunnallisten suhteiden säätelymekanismien kokonaisuus.²⁶¹

Informaatioympäristön kansallisten intressien määritelmä on hyvin laaja ja epätarkka. Se liittyy informaatioympäristöön vain keinotekoisesti. Kuitenkin kansalliset intressit informaatioympäristössä on kuvattu melko täsmällisesti doktriinissa. Informaatioympäristön määritelmä vastaa

²⁵⁷ Saarelainen 1999, 4.

²⁵⁸ Панарин 2008.

²⁵⁹ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 2.

²⁶⁰ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 1.

²⁶¹ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 1.

Yhdysvaltojen asevoimien määritelmää melko tarkasti, sillä se sisältää saman käsitteellisen kolmijaon informaatioon, informaatioteknologiaan ja informaation hyödyntäjiin sekä informaation elinkaarimallin mukaiset toiminnot. Yhdysvaltojen asevoimien määritelmästä poiketen venäläinen määritelmä pitää sisällään regulaatiojärjestelmän, mikä heijastaa mahdollisesti korostunutta käsitystä valtion roolista informaatioympäristön kontrolloijana.

Kansalliset intressit informaatioympäristössä ovat informaatioturvallisuuden doktriinin mukaan: a) perustuslaillisten oikeuksien ja ihmisten vapauksien turvaaminen ja suojeleminen käytettäessä informaatiota, yksityiselämän koskemattomuus käytettäessä informaatioteknologiaa, informaatiotuki demokraattisille instituutioille, valtion ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyömekanismit sekä informaatioteknologian soveltaminen kulttuuristen, historiallisten ja henkis-moraalisten arvojen säilyttämiseksi, b) informaatioinfrastruktuurin häiriöttömän toiminnan varmistaminen, ensisijaisesti Venäjän federaation kriittisen informaatioinfrastruktuurin ja Venäjän federaation yhtenäisen viestintäverkon osalta rauhan, välittömän aggression uhkan ja sodan aikana, c) Informaatioteknologia-alan ja elektronisen teollisuuden kehittäminen, valmistavien, tieteellisten ja tieteellis-tekniisten organisaatioiden toiminnan kehittäminen informaatioturvallisuusvälineiden kehittämiseksi, valmistamiseksi ja käyttöönottamiseksi, informaatioturvallisuuspalveluiden tarjoaminen, d) luotettavan informaation Venäjän federaation valtiollisesta politiikasta ja Venäjän johdon kannoista sekä sosiaalisesti merkittävistä tapahtumista saattaminen venäläisen ja kansainvälisen yleisön tietoon, informaatioteknologian käyttäminen Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden takaamiseksi kulttuurin alalla, e) kansainvälisen informaatioturvallisuusjärjestelmän muodostamisen edistäminen vastaamiseksi informaatioteknologian käytöstä aiheutuviin uhkiin strategisen vakauden häiritsemiseksi, tasavertaisen kumppanuuden vahvistaminen informaatioturvallisuuden alalla sekä Venäjän federaation suvereniteetin suojaaminen informaatioavaruudessa.²⁶²

Informaatioturvallisuus ymmärretään kansallisten intressien, jotka määrittyvät yksilöiden, yhteiskunnan ja valtion intressien tasapainottamisesta, turvaamisena informaatioympäristössä²⁶³. Informaatioturvallisuuden merkitystä perustellaan länsimaissakin tyypillisellä tavalla toteamalla, että informaatio- ja viestintäteknologian on saanut globaalin ja rajat ylittävän muodon ja että siitä on tullut erottamaton osa kaikkea yksilöiden, yhteiskunnan ja valtion toimintaa.²⁶⁴ Informaatioympäristön todetaan olevan tärkeässä asemassa Venäjän federaation prioriteettien

---

²⁶² Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 3–4.

²⁶³ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2000, 1.

²⁶⁴ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 3.

toteuttamisessa.²⁶⁵ Vuoden 2015 luonnosversiossa prioriteetit on kirjoitettu auki: maan poliittisen vakauden, puolustuksen, valtion turvallisuuden, oikeusjärjestelmän säilyttämisen ja yhdenvertaisen strategisen kumppanuuden turvaaminen.²⁶⁶

Venäjä on korostanut kansainvälisiä sopimuksia informaatioidankäynnin rajoittamiseksi. Länsimaissa Venäjän ehdotusten kansainvälisen säätelyn lisäämiseksi on katsottu edistävän vain Venäjän omia intressejä. Venäjän motiiveiksi on nähty teknologisen alivoimaisuuden kompensoiminen ja informaatioteknologian kansallisen valvonnan oikeuttaminen. Venäjän esittämät informaatioaseiden kansainväliset rajoitukset eivät länsimaisen näkemyksen mukaan ole saavutettavissa, sillä niiden rajoitusten valvominen on käytännössä mahdotonta.²⁶⁷

Venäjän informaatioidankäyntikykyä ja tietoverkkotiedustelukykyä usein korostetaan länsimaissa (turvallistamistarkoituksessa). Venäjä kokee kuitenkin selvästi olevansa altavastaaja suhteessa Yhdysvaltoihin. Kansainvälisten sopimusten korostaminen onkin pienille valtioille tyypillinen toimintalinja kansainvälisessä politiikassa. Toisaalta kansainvälisten sopimusten korostaminen saattaa liittyä luvussa 2.4 käsiteltyyn tilanteeseen, jossa valtio toimii realismin mukaisesti, mutta puhuu liberalistisesti. Realismin mukaisella toiminnalla tarkoitetaan tässä informaatioidankäynnin kykyjen rajoittamatonta kehittämistä. Lisäksi suhtautuminen vakoiluun ja vaikuttamiseen riippuu tyypillisesti näkökulmasta. Omana toimintana ne ovat hyväksyttäviä, mutta vastustajan toimintana tuomittavia.

3.3.2. Uhkat

Informaatio- ja viestintäteknologian nähdään aiheuttavan uusia haasteita ja uhkia kansalliselle turvallisuudelle. Mahdollisuutta välittää informaatiota (valtioiden) rajojen yli käytetään geopolitiisiin, kansainvälisen oikeuden vastaisten sotilaspoliittisten, terrorististen, ääriryhmien, rikollisten ja muuten laittomien tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä vahingoittaa kansainvälistä turvallisuutta ja strategista vakautta.²⁶⁸

Uhkina pidetään ulkovaltojen informaatioteknistä vaikuttamista informaatioinfrastruktuuriin sotilaallisissa tarkoituksissa sekä lisääntyvää teknistä tiedustelua, joka kohdistuu valtionhallintoon, tieteellisiin organisaatioihin ja puolustusteollisen kompleksin yrityksiin. Ulkomaiset erikoispalvelut lisäävät informaatio-psykologisten menetelmien käyttöä sisäpoliittisen ja sosiaalisen tilanteen epävakauttamiseksi, mikä loukkaa muiden valtioiden suvereniteettia ja alueellisen

²⁶⁵ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 3.

²⁶⁶ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации, luonnos 2015, 3.

²⁶⁷ Von Heinegg 2015, 13–14.

²⁶⁸ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 5.

koskemattomuutta. Toimintaan houkutellessaan uskonnollisia, etnisiä, oikeudellisia ja muita organisaatioita ja rakenteita. Siinä hyödynnetään informaatioteknologian mahdollisuuksia.²⁶⁹

Ongelmana pidetään myös ulkomaisissa tiedotusvälineissä esiintyvää materiaalia, jonka väitetään sisältävän puolueellista ja ennakkoluuloista tietoa Venäjän federaation ulko- ja sisäpolitiikasta. Väitetyt Venäläisiä tiedotusvälineitä syrjittää ulkomailla ja venäläisten journalistien ammatilliselle työlle asetetaan esteitä. Informaatiovaikuttamisen maan väestöön, erityisesti nuorisoon, nähdään lisääntyvän perinteisten venäläisten moraaliarvojen rapauttamiseksi.²⁷⁰

Doktriinissa uhat jaotellaan sisäisiin ja ulkoisiin ja toisaalta informaatio-tekniisiin ja informaatio-psykologisiin. Jaottelu informaatio-tekniisiin ja informaatio-psykologisiin on venäläisessä tieteellisessä keskustelussa käytetty jaottelu.²⁷¹ Samaa jaottelua käytetään tieteellisessä keskustelussa myös omasta toiminnasta, mutta doktriinissa omaa toimintaa ei jaotella kyseisellä jaotuksella. Uhkista kuvastuu, että Venäjä kokee olevansa länsimaiden vaikuttamisyritysten kohteena ja pyrkivän käyttämään siinä hyödykseen Venäjän haavoittuvuuksia kuten informaatioinfrastruktuurin haavoittuvuuksia sekä kansan kytevää sosiaalista epävakautta. Venäjällä Neuvostoliiton romahtamisen syynä pidetään yleisesti länsimaiden informaatio-psykologista hyökkäystä.²⁷² Länsimaiden toimintaa tulkitaan Neuvostoliiton romahtamisen valtiollisen ja ideologisen trauman kautta. Kokemusta länsimaiden hyökkäyksestä vahvistanee Yhdysvaltojen informaatiotosodankäynnin doktriini, jonka Venäjä tulkitsee itseensä kohdistuvaksi. Vuoden 2000 informaatioturvallisuuden doktriinissa yhdeksi uhkan lähteeksi mainitaan, että joukko valtioita kehittää informaatiotosodankäynnin konsepteja, joissa tarkastellaan vaarallisten välineiden luomista muiden maiden informaatioympäristöön vaikuttamiseksi.²⁷³

Edellä mainitun viittauksen lisäksi informaatiotosodankäynnin käsitettä käytetään muutoinkin viitattaessa vastustajien toimintaan. Informaatioturvallisuuden doktriineissa informaatiotosodankäynnin käsitettä ei määritellä. Puolustusministeriö puolestaan on määritellyt *informaatiotosodan* (Информационная война) on tarkoittavan kahden tai useamman valtion kamppailua informaatiotilassa tavoitteena aiheuttaa vahinkoa informaatiojärjestelmille, prosesseille, resursseille, kriittisen tärkeille ja muille rakenteille, horjuttaa poliittista, taloudellista ja sosiaalista järjestelmää, aivopestä massiivisesti väestöä yhteiskunnan ja valtion vakauden horjuttamiseksi ja pakottaa valtio tekemään päätöksiä, jotka ovat vastapuolen intressien mukaisia.²⁷⁴ Määritelmä rajaa informaatiotosodankäynnin valtiolliseksi toiminnaksi ja

²⁶⁹ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 5.

²⁷⁰ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 5.

²⁷¹ Панарин 2008.

²⁷² Thomas 2014a, 123.

²⁷³ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2000, 8.

²⁷⁴ Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации 2011.

se sisältää useita informaatioidankäynnin merkityksiä. Vahingon aiheuttaminen informaatiojärjestelmille on rinnastettavissa kybersodankäyntiin. Väestön massiivinen aivopesu puolestaan rinnastuu käsitteellisesti propagandaan. Valtion pakottaminen tekemään päätöksiä puolestaan rinnastuu käsitteellisesti päätöksentekoon vaikuttamiseen.

Määritelmässä todetaan informaatioidankäynnin (propagandamerkityksessä) tavoitteeksi valtion ja yhteiskunnan vakauden horjuttaminen. Vakauden horjuttaminen tavoitteena poikkeaa Yhdysvaltojen doktriiniin kirjatusta sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden (psykologiset operaatiot tai propaganda) tavoitteesta, joka on Yhdysvaltojen kannalta suotuisan ympäristön luominen. Venäjän doktriinin määritelmässä mainittu tavoite kuvastaa mahdollisesti ensisijaisesti Venäjän käsitystä länsimaiden pyrkimyksestä sen sisäisen vakauden horjuttamiseksi.

Informaatioympäristön merkitys valtiolle määrittyy vallitsevan uhkakäsityksen ja poliittisten tavoitteiden kautta. Venäjällä informaatioympäristön merkitys nähdäänkin ensisijaisesti geopoliittisesta näkökulmasta. Samoin informaatioturvallisuus nähdään ensisijaisesti kansallisen turvallisuuden kysymyksenä, jossa turvataan kansan kollektiivista tietoisuutta ulkomaisilta vaikutteilta. Tätä voidaan pitää yhteiskunnallisen sektorin turvallisena, jossa viitekohteena on kansan identiteetti ja uhkana ulkopuoliset, identiteettiä muuttavat, vaikutteet.

3.3.3. Tietoyhteiskuntakehitys ja ICT-teknologia

Kotimaisen ICT:n edistäminen on yksi kansallisista intresseistä informaatioavaruudessa, sillä riippuvuus ulkomaisesta informaatioteknologiasta tekee Venäjän sosiaalis-taloudellisen kehityksen riippuvaiseksi ulkovaltojen geopoliittisista intresseistä.²⁷⁵ Vuoden 2000 informaatioturvallisuuden doktriinissa asetettiin tavoitteeksi, että Venäjältä tulisi yksi johtavista mikroelektroniikan ja tietokoneteollisuuden maista.²⁷⁶ Vuoden 2015 luonnoksessa tavoitteeksi mainittiin tietoyhteiskunnan muodostaminen Venäjälle.²⁷⁷ Vuoden 2016 versiossa tietoyhteiskunnan muodostamista ei enää mainita, mutta tavoitteen sisältö on säilytetty samankaltaisena. Mahdollisesti ei haluta todeta, että Venäjällä ei olisi tietoyhteiskuntaa.

Venäjällä informaatioyhteiskunnan kypsyyssaste on ollut huomattavasti länsimaita alhaisempi Neuvostoliiton romahtamisesta lähtien. Kansainvälisen televiestintäliiton (ITU) ICT-kehitysvertailuissa Venäjä on sijoittunut 2000-luvulla sijoille 45–52, kun esimerkiksi Suomen sijoitus on vaihdellut välillä 6–12. ICT-kehitysindeksin arvo on Venäjällä noin kahdeksan

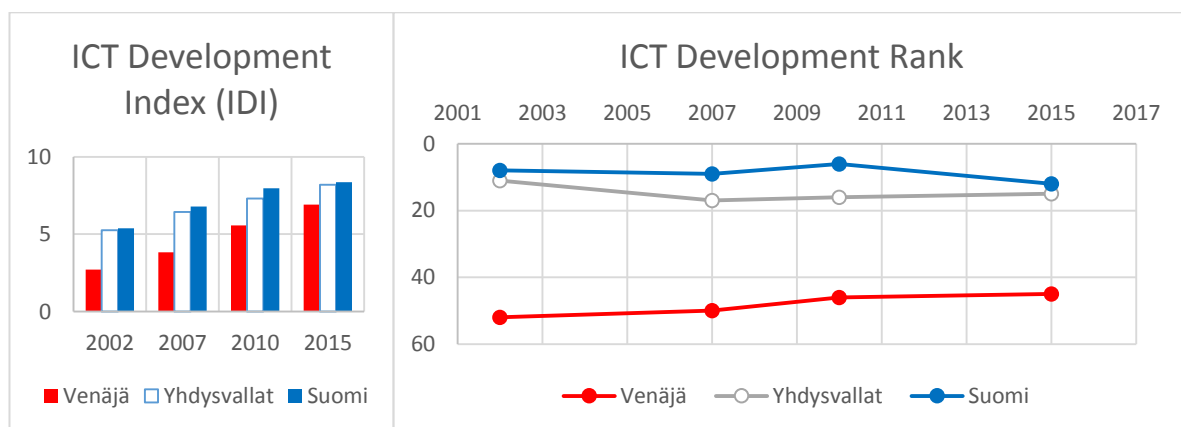
²⁷⁵ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 7.

²⁷⁶ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2000, 3.

²⁷⁷ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации, luonnos 2015, 4.

vuotta länsimaita jäljessä (Kuva 5). Toisaalta kehitysvauhti on ollut erittäin nopea. Niiden kotitalouksien määrä, joissa on tietokone on noussut 7 %:sta 71 %:iin vuodesta 2002 vuoteen 2014. Vastaavasti niiden kotitalouksien määrä, joissa on internetyhteys on noussut 3,5 %:sta 70 %:iin samalla aikavälillä.²⁷⁸

Tietokoneiden yleistymisestä huolimatta ongelmana on kuitenkin edelleen riippuvuus ulkomaisesta teknologiasta. Venäläinen ICT-teollisuus ei ole kurnunut kiinni länsimaiden etumatkaa viidessätoista vuodessa.²⁷⁹ Kotimaista informaatioteknologiaa tulisi kehittää informaatioturvallisuuden doktriinin mukaan, jotta riippuvuus ulkomaisesta teknologiasta vähenisi.²⁸⁰ Kotimaisen teknologian kehittämiseksi on tehty doktriinin lisäksi käytännön toimenpiteitä kuten perustettu innovaatiokeskuksia. Eräs niistä on Moskovan liepeillä sijaitseva Skolkovon innovaatiokeskus, jota on kutsuttu myös Venäjän Piilaaksoksi. Yksi keskuksen viidestä klusterista on informaatioteknologian klusteri, jonka tehtäviin kuuluu strategisen tietokoneteknologian ja ohjelmistojen kehittämisen edistäminen.²⁸¹ Venäjän federaation presidentti Dmitri Medvedev on todennut Skolkovon olevan ”uusi kaupunki”.²⁸² Lausunto viitanee Neuvostoliiton aikaiseen tapaan kehittää huipputeknologiaa salaisissa eristetyissä kaupungeissa. Skolkovo ei kuitenkaan ole suljettu, vaan siellä on jopa ulkomaisia toimijoita.²⁸³

Kuva 5. ICT-kehitysindeksi Venäjällä, Yhdysvalloissa ja Suomessa vuosina sekä maiden ICT-kehitysindeksin mukainen sijoitus vuosina 2002, 2007, 2010 ja 2015.²⁸⁴ Venäjä on noin kahdeksan vuotta Suomea ja Yhdysvaltoja jäljessä informaatioteknologian kehityksessä.

²⁷⁸ International Telecommunication Union 2009, 92 ja International Telecommunication Union 2015, 220.

²⁷⁹ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации, luonnos 2015, 6.

²⁸⁰ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2000, 32.

²⁸¹ Фонд Сколково, *Skolkovo Community*. Muut klusterit ovat biomed, avaruus, energia- ja ydinteknologia.

²⁸² РИА Новости 18.3.2010, ”Российская ”Кремниевая долина” будет построена в Сколково - Медведев”.

²⁸³ РИА Новости 18.3.2010, ”Российская ”Кремниевая долина” будет построена в Сколково - Медведев”.

²⁸⁴ International Telecommunication Union 2009, 22 ja International Telecommunication Union 2015, 46.

3.3.4. Tiedotusvälineet

Vuoden 2000 informaatioturvallisuuden doktriinissa pidetään uhkana venäläisten tiedotusvälineiden häviämistä Venäjän sisäisiltä markkinoilta ulkomaisten vallatessa alaa. Valtion tukea tiedotusvälineille ulkomaille suunnattuun toimintaan pidetään riittämättömänä. Tuolloin esitettyjä tiedotusvälineitä koskevia kehittämistoimia ovat muun muassa sellaisten menetelmien kehittäminen, joiden kautta valtio voi tehokkaammin osallistua TV-yhtiöiden ja muiden tiedotusvälineiden informaatiopolitiikan muotoiluun sekä ulkomaisten informaatiopalveluiden ja tiedotusvälineiden aseman selventäminen.²⁸⁵

Erääksi informaatioturvallisuuden kehityssuunnaksi mainitaan valtiollisen politiikan informaatiotuen tehokkuuden kehittäminen.²⁸⁶ Doktriinin vuoden 2015 luonnosversiossa tehokkuuden lisäämistä kuvaillaan lopullista doktriinia tarkemmin. Se edellyttää venäläisten tiedotusvälineiden vahvistamista, niiden yleisön laajentamista sekä journalistien koulutusjärjestelmän ja ammattitaidon parantamista ja informaatiopolitiikan koordinoimiseksi tulee kehittää yhteistoimintaa valtionhallinnon ja tiedotusvälineiden välillä.²⁸⁷

Aikakausilehtiartikkeleissa on esitetty huomattavasti virallista doktriinia kärkkäämpiä mielipiteitä median roolista Venäjän ulkopoliittisen tukemisessa. Arvioissa pidetään hyväksymättömänä, että valtion rahoittamalla kanavilla on esimerkiksi Georgian sodan aikaan näytetty enemmän Georgian presidenttiä kuin Venäjän johtajia. Syynä tähän pidetään vihollisen etukäteen valmistelemia informaatiopropagandaoperaatioita.²⁸⁸ Neuvostoliiton aikainen ulkopoliittisen propagandan mekanismi tulisi erään kirjoittajan mukaan palauttaa. 2006 perustettu Russia Today -kanava on askel oikeaan suuntaan, mutta tarjontaa tulisi kasvattaa alueellisesti ja kielellisesti ainakin Kiinaan, Brasiliaan ja Intiaan Euroopan lisäksi. Valtiolliset mediayhtiöt olisi tarkoituksenmukaista alistaa ulkoministeriölle. Kansallisen yritysmaailman tulisi siirtyä jalkapallojoukkueiden ostamisesta suurten kansainvälisten tiedotusvälineiden ostamiseen venäläisvastaisen informaatiopolitiikan muuttamiseksi.²⁸⁹

Ohjausmekanismin kehittämiseksi on esitetty julkisen diplomatian neuvostoa, johon kuuluisivat muun muassa presidentin informaatio-propagandistisen toiminnan neuvonantaja, informaatio-analyttisen hallinnon johtajat, turvallisuusneuvoston pääsihteeri, ulkoministeri, informaatio- ja kulttuuriministeri, johtavien kansallisten tiedotusvälineiden johtajat, tiede-,

²⁸⁵ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2000, 10, 12–13.

²⁸⁶ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 10.

²⁸⁷ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации, luonnos 2015, 11.

²⁸⁸ Панарин 2008.

²⁸⁹ Панарин 2008.

koulutus- ja kulttuurimaailman edustajia sekä Venäjän poliittisen eliitin edustajia.²⁹⁰ Osaa edellä mainituista tehtävistä ei välttämättä ole olemassa, vaan niiden luominen on ilmeisesti osa esitystä. Vastaava hallinnon ja tiedotusvälineiden välinen yhteistyöneuvosto on ollut käytössä ainakin Tšetšenian sodan aikaan vuonna 1999 informaatio-propagandistisen toiminnan koordinoimiseksi Tšetšenian suunnalla.²⁹¹

Eräs presidentin hallinnon ja tiedotusvälineiden yhteistyömekanismi on niin sanottu Kremlin pooli (Кремлёвский пул). Pooliin kuuluu noin 30 kansallisen tason tiedotusvälineen edustajaa sekä edustajia myös ulkomaisista tiedotusvälineistä. Poolin toimittajat seuraavat presidentin elämää ja raportoivat siitä. Poolin toimittajilla on pääsy Kremliin ja presidentin tilaisuuksiin. Poolin toimittajien odotetaan kirjoittavan myönteisesti presidentistä. Toimittajia voidaan erottaa määrääjäksi poolista, jos heidän kirjoittamansa jutut eivät tyydytä hallintoa. Vaikka poolin välityksellä oletettavasti julkaistaan runsaasti presidentinhallinnolle myönteistä informaatiota, pooli ei todennäköisesti ole ensisijaisesti propagandan ohjausmekanismi, sillä poolin tehtävänä on raportoida presidentin toiminnasta. Kremlin poolin merkitystä propagandamekanismina arvioitaessa tulee huomioida, että Yhdysvalloissa toimii vastaava pooli (White House press corps) eikä sitä pidetä erityisenä propagandamekanismina.²⁹²

Länsimaissa Venäjän tiedotusvälineiden arvioidaan olevan tiukasti valtiojohdon kontrollissa ja valtionhallinnon rajoittavan tiukasti julkaistavaa tietoa huomattavasti enemmän kuin Venäjän lainsäädännön mukaan olisi mahdollista.²⁹³ Kuitenkin doktriinikirjaukset ja lehtikirjoittelu osoittavat, että niin sanotun informaatiotuen tasoon ei Venäjän hallinnossa olla tyytyväisiä ja Venäjän hallinnon käsityksen mukaan kontrolli ei ole vielä riittävällä tasolla. Valtion mediakontrollin ja median tarjoaman informaatiotuen voidaan tällä perusteella arvioida lisääntyvän entisestään tulevaisuudessa.

3.3.5. Asevoimien rooli informaatiotosodankäynnissä

Asevoimien roolia määritetään Venäjän puolustusministeriön asiakirjassa Konseptuaalisia näkemyksiä Venäjän federaation asevoimien toiminnasta informaatioavaruudessa. Asiakirjassa viitataan vuoden 2000 informaatioturvallisuuden doktriinin, jossa ensimmäisen kerran huomattiin aggressiivisen informaatiotosodan vastatoimien tärkeys. Asevoimien merkitystä informaatioturvallisuudessa perustellaan, sillä että kehittyneimpien maiden asevoimat käyttävät

²⁹⁰ Панарин 2008.

²⁹¹ Минкомсвязь России, *Минкомсвязь России*.

²⁹² *New Yorker* 17.1.2017, ”Trump vs. Obama on the Press”. Itse asiassa presidentti Obaman vuorovaikutusta yleisön kanssa presidentin lehdistöpoolin ohi on pidetty lehdistössä propagandatoimintana.

²⁹³ Smaele 2007, 1300–1301.

globaalia informaatioavaruutta laajamittaisesti sotilaalliseen toimintaan. Informaatio- ja viestintäjärjestelmät ovat tulleet haavoittuvia elektroniselle sodankäynnille ja ohjelmisto- ja laitteistovaikuttamiselle ja siksi informaatioaseet ovat yleistyneet nopeasti ja niillä on rajat ylittäviä tuho vaikutuksia. Venäjän informatisaatiokehityksen vuoksi kaikki yhteiskunnan sektorit ovat altistuneet globaalista informaatioympäristöstä tulevalle uhkalle.²⁹⁴

Eräs tärkeimmistä suunnista uhkaan vastaamiseksi on strategisen ja operatiivisen harhautuksen, tiedustelun ja ELSO:n menetelmien parantaminen sekä aktiivisten vastatoimien kehittäminen todennäköisen vihollisen propagandalle ja psykologisille operaatioille. Sen lisäksi viime aikoina tietotekniikan laajan soveltamisen vuoksi joukkojen ja asejärjestelmien ohjausjärjestelmissä tehtävä on täydentynyt Venäjän federaation asevoimien informaatioinfrastruktuurin suojaamisella erilaisilta tietokonehyökkäyksiltä.²⁹⁵

Asevoimien informaatiotoiminnot jaetaan käsitteellisesti kahteen kategoriaan: *asevoimien informaatioturvallisuus* (Информационная безопасность вооруженных сил) ja *asevoimien toiminta informaatioavaruudessa* (Деятельность вооруженных сил в информационном пространстве). Asevoimien informaatioturvallisuudella tarkoitetaan tilaa, jossa asevoimien informaatioresurssit on suojattu informaatioaseen vaikutuksilta.²⁹⁶ Venäjän sotilasreformissa uusittiin asevoimien johtamisjärjestelmä automaattiseksi ja integroiduksi.²⁹⁷ Joukkojen ja välineiden johtaminen yhtenäisen informaatiojärjestelmän avulla nähdään yhtenä nykyaikaisen aseellisen taistelun tunnuspiirteenä.²⁹⁸ Modernisaation myötä johtamisjärjestelmästä tuli modernille tietojärjestelmälle ominaisesti haavoittuva kyberhyökkäyksille. Asevoimien doktriinissa haavoittuvuuteen hallintaan esitetty ratkaisu on asevoimien informaatioturvallisuustoiminta, jonka avulla vältetään johtoportaiden sekaannustila, johtamisjärjestelmien häiriöt, huolto- ja kuljetusinfrastruktuurin katastrofaalinen tuhoutuminen sekä joukkojen ja sotatoimialueen väestön moraalien aleneminen.²⁹⁹

Asevoimien toiminta informaatioavaruudessa puolestaan tarkoittaa informaatioresurssien hyödyntämistä puolustus- ja turvallisuustehtävien suorittamiseen asevoimien toimesta. Toimintaa ei ole kuvattu, mutta todennäköisesti sillä viitataan esimerkiksi kyberhyökkäyksiin ja propagandaan. Konseptuaalisissa näkemyksissä viitataan informaatioturvallisuusjoukkoihin

---

²⁹⁴ Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации 2011, 4.

²⁹⁵ Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации 2011, 4.

²⁹⁶ Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации 2011, 5.

²⁹⁷ Rautala 2014, 20.

²⁹⁸ Герасимов 2013, 3.

²⁹⁹ Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации 2011, 7.

ja -välineisiin kuitenkin täsmentämättä, mitä niillä tarkoitetaan. Joukkoja ja välineitä tulee pitää jatkuvassa valmiudessa sotilaspoliittisten informaatioavaruuden uhkien varalle.³⁰⁰

Konseptuaalisten näkemysten mukaan yhteistoiminnan periaatteen noudattaminen vaatii, että puolustusministeriö sopii toiminnastaan informaatioympäristössä muiden liittovaltion toimeenpanovallan elinten kanssa. Yhteistoiminta toteutetaan informaatioturvallisuuden doktriinissa määritellyllä järjestelmällä.³⁰¹ Yhteistoiminta on kuvattu doktriinissa hyvin lyhyesti ja byrokrattisesti. Yhteistoimintaluvun tarkoitus saattaa olla puolustusministeriön tasavertaisen ja muista voimaministeriöistä riippumattoman aseman korostaminen hallinnon sisäiselle yleisölle.

Kansainvälisen yhteistyön tavoitteeksi mainitaan kansainvälisoikeudellisen perustan luominen valtioiden sotilaallisen toiminnan säätelemiseksi kansainvälisessä informaatioavaruudessa.³⁰² Tavoite vastaa informaatioturvallisuuden doktriinissa mainittua tavoitetta.³⁰³ Alueellisen yhteistyön tavoitteeksi mainitaan mekanismien luominen tehokkaita kollektiivisia toimenpiteitä varten, jotka on suunnattu informaatioteknologian uhkaavan käytön paljastamiseksi ja rajoittamiseksi sekä luottamuksen lisäämiseksi rajat ylittävien informaatiojärjestelmien käytön alalla ja yhtenäisen informaatioympäristön käytön turvaamiseksi.³⁰⁴ Doktriinissa ei täsmennetä, mihin yhtenäiseen informaatioympäristöön viitataan tässä yhteydessä. Yleensä termillä yhtenäinen informaatioympäristö viitataan asevoimien integroituun tietojärjestelmään. Tässä yhteydessä saatetaan kuitenkin viitata valtioliiton yhteiseen informaatioympäristöön ja Venäjän tavoitteisiin luoda kansallinen internet, johon voisivat kuulua myös liittolaisvaltiot. Venäjän on muun muassa väitetty testanneen ulkomaisten yhteyksien katkaisemista selvittääkseen toimiiko Venäjän internet ilman ulkomaan yhteyksiä.³⁰⁵ Alueellisuuden korostaminen informaatioalalla vastaa Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisia sekä talouspoliittisia tavoitteita alueellisten sotilas- ja talousliittojen luomisessa.

Asevoimien tulee konseptuaalisten näkemysten mukaan hyödyntää uusinta teknologiaa, välineitä ja menetelmiä sekä houkuttaa informaatioturvallisuuden tehtävien ratkaisemisen pariin korkeatasoista henkilöstöä.³⁰⁶ Näkemys vastaa länsimaista näkemystä kybersuorituskykyjen luomisen kriittisistä tekijöistä. Uusimman teknologian hyödyntäminen viittaa tekniseen näkökulmaan informaatiotodankäynnistä. Asiantuntijoita tulee kouluttaa ensisijaisesti puolustusministeriön oppilaitoksissa, mutta lisäksi muista Venäjän federaation oppilaitoksista valmistuneita

³⁰⁰ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 4, 11.

³⁰¹ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 8.

³⁰² *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 9.

³⁰³ *Доктрина информационной безопасности Российской Федерации* 2016, 12.

³⁰⁴ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 9.

³⁰⁵ *Telegraph* 15.10.2015, ”Russia 'tried to cut off' World Wide Web”.

³⁰⁶ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 9.

asiantuntijoita voidaan palkata.³⁰⁷ Venäjällä huipputeknologiaa on tyypillisesti kehitetty asevoimien salaisissa projekteissa.³⁰⁸ Doktriinin mukaan kehitystyötä tulisi tehdä Venäjän federaation edistyneimmissä innovaatiokeskuksissa sekä valtion ja virastojen omissa ohjelmissa.³⁰⁹ Informaatioteknologian valmistaminen on mainittu informaatioturvallisuuden doktriinissa yhdeksi kansalliseksi intressiksi³¹⁰, joten doktriinien sisällöt vastaavat tältä osin toisiaan.

Venäjä on ollut konventionaalisessa asevoimassa alivoimainen suhteessa Natoon. Alivoiman kompensoiminen on perustunut asymmetriseen lähestymistapaan, jossa esimerkiksi sotataidollisesti on pyritty neutraloimaan kaukovaikutteisten täsmäaseiden etu hakeutumalla mahdollisimman nopeasti taistelukosketukseen. Venäjällä on havaittu informaatioaseiden tarjoavan laajat mahdollisuudet alentaa vihollisen taistelupotentiaalia asymmetrisesti.³¹¹ Siksi niiden on lännessä arvioitu olevan osa Venäjän asymmetristä vastausta lännen sotilaalliseen ylivoimaan.³¹²

Asevoimien tehtävät informaatioavaruudessa jaetaan pidäkkeeseen ja konfliktien estämiseen sekä konfliktien ratkaisemiseen. Pidäke muodostuu informaatioturvallisuusjoukkojen jatkuvasta valmiudesta, yhteistyöstä ja kansainvälisoikeudellisista sopimuksista, uhkien aikaisesta havaitsemisesta ja paljastamisesta, konfliktien syntymisen ja eskaloitumisen indikaattoreiden seurannasta, konfliktin eskalaation ja leviämisen muihin ympäristöihin estämisestä sekä konfliktin syiden ja lähteiden puolueettomasta ja ajantasaisesta selventämisestä kansainväliselle yhteisölle.³¹³ Informaatioturvallisuuden doktriinissa informaatioturvallisuus mainitaan yhdeksi strategisen pidäkkeen osa-alueeksi.³¹⁴

Konfliktien ratkaiseminen perustuu ensisijaisesti neuvotteluihin kansainvälisten järjestöjen kautta. Jännitteiden lisääntyessä pyritään estämään konfliktin eteneminen tuhoisiin muotoihin, erityisesti sellaisiin, jotka voivat aiheuttaa kansainvälisen järjestelmän epävakautta. Kuitenkin valtion ja kollektiivisen puolustuksen vuoksi voidaan ryhtyä vastatoimiin ja sijoittaa informaatioturvallisuuden välineitä muiden valtioiden alueelle sopimusten mukaisesti. Konfliktin kuluessa on jatkuvasti informoitava kotimaisia ja ulkomaisia tiedotusvälineitä tilanteesta nojautuen yhteiskunnalliseen mielipiteeseen.³¹⁵

---

³⁰⁷ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 10.

³⁰⁸ Susiluoto 2006, 39.

³⁰⁹ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 9.

³¹⁰ *Доктрина информационной безопасности Российской Федерации*, luonnos 2015, 4 ja *Доктрина информационной безопасности Российской Федерации* 2000, 2–4.

³¹¹ Герасимов 2013, 3.

³¹² Blank 2013, 36 ja Adamsky 2015, 26.

³¹³ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 11–12.

³¹⁴ *Доктрина информационной безопасности Российской Федерации* 2016, 8.

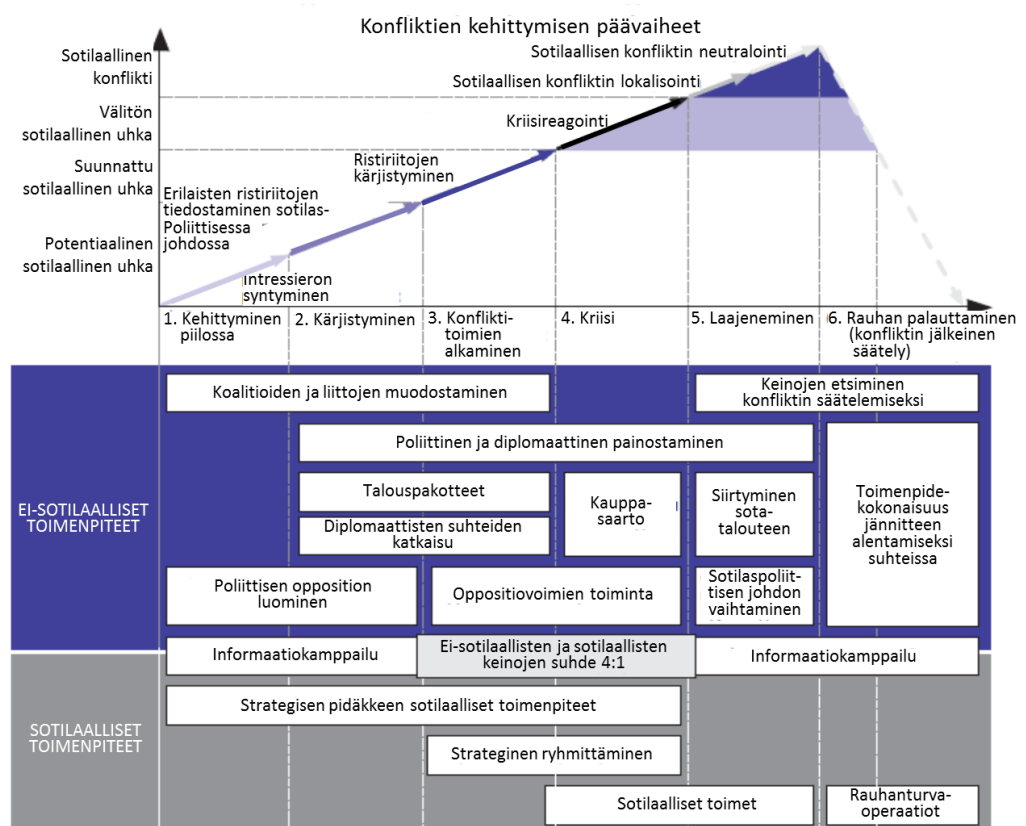
³¹⁵ *Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации* 2011, 12–13.

Doktriineissa ja konsepteissa ei kuvata menetelmiä yksityiskohtaisesti, mutta aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa venäläisen informaatiotodankäynnin erityispiirteeksi mainitaan usein refleksiivinen kontrolli. Refleksiivisellä kontrollilla tarkoitetaan vastustajan päätöksentekoon vaikuttamista välittämällä hänelle informaatiota, joka saa hänet tekemään informaation lähettäjän ennalta määrittelemän päätöksen.³¹⁶

Venäjän federaation Yleisesikunnan päällikkö Valeri Gerasimovin artikkelin kuvituksena on esitetty seuraava kuva ei-sotilaallisten keinojen roolista konfliktien ratkaisemisessa. Malli on luonteeltaan geneerinen. Sen tarkoitus ei ole todennäköisesti kuvata konkreettisia operaatioita kuten Krimin tai Syyrian operaatiota eikä se ole venäläinen operatiivisen suunnittelun työkalu.

Kuvan mukaan informaatiokamppailu jatkuu koko konfliktin elinkaaren ajan ja se sijaitsee sotilaallisten ja ei-sotilaallisten toimenpiteiden rajapinnassa. Informaatiokamppailun keinot esitetään yhtenä keinona poliittisten, taloudellisten ja sotilaallisten keinojen joukossa, mikä vastaa yhdysvaltalaisista käsitystä informaatio-operaatioista. Konfliktinhallintakeinoja käytetään vasta konfliktin laajentumisen jälkeen toisin kuin asevoimien konseptuaalisissa näkemyksissä, joissa konfliktia pyritään hallitsemaan alusta lähtien.

EI-SOTILAALLISTEN METODIEN ROOLI VALTIOIDEN VÄLISTEN KONFLIKTIEN RATKAISEMISESSA

Kuva 6. Ei-sotilaallisten metodien merkitys valtioiden välisen konfliktin kehittämisessä.³¹⁷

³¹⁶ Thomas 2004, 237.

³¹⁷ Kuvan lähde: Герасимов 2013, 3, myös Lalu 2016, 25.

3.3.6. Informaatioturvallisuuden ja -sodankäynnin sisäinen ulottuvuus

Informaatioturvallisuuden doktriinissa keskeiseksi uhkaksi nimetään ulkovaltojen vaikutusyri-tykset Venäjän federaation sisäiseen poliittiseen ja sosiaaliseen vakauteen ja sisäisen informaatioturvallisuuden parantamiseksi nimetään tärkeiksi kehityssuunniksi muun muassa vastatoimet vaikuttamisyrityksille Venäjän perinteisiin arvoihin sekä valtion politiikan informaatiotuen tehostaminen.³¹⁸ Toteamukset ovat hieman minimalistisia suhteessa niiden sisältöön. Käytännössä Venäjän hallinto käy taistelua omien kansalaistensa tietoisuudesta. Länsimaiset arvot ovat houkuttelevaa venäläisten näkökulmasta ja siksi ne nähdään uhkana. Informaatiotuen sisäinen ulottuvuus puolestaan tarkoittaa omaan väestöön kohdistuvaa propagandaa. Jo Neuvostoliitossa nähtiin, että propagandan avulla oli luotava sellainen asenneilmasto, joka tukee aseellisen voiman rakentamista.³¹⁹ On myös todettu, että kommunistisen ideologian romahtamisen seurauksena hallinnon mielenkiinnon kohteena on ollut kontrolloida maan informaatiovirtoja ja mitata niiden vaikutusta kansalaisten tietoisuuteen.³²⁰ Informaatioturvallisuus ymmärretään usein tietoisuuden suojaamisena yhteiskunnan vakautta haittaavalta tiedolta.³²¹ Venäjä on huolissaan mahdollisuudesta vaikuttaa väestönsä tietoisuuteen kybermenetelmillä.³²² Nämä näkemykset näkyvät Venäjän käsityksessä informaatioturvallisuuden siten, että se kohdistuu omaan väestöön voimakkaammin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa pääkohdeyleisöjä ovat ulkomaiset yleisöt.

Käytännön esimerkki Venäjän historiallisten arvojen säilyttämisestä on vuonna 2009 presidentin käskyllä perustettu historian vääristelyn vastainen komissio, jonka tehtävänä analysoida tiedotusvälineissä ja historiankirjoituksessa julkaistuja tietoja, jotka voisivat vähentää Venäjän kansainvälistä arvovaltaa sekä laatia vastatoimistrategioita yrityksille vääristää historiallisia tosiasioita ja tapahtumia.³²³ Arvojen säilyttämisen vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia ja saattavat johtaa asenteelliseen ja rakenteelliseen vastakkainasetteluun lännen ja Venäjän välillä, vaikka arvojenvaalimishjelmat käynnistänyt hallinto vaihtuisikin.

Sisäisen yleisön tärkeyttä korostaa myös se, että marxilaisen ajattelutavan mukaan Clausewitz ymmärtäessään sodan ulkopoliitiikan jatkamisena sivuutti sen, että sota on myös sisäpolitiikan

---

³¹⁸ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 5 ja 10.

³¹⁹ Lalu 2014, 74–75.

³²⁰ Thomas 2014a, 123.

³²¹ Богданович 2013.

³²² Thomas 2014b, 382.

³²³ Золотов 2015.

jatkamista.³²⁴ Samaan tapaan voidaan ajatella, että myös informaatioidankäynti on ulkopoliittikan jatkamisen lisäksi myös sisäpolitiikan jatkamista. Venäjällä informaatioidankäynti ja informaatio-operaatiot nähdään uusina keinoina kokonaisen poliittisen yhteisön ajattelun muokkaamiseen.³²⁵ Niitä pidetään legitimeinä aseina kotimaisessa poliittisessa kamppailussa. Venäjän hallinto kokee olevansa ulkovaltojen ja demokratian edistäjien sekä venäläisten uudistusmielisten henkilöiden hyökkäyksen kohteena, joten informaatioidankäynti on kriittinen väline kotimaisessa vastakumouksellisessa strategiassa.³²⁶

Sisäisellä informaatioidankäynnillä on keskeinen merkitys sodankäynnissä. Kansan pitäminen yhtenäisenä ja sotatoimien laillisuuden osoittaminen ovat keskeisiä venäläisessä käsityksessä informaatio-psykologisesta sodasta ja psykologisesta vaikuttamisesta osana sodankäyntiä ja median tulee tukea, kun kansakunta mobilisoi asevoimat.³²⁷ Tämä on ehkä opittu virheiden kautta, sillä Venäjän on väitetty hävinneen Tšetšenian sodan, koska hallinto ei onnistunut hankkimaan yleisen mielipiteen tukea sodankäynnille.³²⁸

3.3.7. Venäjän doktriinin arviointia

Venäjän informaatioturvallisuuden kehittämisestä voidaan tunnistaa seuraavat pitkän linjan tavoitteet, jotka ovat olleet informaatioturvallisuuden doktriinissa jo vuoden 2000 versiosta lähtien: sisäisen vakauden turvaaminen suojaamalla kansalaiset haitalliselta informaatiolta, tietoyhteiskunnan ja kotimaisen informaatioteknologian teollisuuden kehittäminen, luotettavan tiedon jakaminen, valtion suvereniteetin käsitteen laajentaminen informaatioympäristöön, kansainvälisoikeudellisen säätelyn luominen informaatioturvallisuuden alalle.

Doktriini sisältää käsiteanalyysissa tunnistetuista merkityksistä väestön käsityksiin vaikuttamisen, jota sisältyy doktriinissa valtion politiikan informaatiotukeen sekä luotettavan tiedon levittämiseen Venäjän politiikasta ja kannoista. Näitä ei voi suoraan rinnastaa propagandan käsitteeseen, sillä ne kuuluvat osittain käsiteanalyysissa tunnistettuun valtion ulkopoliitikasta viestimiseen, jonka todettiin eroavan käsitteellisesti propagandasta.

Tarkasteltuun aineistoon ei sisältynyt eksplisiittisesti informaatioteknologia-avusteista sodankäyntiä sensoreinen ja täsmäaseineen eikä vastustajan päätöksentekoon vaikuttamista. Informaatioidankäynnin lähikäsitteistä kybersodankäynti on keskeinen osa

---

³²⁴ Lalu 2014, 67.

³²⁵ Blank 2013, 31.

³²⁶ Blank 2013, 33.

³²⁷ Rantapelkonen, 2002, 88.

³²⁸ Blank 2013, 38.

informaatioturvallisuuden doktriinia ja asevoimien konseptia, sillä kriittisen infrastruktuurin ja asevoimien järjestelmien suojaamista käsitellään niissä suhteellisen paljon. Doktriinissa ei käytetä kybersodankäynnin käsitettä, vaan sitä kutsutaan esimerkiksi informaatiotekniseksi vaikuttamiseksi.³²⁹ Kybersodankäyntiä käsitellään ensisijaisesti valtion turvallisuuden kontekstissa. Toinen lähikäsite, disinformaatio, esiintyy doktriineissa operatiivisena ja strategisena harhautuksena, jotka kuuluvat asevoimien kehitettäviin kykyihin

Vuoden 2016 informaatioturvallisuuden doktriinia on luonnehdittu sotaisaksi.³³⁰ Pikemminkin sitä voisi luonnehtia paranoiaiseksi. Venäjä kokee olevansa länsimaiden vaikuttamisyritysten kohteena ja doktriineissa pyritään hakemaan keinoja niiden torjumiseksi. Näkemys on jatkumoa Neuvostoajan näkemykselle, jolloin maan ajateltiin olevan jatkuvassa sodassa kapitalististen maiden kanssa. Sodan ulkoinen muoto saattoi vaihdella avoimesta taistelusta, sopimuksellisiin suhteisiin ja rauhanomaiseen yhteistyöhön.³³¹ Käsitys siitä, että ollaan sodassa oikeuttaa monia toimenpiteitä kuten lehdistön kontrolloinnin. Lehdistön kontrollointihan olisi mahdollista Suomessakin puolustustilan ollessa voimassa.³³²

Lehdistön kontrollointi on vain yksi esimerkki voimakkaasta turvallistamisesta, jota doktriineissa esiintyy. Toinen esimerkki on informaatioteknologian turvallistaminen. Turvallistaminen johtaa siihen, että informaatioteknologiaa kehitetään ensisijaisesti valtiollisen turvallisuuden lähtökohdista eikä kaupallisista lähtökohdista. Doktriinia arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että teollisuuspoliittisia tavoitteita linjataan todennäköisesti muissakin asiakirjoissa kuin turvallisuuspolitiikan doktriineissa. Toisaalta joissakin länsimaissa, esimerkiksi Suomessa, informaatioteknologian turvallisuus- ja valtpoliittiset kytkennät on huomioitu puutteellisesti.

Doktriinien taustalla olevat sodan kuvat ovat suurvaltojen välinen valtataistelu sekä toisaalta sisäisen turvallisuuden ongelmat. Suurvaltojen välisessä valtakamppailussa Venäjä kokee olevansa altavastaja. Siksi se pyrkii hakemaan laajalla skaalalla keinoja voimasuhteen muuttamiseksi itselleen edulliseksi. Doktriinit ovat sävyiltään kuitenkin hyvin puolustuksellisia eikä niistä ole tekstin tasolla tunnistettavissa revansionistisia sävyjä tai sotaisuutta. Doktriinissa kuvatut toimenpiteet on kuitenkin kirjoitettu niin abstraktilla tasolla, että käytännössä ne voivat pitää sisällään aggressiivisiakin toimenpiteitä.

Informaatiidoktriinissa esitetyt keinot sisältävät kaikkiin luvussa 2.5.4 kuvattuihin vallan lajeihin kuuluvia keinoja. Informaatioturvallisuus strategisena pidäkkeenä kuuluu pakottavaan

---

³²⁹ Доктрина информационной безопасности Российской Федерации 2016, 9.

³³⁰ Pynnöniemi & Kari 2016.

³³¹ Lalu 2014, 74.

³³² Puolustustilalain (1083/1991) 4 luvun 34 §.

valtaan, Venäjän politiikasta viestiminen produktiiviseen valtaan, kansainväliset sopimukset institutionaaliseen valtaan ja informaatioteknologiateollisuuden kehittäminen rakenteelliseen valtaan. Informaatioturvallisuuden doktriinia voidaan pitää kattavana, sillä se sisältää ympäristösektoria lukuun ottamatta kaikki turvallistamisteoriassa tunnistetut turvallisuuden sektorit: sotilaallisen, poliittisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen sektorin. Näiden lisäksi doktriinissa on käsitelty myös strateginen vakaus sekä tiede, teknologia ja koulutus.

3.4. Doktriinitutkimuksen tulokset

Doktriinitutkimuksen tarkoituksena oli vastata tutkimuskysymykseen ”millainen on Yhdysvaltojen ja Venäjän informaatiotosodankäynnin doktriini?” apukysymysten ”Miten informaatiotosodankäynti on käsitteellistetty doktriineissa ja miten informaatiotosodankäynnin käsitteen eri merkitykset näkyvät doktriineissa?” ja ” Mitkä ovat keskeisimmät yhteiset tekijät ja erot maiden välillä ja mikä selittää ne?” kautta. Doktriinitutkimuksen **päätulos** eli Yhdysvaltojen ja Venäjän informaatiotosodankäynnin kuvaus on esitetty seuraavassa taulukossa tiivistetysti.

Yhdysvaltojen asevoimien doktriinissa informaatiotosodankäynti on käsitteellistetty puolustushallinnon informaatiotoimintojen alle. Informaatiotoimintoihin kuuluvat strateginen viestintä, informaatio-operaatiot, sotilaalliset informaatiotukioperaatiot ja viestintä. Doktriinista on tunnistettavissa molemmat käsiteanalyysin tuloksina esitetyt informaatiotosodankäynnin merkitykset eli sekä käsityksiin että päätöksentekoon vaikuttaminen. Väestön käsityksiin vaikuttaminen esiintyy doktriinissa sotilaallisina informaatiotukioperaatioina ja hieman tulkinnanvaraisesti strategisena kommunikaationa. Päätöksentekoon vaikuttaminen puolestaan esiintyy informaatio-operaatioina. Informaatiotosodankäynnin lähikäsitteistä kybersodankäyntiä vastaavat doktriinissa kyberoperaatiot ja disinformaatio puolestaan esiintyvät epäsuorasti sotilaallisten informaatiotukioperaatioiden kuvauksessa menetelminä. Kyberoperaatiot eivät ole kuitenkaan ole doktriinissa käsitteisesti alisteisia informaatio-operaatioille tai informaatiotosodankäynnille.

Venäjän doktriinissa informaatiotosodankäynnin toiminnot on käsitteellistetty informaatioturvallisuuden käsitteen alle sekä toisaalta asevoimien toiminnaksi informaatioympäristössä. Informaatioturvallisuudella tarkoitetaan suojautumista uhkilta informaatioympäristössä. Asevoimien toiminta informaatioympäristössä jakautuu asevoimien informaatioturvallisuuteen ja asevoimien toimintaan informaatioavaruudessa, joista ensimmäinen tarkoittaa lähinnä tietoturvalisuutta ja toinen puolestaan on kuvattu vain hyvin väljästi, mutta sen voidaan olettaa tarkoittavan aktiivisia toimia. Oman toiminnan ja uhkan kuvaaminen poikkeavat toisistaan niin sisällöllisesti kuin käsitteellisestikin. Vain uhkakuvauksissa käytetään käsitettä informaatiotosodankäynti, joka jakautuu informaatiopsykologiseen ja informaatiotekniseen osaan. Näillä käsit-

teillä ei doktriinissa kuvata omaa toimintaa. Käsiteanalyysissa tuloksena tunnistetuista merkityksistä vaikuttaminen väestön käsityksiin esiintyy politiikan informaatiotukena ja luotettavan tiedon levittämisenä, joka tosin osittain kuuluu käsitteellisesti poliittiseen vaikuttamiseen. Vaikuttaminen vastustajan päätöksentekoon ei esiinny oman toiminnan kuvauksessa, vaan osana informaatiotosodankäynnin uhkalähtöistä määritelmää. Siten se kuuluu käsitteellisesti osaksi informaatiotosodankäyntiä. Lähikäsitteistä kybersodankäynti näkyy infrastruktuurin suojaamisena informaatiotekniseltä vaikuttamiselta. Disinformaatio ei esiinny oman toiminnan kuvauksessa.

Taulukko 5. Yhdysvaltojen ja Venäjän doktriinin vertailua.

	Tekijä	Yhdysvallat	Venäjä
	Doktriinin soveltamisala	Kansallinen turvallisuus, kyberturvallisuus, sotilasoperaatiot oman alueen ulkopuolella	Kansallinen turvallisuus, informaatioturvallisuus, asevoimien toiminta yleisesti (abstrakti)
Käsitteet	Informaatiotosodankäynti (propaganda)	Soft power, sotilaalliset informaatiotukioperaatiot, strateginen viestintä	Politiikan informaatiotuki
	Informaatiotosodankäynti (pätöksentekoon vaikuttaminen)	Informaatio-operaatiot	Refleksiivinen kontrolli
	Lähikäsite Kybersodankäynti	Kyberoperaatiot	Informaatiotekninen vaikuttaminen
	Lähikäsite Disinformaatio	Keino sotilaallisissa informaatiotukioperaatioissa	Operatiivinen ja strateginen harhauttaminen.
Vertailutekijät	Uhat (merkittävin uhka lihavoitu)	Kybervairottaminen infrastruktuuriin Terroristijärjestöjen ja Venäjän propaganda,	Yhteiskunnan epävakauttaminen, vaikuttaminen infrastruktuuriin, tekninen tiedustelu, puolueellinen tieto Venäjältä
	Sodan kuva	Sotilasoperaatiot oman alueen ulkopuolella. Suurvaltojen välinen kamppailu sivuosassa	Suurvaltojen välinen kamppailu. Sotilasoperaatiot sivuosassa.
	Tavoitteet	Universaaleiden arvojen levittäminen, totuudenmukaisen tiedon levittäminen ulkopoliitikasta	Perinteisten moraaliarvojen puolustusminen, yhteiskunnan vakaus, puolueettoman tiedon levittäminen ulkopoliitikasta
	Keinot	Informationaaliset vallan instrumentit, informaatioon liittyvät suorituskyvyt, vastaaminen propagandaan totuudella	Tiedotusvälineiden kontrollointi valtion politiikan tukemiseksi. Vastatimet propagandalle, harhautus, tiedustelu, ELSO
	Kohteet	Oma, neutraali ja vihollisen väestö, vihollisen sotilasjohto	Oma ja ulkomainen väestö
	Liityntä sodankäyntiin	Informaatiotoiminnot osana sodankäyntiä (erityisesti informaatio-operaatiot ja sotilaalliset informaatiotukioperaatiot).	Pidäke, konfliktien estäminen ja ratkaiseminen informaatioavaruudessa. Mobilisoinnin tukeminen median välityksellä.
	Informaatioteknologia	Teknolog. johtoaseman säilyttäminen sotilaallisen ylivoiman turvaamiseksi, talouden edistämiseksi	Kehitetään valtion turvallisuuden takaamiseksi sekä toissijaisesti vientimahdollisuuksien kasvattamiseksi.

Keskeisimmät yhteneväisyydet ovat totuudenmukaisen tai puolueettoman tiedon viestiminen, ulkopoliitikasta, informaatioteknologian kehittäminen ja arvoista puhuminen. Kummankin maan doktriinissa todetaan tarpeeksi viestiä totuudenmukaista tietoa niiden ulkopoliitikasta.

Tämä ei kuitenkaan käytännössä ilmene siten, että valtioiden viestit olisivat yhtenevät. Ulkopolitiikasta viestiminen on produktiivisesta vallasta kamppailua. Informaatioteknologian edistäminen on mainittu molempien strategioissa. Venäjä on teknologinen altavastaaaja ja informaatioteknologian kehittäminen on keskeinen kansallinen turvallisuusintressi. Yhdysvallat on teknologiassa edelläkävijä ja informaatioteknologian osalta pyritään poistamaan kaupan esteitä.

Molempien maiden strategioissa puhutaan arvoista. Yhdysvaltojen strategiassa Yhdysvaltojen arvot todetaan universaaleiksi ja niitä pyritään levittämään koko maailmaan. Uhkana Yhdysvaltojen arvoille on se, että Yhdysvallat ei itse elä arvojensa mukaan. Venäjän doktriinissa puolestaan Venäjän kansojen perinteisiä arvoja pyritään suojaamaan. Uhkana Venäjän arvoille ovat juuri ulkoiset vaikutteet. Yhdysvaltojen arvojen levittäminen koetaan Venäjällä perinteisten arvojen rapauttamisena. Venäjän kannalta ongelma on, että Venäjän sivistynyt kansanosa pitää Yhdysvaltojen sanomaa houkuttelevana, kun taas Venäjän sanomalla ei ole Yhdysvalloissa juurikaan kysyntää eikä tarjontaa. Aikaisemmassa tutkimuksessa Venäjän on todettu hyökkäävän länsimaiden ydinarvoja vastaan.³³³ Tarkemmin tarkasteltuna Venäjä on hyökännyt sellaista väitettä vastaan, jonka mukaan länsimaiset arvot olisivat universaaleja.

Venäjän strategiassa ja doktriinissa informaatioodankäynnin sisäpoliittinen ulottuvuus on merkittävämmässä asemassa kuin Yhdysvalloissa. Venäjän sisäpoliittisen suuntauksen korostuminen selittyy sillä, että Venäjän valtiojohto kokee yhteiskunnan vakauden uhatuksi ja siksi epävakauttavaksi koettua informaatiota pyritään rajoittamaan tai vastaamaan siihen vastapropagandalla. Yhdysvalloissa yhteiskunnan vakautta ei koeta välittömäksi turvallisuushakaksi eikä siitä ole mainintaa kansallisen turvallisuuden strategiassa.

Suuren osan Yhdysvaltojen ja Venäjän välisistä painotuseroista selittää voimasuhde kaikilla sektoreilla ja kaikissa vallan muodoissa sekä vallitseva sodan kuva ja sisäpoliittinen tilanne, jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä erityisesti yhteiskunnan vakautta. Yhdysvaltojen asevoimien doktriinissa vallitseva sodan kuva on operaatiot oman alueen ulkopuolella. Venäjän doktriineissa vallitseva sodan kuva on suurvaltojen välinen kamppailu. Sodan kuvassa on luonnollisesti vivahteita ja esimerkiksi Yhdysvaltojen strategia-asiakirjoissa mainitaan Venäjä uhkana ja toisaalta Venäjä pitää Persianlahden sotaa oman suorituskykynsä vertailukohtana.

Yksi doktriinianalyysin sivutuloksista on havainto informaatioympäristön käsitteen vähäisestä käytöstä Yhdysvaltojen asevoimien doktriinissa, vaikka sen määrittelemiseen käytetään useita sivuja. Informaatioympäristön käsitettä ei käytetä konkreettisen toiminnan kuvailemiseen.

---

³³³ NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2015b.

4. TAPAUSTUTKIMUS – KRIMIN JA SYYRIAN OPERAATIOT

Tapaustutkimus muodosti tutkimuksen empiirisen osan, jossa tutkittiin valitun tutkimusstrategian mukaisesti Venäjän informaatio- ja viestintätoiminnan käytännön ilmenemistä ja merkitystä aikaisemmissa luvuissa luodun viitekehityksen perusteella. Tarkasteltaviksi tapauksiksi valittiin Krimin ja Syyrian operaatiot, sillä ne olivat uusimmat saatavilla olevat tapaukset ja niihin on länsimaisessa keskustelussa ja tutkimuksessa todettu kuuluneen erityisen voimakasta informaatio- ja viestintätoimintaa. Siksi valittujen operaatioiden voitiin olettaa ensinnäkin sisältävän informaatio- ja viestintätoimintaa ja toisaalta edustavan Venäjän tämänhetkistä informaatio- ja viestintätoiminnan toimintatapaa. Operaatioiden valintaperusteena oli myös tutkimuksen uutuusarvo, sillä operaatioiden tutkimuksellista potentiaalia ei ollut vielä täysimääräisesti hyödynnetty. Erityisesti Syyrian operaation informaatio- ja viestintätoimintaa oli tutkittu vain vähän.

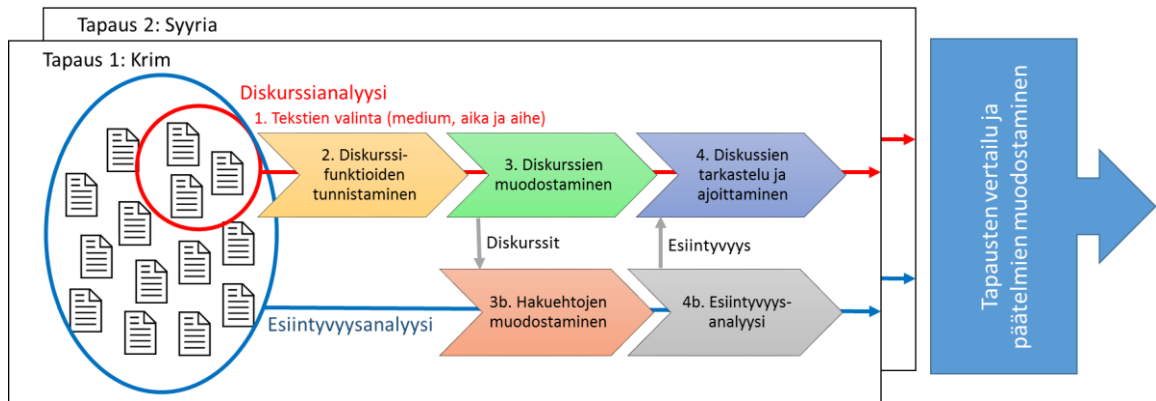
Tutkimukseen käytössä olleen ajan vuoksi operaatioiden määrä rajattiin kahteen. Kaksi operaatiota oli minimimäärä, jolla voitiin yhtäältä vertailla operaatioita ja toisaalta tehdä yleistyksiä. Valitut operaatiot olivat tapauksia laajemmasta populaatiosta, jona voitiin pitää Venäjän sotilaallisten operaatioiden joukkoa tai toisaalta Venäjän informaatio- ja viestintätoiminnan operaatioiden joukkoa.³³⁴ Tapausten rooli tutkimuksessa oli instrumentaalinen tai kollektiivinen³³⁵, sillä perimmäinen tarkoitus ei ollut tarkastella pelkästään kyseisiä operaatioita, vaan tehdä yleistyksiä Venäjän informaatio- ja viestintätoiminnasta tapausten ja aikaisempien lukujen muodostaman viitekehityksen perusteella.

Tapausmäärän rajauksen lisäksi empiirisen osan keskeiset rajaukset olivat 1) käsitteellinen rajaus, joka kohdisti tutkimuksen vain informaatio- ja viestintätoiminnan propagandamerkitykseen eli väestön käsityksiin vaikuttamiseen sekä 2) kohdeyleisörajaus, joka kohdisti tutkimukseen Venäjän sisäiselle yleisölle suunnattuun informaatio- ja viestintätoimintaan. Rajaukset noudattivat asteittain tarkentuvaa tutkimusstrategiaa. Rajaus sisäiseen yleisöön perustui doktriinialyysissä tunnistettuun Venäjän informaatio- ja viestintätoiminnan sisäisen ulottuvuuden suureen merkitykseen sekä siihen, että valtaosassa aikaisemmista tutkimuksista on tutkittu pääasiassa ulkoisiin yleisiin kohdistuvaa informaatio- ja viestintätoimintaa.

Tutkimusmenetelminä käytettiin diskurssianalyysia ja esiintyvyyksianalyysia. Menetelmät osana tapaustutkimuksen asetelmaa on kuvattu seuraavassa kuvassa. Molempiin tapauksiin sovellettiin samoja menetelmiä ja tapausten tulosten perusteella tehtiin yleisiä päätelmiä.

³³⁴ Stake 2000, 436. Tapaustutkimuksessa keskeistä on kuvata, mistä suuremmasta joukosta tapaus on.

³³⁵ Stake 2000, 437. Stake jakaa tapaustutkimukset 1) sisäisiin, joissa tavoite on valitun tapauksen ymmärtäminen, 2) instrumentaalisiin, joissa tavoite on yhden tapauksen perusteella päätellä jotakin yleistä ja 3) kollektiivisiin, joissa usean tapauksen avulla tutkitaan koko populaatiota tai suurempaa joukkoa tapauksia.

Kuva 7. Tapaustutkimuksen asetelma.

4.1. Aineisto

Tapaustutkimuksen aineistoksi valittiin operaatioita koskevat uutiset venäläisessä lehdistössä. Uutisaineiston arvioitiin sopivan tapaustutkimuksen aineistoksi, sillä lehdistössä käsitellään operaatioita suhteellisen laajasti ja eri näkökulmista. Mediassa esitetään myös perusteluja operaatioille. Mediajulkisuus on väline teemojen tuomiselle politiikan agendalle sekä väline ratkaisumallien esittämiseen ja perustelemiseen sekä keino kollektiivisen identiteetin muodostamisessa.³³⁶ Doktriinitarkastelu osoitti, että Venäjän valtiojohdon tulee perustella politiikkaansa kansalle median välityksellä, vaikka Venäjän poliittista järjestelmää pidetäänkin autoritäärisenä. Valtiojohdon virallisiin lausuntoihin verrattuna uutisaineisto on rikkaampaa, sillä virallisessa viestinnässä ei välttämättä voida esittää kaikkia perusteluja operaatioille.

Koska tapaustutkimuksen tavoitteena oli operaatioihin liittyvän informaationsodankäynnin tutkiminen, tuli aineistoksi valita lähde, jonka uutisointi edustaa tai tukee valtion virallista näkemystä ja politiikkaa. Operaatioiden tukemiseksi tarkoitetun informaationsodankäynnin tutkimisen kannalta lähteen tuli olla riittävän puolueellinen. Käsitetutkimuksen mukaan sanomalehtiä käytetään yleisesti propagandan välineenä (Kuva 3), joten lähdeaineistotyyppinä ne ovat so-piva. Toisaalta uutisiin aineistotyyppinä kuuluu pyrkimys vakuuttamiseen.³³⁷ Siksi kaikki uutisiin sisältyvä vaikuttaminen ei ole informaationsodankäyntiä.

Mielipidekyselyiden mukaan 86 % venäläisistä seuraa ajankohtaisia tapahtumia televisiosta ja 60 % ilmoittaa television pääasialliseksi lähteeksi. Vastaavasti 19 % venäläisistä seuraa tapahtumia sanomalehdistä, mutta vain 3 % ilmoittaa sanomalehdet pääasialliseksi lähteeksi. Sanomalehti-uutiset julkaistaan kuitenkin lähes saman sisältöisenä myös internetissä, jota seuraa kyselyiden mukaan 33 % venäläisistä.³³⁸

³³⁶ Juppi 2004, 93.

³³⁷ Van Dijk 1998, 84.

³³⁸ Левада-Центр, *Доверие СМИ и готовность высказывать свое мнение* 12.8.2016 ja ВЦИОМ, *СМИ в России: потребление и доверие* 7.5.2015.

Venäläisten sanomalehtien joukosta valittiin lähteeksi Izvestija (Известия) -sanomalehti. Sitä pidetään Kreml-myönteisenä eliitille suunnattuna laatusanomalehtenä, joka edustaa tyypillistä venäläistä sanomalehteä sekä tyyllisesti että sisällöllisesti.³³⁹ Arviot Izvestijan levikistä vaihtelevat välillä 150 000–260 000.³⁴⁰ Izvestija on valittu joko ainoaksi lähteeksi tai osaksi lähdejoukkoa useissa eri alojen tutkimuksissa, joissa aineisto on koostunut sanomalehdistä ja sitä on tyyppillisesti käytetty Kreml-myönteisenä lähteenä.³⁴¹ Yhden lehden valinnalla pyrittiin myös välttämään toistoa siten, jotta samasta tapahtumasta ei olisi tullut useita uutisia käsiteltäväksi. Valtamediaan kuuluvan Kreml-myönteisen lehden käyttäminen aineistona rajasi pois opposition diskurssit, mikä tarkensi tutkimuksen kohdistumista.

Tarkasteltavan aineiston määrää rajoitti tutkimukseen käytettävissä oleva aika, sillä vieraskielisten uutisten yksityiskohtainen lukeminen useaan kertaan vei runsaasti aikaa. Krimin operaatiossa aineistoa kerättiin vuoden 2013 lopusta maaliskuun puoliväliin 2014. Syyrian operaatiossa jouduttiin rajaamaan aineisto tärkeimmiksi arvioituihin ajanjaksoihin, joita olivat operaatiossa käynnistäminen syksyllä 2015, joukkojen vetämisestä ilmoittaminen keväällä 2016 ja Aleppon taistelut syksyllä 2016. Vuoden 2016 jälkeisiä uutisia ei ole sisällytetty aineistoon, sillä analyysit tehtiin alkuvuodesta 2017.

Aineisto on venäjänkielistä ja siten kohdennettu ensisijaisesti venäläisille. Venäjän kotimaiselle ja ulkomaiselle yleisölle suuntaama viestintä oletettavasti eroaa toisistaan. Sisäisen ja ulkoisen informaationsodankäynnin teemat ovat erilaisia, sillä sosio-historiallinen konteksti (Kuva 3) on erilainen ja vastadiskurssit ovat erilaisia. Kontrolloidussa mediassa esiintyy vapaata mediaa vähemmän vastadiskursseja informaationsodankäynnille, joten niiden huomioimiseen ja kumoamiseen ei tarvitse käyttää palstatilaa.

Aineisto kerättiin Integrum-tietokannasta³⁴². Yksittäiset uutiset ja muut artikkelit, joista aineisto muodostui, valittiin hakuehdoilla ”Krim” ja ”Syyria”. Kyseiset hakuehdot tuottivat runsaasti tuloksia, joten uutisia ja artikkeleita karsittiin niiden relevanssin perusteella tutkimusintressin ohjaamana. Toisin sanoen aineiston esikäsittelyssä hylättiin hakutulokset, joissa esiintyi hakuehdon mukainen sana, mutta jotka eivät käsitelleet suoranaisesti kyseisiä operaatioita.

³³⁹ Arutunyan 2009, 17, 54 ja 101.

³⁴⁰ , Bell 2002, 329, Fuchtmann 2006, 180 ja Arutunyan 2009, 101.

³⁴¹ Voltmer 2000, Basilaia, McKeever & Shaw 2013 ja Popkova 2014. Muun muassa Popkovan Moskovan vuoden 2011 vaalimielenosoituksia käsittelevässä tutkimuksessa Izvestija on valittu Kreml-myönteiseksi lähteeksi.

³⁴² Integrum-tietokanta on laaja, 350 miljoonaa tekstiä sisältävä venäjänkielinen uutisaineistotietokanta. Integrumissa on monipuoliset hakutoiminnot ja sen sisältämää materiaalia pidetään laadukkaana. Sitä käytetään usein lähteenä tutkimuksessa. Mustajoki 2006, 50–52.

Kvantitatiivisessa esiintyvyyssanalyysissa käytettiin aineistona, toisin kuin diskurssianalyysissa, useita eri sanomalehtiä ja uutistoimistoja kattavan kuvan muodostamiseksi diskurssien esiintyvyydestä. Esiintyvyyssanalyysin aineistona käytettiin Integrum-tietokannan ”central press” ja ”regional news agencies” -luokkien mukaisia uutislähteitä. Lähteitä, eli uutistoimistoja ja sanomalehtiä, oli kyseisissä luokissa yhteensä 480. Lähteet on lueteltu liitteessä 1.

Tutkimuksen yleisten rajausten mukaisesti tutkimuksessa ei aineistolähtöisesti pyritty selvittämään Venäjän valtiojohdon osallistumisen astetta uutisoinnin ohjailuun. Ohjauksella spekuloidaan kuitenkin useissa Venäjän informaatiotosodankäynnin tutkimuksissa³⁴³, joten sitä ei teemana voitu sivuuttaa tässäkin tutkimuksessa. Ohjausmekanismi käsiteltiin siksi osana aineiston kuvausta ja arviointia.

Länsimaisessa mediatutkimuksessa on tutkittu, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että hallinto kykenee vaikuttamaan uutisten sisältöön. Tekijät jakautuvat karkeasti yhtäältä median rooliin ja toisaalta hallinnon vaikuttamiskeinoihin. Uutisten kollektiivisen muodostumisprosessin vuoksi media ja hallinto elävät aina jonkinasteisessa symbioosissa. Hallinto voi tiedottamista säännöstelemällä määrittää uutisten agenda, sillä esimerkiksi Yhdysvalloissa joidenkin väitteiden mukaan media näkee roolinsa enemmänkin politiikan ajankohtaisten ja tärkeiden asioiden seuraajana kuin laajan aihevalikoiman tarjoajana. Vaikka yleiseen käsitykseen mediasta kuuluu objektiivisuus, faktojen tarkistaminen ja vallan vahtikoirana toimiminen, käytännössä kaikki toimittajat eivät kuitenkaan pidä tehtävänä hallinnon antamien tietojen arvioimista ja itsenäisenä analytikkona toimimista, vaan julkaisevat hallinnon tarjoamaa tietoa sellaisenaan.³⁴⁴

Median rooliin liittyvien mekanismien lisäksi hallinto voi pyrkiä suorasti tai epäsuorasti vaikuttamaan median toimintaan. Mekanismeja, joiden vuoksi mediaorganisaatiot ja yksittäiset toimittajat päätyvät julkaisemaan valtiolle edullisia viestejä, ovat 1) suora ohjaus: sensurointi, epäsuotuisien toimittajien erottaminen sekä 2) manipulointi: valehteleminen medialle, faktojen tekaisu, yksityiskohtien pimittäminen, uhoaminen, pienet ja suuret valheet, (itsestään syntyvät liioitellut huhut eivät tosin edes vaadi valehtelua), hallinnon suuri painoarvo median agendan määrittämisessä, hallinnon myönteisten uutisvälineiden ja toimittajien suosiminen tarjoamalla haastatteluja ja ”vuotoja” ja kriittisten toimittajien työn haittaaminen.^{345.346}

³⁴³ Esimerkiksi Virta et al. 2014, 27 ja NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014, 3.

³⁴⁴ Carruthers 2011, 41–42.

³⁴⁵ Esimerkki suomalaisesta politiikasta on ulkoministerin kieltäytyminen antamasta haastatteluja Hufvudstadsbladetille hänelle epäsuotuisien kolumnien vuoksi. Yle 23.12.2015, ”Soini väläyttää Hbl-boikotin purkua: Keep on knocking, ehkä ensi vuonna täppää”.

³⁴⁶ Carruthers 2011, 33–39.

Venäjällä median ohjaus on todennäköisesti edellä kuvattua voimakkaampaa, sillä doktriinitutkimuksen tulosten perusteella valtion politiikan informaatiotuki kuuluu median tehtäviin. Mahdollisten virallisten ohjausmekanismien lisäksi Venäjän hallintoa on syytetty epävirallisesta median ohjaamisesta. Esimerkiksi Jeltsinin aikaan väitetysti suosittiin seuraavia uutistoimistoja ja lehtiä: ITAR-TASS, Interfaks, Kommersant, Izvestija ja Argumenty i Fakty.³⁴⁷ Kriittisiä toimittajia ei pelkästään häiritä, vaan heitä murhataan. Kansainvälisen journalistiliiton (*International Federation of Journalists, IFJ*) raportin mukaan vuosina 1993–2009 Venäjällä murhattiin vahvistetusti työnsä vuoksi 86 toimittajaa ja lisäksi mahdollisesti työnsä vuoksi 38 toimittajaa.³⁴⁸ Arvioiden mukaan sanomalehdissä ei haasteta virallista linjaa erityisesti tärkeissä aiheissa kuten korruptio ja ulkopolitiikka.³⁴⁹ Näistä syistä tässä tutkimuksessa oletetaan aineistona käytettyjen uutisten heijastavan suhteellisen voimakkaasti Venäjän valtiollisia tavoitteita osana tarkasteltavia operaatioita. Tutkimuksessa ei kuitenkaan väitetä yksittäisten uutisten olevan osa Venäjän valtion informaatiotodankäyntiä.

Tukevana lähteenä käytettiin mielipidekyselyitä informaatiotodankäynnin vaikutuksen arvioimiseksi. Mielipidekyselyitä on väitetty käytettävän yleisen mielipiteen selvittämiseksi lähtökohtatiedoksi mielipiteen muokkaamisen, vaikutuksen arvioimiseksi sekä suoranaisesti mielipiteen muokkaamiseksi.³⁵⁰ Siksi mielipidekyselyt voivat paljastaa hallintoa kiinnostavia teemoja ja mielipiteen muokkaamisen tavoitteita. Toisaalta juuri mahdollisen puolueellisuongelman vuoksi mielipidekyselyiden tuloksiin tulee suhtautua erityisellä lähdekritiikillä. Venäjällä mielipidekyselyitä toteuttavat Venäjän yhteiskunnallisen mielipiteen tutkimuskeskus (VTsIOM) ja Levada-keskus. Valtio omistaa yhteiskunnallisen mielipiteen tutkimuskeskuksen ja sen hallitukseen kuuluu ministeriöiden ja presidentinhallinnon edustajia.³⁵¹ Levada-keskuksen puolestaan arvioidaan olevan riippumaton Venäjän hallinnosta, Venäjän hallinto on nimenyt sen ulkomaiseksi agentiksi ja venäläisessä mediassa sen on väitetty saavan rahoitusta Yhdysvalloista.³⁵² Mielipidekysely-yritysten puolueettomuuden arviointi ei ollut mahdollista eikä edes tarpeellista tässä tutkimuksessa, sillä tutkimuksessa ei pyritty ensisijaisesti selvittämään väestön käsityksiä, vaan informaatiotodankäynnin toimintatapoja.

---

³⁴⁷ Smaele 2007, 1303.

³⁴⁸ International Federation of Journalists 2009.

³⁴⁹ Freedom House, *Freedom of the Press 2016, Russia*.

³⁵⁰ Jacobs 2011, 191 ja 195.

³⁵¹ Russian Public Opinion Research Center, *Russian Public Opinion Research Center. History and principles*.

³⁵² BBC 5.9.2016, ”Russia's Levada Centre polling group named foreign agent”.

4.2. Menetelmät

4.2.1. Diskurssianalyysi

Tutkimusmenetelmäksi tapaustutkimukseen valittiin diskurssianalyysi.³⁵³ Menetelmävalinta perustui kahteen pääsyyhyn. Ensimmäinen syy oli tutkimuksen teoreettinen lähestymistapa, joka on luvussa 2 rakennetun viitekehyksen mukaisesti konstruktivismi. Konstruktivismilla ja diskurssianalyysillä on samat perusoletukset, joiden mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti kielen välityksellä.³⁵⁴ Kielessä diskurssit ovat rakenteita, joilla todellisuutta rakennetaan, sillä diskurssit tuottavat, muokkaavat ja toistavat sosiaalisen elämän objekteja.³⁵⁵ Diskurssianalyysin lähtöoletuksia ovat, että kielenkäyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta, on olemassa rinnakkaisia ja kilpailevia merkityssystemejä, merkityksellinen toiminta on kontekstisidonnaista, toimijat ovat kiinnittyneitä merkityssystemeihin ja että kielenkäyttö on luonteeltaan seurauksia tuottavaa.³⁵⁶ Toinen syy diskurssianalyysin valinnalle oli se, että se soveltuu hyvin vallankäytön ja vaikuttamisen tutkimukseen. Erityisesti niin sanotussa kriittisessä diskurssianalyysissä tarkastelu kohdistuu epätasa-arvoisia valtasuhteita tuottavaan kielenkäyttöön.³⁵⁷ Huomion kohdistaminen vallankäyttöön oli keskeistä, sillä tutkimuksen luvussa 2 tunnistettiin informaatiosodankäynnin läheinen yhteys vallankäyttöön.

Diskurssianalyysia on sovellettu monella tieteenalalla.³⁵⁸ Siitä on kehitetty useita variaatioita, jotka poikkeavat toisistaan esimerkiksi tarkastelun kohteen osalta. Yhteistä kaikille variaatioille on kuitenkin kielenkäytön ja sosiaalisen elämän välisen suhteen tutkiminen. Variaatioiden runsauden vuoksi diskurssianalyysi voi ilmentyä käytännössä hyvin erilaisilla tavoilla. Siksi lyhyt katsaus diskurssianalyysin kehityshistoriaan ja variaatioihin on välttämätön tässä tutkimuksessa käytettävän menetelmän asemoimiseksi osaksi diskurssianalyysin kenttää, vaikka tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollutkaan kuvata laajasti diskurssianalyysin teoriaa ja historiaa.

Diskurssi käsitteenä viittaa lausetta suurempiin kokonaisuuksiin sekä toisaalta kielenkäyttöön käsillä olevissa tilanteissa, mutta käsitteen merkityksestä ei vallitse yksimielisyyttä eikä sitä voi määritellä vain yhdellä tavalla.³⁵⁹ Käsitteen merkityksessä on myös tieteenaloittain vakiintuneita ja toisistaan poikkeavia käytäntöjä.

---

³⁵³ Menetelmävalinta näkyi suoraan myös empiirisen osan alatutkimuskysymyksissä. Alakysymykset eivät kuitenkaan olleet peruste menetelmävalinnalle. Ne olisi muotoiltu toisin, jos olisi valittu toinen menetelmä.

³⁵⁴ Austin 2009 ja Searle 1996.

³⁵⁵ Fairclough 1992, 3 ja 41.

³⁵⁶ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a, 26.

³⁵⁷ Weninger 2008, 146.

³⁵⁸ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016b, 18. Esimerkkejä tieteenaloista ovat antropologia, semiotiikka, kirjallisuudentutkimus, tiedotustutkimus, lingvistiikka, sosiologia, sosiaalipsykologia ja psykologia.

³⁵⁹ Pynnönen 2013, 6 ja 8.

Diskurssianalyysia on kehitetty yhtäältä kielitieteissä ja toisaalta yhteiskuntatieteissä.³⁶⁰ Yhteiskuntatieteissä diskurssianalyysi pohjautuu ranskalaisen filosofi ja sosiaaliteoreetikon Michel Foucault'n 1970-luvulla julkaisemiin teoksiin.³⁶¹ 1990-luvulta lähtien diskurssianalyysia ovat kehittäneet yhteiskuntatieteissä erityisesti englantilainen kielitieteilijä Norman Fairclough ja alankomaalainen kielitieteilijä Teun van Dijk.³⁶² Heidän kehittämänsä diskurssianalyysin variaatio tunnetaan nimellä kriittinen diskurssianalyysi (CDA). Edes kriittinen diskurssianalyysi ei ole homogeeninen metodologia, vaan siitä esiintyy useita alavariaatioita. Kriittisen diskurssianalyysin muotoja yhdistää huomion kohdistuminen epätasa-arvoisia valtasuhteita tuottavaan kielenkäyttöön.³⁶³ Kriittisen diskurssianalyysin lisäksi muita diskurssianalyysiklusteriin luettavia metodologioita ovat esimerkiksi foucault'lainen diskurssianalyysi (FDA)³⁶⁴, historiallinen diskurssianalyysi³⁶⁵, keskusteluanalyysi (CA)³⁶⁶, kriittinen lingvistiikka (CL)³⁶⁷, positiivinen diskurssianalyysi (PDA)³⁶⁸. Kirjoitushetkellä vallitseva suuntaus diskurssianalyysin kentällä on siirtyminen yleisestä diskurssiteoriasta analyysimenetelmien kehittämiseen.³⁶⁹

Kansainvälisten suhteiden ja sotatieteiden tutkimuksessa on sovellettu yleensä kriittistä diskurssianalyysia. Esimerkkejä ovat Lene Hansenin tutkimus Bosnian sodan diskursseista, Saara Jantusen väitöskirja Yhdysvaltojen ideologian ilmenemisestä maan strategisessa viestinnässä sekä Olli-Matti Mikkolan väitöskirja Venäjän sotilasreformin diskursiivisesta rakentumisesta sanomalehdistössä.³⁷⁰ Myös tässä tutkimuksessa käytettävä diskurssianalyysi asemoitui lähimmäksi kriittistä diskurssianalyysia, sillä tarkastelun kohteena oli erityisesti vallankäyttö. Asemointi valittiin siitä syystä, että tutkimuksen luvussa 2 yhtäältä tunnistettiin informaatioidankäynnin tavoitteeksi vaikuttaminen väestön käsityksiin, mihin voidaan pyrkiä muun muassa kielenkäytön avulla ja toisaalta informaatioidankäynnin todettiin liittyvän läheisesti vallankäyttöön.

---

³⁶⁰ Fairclough 1992, 1. Fairclough mainitsee kielitieteellistä lähestymistapaa edustavista tutkimuksista Sinclairin ja Coulthardin vuonna 1975 julkaiseman tutkimuksen, jossa tarkasteltiin opettajan ja oppilaiden vuorovaikutusta luokkatilanteissa Fairclough 1992, 13–16. Toinen Fairclough'n mainitsema kielitieteellinen urauurtava diskurssianalyysitutkimus on Labovin ja Fanshellin vuonna 1977 julkaisema tutkimus psykoterapeuttisen haastattelun diskursseista. Siinä tunnistettiin mahdollisuus ristiriitoihin diskursseissa toisin kuin Sinclairin ja Coulthardin tutkimuksessa. Fairclough 1992, 29.

³⁶¹ Erityisesti Foucault 1972.

³⁶² Fairclough 1992, Fairclough 1995, Fairclough 1998, van Dijk 1998.

³⁶³ Weninger 2008, 146.

³⁶⁴ Cheek 2008, 355.

³⁶⁵ Park 2008, 394.

³⁶⁶ Ten Have 2008, 130. Keskusteluanalyysi on erillinen tutkimusmenetelmä, mutta sitä pidetään myös diskurssianalyysin lähestymistapana, Fairclough 1992, 16.

³⁶⁷ Fairclough 1992, 25.

³⁶⁸ Martin 2004 ja Macgilchrist 2007.

³⁶⁹ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016b, 18.

³⁷⁰ Hansen 2006, Jantunen 2013 ja Mikkola 2014.

Vallankäytön tarkastelemiseksi diskurssianalyysissa kiinnitettiin erityistä huomiota diskurssien vallankäyttöön liittyviin funktioihin, joita ovat: 1) representaatiot, 2) identiteetit, 3) diskurssijärjestys, 4) ideologiat, 5) legitimointi ja 6) instituutiot.³⁷¹

Representaatioilla tarkoitetaan diskurssien kohteiden eli esimerkiksi tapahtumien, tilanteiden ja suhteiden kuvausta. Representaatiot eivät heijasta objektiivista todellisuutta, vaan luovat todellisuutta.³⁷² Jo pelkästään asioiden nimeäminen on valinta, joka tuottaa todellisuutta. Esimerkkinä puolueellisesta nimeämisestä kohdattiin termi Kiovan hallitus jo luvussa 2.3.2.

Identiteetit ovat toimijoiden käsityksiä itsestä ja toisista.³⁷³ Diskurssianalyysissa identiteetit voivat tarkoittaa yleisesti minkä tahansa toimijoiden identiteettejä, mutta tässä tutkimuksessa keskityttiin erityisesti valtioiden ja poliittisten ryhmien identiteetteihin konstruktivismin lähtöoletusten mukaisesti. Käytännön analyysissa identiteettejä ja representaatioita käsiteltiin samalla tavalla ja ainoa ero oli, että representaatiot kuvasivat esimerkiksi tilanteita, kun taas identiteetit kuvasivat toimijoita. Identiteettejä käsiteltiin toimijoiden representaatioina. Diskurssianalyysin huomion kohdistuminen representaatioihin ja identiteetteihin parantaa teoriaviitekehysten ja tutkimusmenetelmän yhteensopivuutta.

Diskurssijärjestys tarkoittaa diskurssien hierarkkista järjestymistä sosiaalisten ja yhteiskunnallisten perusteiden mukaan, sillä diskurssit eivät ole keskenään samanarvoisia. Diskurssijärjestykseen kuuluu myös se, mitkä diskurssit pääsevät ääneen ja mitkä vaiennetaan.³⁷⁴ Diskurssijärjestyksen voidaan nähdä vastaavan konstruktivistista käsitystä sosiaalisten tosiasioiden monitasoisesta riippuvuussuhteesta.

Ideologioilla tarkoitetaan näkemyksiä ja uskomuksia maailmasta ja niistä muodostuvia ajatusjärjestelmiä, jotka voivat myös ohjata toimintaa.³⁷⁵ Diskurssianalyysissa ideologia on keskeinen käsite, sillä se liittyy vallankäyttöön.³⁷⁶ Kansainvälisten suhteiden konstruktivismissa se ei kuitenkaan ole erityisen keskeinen käsite. Berger ja Luckmann ovat käsitelleet ideologiaa ja määritelleet sen sellaiseksi käsitykseksi todellisuudesta, johon liittyy valtaintressi.³⁷⁷ Kansain-

---

³⁷¹ Pynnönen 2013, 16–22. Pynnönen on esittänyt kootussa muodossa jaottelun vallankäyttöön kuuluvista diskurssifunktioista. Neljä ensimmäistä diskurssifunktiota on jäljitettävissä diskurssianalyysin klassikkoteoksiin: representaatiot: Fairclough 1995, 103, identiteetit: Fairclough 1995, 125, diskurssijärjestys: Fairclough 1995, 62, ideologiat: Fairclough 1998, 70. Fairclough 1995, 126 sisältää käsitteen legitimointi, mutta ei varsinaisesti argumentointistrategioita kuvaavassa merkityksessä kuten Pynnönen 2013, 21.

³⁷² Fairclough 1995, 103.

³⁷³ Pynnönen 2013, 19.

³⁷⁴ Pynnönen 2013, 19–20.

³⁷⁵ Pynnönen 2013, 20.

³⁷⁶ Mikkola 2014, 41.

³⁷⁷ Berger & Luckmann 1994, 140.

välisissä suhteissa ideologioita ovat esimerkiksi liberalismi, konservatismi, sosialismi, nationalismi ja feminismi.³⁷⁸ Tekstien ja ideologian vuorovaikutus on kaksisuuntainen, sillä ideologia vaikuttaa tekstien sisältöön, mutta toisaalta teksteillä tuotetaan ja vahvistetaan ideologiaa. Informaatiohistorian tutkimuksen kannalta molemmat suunnat ovat relevantteja.

Legitimointi puolestaan tarkoittaa toiminnan oikeuden ja laillisuuden perustelemista. Legitimointifunktioon kuuluu myös joidenkin toimintojen delegitimointi eli niiden oikeutuksen poistaminen.³⁷⁹ Legitimointi ei rajoitu pelkästään argumentaatioon, sillä myös muita diskurssifunktioita kuten representaatioita ja identiteettejä voidaan käyttää legitimoinnin välineenä.

Diskurssianalyysin kirjallisuudessa instituutiot on määritelty aikaisempien toimintatapojen ja ymmärrysten historiallisina kasaamina, jotka asettavat ehtoja toiminnalle. Instituutioilla on itseään korjaava vaikutus, sillä instituutiosta poikkeamisella on sosiaalisia seurauksia.³⁸⁰

Diskurssit ovat toiminnan ennakkoehtoja. Ne määrittävät, mitä ajatellaan, mitä pidetään mahdollisena ja mitä pidetään luonnollisena toimintalinjana käsillä olevassa tilanteessa. Siten diskurssit luovat reunaehdot tai mahdollisten vaihtoehtojen käytävän toiminnalle.³⁸¹ Tästä syystä diskursseja voidaan hyödyntää arvioitaessa tulevien tapahtumakulkujen suuntaa. Diskurssit muodostavat ikään kuin mahdollisuuksien käytävän tuleville tapahtumille.

4.2.2. Diskurssianalyysin käytännön toteutus

Diskurssianalyysin käytännön toteuttamiseen ei ole vakiintunutta tapaa, vaan jokaisen tutkijan on luotava tutkimukseensa sopiva analyysimenetelmä.³⁸² Yleisellä tasolla diskurssianalyysi nähdään usein toisiaan seuraavista vaiheista koostuvana prosessina, jossa käsittelyn taso syvenee ja kontekstin merkitys kasvaa vaihe vaiheelta.³⁸³ Tässä tutkimuksessa käytetty diskurssianalyysiprosessi vaiheittain on esitetty edellisessä kuvassa (Kuva 7). Vaiheessa 1 tekstien valinta tehtiin kohdistamalla haku valittuun sanomalehteen (Izvestija) ja käyttämällä kyseessä olevaan operaatioon liittyvää hakutermiä kuten Krim tai Syyria. Lisäksi käytettiin aikarajausta.

---

³⁷⁸ Weber 2005, 4 ja Buzan & Lawson 2015. Myös kansainvälisten suhteiden teoriakoulukuntia kuten realismia, liberalismia, konstruktivismia jne. voidaan pitää itsereflektioivasti ideologioina, ks. esim. Weber 2005, 183.

³⁷⁹ Pynnönen 2013, 21.

³⁸⁰ Philips, Lawrence & Hardy 2004, 638.

³⁸¹ Neumann 2008, 62.

³⁸² Pynnönen 2013, 31.

³⁸³ Esimerkkejä prosessista vaiheineen ovat 1) tekstien rajaaminen 2) representaatioiden kartoittaminen ja 3) diskurssien kerrostaminen tai hierarkian määrittäminen, Neumann 2008, 65–75 ja 1) tekstuaalinen vaihe, 2) tulkitseva vaihe ja 3) kriittinen vaihe, Pynnönen 2013, 32.

Vaiheessa 2 analysoitiin tekstien sisältö ja tunnistettiin diskurssien vallankäyttöfunktioita vastaavia piirteitä. Sisällön analyysia varten tekstit luettiin kokonaisuudessaan, mutta vain keskeinen sisältö käännettiin suomen kielelle. Vaiheessa 2 hyödynnettiin media-aineiston analysointiin kehitettyä informaatioympäristön analysointityökalua.³⁸⁴ Työkalun avulla voidaan taulukoida ja luokitella aineistoa erityisen taulukon mukaisesti. Tässä tutkimuksessa kehitettiin työkalua siten, että se soveltuisi erityisesti vallankäytön havainnointiin. Siksi analysointitaulukoon lisättiin sarakkeet diskurssien vallankäyttöfunktioille. Toisaalta taulukosta poistettiin kanavasarake, sillä kaikkien artikkelien kanava oli Izvestija-sanomalehti. Samoin diskurssisarake poistettiin, sillä tämän tutkimuksen diskurssianalysissa diskursseja ei konstruoitu ensimmäisellä analyysikerroksella, vaan vasta taulukkoon kerätyn tiedon perusteella, kun taulukko oli jo täytetty. Taulukointityökalu on esitetty seuraavassa kuvassa.

Sijainti	Perustiedot			Luokittelu				Vallankäyttöfunktiot						
	Otsikko	Kirjoittaja	Päivämäärä	Julkisuuden laji	Teema	Luokittelu	Sisältö	Perustelu	Represen- taatiot	Identi- teetit	Diskurssi- järjestys	Ideolo- giat	Legitimointi / delegitimointi	Instituutiot
Tiedosto , johon artikkeli on tallennettu				uutinen/ mielipide- kirjoitus	PMESII	Aiheen karkea luokittelu	Artikkelin sisältö tiivis- tetysti	Mihin artikke- lissa vedotaan?						

Kuva 8. Diskurssianalysissa käytetty taulukointityökalu.

Vaiheessa 3 muodostettiin tai konstruointiin diskurssit edellisessä vaiheessa taulukointityökalun avulla havaituista diskurssien osista. Diskurssianalyysin teoriakirjallisuudessa todetaan, että diskurssien jäsentämiseen ei ole olemassa mekanistista tapaa ja että diskurssien identifiointi ei tarkoita aineiston teemoittelua, vaan tulisi identifioida kielenkäytön alueita, joilla voidaan tehdä ymmärrettäviksi useita teemoja.³⁸⁵ Diskurssit identifioitiin tai pikemminkin konstruointiin palakerrallaan useista eri uutisista. Diskursseista konstruointiin sellaisia, että niihin vedottaisiin useissa operaation vaiheissa useissa eri asiayhteyksissä.

Vaiheessa 4 analysoitiin edellisessä vaiheessa muodostettuja diskursseja suhteessa toisiinsa ja kontekstiin sekä ajoitettiin diskurssit. Diskursseja tarkasteltiin yhteiskunnallisessa kontekstissa. Vastadiskursseja pyrittiin tunnistamaan. Vaiheessa arvioitiin myös diskurssien puuttumista aineistosta. Vaiheessa 4 analysoitiin diskurssien aikatekijöitä eli diskurssien kestoa ja niiden liittymistä tarkasteltavan sotilaallisen operaation vaiheeseen. Diskurssin kesto määräytyy sen käyttökelpoisuuden mukaan ja esimerkiksi representaatioiden ylläpysyminen johtuu niiden käyttökelpoisuudesta.³⁸⁶

³⁸⁴ Jantunen 2016.

³⁸⁵ Suoninen 2016, 53 ja 61.

³⁸⁶ Juhila 2016, 392.

4.2.3. Diskurssianalyysin kritiikki

Diskurssianalyysi kohtaan on esitetty kritiikkiä. Diskurssianalyysin on väitetty olevan pelkkää spekulatiota eikä ankaraa tiedettä, koska sillä sen tulkinnoille ei tavoitella universaalien faktan statusta.³⁸⁷ Sen on myös todettu keskittyvän pelkästään sanoihin toiminnan sijaan.³⁸⁸ Kritiikin mukaan siinä keskitytään pieniin yksityiskohtiin kokonaiskuvan kustannuksella.³⁸⁹ Diskurssianalyysi ei voi myöskään paljastaa subjektien todellisia ajatuksia, vaan niitä voidaan vain spekuloida. Toisin sanoen diskurssianalyysi ei ole ”polku pään sisälle”.³⁹⁰ Se ei kuitenkaan ollut edes tarkoitus, sillä tarkastelun kohteena eivät olleet yksilöt, vaan sosiaaliset käytännöt. Siksi tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu yksittäisten tekstien tuottajia eli toimittajia ja lehtien kolumnisteja tai heidän taustojaan. Myös diskurssianalyysin kirjallisuudessa yksittäisten henkilöiden persoonineen on todettu olevan diskurssianalyysissä toissijaisia ja kiinnostus sen sijaan siihen, mitä yhteisesti jaettuun merkityksiä he esittävät konteksteihin sopivalla tavalla.³⁹¹

Diskurssianalyysia on kritisoitu teoriattomaksi, sillä se ei tuota ilmiöille mitään sisäisiä tai ulkoisia syitä, jotka voitaisiin palauttaa johonkin selittävään tieteelliseen teoriaan.³⁹² Teoriattomuus pyrittiin kääntämään vahvuudeksi tässä tutkimuksessa, jotta tarkasteltavista ilmiöistä voitaisiin havaita jotain uutta. Teoriallisten mallien ongelmana on, että ne väistämättä selittävät tutkittavan ilmiön teorialle ominaisten käsitteiden kautta.³⁹³

Diskurssianalyysi on tutkimusmenetelmänä työläs, sillä se vaatii suurta aineistoa ja aineiston yksityiskohtaista analysointia. Diskurssien kuvaaminen vaatii myös suhteellisen suurta tekstimäärää tutkimusraportissa. Koska diskurssianalyysi ei perustu tilastolliseen otokseen, vaan tutkija kerää aineiston subjektiivisesti tutkimuskysymyksen mukainen tiedonintressin ohjaamana, on vaarana aineiston painottuminen ja joidenkin olennaisten diskurssien puuttuminen aineistosta. Painottumisen riskiä vähennettiin tässä tutkimuksessa kvantitatiivisella esiintymisanalyysillä. Olennaisten diskurssien puuttuminen pyrittiin estämään mahdollisimman laajalla aineistolla ja lukemalla huomattavasti suurempi määrä uutisia kuin lopulliseen analyysiin valittiin.

---

³⁸⁷ Juhila & Suoninen 2016, 446.

³⁸⁸ Juhila & Suoninen 2016, 449.

³⁸⁹ Juhila & Suoninen 2016, 451.

³⁹⁰ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016b, 43.

³⁹¹ Suoninen 2016, 62.

³⁹² Juhila & Suoninen 2016, 459.

³⁹³ Esimerkiksi realistisen teoriaperinteen eri vivahteissa valtioiden toiminnan selitykset palautuvat väistämättä niiden kansallisiin intresseihin.

4.2.4. Kvantitatiivinen esiintyvyyssanalyysi

Diskurssianalyysin rinnalla sovellettiin kvantitatiivista esiintyvyyssanalyysia, jolla tarkasteltiin diskurssien ajallista esiintymistä pidemmällä aikavälillä ja suuremman lähdeaineiston perusteella kuin diskurssianalyysissa. Siten voitiin parantaa diskurssianalyysin luotettavuutta ja argumentaation uskottavuutta osoittamalla esimerkiksi, että diskurssianalyttiseen käsittelyyn ei ollut valikoitunut marginaalisia diskursseja. Esiintyvyyssanalyysi perustui diskursseja vastaavien sanojen ja sanaryhmien esiintymistiheyden analysointiin. Lingvistiikassa sanojen esiintymistiheysanalyysit on perusmenetelmiä ja diskurssianalyysin tukena niitä on puolestaan käytetty niin sanotussa korpus-avusteisessa diskurssianalyysissa (CADS).³⁹⁴ Kansainvälisissä suhteissa esiintyvyyssanalyysi ei ole vakiintunut tutkimusmenetelmä.³⁹⁵

Esiintyvyyssanalyysi toteutettiin Integrum-tietokannan comparative and relative statistics -työkalulla. Diskurssianalyysissa havaituista diskursseista muodostettiin mahdollisimman hakuehdoja, joiden oletettiin vastaavan diskursseja mahdollisimman tarkasti.³⁹⁶ Esiintyvyyssanalyysin tulokset esitettiin kuvaajina, joissa vaaka-akselille kuvattiin aika ja pystyakselille diskurssin suhteellinen esiintyvyys.³⁹⁷ Suhteellinen esiintyvyys on prosenttiluku, joka kuvaa kuinka suuressa osassa kaikkia lähdeartikkeleita hakuehto esiintyi. Suhteellinen esitystapa valittiin absoluuttisen lukumäärän sijaan, jotta lähteiden määrän vaihtelu esimerkiksi viikonlopusta johtuen ei vääristäisi tuloksia. Esiintyvyysskuvaajien lisäksi laskettiin diskurssien korrelaatiokertoimet diskurssien välisten riippuvuuksien selvittämiseksi. Korrelaatiotuloksilla täydennettiin diskurssianalyysin neljänteen vaiheeseen kuulunutta diskurssien välisen suhteen analyysia.

Esiintyvyyssanalyysin tulosten tulkinnassa oli huomioitava, että diskursseja ei ollut mahdollista tiivistää yhdeksi sanaksi tai sanaryhmäksi diskurssien ja siksi diskurssien ja käytettyjen hakuehtojen välillä ei ollut täydellistä vastaavuutta. Vastaavuutta pyrittiin parantamaan muodostamalla jokaisesta diskurssista useita hakuehtoja.

---

³⁹⁴ Esiintymistiheys analyysit yleisesti: Sorell 2015 ja CADS: Partington, Duguid & Taylor 2013.

³⁹⁵ Menetelmää on kuitenkin sovellettu satunnaisesti, esimerkiksi Pynnöniemi & Rácz 2016.

³⁹⁶ Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen menetelmän keskinäinen suhde noudatteli tutkimuskirjallisuudessa kuvattua loogista ”työnjakoa”, jonka mukaan kvalitatiivisella menetelmällä tulee ensin selvittää vastaus kysymykseen *mitä?*, jotta voidaan vastata kvantitatiivisella menetelmällä kysymykseen *miten paljon?*. Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen suhteesta esimerkiksi lähteessä: Töttö 1992, 129. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät liitetään usein kuuluvaksi positivistiseen tieteenfilosofiaan. Positivismin perusoletukset ovat vastakkaisia relativismille, sillä siinä nähdään olevaksi jokin tutkijasta riippumaton todellisuus, jota voidaan tutkia havainnoimalla. Kvantitatiivisesta luonteestaan huolimatta esiintyvyyssanalyysi ei ollut luonteeltaan positivistinen, sillä sen ei ajateltu kohdistuvan mihinkään absoluuttiseen todellisuuteen, vaan tiettyyn tekstimassaan.

³⁹⁷ Lingvistisissä esiintymistiheysanalyysseissa tuloksia ei yleensä esitetä ajan funktiona, vaan lähdekorpuksen staattisena ominaisuutena. Kuitenkin tutkimuksissa, joissa on käytetty Integrumia, tulokset esitetään usein ajan funktiona, koska se on suhteellisen vaivatonta Integrumin avulla.

4.3. Krimin operaatio

4.3.1. Ukrainan konfliktin ja Krimin operaation vaiheet

Ukrainan sodan ja Krimin operaation aikajana on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 6. Ukrainen sodan ja Krimin operaation aikajana.^{398,399} Operaation vaiheet 1-6 vastaavat konfliktimallin vaiheita. Vaihejaon perusteet on kuvattu alla.

Ajankohta	Tapahtuma	
Helmikuu 2010	Viktor Janukovyč julistetaan presidentin vaalin voittajaksi.	V1
Lokakuu 2011	Julija Tymošenko tuomitaan vankeuteen valtaoikeuksien väärinkäytöstä.	
21.11.2013	Presidentti Janukovyčin kabinetti hylkää kauppasopimuksen EU:n kanssa tavoitellakseen läheisempiä suhteita Venäjän kanssa. Pienet mielenosoitukset alkavat.	Vaihe 2
Marraskuu 2013	Mielenosoitukset kiihtyvät. 100 000 ihmisen mielenosoitus Kiovassa	
Joulukuun alku 2013	Mielenosoittajat valtaavat Kiovan kaupungintalon ja Itsenäisyydenaukion ⁴⁰⁰ . 800 000 ihmistä osallistuu mielenosoituksiin Kiovassa	
17.12.2013	Venäjän presidentti Vladimir Putin helpottaa Ukrainan talouden ahdinkoa lupaamalla Janukovyčille ostaa Ukrainan velkaa ja alentaa kaasun hintaa kolmanneksella.	
16.-23.1.2014.	Ukrainan parlamentti säätää mielenosoituksia rajoittavia lakeja yhteenottojen vaadittua kuolonuhreja	
28.-29.1.2014	Pääministeri Mykola Azarov eroaa ja parlamentti peruu mielenosoituksia rajoittavan lain.	
14.-16.2.2014	Kiinniotetut mielenosoittajat vapautetaan. Mielenosoittajat lopettavat kaupungintalon valtauksen.	
18.2.2014	Yhteenotot kiihtyvät. 18 kuollutta.	
20.2.2014	Kiovan väkivaltaisain päivä. 88 kuolonuhria 48 tunnissa. Mielenosoittajia ammutaan.	
21.2.2014	Presidentti Janukovyč allekirjoittaa sopimuksen oppositiojohtajien kanssa.	
22.2.2014	Presidentti Janukovyč katoaa. Mielenosoittajat valtaavat hallintorakennukset. Parlamentti äänestää presidentin erottamiseksi. Janukovyč ilmoittaa TV:ssä vallankaappauksesta. Julija Tymošenko vapautetaan vankilasta.	Vaihe 3
23.-26.2.2014	Parlamentti poistaa venäjältä toisen virallisen kielen aseman, mikä aiheuttaa viha-aallon venäjänkielisillä alueilla. Virallisen kielen asema palautetaan myöhemmin. Parlamentti nimeää Oleksandr Turtšynovin väliaikaiseksi presidentiksi. Janukovyčista annetaan pidätysmääräys. Arseni Jatsenjuk nimetään pääministeriksi. Berkut-poliisiyksikkö, jota syytetään mielenosoittajien kuolemista, lakkautetaan.	
27.-28.2.2014	Venäjä-mieliset asemiehet ottavat keskeisiä rakennuksia Krimin pääkaupungissa, Simferopolissa. Tunnistamattomat asemiehet taisteluasuissa ilmaantuvat Krimin päälentokenttien ympärille.	Vaihe 4
1.3.2014	Venäjän parlamentti hyväksyy presidentti Vladimir Putinin pyynnön käyttää voimaa Ukrainassa Venäjän etujen suojaamiseksi.	
16.3.2014	Kansanäänestyksessä 97% krimiläisistä kannattaa Venäjään liittymistä järjestäjien mukaan. Lännessä äänestys tuomitaan huijaukseksi.	Vaihe 5
17.3.2014	EU ja Yhdysvallat asettavat matkustusrajoituksia useille Venäjän virkamiehille ja jäädyttävät heidän varojaan.	
18.3.2014	Presidentti Putin allekirjoittaa lain Krimin liittämisestä osaksi Venäjää	
24.3.2014	Ukrainan joukot lähtevät Krimiltä. ⁴⁰¹	

³⁹⁸ BBC 13.11.2014, ”Ukraine crisis: Timeline”.

³⁹⁹ Yle 8.8.2014, ”Näin Ukrainan kriisi on edennyt”.

⁴⁰⁰ Майдан Незалежності, Maidan Nezaležnosti

⁴⁰¹ Washington Post 12.5.2014, ”Timeline: Key events in Ukraine’s ongoing crisis”.

28.3.2014	Yhdysvaltojen presidentti Barack Obama kehottaa Moskovaa vetämään joukkonsa pois ja alentamaan jännitteitä.	Vaihe 6
7.4.2014	Mielenosoittajat valtaavat hallintorakennuksia Donetskissa, Luhanskissa ja Harkovassa ja vaativat kansanäänestystä itsenäistymisestä. Ukrainan viranomaiset saavat Harkovan hallintorakennukset hallintaan seuraavana päivänä.	
15.4.2014	Ukrainan virkaa tekevä presidentti Oleksandr Turtšynov julistaa terrorisminvastaisen operaation Venäjä-mielisiä separatisteja vastaan.	
17.4.2014	Venäjä, Ukraina, Yhdysvallat ja EU ilmoittavat sopimuksen Itä-Ukrainan tilanteen de-eskaloimisesta. Kolme ihmistä kuolee, kun Ukrainan turvallisuusviranomaiset torjuvat iskun tukikohtaan Mariupolissa. Ensimmäiset kuolonuhrit Itä-Ukrainassa.	
22.4.2014	Ukrainan virkaa tekevä presidentti käskää aloittaa uudelleen sotilasoperaation Venäjä-mielisiä separatisteja vastaan Itä-Ukrainassa.	
11.5.2014	Venäjä-mieliset separatistit julistavat itsenäisyyden Donetskissa ja Luhanskissa tunnustamattomien kansanäänestysten jälkeen.	
25.5.2014	Petro Porošenko valitaan Ukrainan presidentiksi.	
14.6.2014	Venäjä-mieliset separatistit ampuvat sotilaskoneen alas Itä-Ukrainassa.	
25.6.2014	Venäjän parlamentti peruu päätöslauselman, joka sallii Venäjän joukkojen käyttämisen Ukrainassa	
27.6.2014	EU solmii assosiaatiosopimuksen Ukrainan kanssa.	
30.7.2014	EU ja Yhdysvallat ilmoittavat uusista pakotteista.	

Krimin operaation tapahtumat jaettiin konfliktimallin (Kuva 6) mukaisiin vaiheisiin, jotta voitiin arvioida diskurssien esiintymistä operaation eri vaiheissa. Vaihejako tehtiin Krimin operaation näkökulmasta ja koko Ukrainan konfliktin osalta vaiheistus olisi ollut erilainen. Vaikka Krimin operaatiota tarkasteltiin konfliktimallin mukaan, tutkimuksessa ei oletettu, että operaatio olisi suunniteltu kyseisen mallin mukaisesti.

Konfliktin ensimmäinen vaihe, kehittyminen piilossa, oli alkanut asteittain jo vuosia aikaisemmin. Mallin mukaiseksi intressierojen ilmaantumiseksi tulkittiin mielenosoitusten alkaminen marraskuussa 2013. Vaihe 2 alkoi siten marraskuussa 2013. Ristiriitojen kärjistyminen tapahtui 22.2.2014 alkaen, kun presidentti Janukovyč katosi ja väliaikainen hallinto otti vallan Ukrainassa. Kriisireagointi tapahtui 27.2. alkaen, kun Venäjän joukot ottivat Krimin haltuun, mistä alkoi vaihe 4 (kriisi). Vaihe 4 muuttui asteittain vaiheeksi 5 operaation edetessä. Keskeiset tapahtumat vaiheessa 5 (ratkaisu) olivat liittämisen legitimoimiseksi järjestetty kansanäänestys Krimin asemasta⁴⁰² 16.3.2014 ja Krimin liittäminen Venäjään 18.3.2014. Krimin liittäminen Venäjään vastaa konfliktimallin sotilaspoliittisen johdon vaihtamista. Konflikti siirtyi vaiheeseen 6 (rauhan palauttaminen) 24.3.2016, kun Ukrainan joukot poistuivat Krimiltä.

⁴⁰² Lulu 2016, 24.

4.3.2. Krimin operaation diskurssit

Vallananastamisdiskurssi

Ukrainan tapahtumat kuvattiin perustuslainvastaisena vallankumouksena ja aseellisena vallan anastamisena. Samoja termejä käyttivät ainakin presidentti Putin⁴⁰³ ja liittoneuvoston puhemies Valentina Matvijenko⁴⁰⁴. Ukrainan kriisin perimmäiseksi syyksi todettiin Ukrainan sisäiset jännitteet, jotka olivat kehittyneet heti Ukrainan itsenäistymisestä lähtien. Kriisin laukaissut tekijät oli aineiston mukaan presidentti Janukovytsin päätös olla ratifioimatta kauppasopimusta EU:n kanssa. Päätös hylätä sopimus oli venäläisen näkemyksen mukaan Ukrainan kansallisten intressien mukainen.⁴⁰⁵ Tapahtumien väitettiin olevan länsimaisten tiedustelupalveluiden järjestämiä tai ohjaamia. Ukrainan ja Krimin tilanteen kuvattiin olevan yhdysvaltalaisen teknologian ja järjestelmien mukaan toteutettu vallankumous.⁴⁰⁶ Presidentti Janukovyts kuvattiin laillisena valtiojohtajana, kun taas Ukrainan hallinto, josta käytetään termiä Kiovan hallinto, kuvattiin ei-legitiiminä. Kiovan hallinto jo käsitteenä Ukrainan hallinnon sijaan viittaa siihen, että hallinto ei olisi koko Ukrainan legitiimi hallinto.

Krimillä vallankaappauksen jälkeen tilanne vallitseva kuvattiin Izvestijassa epäselväksi. Laillisesti valittu presidentti oli kadonnut ja uusi valta, jolla ei ole legitimitettä, yritti käskää venäjänkielisiä alueita.⁴⁰⁷ Krimiläiset olivat peloissaan ja epätietoisia Kiovan tapahtumien vuoksi.⁴⁰⁸ Krim ei aikonut noudattaa käskyjä ja valmistautui puolustautumaan Maidania vastaan.⁴⁰⁹

Vallananastamisdiskurssi liitettiin osaksi väri vallankumousdiskurssia.⁴¹⁰ Väri vallankumoukset kuvattiin uudentyyppisiksi perustuslain ja demokratian vastaisiksi kapinoiksi, joiden tarkoituksena on valtion suvereniteetin poistaminen. Väri vallankumouksia pidettiin ulkomailta johdettuina. Ukrainan tapahtumia verrattiin useissa artikkeleissa väri vallankumoukseen, mutta oranssin sijaan niitä kutsuttiin ruskeiksi. Ruskean värin todettiin symboloivan fasistista saalistusta, miehitystä ja kansanpetosta.⁴¹¹

⁴⁰³ *Izvestia* 4.3.2014, ”«На Украине произошел вооруженный захват власти»”.

⁴⁰⁴ *Izvestia* 19.3.2014, ”«Я отстаивала и буду отстаивать национальные интересы Родины»”.

⁴⁰⁵ *Izvestia* 21.2.2014, ”Совет безопасности обсудит беспорядки на Украине”.

⁴⁰⁶ *Izvestia* 21.2.2014, ”Совет безопасности обсудит беспорядки на Украине”.

⁴⁰⁷ *Izvestia* 25.2.2014, ”«Никто распоряжений майдана не выполняет»”.

⁴⁰⁸ *Izvestia* 25.2.2014, ”«Самый насущный вопрос для крымчан — где брать оружие»”.

⁴⁰⁹ *Izvestia* 25.2.2014, ”«Никто распоряжений майдана не выполняет»”.

⁴¹⁰ Väri vallankumouksilla tarkoitetaan entisten neuvostotasavaltojen vallankumouksia: Georgian ruusuvallankumousta (2003), Ukrainan oranssia vallankumousta (2004) ja Kirgisian Tulppaanivallankumousta (2005). Väri vallankumouksista esim. Mitchell 2012, 3.

⁴¹¹ *Izvestia* 3.2.2014, ”Алексей Журавлев поддержит русских националистов Крыма”.

Ukrainan tapahtumien Venäjälle aiheuttamasta uhkasta oltiin aineistossa erimielisiä. Joidenkin arvioiden mukaan Ukrainan tapahtumat voisivat levitä Venäjälle, millä perusteltiin puuttumisen välttämättömyyttä. Erään arvion mukaan tapahtumat kuitenkin vain vahvistivat Putinin asemaa, sillä ne aiheuttivat torjuntareaktion venäläisessä yhteiskunnassa.⁴¹² Arviossa on huomionarvoista, että Putinin aseman heikkeneminen rinnastettiin Venäjän valtiollisen turvallisuuden uhkaan. Representaatio vastaa lähes klassista itsevaltiuteen yhdistettyä sanontaa ”*l'état c'est moi*”⁴¹³ ja se voidaan tulkita ideologian osatekijäksi.

Vallananastamiskurssilla rakennettiin Ukrainan uudelle hallinnolle fasistista ja väkivaltaista identiteettiä. Uutta hallintoa instituutiona dekonstruoidiin kyseenalaistamalla sen laillisuus ja toteamalla sen edustavan vain osaa Ukrainan kansasta. Diskurssin mukaan uudella hallinnolla ei ollut käskyvaltaa Krimillä. Tilanteen kuvaaminen Ukrainan sisäisenä vallankaappauksena teki Venäjästä periaatteessa ulkopuolisen ja passiivisen osapuolen, vaikka puolueellisuus näkyikin uutisoinnissa selvästi. Venäjän osallisuuden kuvaaminen ei kuitenkaan ollut näin yksinkertaista ja siksi sitä tarkasteltiin tarkemmin suvereniteettidiskurssin yhteydessä.

Tapahtumien ja tilanteen representaatioiden vaihteluväliä havainnollistaa vertailu länsimaiseen vastadiskurssiin. Länsimaisen representaation mukaan Ukrainassa tapahtui vallankumous tai kunniovallankumous.⁴¹⁴ Länsimaissa konfliktin syyksi mainittiin Venäjän sekaantuminen Ukrainan asioihin ja konflikti kuvattiin usein Venäjän ja Ukrainan väliseksi konfliktiksi.⁴¹⁵

Krimin venäläisyysdiskurssi

Krimille rakennettiin venäläistä identiteettiä ja se pyrittiin kuvaamaan venäläisenä tai Venäjälle kuuluvana alueena. Identiteettiä rakennettiin kahden pääargumentin kautta, joita kutsutaan tässä historialliseksi argumentiksi ja etniseksi argumentiksi. Historiallisen argumentin mukaan Krim on ollut osa Venäjää vuoteen 1954 asti, jolloin Neuvostoliiton kommunistisen puolueen pääsihteeri Nikita Hruštšov antoi asetuksen Krimin liittämisestä Ukrainaan. Liittämisen syiden on todettu olleen käytännöllisiä ja taloudellisia sekä lyhytnäköisiä. Neuvostoliiton hajoamisen yhteydessä Krim jäi osaksi Ukrainaa eikä Venäjä ollut vuoteen 2014 asti ilmaissut tavoittelevansa Krimin aseman muuttamista.⁴¹⁶

Historiallista argumenttia vahvistettiin epäsuorasti kuvaamalla Krim hyvänä lomakohteena. Venäjän federaation kulttuuriministeri suositteli matkanjärjestäjiä suuntaamaan turisteja Turkin

⁴¹² *Известия* 28.2.2014, ”Украинская головоломка”.

⁴¹³ Suom. ”valtio olen minä”. Lausuntoa väitetään toisinaan Ranskan kuninkaan Ludvig XIV sanomaksi, mutta todisteita siitä ei ole.

⁴¹⁴ BBC 21.11.2014, ”Ukraine's revolution: Making sense of a year of chaos”.

⁴¹⁵ *Huffington Post* 6.3.2014, ”Russian-Ukrainian Conflict Explained”.

⁴¹⁶ Kashin 2014.

ja Egyptin terveydelle haitallisten lomakohteiden sijaan Krimille ja Krasnodarin aluepiiriin. Hänen mukaansa Krimistä tulisi pian kaikkein turvallisin paikka Ukrainassa ja matkayhtiöiden kannattaa pitää se mielessä. Krim kuvattiin ilmaston puolesta parhaaksi paikaksi entisen Neuvostoliiton alueella. Ainutlaatuinen hetki olisi hyödynnettävä ja turisteja suunnattava sinne, missä on turvallista, mukavaa ja Venäjän kansalaisiin suhtaudutaan myönteisesti.⁴¹⁷ Lomakohderepresentaatio vastaa neuvostoaikaista käsitystä Krimistä, sillä silloin Krim oli suosittu lomakohde. Kulttuuriministerin puheessa oli mahdollinen vihjaus tulevasta liittämisestä Venäjään, sillä Krimistä mainittiin tulevan turvallisin paikka Ukrainan alueella. Tässä vaiheessa kuitenkin todettiin vielä Krimin olevan Ukrainan alueella. Lausunto osoittaa, että valtiovalta pyrkii ohjailemaan matkailua strategisten tavoitteidensa tueksi sen sijaan, että matkailu suuntautuisi turistien mieltymysten mukaisesti. Siten lausunto heijastelee suunnitelmatalouden ideologiaa. Ohjaaminen tapahtuu lisäksi muiden lomakohteiden kustannuksella toteamalla ne terveydelle vaarallisiksi. Krimin kuvaaminen lomakohteena vahvistaa Krimin venäläistä identiteettiä. Lomakohderepresentaation toinen merkittävä funktio on Krimin tilanteen kuvaaminen vakauteksi. Lomakohderepresentaatio esiintyykin erityisesti operaation vakauttamisvaiheessa.

Krimiläiset kuvattiin aineistossa pääosin venäläisiksi. 70 % krimiläisistä todetaan olevan venäjänkielisiä.⁴¹⁸ Krimiläisten identiteettiin liitettiin rauhan kaipuu ja toive verenvuodatuksen välttämisestä tavallisten kansalaisten ja munkkien haastatteluiden välityksellä.⁴¹⁹ Krimin kuulumista Venäjälle vahvistettiin uutisella, jonka mukaan mielipidekysely osoitti suurimman osan venäläisistä pitävän Krimiä venäläisenä alueena. Enemmistö, johon uutisessa viitataan, oli niukka, sillä 56 % vastanneista piti Krimiä venäläisenä alueena.⁴²⁰ Uutisoitu luku oli suhteellisen alhainen, sillä yleisen mielipiteen tutkimuskeskuksen tilastojulkistusten mukaan maaliskuussa 2014 jopa 86-89 % vastanneista piti Krimiä enimmäkseen Venäjälle kuuluvana. Saman tilastojulkistuksen mukaan 8.-9.3.2014 toteutetussa kyselyssä 67 % vastaajista oli sitä mieltä, että Venäjän tulee taistella loppuun saakka Krimin hallinnasta, vaikka se johtaisi avoimeen vastakainasetteluun Ukrainan ja länsimaiden kanssa. Vain viikkoa myöhemmin, 15.-16.3.2014, toteutetussa kyselyssä vastaava osuus oli 80 %. Vertailun vuoksi vielä vuonna 2009 osuus oli 55 %.⁴²¹ Prosenttiosuuden merkittävää kasvua on mahdoton selittää luotettavasti käytettävissä olevalla aineistolla, mutta todennäköisesti uutisoinnilla on ollut osuutensa asiassa. Kyselytulosten vääristelyn mahdollisuutta ei voida sulkea pois eikä todistaa, mutta lehdistötiedotteen

⁴¹⁷ *Известия* 7.3.2014, ”Минкультуры призывает рекламировать отдых в Крыму”.

⁴¹⁸ *Известия* 28.2.2014, ”«Нельзя русских людей тут бросать»”.

⁴¹⁹ *Известия* 3.2.2014, ”«Спасибо, миленькие, что не бросили»”.

⁴²⁰ *Известия* 21.2.2014, ”Большинство граждан России считают Крым нашей территорией”.

Alkuperäisessä lehtitekstissä käytetään ilmaisua ”Krim meidän alueenamme”. Artikkelin verkkoversiossa käytetään ilmaisua ”venäläisenä alueena”.

⁴²¹ ВЦИОМ, *Крым в России: восстановление исторической справедливости* 24.3.2014.

otsikko ”Historiallisen oikeudenmukaisuuden palauttaminen” viittaa siihen, että mielipidekyselyitäkin käytetään informaatioodankäynnin välineenä. Vaikka venäläisen identiteetin rakentaminen on voimakasta, teksteissä kuvataan myös Krimin väestön keskuudessa vallitsevaa riskiä eikä kaikkien Krimiläisten identiteettiä kuvata venäläiseksi.⁴²²

Krimin liittamisesta alettiin puhua konkreettisesti 19.2.2014, kun Krimin autonomisen alueen Alueiden puolueen (Партия регионов) kansanedustaja esitti 19.2.2014 Krimin liittämisen tarkastelemista, jos Ukrainan kriisiä ei saada hallintaan.⁴²³ Lausunnolla viitattiin vallananastamiskeskusteluun, johon kuului Ukrainan ja Krimin tilanteen kuvaaminen epäselväksi ja hallitsemattomaksi. Uutisoinnissa todettiin, että krimiläisten olivat jo pitkään halunneet liittyä osaksi Venäjää.⁴²⁴ Halu konkretisoitui uutisoinnin mukaan liittamisesta järjestetyssä kansanäänestyksessä, jossa 96 % äänestäjistä kannatti liittämistä. Tuloksen todettiin kertovan krimiläisten halusta palata kotiin.⁴²⁵ Kansanäänestyksen funktiona oli venäläisen identiteetin rakentaminen sekä toisaalta liittämisen laillisuuden osoittaminen. Kansanäänestyksestä puhumalla viitattiin myös vuoden 1991 kansanäänestyksiin Ukrainan itsenäisyydestä ja Krimin autonomisesta asemasta. Kyseisessä kansanäänestyksessä krimiläisten tuki Ukrainan itsenäistymiselle oli selvästi heikompi kuin Ukrainan muilla alueilla. Ennen kansanäänestystä Krimin liittamisesta Venäjään korostettiin useasti, että Venäjä ei päättä Krimin liittamisesta, vaan siitä päättävät krimiläiset itse.⁴²⁶ Krimiläisten päätösvallan korostaminen oli keino etäännyttää liittämisen Venäjän intresseistä. Jo ennen kansanäänestystä Krimiä venäläistettiin muun muassa ehdottamalla ruplan käyttöönottoa Krimillä joko osana Venäjää tai laajennettuna autonomian alueena. Lisäksi Krimillä ehdotettiin otettavaksi käyttöön venäläiset posti- ja suuntanumerot sekä Krimin jalkapallojoukkueita ehdotettiin siirrettävän Venäjän pääsarjaan.⁴²⁷

Venäjän johdon voidaan arvioida tavoitelleen yleistä mielipidettä, joka tuki Venäjän toimia Krimillä. Krim on osa Venäjää -diskurssi vähintäänkin täyttää tämän tavoitteen, sillä sen luonnollinen johtopäätös on Krimin liittäminen osaksi Venäjää. Aineistossa esitetyillä perusteilla Venäjän ainoa luonnollinen toimintalinja oli Krimin liittäminen Venäjään.

---

⁴²² *Известия* 28.2.2014, ”«Если мы промолчим, за нас решат другие, как это было на майдане»”.

⁴²³ Lenta.ru 19.2.2014, ”Депутаты Крыма предложили вернуть полуостров России”.

⁴²⁴ *Известия* 28.2.2014, ”Украинская головоломка”.

⁴²⁵ *Известия* 19.3.2014, ”«Я отстаивала и буду отстаивать национальные интересы Родины»”.

⁴²⁶ *Известия* 4.3.2014, ”«На Украине произошел вооруженный захват власти»” ja *Известия* 6.3.2014, ”«Единая Россия» и КПРФ не согласились с Леонидом Слуцким”.

⁴²⁷ *Известия* 11.3.2014, ”Центробанк просят подготовиться к введению рубля в Крыму”.

Auttajadiskurssi

Krimiläisten todettiin pyytävän Venäjältä apua.⁴²⁸ Venäjän todettiin olevan välttämätöntä auttaa Krimiä, koska suurin osa asukkaista on venäläisiä.⁴²⁹ Auttajadiskurssissa kuitenkin ongelmaksi muodostui tarve kiistää Venäjän osallisuus Krimin operaatioon, jolloin Venäjän antama apu voitiin kuvata lähinnä vapaaehtoisten taistelijoiden toiminnaksi sekä venäläisten pakolaisten vastaanottamiseksi. Tämän dilemman vuoksi Itä-Ukrainan kapinalliset moittivatkin Venäjää puutteellisesta aseellisesta tuesta taistelulle.⁴³⁰

Vaikka uutisissa ei myönnetty sotilaallisen avun antamista, kuvattiin jo 4.3.2014 julkaistussa uutisessa venäläisten saapuneen Krimille. Samassa uutisessa korostettiin yksittäisten ihmisten kertomusten perusteella krimiläisten kiitollisuutta saamastaan avusta.⁴³¹ Yksittäisten ihmisten kertomukset edustavat propagandistisuuteen viittaavaa viittaustasojen harmoniaa⁴³², jossa yleiset viestit ja henkilökohtaiset kokemukset ovat keskenään yhdenmukaisia.

Venäjän auttajaidentiteettiä rakennettiin historiallisella esimerkillä Hertsegovinan kansannoususta vuonna 1875, jolloin Venäjä tuki slaavilaista veljeskansaa Balkanilla. Historiallinen esimerkin kerrottiin osoittavan, että valtion ei tarvitse ilmoittaa tukeaan ylimmällä valtiollisella tasolla, vaan vapautusliikkeitä voidaan tukea epävirallisia kanavia pitkin, esimerkiksi juuri vapaaehtoisten taistelijoiden välityksellä.⁴³³ Kyseinen historiallinen esimerkki kuvaa hvin Venäjän tuen dilemmaa: tukemista pidetään välttämättömänä, mutta sitä ei voida myöntää valtiollisella tasolla. Puuttumisen ja puuttumattomuuden välistä ristiriitaa tarkasteltiin tarkemmin suvereniteetidiskurssin yhteydessä. Kuvaamalla apu vapaaehtoisten toiminnaksi vahvistetaan väitettä, jonka mukaan Krimillä toimivat joukot eivät olisi Venäjän sotilaita.

Auttajadiskurssin funktiona oli Krimin operaation legitimointi erityisesti muiden kuin Venäjän omien intressien perusteella. Etäännyttäminen Venäjän intresseistä tehtiin kuvaamalla Krimin operaatio välttämättömäksi venäläisen väestön suojaamiseksi ja korostamalla Krimin pyyntöä ja krimiläisten halua liittää Krim Venäjään. Krimin liittämistä Venäjälle koituvia etuja ei uutisoinnissa juurikaan esiintynyt, vaikka presidentti Putin oli useissa puheissaan suoraan todennut Krimin olevan Venäjälle geopoliittisesti erittäin tärkeä. Auttajadiskurssi vaikutti myös tunnetasolla, sillä on yleisesti hyväksyttyä, että heikossa asemassa olevia tulee auttaa.

⁴²⁸ *Известия* 25.2.2014, ”Добровольцы далекой войны”.

⁴²⁹ *Известия* 25.2.2014, ”«Нельзя русских людей тут бросать»”.

⁴³⁰ Sakwa 2016, 242.

⁴³¹ *Известия* 3.2.2014, ”«Спасибо, миленькие, что не бросили»”.

⁴³² Luostarinen 2002, 32: Viittaustasojen harmonisaatio tekstin propagandistisuuden tunnuspiirteenä.

⁴³³ *Известия* 25.2.2014, ”Добровольцы далекой войны”.

Laillisuusdiskurssi

Krimin operaatiossa Venäjän tuli osoittaa yhtäältä sotilaallisen voiman käyttämisen laillisuus sekä toisaalta Krimin liittäminen laillisuus. Krimin liittäminen laillisuuden perusteleminen alkoi jo hyvissä ajoin ennen operaatiota ja ennen sotilaallisen voiman käytön laillisuuden perustelemista. Aluksi perusteluissa viitattiin esimerkiksi vuoden 1954 liittämisasetuksen laittomuuteen.⁴³⁴ Ensimmäinen maininta Krimin asemasta aineistossa on jo 12.12.2013, jolloin perustuslakiasiantuntija totesi Krimin aseman tulevan IVY:n perustamissopimuksen mukaan kiistanalaiseksi eli toisin sanoen Krimin siirtyvän Venäjälle, jos Ukraina eroaa IVY:stä.⁴³⁵ Myöhemmin keskeisimmäksi perusteeksi nousi Krimillä järjestetty kansanäänestys, jonka mukaan 97 % äänestäneistä kannatti Krimin liittämistä Venäjään.

Sotilaallisen voiman käytön laillisuus Ukrainan alueella kansallisen lainsäädännön näkökulmasta perusteltiin kuvaamalla päätöksentekoprosessi. Venäjän federaationeuvosto kannatti yksimielisesti presidentti Vladimir Putinin esitystä asevoiman käyttämisestä Ukrainan alueella tilanteen vakauttamiseksi. Presidentin esityksen todettiin perustuvan Krimin hallinnon pyyntöön ja Ukrainan presidentin puoltoon avunpyynnölle. Federaationeuvoston päätös perustui välttämättömyyteen suojata ihmisoikeuksia. Uutisoinnissa korostettiin, että päätös antaa Venäjän presidentille mahdollisuuden käyttää asevoimia, jos tilanne Ukrainassa heikkenee.⁴³⁶

Seuraavaksi päätöksentekomenettelyä arvioidaan sodanjulistuksia tutkineen Brien Hallettin esittämien päätöksentekomenettelymallien perustella. Päätös asevoiman käytöstä voi olla periaatteellisesti olla 1) puhtaasti toimeenpanovallan päätös, 2) sekapäätös, johon osallistuu toimeenpanovalta ja lainsäädäntövalta sekä 3) puhtaasti kollektiivinen päätös. Menettelytapoja on esitetty seuraavassa kuvassa.⁴³⁷

Krimin operaatiossa päätös käyttää asevoimaa vastasi sekapäätöksen tyyppiä 2. Hallettin mukaan molemmat sekapäätöstyypit merkitsevät lähinnä lainsäädäntövallan muodollista huomioimista eivätkä todellista valtaa päättää asevoiman käytöstä.⁴³⁸ Länsimaissa Venäjän federaationeuvoston on kritisoitu olevan toimeenpanovallan kumileimasin.⁴³⁹ Kuitenkin operaation laillisuuden perusteleminen federaationeuvoston päätöksellä rakensi neuvostolle roolia itsenäisenä päätöksentekijänä. Hakemalla lupa asevoiman käytölle federaationeuvostolta konstruointiin käytäntöä, jonka mukaan lupa tulee hakea federaationeuvostolta ja siten konstruointiin valittua päätöksentekomenettelyä instituutiona.

⁴³⁴ *Известия* 21.2.2014, ”Совет безопасности обсудит беспорядки на Украине”.

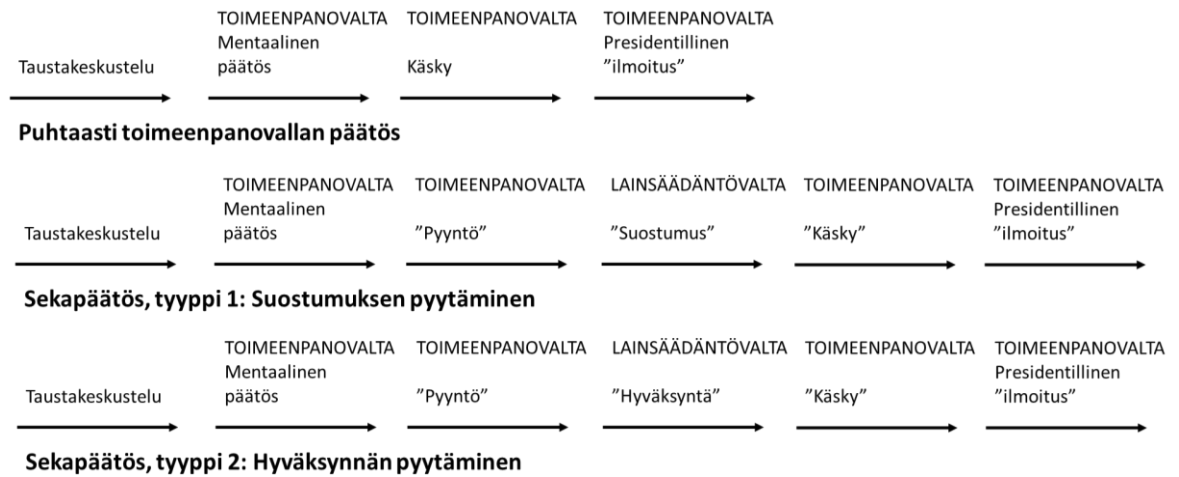
⁴³⁵ *Известия* 12.12.2013, ”«В Конституцию надо вбить, что брак — союз мужчины и женщины»”

⁴³⁶ *Известия* 3.3.2014, ”Совет Федерации развязал президенту руки”.

⁴³⁷ Hallett 2012, 146–147.

⁴³⁸ Hallett 2012, 149 ja 153.

⁴³⁹ Danks 2014, 169.

Kuva 9. Sodan julistamisen menettelytapavaihtoehtoja. ⁴⁴⁰ Tyypin 1 ja 2 sekapäätöksen ero on vähäinen. Tyypissä 1 lainsäädäntövallan päätöksessä korostuu valtion varojen käyttö, kun taas tyypissä 2 lainsäädäntövalta hyväksyy ensisijaisesti sotilaallisen voiman käytön.

Sotilaallisen voiman käytön laillisuutta arvioitiin uutisoinnissa myös kansainvälisen oikeuden näkökulmasta. Uutisoinnin mukaan Venäjällä on riittävästi argumentteja YK:n turvallisuusneuvostolle sen perustelemiseksi, että on välttämätöntä ryhmittää joukkoja Krimille veljeskansan ja Mustanmeren laivaston kohteiden suojaamiseksi.⁴⁴¹ Turvallisuusneuvosto ei kuitenkaan ollut vakuuttunut, vaan yritti päätöslauselmallaan estää Krimin kansanäänestyksen tunnustamisen ja Venäjän argumentit riittivätkin vain veto-oikeuden käyttämiseen.⁴⁴² Kun Venäjää vastaan asetettiin sanktioita, Venäjä kyseenalaisti YK:n roolin ja päätöksentekokyvyn.⁴⁴³

Suveriniteettidiskurssi

Edellä kuvattujen diskurssien ainoa looginen johtopäätös oli, että Venäjän oli puuttuttava Ukrainan sisäisiin asioihin veljeskansansa suojaamiseksi. Puuttuminen oli laillista federaationeuvoston päätöksen mukaisesti. Puuttumisesta muodostui kuitenkin hankala dilemma, sillä toisaalta Venäjä korosti puheissa kunnioittavansa Ukrainan suvereniteettia. Dilemma esiintyi myös uutisoinnissa, jossa Venäjän todettiin olevan ajettu nurkkaan ja pakotettu valitsemaan joko veljeskansan puolustaminen tai pysyminen sivussa välttämättä konfliktia, joka voisi kehittyä globaaliksi sodaksi.⁴⁴⁴

Tilanne kiteytyi uutisoinnin mukaan seuraavasti: ”Venäjä kunnioittaa Ukrainan itsenäisyyttä, mutta puuttuminen konfliktiin voi olla välttämätöntä.”⁴⁴⁵ Ajatus edustaa ”Minulla ei ole mitään pakolaisia vastaan, mutta kuitenkin niitä ei pitäisi ottaa tänne” -tyyppistä argumenttia, jossa

⁴⁴⁰ Hallett 2012, 147. Kuvassa esitettyjen menettelytapavaihtoehtojen lisäksi Hallett esittää sekapäätökset, tyyppi 3 ja 4 sekä puhtaasti kollektiivisen päätöksen.

⁴⁴¹ *Известия* 3.3.2014, ”Совет Федерации развязал президенту руки”.

⁴⁴² UN News Centre, *UN Security Council action on Crimea referendum blocked* 15.3.2014.

⁴⁴³ *Известия* 3.3.2014, ”Дипломатические демарши Москву не испугали”.

⁴⁴⁴ *Известия* 25.2.2014, ”Добровольцы далекой войны”.

⁴⁴⁵ *Известия* 28.2.2014, ”Украинская головоломка”.

kielenkäyttö rakentuu ristiriitaisen jännitteen ympärille. Argumentin ensimmäisellä osalla rakennetaan mielikuvaa kansainvälistä oikeutta kunnioittavasta valtiosta. Argumentin ensimmäisellä osalla voi olla muitakin funktioita, kuten varautuminen syytöksiin ennalta, kasvojen säilyttäminen tai asian oikeuttaminen.⁴⁴⁶

Jo vuonna 2009 julkaistussa artikkelissa mainittiin epäilyksiä Venäjän aikeista hyökätä Ukrainaan. Venäläisen politologin Aleksandr Duginin mukaan 2009 oli koittanut aika sotia Ukrainan kanssa. Hänen mukaansa sotaa ei olisi julistettu Ukrainalle vaan Yhdysvalloille Neuvostoliiton jälkeisen alueen hallinnasta. Duginin mukaan tilanne voisi johtaa sotaan Krimillä ja Itä-Ukrainassa. Duginin lausunnon seurauksena yhdysvaltalaisen ja eurooppalaisen lehdistön todettiin paisutelleen asiaa ja verranneen Ukrainaa Etelä-Ossetiaan. Artikkelin mukaan tapauksia ei kuitenkaan voinut verrata toisiinsa, sillä Ukrainassa ei ollut tapahtunut ampumisia, panttivankeja ei ollut otettu eikä joukkoja ollut ryhmitetty rajoille ja kaasukin toimitettiin normaalisti. Artikkelin mukaan Ukrainan korkeimman neuvoston puhemies Volodymyr Lytvyn on todennut, että voiman käyttäminen Venäjän ja Ukrainan suhteiden selvittämisessä on poissuljettua, sillä hän ei näe vastuuttomia ihmisiä ja koska Ukrainan ja Venäjän kansojen välillä vallitsee veriside. Hän tosin myönsi, että Ukrainassa on henkilöitä, jotka haluavat rikkoa verisiteet Venäjän ja Ukrainan välillä, mutta kyseiset provokaattorit eivät onnistu nyt eivätkä koskaan.⁴⁴⁷

Vaikka asevoiman käytölle Ukrainassa oli lupa, sen käyttöä ei myönnetty. Asevoiman käytön tavoitteeksi mainittiin Kiovan uhkaaminen, että välienselvittely oman maan itäisten alueiden asukkaiden kanssa olisi tullut kalliiksi.⁴⁴⁸ Asevoimien käytön tavoitteeksi mainittiin pelkkä voimalla uhkaaminen. Asevoimien läsnäolo Ukrainassa kiistettiin esimerkiksi toteamalla, että vielä ei ole tarvetta käyttää asevoimia Ukrainassa, mutta Venäjä voi käyttää asevoimia ääripäuksessä, jos tilanne sitä vaatii.⁴⁴⁹ ”Venäjän joukkoja ei ole Ukrainassa” -diskurssia vahvistettiin toteamalla, että Ranskan presidentti François Hollande ei kutsuttu Mussoliniksi, vaikka hän lähetti helikoptereita Malille, mutta Putinia on kutsuttu lännessä Adolf Hitleriksi, vaikka hän ei ole tehnyt mitään vastaavaa, vain varoittanut sotilaallisella voimalla.⁴⁵⁰ Tosiasiassa Venäjän joukot olivat jo tuolloin Ukrainassa. Toisaalta kuitenkin Venäjän myönnettiin tai vihjattiin puuttuvan Ukrainan asioihin esimerkiksi aikaisemmin mainitulla viittauksella Hertsegovinan kansannousuun, jossa Venäjä ei aluksi osallistunut konfliktiin virallisesti, mutta toki kuitenkin veljeskansaansa epävirallisesti.⁴⁵¹ Samassa historiallisessa esimerkissä puuttuminen

---

⁴⁴⁶ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016b, 48.

⁴⁴⁷ *Независимое военное обозрение* 28.2.2009, ”Бой в Крыму в информационном дыму”.

⁴⁴⁸ *Известия* 4.3.2014, ”Русские горки”.

⁴⁴⁹ *Известия* 6.3.2014, ”Евродепутаты выдумывают способы давления на Россию”.

⁴⁵⁰ *Известия* 4.3.2014, ”Русские горки”.

⁴⁵¹ *Известия* 25.2.2014, ”Добровольцы далекой войны”.

muiden valtioiden asioihin esitettiin kuuluvaksi suurvaltastatukseen.⁴⁵² Jos Venäjä ei olisi puuttunut Ukrainan tilanteeseen, se ei tämän järkeilyn mukaan olisi voinut olla suurvalta.

Suvereniteetin kunnioittamisen kanssa ristiriidassa oli Venäjän ja Ukrainan asevoimien voima-suhteen vertailu. Ukrainan puolustautumismahdollisuudet Venäjää vastaan arvioitiin alhaisiksi, sillä Venäjän asevoimat oli paremmin varustettu ja niillä oli enemmän taistelukokemusta.⁴⁵³ Ukrainan asevoimien arvioitiin antautuvan pääosin taistelutta Krimillä.⁴⁵⁴ Rakenteellisen val-lan näkökulmasta vertailu osoittaa Ukrainan paikkaa suhteessa Venäjään. Vertailun tarkoituk-sena oli osoittaa Venäjän ylivoimaa suhteessa Ukrainaan ja tehostaa painostamisen vaikutusta. Puuttumisen ja puuttumattomuuspuheen välinen ristiriita vastaa luvussa 2.4.1 kuvattua tilan-etta, jossa intressit ja ideaali ovat ristiriidassa ja valtio puhuu liberaalisti, mutta toimii realis-tisesti. Puuttumattomuutta ja suvereniteettia korostava ideologia on riittävän joustava salliak-seen Venäjän puuttumisen tarvittaessa, erityisesti postneuvostoliittolaisessa tilassa.

Postneuvostoliittolaisen tilan diskurssi

Aineistosta tunnistettiin postneuvostoliittolaisen tilan diskurssi. Postneuvostoliittolaista tilaa ei määritelty aineistoon sisältyvissä uutisissa, mutta sillä viitattiin entisen Neuvostoliiton maihin. Länsimaissa postneuvostoliittolainen tila nähdään toisinaan suppeasti maantieteellisenä käsit-teenä sekä hajanaisena joukkona valtioita.⁴⁵⁵ Aineiston perusteella postneuvostoliittolainen tila ei ole Venäjällä pelkkä maantieteellinen käsite, vaan sitä yhdistävät taloudelliset, tieteelliset, nationalistiset siteet, perhesiteet ja sukupolvien muistot. Postneuvostoliittolainen tila kuvataan jakamattomaksi.⁴⁵⁶

Post-neuvostoliittolaisen tilan diskurssiin kuului valtioiden poliittinen ja taloudellinen hauraus. Haurauden vuoksi postneuvostoliittolaisessa tilassa tulisi toimia vain perustuslaillista tietä.⁴⁵⁷ Jos Moskova olisi hoitanut tarkkaavaisemmin suhteita entisiin Neuvostotasavaltoihin 1990-lu-vulta lähtien, mitään Maidania ei olisi tapahtunut.⁴⁵⁸ Venäjällä väitettiin olevan poliittisia, ta-loudellisia ja humanitaarisia intressejä postneuvostoliittolaisessa tilassa: intressejä Venäjän tur-vallisuuden takaamiseksi sekä rauhan ja vakauden turvaamiseksi koko entisen Neuvostoliiton alueella.⁴⁵⁹

⁴⁵² *Известия* 25.2.2014, ”Добровольцы далекой войны”.

⁴⁵³ *Известия* 3.3.2014, ”Опыт кампаний на Кавказе поможет армии”.

⁴⁵⁴ *Известия* 4.3.2014, ”Успокоить Украину”.

⁴⁵⁵ Esimerkiksi *Guardian* 9.6.2014, ”Post-Soviet world: what you need to know about the 15 states”. Artikkelissa käytetään käsitettä postneuvostoliittolaiset valtiot ja valtiot esitellään vain erikseen.

⁴⁵⁶ *Известия* 2.3.2014, ”Детский лепет западной политики”.

⁴⁵⁷ *Известия* 4.3.2014, ”«На Украине произошел вооруженный захват власти»”.

⁴⁵⁸ *Известия* 19.3.2014, ”«Я отстаивала и буду отстаивать национальные интересы Родины»”.

⁴⁵⁹ *Известия* 19.3.2014, ”«Я отстаивала и буду отстаивать национальные интересы Родины»”.

Venäjän toiminta Itä-Ukrainassa ja Krimillä esitettiin näin ollen järjestyksen ylläpitämisenä postneuvostoliittolaisessa tilassa. Runollisimmissa vertauksissa todettiin, että Ukrainaa ei puolustanut Venäjä, vaan Neuvostoliitto, joka oli vihdoinkin herännyt koomasta ja alkanut pitää järjestystä omassa postneuvostoliittolaisessa tilassaan ja että Venäjän kansaa ja johtoa ohjasivat neuvostoliittolaiset tunteet, tahto ja mieli.⁴⁶⁰

Postneuvostoliittolainen tila vastaa käytännössä Venäjän etupiiriä. Postneuvostoliittolaisen tilan diskurssilla legitimoitiin Venäjän toimintaa entisissä Neuvostotasavalloissa. Se muodostaa identiteetillisesti yhdistävän tekijän IVY-maille, jotka muutoin olisivat suhteellisen hajanainen joukko. Käsitys yhtenäisestä postneuvostoliittolaisesta tilasta ohjaa Venäjän integraatiopolitiikkaa kyseisessä tilassa. Suhteiden IVY-maihin todettiin olevan Venäjän tärkein prioriteetti.⁴⁶¹ Postneuvostoliittolainen tila on todellisuuden kuvaus, johon kytkeytyy valtaintressi. Siksi postneuvostoliittolaisen tilan puolustamisen voidaan tulkita olevan Venäjän ideologian osatekijä.

Venäjän kansan yhtenäisyysdiskurssi

Teksteissä rakennettiin Venäjän kansalle yhtenäistä identiteettiä, joka perustuu suvereeniin valtion ja ylpeyteen venäläisyydestä. Kansaa yhdistäväksi tekijäksi mainittiin kiintymys Venäjän federaation kansalaisiin. Etnisillä identiteeteillä spekulointi kuvattiin uhkaksi maan yhtenäisyydelle. Kansan tunnusmerkeiksi mainittiin rajallisuus ja vastakkainasettelu muiden kansojen kanssa.⁴⁶² Venäläisten identiteettiä rakennettiin kuvailemalla artikkeleissa esiintyvien henkilöiden miellyttäviä ominaisuuksia.

Identiteettiä kartoittaneessa kyselyssä 57 % prosenttia vastaajista koki identiteettinsä olevan Venäjän kansalainen ja heistä 63 % oli ylpeitä kansalaisuudestaan. Tietyn kaupungin tai kylän asukkaaksi itsensä koki 35 % vastanneista ja tietyn ikäpolven tai etnisen kansalaisuuden identiteetiksi koki 16 %. Kaupunkilaisidentiteetin osuus, 35 %, kuvattiin tekstissä huomattavasti vähäisemmäksi kuin Venäjän kansalaisidentiteetin osuus. Siten uutisoinnin mukaan Venäjän asukkaat kokivat itsensä identiteetiltään ennen kaikkea Venäjän kansalaisiksi.⁴⁶³

Venäjän oppositiota kuvailtiin epäisänmaalliseksi. Putinin politiikan vastustaminen rinnastettiin Venäjän vastustamiseen. Oppositiota kutsuttiin eräässä uutisessa nimellä ”La Fronde”, jolla viitattiin Ranskan aristokraattien kapinaan kuningasta vastaan 1648-1653 kolmikymmenvuotisen sodan aiheuttaman valtiontalouden rasiuksen ja veronkannon järjestelyiden vuoksi.⁴⁶⁴ Vaikka uutisessa ei mainittu, että Ranskan La Frondessa vastustettiin kuninkaan lisääntyvää

⁴⁶⁰ *Известия* 2.3.2014, ”Детский лепет западной политики”.

⁴⁶¹ *Известия* 19.3.2014, ”«Я отстаивала и буду отстаивать национальные интересы Родины»”.

⁴⁶² *Известия* 21.2.2014, ”Большинство граждан России считают Крым нашей территорией”.

⁴⁶³ *Известия* 21.2.2014, ”Большинство граждан России считают Крым нашей территорией”.

⁴⁶⁴ *Известия* 4.3.2014, ”Русские горки” ja La Fronde *Encyclopédie Larousse*.

valtaa ja sodankäynnin aiheuttamia rasituksia, sivistystään osoittava kirjoittaja mahdollisesti vertasi Venäjän presidentin valtaa ja panostamista asevoimien kehittämiseen Ranskan tilanteeseen 1600-luvulla. Tuolloin kuninkaan vallan keskittämisen esteenä oli nimenomaan aristokraattien valta, jota kuninkaan hovi pyrki vähentämään. La Fronde -viittaus on siten tulkittavissa kuuluvaksi itsevaltiuden ideologiaan.

Virallisen politiikan vastustamisen motiiveiksi kuvattiin epärationaalinen länsimielisyys sekä yleinen kauna. Uutisoinnin mukaan länsimieliset tavoittelevat korkeampaa yhteiskunnallista asemaa ja kutsuja tapaamaan Yhdysvaltojen Moskovan suurlähettilästä myötäilemällä lännen politiikkaansa. Opposition omaan kansaan ja maahan kohdistuvan vihan vuoksi presidentti Putinin ei ole mahdollista käydä rakentavaa keskustelua heidän kanssaan.⁴⁶⁵ Tämä voidaan ymmärtää siten, että Putin kyllä haluaisi käydä keskustelua, mutta se ei ole mahdollista oppositiosta johtuvista syistä.

Esimerkkinä presidentti Putinin kädenojennuksista mainittua katkeroitunutta kansanosaa kohtaan mainittiin Neuvostoliiton hymnin melodian palauttamisen Venäjän federaation kansallis-hymniin.⁴⁶⁶ Kädenojennus, joka tuskin merkittävästi on lievittänyt minkään kansanosan ahdingkoa, kuvaa nationalismin ideologista logiikkaa. Yleisesti valtaideologioiden tehtävä on perustella kansalle eriarvoisuutta ja esimerkiksi liberalismissa sitä perustellaan edistyksellä, jonka seurauksena kaikkien elintaso paranee.⁴⁶⁷ Nationalismissa taas kansa pyritään pitämään tyytyväisenä edellisen esimerkin mukaisesti kansallistunteen avulla. Tässä esimerkissä oli havaittavissa myös turhautumista, koska nationalistiset eleet eivät ole toimineet toivotulla tavalla.

Venäjän kansan yhtenäisyysdiskurssin tärkein funktio oli kansan yhtenäisyyden turvaaminen. Yhtenäisyysdiskurssin vastadiskurssi eli kansan hajanaisuus liittyi suoraan Venäjän doktriinin mukaiseen yhteiskunnallisen epävakauden uhkakuvaan. Kansan yhtenäisyyden korostaminen ja toisaalta opposition ryöpytys edustivat suurta identifikaatioehdotusten polarisaatiota. Lukijaa ohjattiin voimakkaasti valitsemaan oikea näkökanta asioihin. Kuvaamalla kansa yhtenäisenä ja valtioon kiintyneenä pyrittiin vahvistamaan hallinnon asemaa suhteessa omaan kansaan. Siten yhtenäinen Venäjän kansa on keskeinen osa Venäjän ideologiaa.

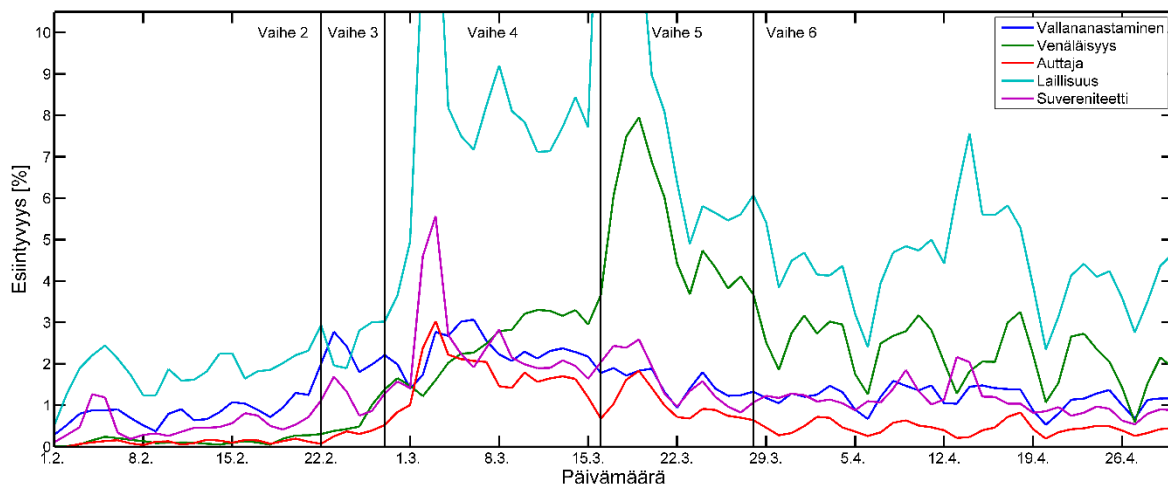
⁴⁶⁵ *Известия* 4.3.2014, ”Русские горки”.

⁴⁶⁶ *Известия* 4.3.2014, ”Русские горки”.

⁴⁶⁷ Buzan & Lawson 2015, 97.

4.3.3. Diskurssien esiintyvyys

Syyrian operaation diskurssien esiintyvyys ajan funktiona on esitetty seuraavissa kuvissa. Kuvissa esitetyt diskurssit on muodostettu summaamalla diskursseista muodostettujen hakuehtojen tulokset. Kaikkien hakuehtojen tulokset on esitetty yksityiskohtaisesti liitteessä 1.

Kuva 10. Diskurssien esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014. Kuvassa Laillisuusdiskurssin huiput leikkautuvat, jotta alhaisemman esiintyvyyden diskurssit erottuisivat.

Vallananastamiskurssin esiintyvyys alkoi nousta mielenosoitusten kärjistyttyä helmikuun lopulla 2014. Vallananastamiskurssin esiintyvyys oli koholla erityisesti vaiheissa 3–5. Krimin venäläisyyskurssin esiintyvyys alkoi kohota vaiheen 3 aikana, kun Krim alettiin esittää venäläisenä alueena ja Krimin liittämällä Venäjään alettiin spekuloida. Kyseinen diskurssi oli pitkäkestoinen ja jatkui voimakkaana vielä operaation vaiheessa 6. Laillisuuskurssi saavutti huippunsa, kun uutisoitiin Federaationeuvoston antamasta luvasta käyttää asevoimaa Ukrainan alueella. Samaan aikaan myös auttaja- ja suvereniteettidiskurssit saavuttivat huippunsa.

Krimin operaation alussa operaation hyöty perusteltiin veljeskansan auttamisena ja laillisuus puolestaan Federaationeuvoston luvalla. Krimin liittäminen puolestaan perusteltiin maaliskuun 2014 puolivälissä alueen venäläisyydellä ja laillisuus ensisijaisesti kansanäänestyksen tuloksella. Auttaja- ja suvereniteettidiskurssin välillä havaittiin voimakas korrelaatio, jota voidaan selittää diskurssianalyyssissä havaitulla ristiriidalla auttamisen ja puuttumattomuuden välillä.

Taulukko 7. Havaintoja diskurssien ja uutisointiteemojen esiintymisestä konfliktivaiheittain Krimin operaatiossa.

Konfliktivaihe	Diskurssien esiintyminen
Vaihe 1 kehittyminen piilossa	Ei sisälly tarkasteluajanjaksoon.
Vaihe 2 kärjistyminen	Spekulointia Ukrainan suvereniteetilla ja Krimin liittämällä. Vaiheen lopussa vallananastamiskurssin esiintyvyyden nousu.
Vaihe 3 konfliktin alku	<i>Ukrainassa tapahtui perustuslainvastainen vallankumous ja aseellinen vallan anastaminen. Spekulaatit Krimin liittämällä.</i>
Vaihe 4 kriisi	<i>Federaationeuvoston lupa asevoiman käyttämiseen Ukrainassa. Krim on kulttuurisesti ja historiallisesti venäläinen alue. Venäjä kunnioittaa Ukrainan suvereniteettiä. Spekulaatit Krimin liittämällä.</i>
Vaihe 5 ratkaisu	<i>Kansanäänestys osoittaa Krimiläisten haluavan osaksi Venäjää Krimin liittäminen / palauttaminen.</i>
Vaihe 6 rauhan palauttaminen	<i>Krim on lomakohde.</i>

4.3.4. Yhteenveto

Krimin operaation uutisoinnissa keskeisimmät funktiot olivat operaation luonnollisuuden ja välttämättömyyden sekä hyödyllisyyden ja laillisuuden perusteleva. Krim kuvattiin osaksi Venäjää historian ja Krimin väestön venäläisyyden perusteella. Krimiläisten auttaminen kuvattiin välttämättömäksi Kiovan hirmuhallinnon sortopolitiikan ja Krimin epäselvän tilanteen vuoksi. Ukrainan tilanne kuvattiin uutisoinnissa informaatioturvallisuuden doktriinin uhkakuvaan vastaavasti. Uhkakuvassa ulkomaiset erikoispalvelut lisäävät informaatio-psykologisten menetelmien käyttöä sisäpoliittisen ja sosiaalisen tilanteen epävakauttamiseksi, mikä loukkaa muiden valtioiden suvereniteettia ja alueellisen koskemattomuutta. Aineisto oli ristiriitainen sen suhteen, voisiko Ukrainan tilanne johtaa Venäjän sisäiseen epävakauteen.

Krimin operaation laillisuuden osoittaminen keskittyi yhtäältä Ukrainan alueella tapahtuvan sotilaallisen voimankäytön ja toisaalta Krimin Venäjään liittämisen perustelevaan. Operaation hyötyjä Venäjälle ei käsitelty aineistossa laajasti, mikä voi johtua esimerkiksi siitä, että venäläiset tuntevat Krimin merkityksen Venäjälle ja toisaalta liittämisen pyrittiin etäännyttämään Venäjän intresseistä. Joitakin viittauksia geopolitiisiin intresseihin kuitenkin havaittiin. Venäjä ei sinänsä saavuttanut uusia intressejä operaatiollaan, vaan esti intressiensä, kuten Sevastopolin tukikohdan, loukkaamisen.

Uutisoinnin puolueellisuuden eräs osoitus oli kilpailevien diskurssien vähättelevä käsittely. Usein kilpailevia diskursseja käsiteltiin lyhyesti tekstin loppupuolella, mikä noudatti klassista retorista kaavaa, jossa vasta-argumentit käsitellään puheen tai tekstin loppupuolella refutaatio-osuudessa. Refutation tarkoituksena on vastaväitteiden kumoaminen. Operaation alkuvaiheessa käytettiin valheellisen rauhoittelun ja pelottelun yhdistelmää. Asevoiman käytöllä uhattiin, mutta toisaalta todettiin, että sen käytölle ei vielä ole tarvetta, vaikka tosiasiallisesti sotilaallista voimaa käytettiin jo tuolloin Krimillä. Sotilaallisen voiman käytön kiistäminen liittyy ristiriitaan koetun sotilaallisen puuttumisen tarpeen ja toisaalta Venäjän ulkopoliitikassaan korostaman suvereniteetin välillä. Puuttumista Ukrainan sisäisiin asioihin oikeutettiin postneuvostoliittolaisen tilan diskurssilla, jonka mukaan Venäjällä on intressejä entisen Neuvostoliiton maissa. Sotilaallisen voiman käytön kiistämisen lisäksi aineistossa ei havaittu laajasti muuta disinformaatiota.

Krimin operaation diskurssien perusteella Venäjän informaationsodankäynnin ideologiaan kuuluviksi osatekijöiksi tunnistettiin postneuvostoliittolaisen tilan hallinta, kansan yhtenäisyys ja itsevaltius. Postneuvostoliittolaisen tilan hallinta ideologina kytkeytyy ulkoiseen valtaintressiin muita valtioita kohtaan. Yhtenäisen kansan diskurssi puolestaan kytkeytyy ensisijaisesti sisäiseen valtaintressiin eli hallinnon aseman säilyttämiseen.

4.4. Syyrian operaatio

4.4.1. Syyrian konfliktin aikajana ja Venäjän operaation vaiheet

Syyrian operaation aikajana on esitetty seuraavassa taulukossa. Konfliktimallin mukainen vaihe 1 (kehittyminen piilossa) alkoi jo vuosia aikaisemmin. Vaiheeseen 2 siirryttiin, kun Venäjä esti vetolla YK:n Syyria-päätöslauselman. Vaihe 3 (konfliktitoimien alkaminen) alkoi syyskuussa 2015, jolloin Venäjä aloitti ryhmittämisen operaatiota varten. Vaiheeseen 3 kuului Venäjän johtaman koalition muodostaminen. Vaihe 4 (kriisireagointi) alkoi sotilaallisten toimien alkamisesta eli 30.9.2015, jolloin Venäjä aloitti taistelutoimet. Vaihe 5 (laajeneminen) alkoi syksyllä 2016, jolloin Venäjä aloitti Aleppon pommitukset. Vaiheeseen 5 kuului kriisin ratkaisukeinojen etsiminen, jona voidaan pitää Venäjän ja Turkin johtamia rauhanneuvotteluja.

Taulukko 8. Syyrian operaation aikajana. ⁴⁶⁸

Ajankohta	Tapahtuma	
4.2.2012	Venäjä ja Kiina estävät vetollaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman, joka olisi tuominnut väkivaltaisuuudet Syyriassa.	Vaihe 2
Tammikuu 2014	Taistelut kapinallisten keskuudessa leviävät.	
Helmikuu 2014	YK:n välittämät rauhanneuvottelut Genevessä epäonnistuvat	
9.3.2014	Kapinalliset vetäytyvät Homsista, suuri symbolinen voitto hallitukselle.	
3.6.2014	Assad saa 89 %:n kannatuksen presidentin vaalissa.	
Kesäkuu-heinäkuu 2014	ISIS valtaa suuria alueita Pohjois- ja Länsi-Irakissa ja julistaa islamilaisen kalifaatin. ISIS valtaa Syyrian suurimman öljykentän.	
23.9.2014	USA:n koalitio aloittaa ilmaiskut ISIS:n kohteisiin Syyriassa.	
26.1.2015	Kurditaistelijat ottavat haltuun Kobanin koalition ilmaiskujen avulla.	
Toukokuu 2015	ISIS:n taistelijat ottavat haltuun Palmyran ja tuhoavat muistomerkkejä.	3
28.9.2015	Naton Euroopan komentaja kenraali Breedlove varoittaa Venäjän kehittävän ilmatorjuntavyöhykettä itäiselle Välimerelle. ⁴⁶⁹	
30.9.2015	Venäjä aloittaa ilmaiskut Syyriaan. ⁴⁷⁰	Vaihe 4
20.10.2015	Venäjä ja Yhdysvallat sopivat lentotoiminnan säännöistä Syyriassa. ⁴⁷¹	
24.11.2015	Turkki ampuu alas venäläisen Su-24-rynnäkkökoneen. ⁴⁷²	
19.12.2015	Venäjän federaation presidentti Vladimir Putin ilmoittaa Venäjän olevan valmis käyttämään tarvittaessa lisää sotilaallista voimaa Syyriassa. ⁴⁷³	
20.12.2015	Venäjän epäillään toteuttaneen sarjan ilmaiskuja syyrialaiseen Idlibin kaupunkiin. Iskut kohdistuivat torille, asuinrakennuksiin ja virastoihin. Niissä kuoli vähintään 43 ihmistä. ⁴⁷⁴	
Maaliskuu 2016	Syyrian hallituksen joukot valtaavat Palmyran ISIS:ltä Venäjän tuella.	
15.3.2016	Venäjä ilmoittaa vähentävänsä läsnäoloa Syyriassa.	
Lokakuu 2016	Aleppon taistelut kiihtyvät. ⁴⁷⁵	5

⁴⁶⁸ Tapahtumat perustuvat lähteisiin *Independent* 13.3.2016, ”Syrian civil war timeline: Tracking five years of conflict” ja BBC 20.9.2016, ”Syria profile - Timeline”, ellei toisin mainita.

⁴⁶⁹ BBC 1.10.2015, ”Russia joins war in Syria: Five key points”.

⁴⁷⁰ BBC 1.10.2015, ”Russia joins war in Syria: Five key points”.

⁴⁷¹ Yle 20.10.2015, ”Yhdysvallat ja Venäjä sopuun lentotoiminnasta Syyriassa”.

⁴⁷² BBC 1.12.2015, ”Turkey's downing of Russian warplane - what we know”.

⁴⁷³ Reuters 19.12.2015 ”Putin: Russia ready to use 'more military means' in Syria if need be - agencies”.

⁴⁷⁴ BBC 20.12.2015, ”Syria conflict: Dozens killed in suspected Russian strikes”.

⁴⁷⁵ Yle 9.11.2016, ”Aleppo: tuoreimmat”.

4.4.2. Syyrian operaation diskurssit

Terrorismidiskurssi

Syyrian konflikti kuvattiin sisällissodaksi, jossa laillinen hallitus taisteli terroristeja vastaan.⁴⁷⁶ Kuvauksella luotiin konteksti konfliktin ja Venäjän operaation tulkitsemiselle terrorismin vastaisena operaationa. Terrorismin leviämisen estäminen Venäjälle oli keskeisin julkilausuttu perustelu Syyrian operaatiolle.⁴⁷⁷ Terrorismin leviäminen Venäjälle alettiin esittää turvallisuusuhkana jo ennen operaation aloittamista, mutta tuolloin korostettiin vielä, että on ennen aikaista puhua Venäjän osallistumisesta sotilasoperaatioon ISIS:iä vastaan.⁴⁷⁸

Venäjällä terrorismi on 1990- ja 2000-luvulla liitetty ensisijaisesti Tšetšenian ja Pohjois-Kaukasuksen alueisiin.⁴⁷⁹ Esimerkiksi vuonna 1999 aloitettua Tšetšenian toista kutsuttiin terrorisminvastaiseksi operaatioksi eikä separatismien vastaiseksi operaatioksi.⁴⁸⁰ Erityisesti syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen Yhdysvaltojen aloittama terrorisminvastainen sota on ollut käyttökelpoinen käsite myös Venäjälle sotilaallisten toimien oikeuttamiseksi Pohjois-Kaukasuksella. Diskurssijärjestyksessä terrorismidiskurssi kytkeytyi siten osaksi länsimaista terrorismintorjuntadiskurssia. Kansainvälinen yhteisö oli hyväksynyt terrorisminvastaisen sodan eivätkä länsimaat voineet tuomita Venäjän terrorismintorjuntatoimia kategorisesti. Ainoa mahdollisuus kritiikkiin oli terroristin määritelmän kyseenalaistaminen.

Syyrian operaation uutisoinnissa terrorismi liitettiin pääasiassa ISIS:iin (ven. ИГИЛ, Исламское государство Ирака и Леванта). ISIS kuvattiin yhdeksi suurimmista uhkista globaalille turvallisuudelle ja siten myös Venäjälle. ISIS:n tavoitteeksi todettiin laajentuminen Eurooppaan, Venäjälle, Keski- ja Kaakkois-Aasiaan.⁴⁸¹ Terrorismin sanottiin olevan musta reikä, joka laajenee Lähi-idässä.⁴⁸² ISIS:n todettiin toimivan myös Venäjällä rekrytoimalla venäläisiä taistelijoiksi muun muassa sosiaalisessa mediassa.⁴⁸³ ISIS:n syntymisestä ja vahvistumisesta syytettiin Yhdysvaltoja, sillä Yhdysvaltojen kouluttamia oppositioitaistelijoita on loikannut ISIS:n riveihin aseistus mukanaan.⁴⁸⁴ ISIS:n todettiin valtaavan alueita, jotka Yhdysvallat on jättänyt tyhjiöksi.⁴⁸⁵ ISIS:iä ja terroristeja ei uutisoinnissa henkilöity kehenkään nimettyyn henkilöön,

⁴⁷⁶ *Известия* 8.10.2015, ”Открыть второй фронт”.

⁴⁷⁷ *Известия* 1.10.2015, ”Великое сотрудничество континентов?”.

⁴⁷⁸ *Известия* 7.9.2015, ”«Говорить об участии в коалиции против ИГИЛ преждевременно»”.

⁴⁷⁹ Omelicheva 2009 ja Berger 2010, 43.

⁴⁸⁰ Berger 2010, 43.

⁴⁸¹ *Известия* 16.9.2015, ”Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах”.

⁴⁸² *Известия* 19.10.2015, ”Миф ИГИЛ”.

⁴⁸³ *Известия* 14.10.2015, ”К терроризму причастны 4,4 тыс. граждан России”.

⁴⁸⁴ *Известия* 5.10.2015, ”Вкус халвы”.

⁴⁸⁵ *Известия* 11.9.2015, ”Доставку помощи в Сирию заблокировать не получилось”.

mutta eräässä artikkelissa ISIS:n perustajiksi väitetään Saddam Hussein entisiä epätoivoisia tiedustelu-upseereita.⁴⁸⁶ Siten ISIS liitettiin kahteen pahaan: vastenmielisiin ulkomaisiin tiedustelu-upseereihin ja Saddam Husseinin.

ISIS:lle rakennettu identiteetti oli yksiselitteisesti vihollisen identiteetti eikä siihen liitetty mitään hyviä asioita. Vihollisen identiteettiä rakennettiin kuitenkin melko abstraktilla tasolla eikä ISIS:n toimia kuvailtu hirveyksiksi. Uhkan kuvaus perustui länsimaissakin tyypillisiin tekijöihin eli rekrytointitoimintaan, vierastaistelijoina taisteluihin osallistuneiden kansalaisten paluun aiheuttamaan uhkaan ja estettyihin terrori-iskuihin. Identiteetti oli kuitenkin selvästi niin paha, että se oikeutti sotilaallisen voiman käytön.

Konfliktin kuvaaminen Syyrian hallituksen ja terroristien väliseksi taisteluksi johti siihen, että kaikki jotka taistelivat hallitusta vastaan olivat terroristeja. Tämä todettiin uutisoinnissa suoraan.⁴⁸⁷ Maltillisen opposition, jota Yhdysvallat väittää tukevansa, olemassaolo kiistettiin.⁴⁸⁸ Konfliktin kuvaus ja käsitys terroristin määritelmästä olivat operaation toteutuksen ja kohteiden kannalta merkityksellisiä. Venäjän toiminnan väitetty kohdistumisen kaikkiin Assadin vastustajiin erottelematta ryhmiä toisistaan näyttäisi johtuvan Venäjän käsityksestä terroristien identiteetistä. Erilaiset vihollisen määrittelyt ja viholliselle rakennetut identiteetit johtavat erilaiseen toimintaan fyysisessä maailmassa.

Länsimaaisessa mediassa kritisoitiin Venäjää operaation alusta lähtien siitä, että sen pommitukset kohdistuvat suurimmaksi osaksi muihin oppositioryhmiin kuin ISIS:iin ja Al-Qaidaan.⁴⁸⁹ Länsimaisen vastadiskurssin mukaan Syyrian konflikti on sisällissota, joka alkoi demokratiaa vaatineen kansannousun muututtua väkivaltaiseksi.⁴⁹⁰ Venäläismediassa kritiikki kuitattiin toteamalla länsimaisen median keskittyvän epäolennaiseen kirjoittamalla siitä, mihin Venäjän pommit putoavat, vaikka pitäisi kirjoittaa tärkeämmästä asiasta eli operaation poliittisesta päämäärästä.⁴⁹¹ Yhdysvaltojen kritiikin vuoksi Venäjä on presidentti Putinin mukaan pyytänyt Yhdysvaltoja osoittamaan kohteita, jotka ovat varmasti terroristeja sekä toisaalta nimeämään kohteita, joihin ei saa iskeä. Yhdysvallat ei kuitenkaan ole ollut valmis nimeämään kumpiakaan

---

⁴⁸⁶ *Известия* 19.10.2015, ”Миф ИГИЛ”.

⁴⁸⁷ *Известия* 5.10.2015, ”Вкус халвы”. Artikkelin nimi Вкус халвы, ”Halvan maku” on viittaus samananimiseen Pavel Arsenovin ohjaamaan neuvostoliittolaiseen elokuvaan vuodelta 1975. Кино-Театр.РУ, *Вкус халвы* 11.12.2014.

⁴⁸⁸ *Известия* 4.8.2015, ”На Ближнем Востоке начался переговорный марафон”.

⁴⁸⁹ *Guardian* 7.10.2015, ”More than 90% of Russian airstrikes in Syria have not targeted Isis, US says”.

⁴⁹⁰ BBC 9.10.2015, ”Syria: The story of the conflict”.

⁴⁹¹ *Известия* 8.10.2015, ”Открыть второй фронт”.

kohteita.⁴⁹² Venäjän iskujen kohteiden kyseenalaistamista kutsuttiin länsimaiden informaatioroskaksi ja taisteluiden todettiin aina aiheuttavan tappioita ja joskus siviiliväestöön osuvat myös kaikkein demokraattisimmat pommit ja risteilyohjukset.⁴⁹³ Maltillisen opposition olemassaolon kiistämisellä delegitimoidiin Yhdysvaltojen toimintaa ja todettiin maan aseistavan terroristeja.

Osa aineistosta oli kuitenkin ristiriidassa maltillisen opposition olemassaolon kiistämisen kanssa. Juuri ennen Venäjän ilmoitusta joukkojen vetämisestä Syyriasta todettiin maltillisen opposition hallitsemilla alueilla vallitsevan tulitauon.⁴⁹⁴ Tässä yhteydessä maltilliseen oppositioon yllättäen vedottiin, koska haluttiin todistaa joukkojen vetämiselle olevan edellytykset.

Terrorismidiskurssilla legitimoitiin myös turvallisuus- ja tiedustelupalveluiden toimintaa Venäjän sisällä.⁴⁹⁵ Terrorismintorjunnan todettiin edellyttävän toimia sekä kotimaassa että ulkomailla. Tämä vastasi länsimaista diskurssia terrorismintorjunnasta. Suomessa puhuttaisiin sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välisen rajan hämärtymisestä, mutta tämän tutkimuksen lähteaineistossa ei esiintynyt kyseistä hämärtymisdiskurssia eksplisiittisesti.

Terrorismidiskurssin keskeisimmät funktiot näyttäisivät olleen kontekstin luominen konfliktille esittämällä se terrorismin vastaisena operaationa sekä ilmaoperaation ja pommituskohteiden legitimointi. Kysymys terroristien identiteetistä ja maltillisen opposition olemassaolosta oli keskeinen koko operaation tavoitteen kannalta. Se määritteli operaation tavoitteet ja luonnolliset toimintavaihtoehdot. Tästä syystä kilpailu diskurssista Venäjän ja länsimaiden välillä on ollut erityisen kiihvasta juuri sen osalta, ketä Venäjä pommittaa.

Terrorismidiskurssilla etäännytetään operaatio omista geopoliittisista intresseistä ja esitettiin operaatio puolustuksellisena ja jopa altruistisena globaalia hyvää tavoittelevan operaationa. Terrorismin kuvaaminen uhkana oli laimeampaa kuin useiden muiden Venäjän turvallisuusuhkien kuvaaminen. Kuvauksesta syntyi vaikutelma, että terrorismin leviämistä ei pidettäisi todellisuudessa erityisen suurena vaarana, vaan terrorismidiskurssia käytettäisiin niin sanottuna keppihevosenä operaation perustelussa. Tähän saattoi viitata myös terrorismidiskurssin ajallinen esiintyminen vasta juuri ennen operaatiota.

---

⁴⁹² *Известия* 13.10.2015, ”«Пик кризиса пройден»”.

⁴⁹³ *Известия* 5.10.2015, ”Вкус халвы”.

⁴⁹⁴ *Известия* 8.3.2016, ”У пушек остывают стволы”.

⁴⁹⁵ *Известия* 14.10.2015, ”К терроризму причастны 4,4 тыс. граждан России” ja *Известия* 21.10.2015, ”С терроризмом будут бороться в России и за ее пределами”.

Auttajadiskurssi

Terrorismintorjunnan lisäksi Venäjän operaatio kuvattiin Syyrian laillisen hallituksen auttamisena. Päätös käyttää sotilaallista voimaa Syyriassa perustui presidentti Assadin esittämään viralliseen avunpyyntöön.⁴⁹⁶ Presidentti Putinin mukaan ainoa todellinen voima, joka voi vastustaa ISIS:iä, oli Syyrian asevoimat.⁴⁹⁷ Näin ollen oli loogista, että Syyrian asevoimia tuli tukea taistelussa ISIS:iä vastaan. Presidentti Assadin todettiin olevan syvästi kiitollinen Venäjän antamasta avusta.⁴⁹⁸

Auttajadiskurssiin kuului Venäjän ja Syyrian liittolaisuus, jota luotiin useilla eri keinoilla, muun muassa yhteisen vihollisen, ISIS:n, kautta. Syyrian asevoimien sotaponnisteluille osoitettiin tunnustusta, vaikka tosiasiaa ne olivatkin häviöllä. Liittolaisuutta rakennettiin myös yhteisen uskonnon välityksellä. Eräässä artikkelissa⁴⁹⁹ esitetty kuvaus kirjoittajan tapaamisesta nuoren ortodoksisotilaan kanssa ja ristien vaihtamisesta vaikutti tekaistulta, mutta tuki toki loistavasti tarinaa Venäjän ja Assadin hallinnon henkisestä yhteydestä.

Syyrian hallinnon lisäksi Venäjä kuvattiin humanina yksilöiden ja Syyrian kansan auttajana toteamalla, että Venäjä ei voinut kieltäytyä avunpyynnöstä ja katsoa kuinka naisia ja lapsia tapetaan ja historiallisia ja kulttuurisia muistomerkkejä tuhoetaan.⁵⁰⁰ Yksittäisten henkilöiden kertomuksilla pyrittiin viestittämään, että myös Syyrian kansa arvosti Venäjän apua. Eräs esimerkki tällaisesta viittaustasojen harmonisaatiosta oli voimannostaja Marjana Naumovasta kertova urheilu-uutinen. Uutisessa Naumova kuvasi matkaansa Syyriaan presidentti Assadin vaimon kutsusta. Hänen mukaansa Syyriassa rakastettiin venäläisiä erittäin paljon ja Venäjä teki arvokkaan ja hyvän teon auttaessaan Syyriaa. Syyria on Venäjän ystävä Lähi-idässä ja auttamatta jättäminen olisi ollut typerää. Syyriassa tilanne oli (Venäjän operaation seurauksena) parempi kuin muutama vuosi sitten.⁵⁰¹

Auttajadiskurssin funktioita olivat operaation kuvaaminen humanitaarisena toimintana sekä etäännyttäminen omista geopoliittisista intresseistä. Kiitollisuuden kuvaaminen valtion sekä yksilöiden tasolla legitimoitui tunnetasolla operaatiota. Se asetti Venäjän valta-asemassa Syyrian yläpuolelle. Auttajadiskurssiin viitattiin myös operaation laillisuuden perustelemissa.

⁴⁹⁶ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

⁴⁹⁷ *Известия* 16.9.2015, ”Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах”.

⁴⁹⁸ *Известия* 14.3.2016, ”Путин выводит войска из Сирии”.

⁴⁹⁹ *Известия* 14.9.2015, ”Москва, Дамаск — рубежи обороны”.

⁵⁰⁰ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

⁵⁰¹ *Известия* 9.3.2016, ”«Парни в школе не рискуют дергать меня за косички»”.

Laillisuusdiskurssi

Syyrian operaatio pyrittiin kuvaamaan laillisena operaationa. Kontekstit, joissa laillisuutta arvioidaan, olivat kansainvälinen oikeus sekä Venäjän lainsäädäntö. Syyrian operaation laillisuutta perusteltiin monipuolisesti. Aineiston perusteella laillisuuden perusteluun kuuluvat diskurssit voitiin jakaa seuraavaan kolmeen teemaan: ”Venäjä auttaa Syyrian laillista hallitusta”, ”Syyrian operaatio on kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja normien mukainen” ja ”Presidentti Putinille on annettu oikeus käyttää Venäjän asevoimia Syyriassa”.

Virallinen avunpyyntö oli keskeinen kansainvälisoikeudellinen väline argumentoinnissa, sillä sen perusteella Venäjä totesi olevansa oikeutettu toteuttamaan sotilasoperaation Syyriassa. Kyseinen periaate on argumentoinnissa hyvin vaikea kyseenalaistaa, joten sitä vastaan voidaan parhaiten hyökätä kyseenalaistamalla Assadin hallinnon laillisuus. Siksi uutisoinnissa korostettiin Assadin hallinnon laillisuutta lähes aina siitä kirjoitettaessa. Assad kuvattiin Syyrian lailliseksi hallitsijaksi⁵⁰², joka ei ole diktaattori⁵⁰³. Assadin hallinto kuvattiin ainoaksi voimaksi, joka voi tehokkaasti vastustaa ISIS:iä.⁵⁰⁴ Assadilla todettiin olevan Syyrian kansan tuki hyvät mahdollisuudet tulla uudestaan valituksi presidentiksi.⁵⁰⁵

Operaation alkuvaiheessa uutisoinnissa kuvattiin päätöksentekoprosessi, jolla federaationeuvosto antoi presidentti Putinille luvan käyttää Venäjän asevoimia Syyriassa. Asiaa käsiteltiin kansainvälisten asioiden komitean, turvallisuuskomitean ja perustuslakikomitean tiedotusvälineiltä suljetuissa istunnoissa ennen päätöksentekoa. Menettely vastasi Krimin diskursien yhteydessä kuvailtua menettelyä (Sivu 99) ja siten konstruoi edelleen federaationeuvostoa ja päätöksentekomenettelyä instituutiona.

Liittoneuvosto oli päätöksessään yksimielinen ja päätöstä luonnehdittiin odotetuksi, sillä tilanne on kehittynyt jo pitkään.⁵⁰⁶ Maininnalla kolmen komitean käsittelystä luotiin kuva, että asiaa oli tarkasteltu laajasti Venäjän kansainvälisten suhteiden, turvallisuuden ja perustuslain näkökulmasta. Yksimielinen päätös käsittelyiden jälkeen osoitti, että edellä mainituilla osa-alueilla ei nähty ainakaan merkittäviä rajoitteita. Liittoneuvoston luvan ja päätöksen yksimielisyyden korostaminen saattoi liittyä vertailuun Yhdysvaltojen kanssa, sillä Yhdysvalloissa tyypillisesti käydään tiukkaa poliittista keskustelua presidentin oikeudesta käyttää asevoimaa ulkomailla ja senaatin tuki operaatioille saattaa jäädä osittain kiistanalaiseksi. Venäjällä sitä vastoin tuki oli yksimielinen.

⁵⁰² *Известия* 28.9.2015, ”«С Обамой можно договариваться о тактике, а не о "большой игре"»”.

⁵⁰³ *Известия* 28.9.2015, ”«Мягкая сила» и жесткая интонация”.

⁵⁰⁴ *Известия* 16.9.2015, ”Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах”.

⁵⁰⁵ *Известия* 1.10.2015, ”Великое сотрудничество континентов?”.

⁵⁰⁶ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

Operaation kansainvälisoikeudellinen laillisuus perustui Venäjän argumentaatiossa ensisijaisesti edellä mainittuun Syyrian hallituksen viralliseen avunpyyntöön. Sen lisäksi keskeistä kansainvälisoikeudellisissa perusteluissa oli YK:n ja sen turvallisuusneuvoston aseman korostaminen. Venäjän toiminnan laillisuuden korostamiseksi todettiin Yhdysvaltojen ja sen johtaman koalition toimivan Syyriassa ilman oikeutta sotilaallisen voiman käyttöön.⁵⁰⁷ Väitteen mukaan Yhdysvalloilla ei ollut YK:n eikä Syyrian hallituksen hyväksyntää toimilleen.

Ennen Venäjän operaation käynnistämistä uutisoitiin presidentti Putinin tehneen aloitteen laajan kansainvälisen koalition muodostamiseksi ISIS:iä ja kaikkia Lähi-idässä toimivia terroristijärjestöjä vastaan.⁵⁰⁸ Näin luotiin kuvaa laajan kansainvälisen hyväksynnän hakemisesta operaatiolle sekä liitettiin operaatio terrorismintorjuntaan. Myös liittoneuvoston päätöksessä todettiin Venäjän tukevan terrorisminvastaisessa taistelussa muita maita, erityisesti Yhdysvaltoja.⁵⁰⁹ Yhdysvallat on käyttänyt terrorisminvastaista taistelua perusteluna sotilasoperaatioilleen, joten argumenttia sinänsä on vaikea kiistää periaatetasolla. Koalition muodostaminen ennen operaation käynnistämistä vastasi konfliktimallia (Kuva 6), jossa koalitioiden muodostaminen tapahtuu vaiheissa 1–3 eli ennen sotilaallisten toimien aloittamista.

Operaation käynnistämisestä kertovassa uutisessa kansainvälisoikeudellista laillisuutta korostettiin liittoneuvoston puheenjohtajan arviolla, jonka mukaan suurin osa maailmanyhteisöstä tukee Venäjän toimia.⁵¹⁰ Konkreettisiksi esimerkeiksi tuesta oli tosin löydetty vain Tšetšenian presidentti ja Tatarstanin entinen presidentti. Se ei kuitenkaan haitannut, sillä tyypillisen väitteen mukaan tuki Venäjälle on yleensä luonteeltaan ei-julkista. Uutisoinnissa ei mainittu länsimaiden vastustavan Venäjän osallistumista Syyrian konfliktiin.

Operaation legitimoinnista puuttuivat vakuutellut siviilitappioiden minimoisesta. Yhdysvalloissa siviilitappioiden määrä on todettu yleiseen mielipiteeseen voimakkaasti vaikuttavaksi tekijäksi.⁵¹¹ Mahdollisesti operaation kohdemaan siviilitappiot eivät ole Venäjällä niin merkittävä yleiseen mielipiteeseen vaikuttava tekijä kuin Yhdysvalloissa eikä yleinen mielipide välttämättä rajoita Venäjän hallinnolta väestöön kohdistuvien rankaisustrategioiden⁵¹² käyttöä niin paljon kuin länsimaissa.

⁵⁰⁷ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

⁵⁰⁸ *Известия* 25.9.2015, ”«Победить ИГИЛ можно только сообща и "на земле"»”.

⁵⁰⁹ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

⁵¹⁰ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

⁵¹¹ Вуман, Waxman & Larson 1999, 71.

⁵¹² Rankaisustrategialla viitataan esimerkiksi Robert Papen pakottamisstrategioiden jaotteluun, jonka mukaan ne jakautuvat asevoimiin kohdistuvaan kiistämisstrategiaan, väestöön kohdistuviin rankaisu- ja uhkausstrategioihin sekä valtion johtoon kohdistuvaan dekapitaatiostrategiaan. Pape 1996, 55.

Suurvaltadiskurssi

Syyrian operaation alkuvaiheessa uutisoinnissa todettiin Venäjän palaavan suurvallaksi.⁵¹³ Suurvaltaidentiteetin on tutkimuskirjallisuudessa todettu olevan tärkeä osa Venäjän identiteettiä.⁵¹⁴ Venäjän suurvalta-asemasta on keskusteltu Neuvostoliiton romahtamisesta saakka.⁵¹⁵

Suurvalta-asemaa on perinteisesti arvioitu realistisesta ja liberalistisesta näkökulmasta.⁵¹⁶ Realismi oli vallitseva näkökulma uutisaineistossa sekä siinä siteeratuissa Venäjän johdon lausunnoissa. Kansainvälisistä suhteista kirjoitettiin käyttäen käsitteitä moninapainen maailma, voimatasapaino ja kollektiivisen turvallisuuden järjestelmä. Venäjän johdon näkemyksen mukaan kansainvälinen turvallisuus voi perustua vain voimatasapainoon sekä YK:n turvallisuusneuvoston vahvaan asemaan.⁵¹⁷ Kuvaavia esimerkkejä aineistossa olivat voiman kuvaaminen diplomatian parhaana ystävänä ja Venäjän kuvaaminen uudeksi geopolittiseksi navaksi.⁵¹⁸ Moninapaisuus on Venäjän johdon jo pitkään ilmaiseva ulkopoliittinen tavoite. Presidentti Putin on todennut muun muassa Münchenin puheessaan vuonna 2007 yksinapaisen maailman mahdottomaksi.⁵¹⁹ Uutisaineiston perusteella kyseinen puhe asettui diskurssijärjestyksessä erityisen tärkeään asemaan.

Suurvalta-asemaa on tarkasteltu myös konstruktivistisesta näkökulmasta erityisesti 2000-luvulla. Konstruktivistisessä tarkastelussa keskeisiä ovat valtion ja sen kansalaisten itsensä kokema identiteetti ja ulkopuolisten käsitys valtion suurvalta-asemasta.⁵²⁰ Länsimaista vastadiskurssia Venäjän suurvalta-asemalle kuvaa Yhdysvaltain presidentti Barack Obaman luonnehdinta Krimin liittämisen jälkeen maaliskuussa 2014, jonka mukaan Venäjä on alueellinen valta, joka kykenee uhkaamaan vain naapurimaitaan ja toimii heikkoudesta eikä vahvuudesta.⁵²¹

Syyrian operaation uutisoinnissa kerrattiin, että Sotšin puheessa lokakuussa 2014 presidentti Putin totesi Venäjän määrittelevän pelisääntöjä jollain tavalla, jos länsimaat eivät ole kykeneviä kuuntelemaan Venäjää.⁵²² Syyrian operaatiolla Venäjä siirtyi sanoista tekoihin moninapaiseen maailmaan siirtymiseksi.⁵²³ Siirtyminen sanoista tekoihin rakensi Venäjälle aktiivisen toimijan identiteettiä. Vastakohtaksi mainittiin Yhdysvallat, joka vain puhuu, mutta saa mitään aikaan.

⁵¹³ *Известия* 1.10.2015, ”Великое сотрудничество континентов?”.

⁵¹⁴ Smith 2016, 126–128.

⁵¹⁵ Adomeit 1995.

⁵¹⁶ Smith 2016, 126–128.

⁵¹⁷ Соловьёв 2015.

⁵¹⁸ *Известия* 29.9.2015, ”От слов о многополярном мире к делам”.

⁵¹⁹ *Известия* 5.10.2015, ”В Индонезии вышел сборник речей Владимира Путина”.

⁵²⁰ Smith 2016, 126.

⁵²¹ *Washington Post* 25.3.2014, “Obama dismisses Russia as ‘regional power’ acting out of weakness”.

⁵²² *Известия* 5.10.2015, ”В Индонезии вышел сборник речей Владимира Путина”.

⁵²³ *Известия* 29.9.2015, ”От слов о многополярном мире к делам”.

Uutisoinnin mukaan Venäjän sotilasoperaatio ja erityisesti Kalibr-risteilyohjuksin Kaspianmereltä toteutetut iskut osoittivat, että Venäjä kykenee hallitsemaan tilannetta koko Etu- ja Keski-Aasiassa ja Pohjois-Afrikassa. Venäjä oli luonut uuden konfiguraation myös Eurooppaan. Kaspianmeren todettiin olevan Venäjän strateginen iskualusta, joka korvasi tarpeen lentotukialuksille. Lisäksi Venäjä voi käyttää laivastovoiman siirtämiseen sisäisiä vesireittejä, joihin myös muinaisen Rusin⁵²⁴, Venäjän valtion edeltäjän ja muinaisen vahvan valtion, valta perustui.⁵²⁵ Kuitenkin fyysisiltä tuhovaikutuksiltaan risteilyohjusiskua noin 20 ohjuksella oli melko vaatimaton verrattuna Syyrian sisällissodan kokonaistuhoihin. Ylistävän uutisoinnin perusteella iskun pääasiallisena tarkoituksena oli voimannäyttö. Kyseessä ei ollut mikä tahansa voimannäyttö, vaan voimannäyttö, jolla osoitettiin Venäjän palauttaneen suurtavalta-asemansa.

Termiä suurvalta käytettiin vain vähän aineistossa. Sen sijaan suuravaltaidentiteettiä rakennettiin epäsuorasti käyttämällä esimerkiksi termiä aerokratia⁵²⁶ sekä uusi geopoliittinen napa⁵²⁷. Suurvalta-asemaa kuvattiin toteamalla, että mitään maailmanlaajuisia ongelmia ei voida ratkaista ilman Venäjää.⁵²⁸ Suurvalta-asemaan viittasivat myös toteamukset Venäjän geopoliittisista intresseistä Syyriassa.⁵²⁹ Syyria on tärkeä Venäjälle, sillä se yhdistää idän ja lännen sekä Aasian ja Euroopan ja laivaston läsnäolo Välimerellä on ollut tärkeä jo kylmän sodan aikana ja venäläiset yhtiöt työskentelevät Lähi-idän öljykentillä.⁵³⁰ Geopoliittisia intressejä valtion oman alueen ja lähialueen ulkopuolella pidetään yhtenä suurvallan piirteistä. Osoitus kyvystä toimia kaukana omalta alueelta kuten Syyriassa on todennäköisesti ollut tärkeä myös edellä mainitun Yhdysvaltain presidentti Obaman lausunnon vuoksi, jossa todettiin Venäjän kykenevän uhkaamaan vain naapurimaitaan. Jos Venäjä kykenisi toimimaan vain lähialueillaan, se olisi korkeintaan alueellinen valta. Suurvalta-aseman välttämätön, joskaan ei riittävä ehto, on kyky toimia lähialueen ulkopuolella, kuten Syyriassa. Osallistuminen maailman ongelmien ratkaisuun on lähes suora viittaus Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden strategiaan, jonka mukaan mitään maailmanlaajuisia ongelmia ei voida ratkaista ilman Yhdysvaltoja. Viittauksen tarkoituksellisuuden astetta ei voitu luotettavasti todistaa tämän tutkimuksen aineiston perusteella, mutta osallistuminen maailman ongelmien ratkaisemiseen vaikuttaisi kuuluvan suurvallan identiteettiin ja määritteleviin piirteisiin.

Puoli vuotta operaation käynnistämiseen jälkeen venäläisissä yhteenvetoartikkeleissa käsiteltiin Venäjän geopoliittisen aseman muutosta. Operaation ansiosta Venäjällä on kaksi tukikohtaa

⁵²⁴ Rus, venäjäksi Русь, tunnetaan suomeksi nimellä Kiovan Venäjä. Kirkinen 2006, 38.

⁵²⁵ *Известия* 8.10.2015, ”Русь на Каспии”.

⁵²⁶ *Известия* 8.10.2015, ”Русь на Каспии”. Aerokratialla tarkoitetaan vapaasti käännettynä ilmavoimavaltiota.

⁵²⁷ *Известия* 29.9.2015, ”От слов о многополярном мире к делам”.

⁵²⁸ *Известия* 1.10.2015, ”Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ”.

⁵²⁹ *Известия* 29.9.2015, ”Москва, Дамаск — рубежи обороны”.

⁵³⁰ *Известия* 19.10.2015, ”Миф ИГИЛ”.

Syyriassa. Tartusin laivastotukikohta mahdollisti laivaston tukeutumisen Välimerellä ja Heimiin lentotukikohta mahdollisti terrorisminvastaisen taistelun lisäksi Välimeren itäosien ja Egeanmeren, joilla toimii jatkuvasti Naton aluksia, valvonnan. Operaatio pakotti Naton ja Yhdysvallat arvioimaan uudelleen Venäjän asevoimien osaamisen ja aseistuksen tason. Venäjän asevoimien vähättely kutsumalla niitä jättiläiseksi savijaloilla vaihtui länsimaissa pelotteluun Venäjän uhkalla. Ennen operaatiota Yhdysvallat kieltäytyi kategorisesti kaikesta yhteistyöstä, mutta artikkelin kirjoitushetkellä yhteistyö oli kirjoittajan mukaan päivittäistä.⁵³¹

Operaation myötä Venäjän ja länsimaiden suhteisiin oli muodostunut uusi toimintatapa, Venäjä oli vahvistanut asemiaan johtavana maana Lähi-idässä ja osoittanut kykynsä toteuttaa sotaretkiä tehokkaasti.⁵³² Puoli vuotta operaation jälkeen suurvaltadiskurssi päättyi myös länsimaiseen mediaan, jossa arvioitiin Venäjän palanneen suurvallaksi ja samassa yhteydessä todettiin Yhdysvaltojen vaikutusvallan heikentyneen.⁵³³

Syyrian operaation uutisoinnissa Venäjän suurvalta-asemaa tarkasteltiin suppeasti, lähinnä sotilaallisen osatekijän⁵³⁴ näkökulmasta. Muita suurvalta-aseman osatekijöitä kuin sotilaallista voimaa käsiteltiin vain muutamissa artikkeleissa. Syyrian operaation alkuvaiheessa operaation todettiin vahvistaneen Venäjän asemia ja luoneen edellytyksiä taloudelliselle kehitykselle siten, että Venäjän aseita, lentokoneita ja ydinvoimaloita ostettaisiin kymmenillä miljardeilla dollareilla.⁵³⁵ Näkemyksessä heijastui Venäjän talouden rakenne, jossa viennistä keskeisen osan muodostaa energiateollisuus, ja jossa teknologiaa on kehitetty lähinnä puolustusteollisen kompleksin johdolla. Yksipuolinen viennin koostumus tunnustettiin Syyrian jälleenrakentamista koskevassa uutisoinnissa, jossa todettiin jälleenrakentamisen avaavan mahdollisuuksia informaatioteknologian viennille muun muassa projektissa, jossa venäläiset yritykset rakentavat Syyrian sähköisen hallinnon tietojärjestelmän. Hankkeen todettiin olevan ensimmäinen askel taloudellisen yhteistyön laajentamiselle Venäjän ja Syyrian välillä sekä avaavan mahdollisuuksia myös muiden maiden markkinoille, erityisesti Iraniin.⁵³⁶ Vientimahdollisuuksien luominen venäläiselle informaatioteknologialle edistää informaatioturvallisuuden strategian kansallista intressiä, kotimaisen informaatioteknologian kehittämistä. Informaatioteknologian vienti lisäisi myös Venäjän geopoliittista valtaa, jota vain tietojärjestelmien toimittajilla on.

⁵³¹ *Известия* 15.3.2016, ”Российская военная операция в Сирии: итоги и прогнозы”.

⁵³² *Известия* 15.3.2016, ”США признаны главной угрозой для России”.

⁵³³ *Huffington Post* 19.4.2016, ”Thinking the Unthinkable: Russia Has Re-Emerged As a Great Power”.

⁵³⁴ Tutkimuskirjallisuudessa valtioiden voimaa ja suurvalta-asemaa on arvioitu muun muassa seuraavien osatekijöiden kautta: alueen koko, luonnonresurssit, demografia, sotilaallisen voima, talous, teknologiset saavutukset, tiede ja tutkimus, koulutus, kulttuuri ja globaalien toiminnan kulttuuri. Smith 2016, 131.

⁵³⁵ *Известия* 1.10.2015, ”Великое сотрудничество континентов?”.

⁵³⁶ *Известия* 14.12.2016, ”Россия создаст в Сирии «электронное правительство»”.

Presidentti Putin vähätteli lausunnoissaan Syyrian operaation geopolittista merkitystä. Hän perusteli operaatiota pääasiassa terrorismintorjunnalla ja Syyrian laillisen hallituksen auttamisella sekä totesi, että geopolittiset intressit oli unohdettava.⁵³⁷ Hän oli uutisoinnin mukaan todennut, että Venäjä ei tavoittele johtajuutta Syyriassa.⁵³⁸ Valtionpäämiehen ei ilmeisesti ole viisasta ilmoittaa maansa toteuttavan sotilasoperaation geopolittista asemaansa parantaakseen, vaikka se uutisaineiston perusteella vaikuttaisi olleen keskeisin Syyrian operaatioon kuuluva diskurssi.

Presidentti Putin on todennut Syyrian operaation alkuvaiheessa käyttävänsä 80 % ajastaan taloudellisten ongelmien ratkaisemiseen.⁵³⁹ Taloudellisten ongelmien ratkaisemisen korostaminen liittyynee Venäjän sisäiseen keskusteluun, jossa joidenkin koulukuntien mukaan Venäjän tulisi ratkaista maantieteelliset, taloudelliset ja kulttuuriset kysymyksensä ennen kääntymistä ulkomaailmaan ja joidenkin koulukuntien mukaan Venäjän suurimmat uhkat eivät ole luonteeltaan sotilaallisia tai poliittisia, vaan liittyvät taloudelliseen takapajuisuuteen.⁵⁴⁰

Suurvalta-aseman arviointi edellyttää vertailua muihin valtioihin ja niiden voimaan. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella verrokkivaltio oli Yhdysvallat, sillä Venäjää arvioitiin pääosin juuri suhteessa Yhdysvaltoihin. Esimerkiksi Venäjän toimien tehokkuutta kuvattiin siten, että Yhdysvallat joutui taipumaan, kun se ei onnistunut estämään Venäjän avustuslentoja Syyriaan ja Venäjän ilmatorjuntajärjestelmien vuoksi Välimerelle ei voitu toteuttaa lentokieltoaluetta.⁵⁴¹ Venäjän osoitettiin kykenevän haastamaan Yhdysvallat ja toimimaan Yhdysvalloista välittämättä. Verrokkivaltion, Yhdysvaltojen, kuvaaminen heikoksi paransi vaikutelmaa Venäjän suhteellisesta asemasta.

Muihin valtioihin kuin Yhdysvaltoihin oli vain satunnaisia viittauksia. Esimerkkejä olivat presidentti Putinin kuvaaminen BRICS-maiden johtajana⁵⁴² ja Venäjän terrorismintorjuntakyvyn arvioiminen Euroopan maita paremmaksi.⁵⁴³ Vähäinen vertailu muihin maihin kuin Yhdysvaltoihin osoittaa niiden olevan toissijaisia sekä valtakamppailussa että mittatikkuna, jonka suhteen omaa voimaa arvioidaan. Yhdysvaltoja mittatikkuna käsitellään Yhdysvaltojen toiseus - diskurssin alla.

---

⁵³⁷ *Известия* 16.9.2015, ”Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах”.

⁵³⁸ *Известия* 13.10.2015, ”«Пик кризиса пройден»”.

⁵³⁹ *Известия* 13.10.2015, ”«Пик кризиса пройден»”.

⁵⁴⁰ Tsygankov 2016, 65–66.

⁵⁴¹ *Известия* 11.9.2015, ”Доставку помощи в Сирию заблокировать не получилось”.

⁵⁴² *Известия* 1.10.2015, ”Путин — Обама. Открытая дуэль или тайное союзничество?”.

⁵⁴³ *Известия* 14.10.2015, ”К терроризму причастны 4,4 тыс. граждан России”.

Suurvaltadiskurssin kohdeyleisönä voitiin arvioida olevan sekä kotimainen että ulkomainen yleisö. Kotimaiselle yleisölle sillä perusteltiin operaation hyötyjä ja vahvistettiin kansallistunnetta. Suurvaltaidentiteetti on tärkeä Venäjälle, joten suurvalta-aseman palauttamiseen johtavat toimet ovat lähtökohtaisesti hyväksytyjä. Uutisoinnissa geopoliittisen aseman vahvistumisen todettiin kompensoivan operaation riskit.⁵⁴⁴ Ulkomaiselle yleisölle suunnattuna suurvaltadiskurssi puolestaan kiisti jopa voitonriemuisesti länsimaisen vastadiskurssin Venäjästä alueellisena valtana ja tarkoitti, että Venäjää intresseineen ei voida enää jättää huomiotta.

Vaikka todellisuutta ja identiteettejä rakennetaan diskursseilla, eivät pelkät diskurssit riitä, vaan toiminnan on vastattava puhetta.⁵⁴⁵ Tästä näkökulmasta arvioituna sotilasoperaatio oman alueen ja oman lähialueen ulkopuolella oli välttämätön Venäjän suurvaltastatuksen saavuttamiseksi. Suurvalta-aseman korostaminen osoitti Venäjän kokevan itsensä edelleen altavastajaksi suhteessa Yhdysvaltoihin, vaikka voimasuhteen koettiin hieman tasoittuneen. Aineisto ei antanut aihetta pitää Venäjää suurvaltana muilla osatekijöillä kuin sotilaallisella voimalla mitattuna. Aineistosta puuttui muiden osatekijöiden arviointi, mikä johtunee siitä, että niiden puutteellisuuden arviointi kyseenalaistaisi väitteen Venäjän suurvaltastatuksesta.

Asevoimien modernisaatio -diskurssi

Venäjän sotilasoperaatio kuvattiin ammattimaiseksi ilmaoperaatioksi, jossa kohteet olivat vain terroristien kohteita. Lausuma liittyi yleiseen diskurssiin pelkkien sotilaskohteiden pommittamista ja siviilikohteiden välttämistä. Ilmaoperaatioiden historiassa on yritetty hakea ratkaisua sekä sotilaskohteita että siviilikohteita pommittamalla ja strategiat on kohteiden mukaan eroteltu kiistämisstrategiaksi (sotilaskohteet) ja rankaisustrategiaksi (siviilikohteet).⁵⁴⁶ Kiistämisstrategia on tutkimuksessa osoitettu rankaisustrategiaa tehokkaammaksi, joten moraalinen näkökulma ja sotilaallinen tehokkuusnäkökulma ovat yhtenevät. Diskurssista ei kuitenkaan voida päätellä kumpaa strategiaa noudatetaan, sillä operaatiota kuvattaessa ei ole mahdollista todeta kohteiden olevan ensisijaisesti siviilikohteita, vaikka valittu strategia olisikin rankaisustrategia.

Sotilaat kuvattiin ammattitaitoisiksi ja miehekkäiksi.⁵⁴⁷ Operaatio kuvailtiin hienostuneeksi, uskaliaaksi ja varovaiseksi.⁵⁴⁸ Syyrian operaatio on toteutettu kaukana varuskunnista pitkien johto- ja täydennysyhteyksien päässä avaruustiedustelujärjestelmien tuella. Syyrian operaatio

---

⁵⁴⁴ *Известия* 14.10.2015, ”Остров порядка”.

⁵⁴⁵ Gee 2014, 182. Esimerkiksi ollakseen koripalloilija ei riitä, että puhuu kuten koripalloilija, vaan on myös tehtävä asioita, joita koripalloilijat tekevät. Kliseisesti sanottuna: ”You must talk the talk and you must walk the walk”.

⁵⁴⁶ Рапе 1996, 13.

⁵⁴⁷ *Известия* 21.10.2015, ”С терроризмом будут бороться в России и за ее пределами”.

⁵⁴⁸ *Известия* 13.10.2015, ”«И тьма не объяла его»”.

osoitti, että Venäjä oli saavuttanut korkean kehitystason. Asevoimat oli modernisoitu ja ne olivat saavuttaneet korkean taistelukyvyn.⁵⁴⁹ Korkea koulutustaso ja moderni kalusto olivat esillä myös uutisessa, joka kertoi presidentti Putinin palkinnee operaatioon osallistuneita sotilaita. Presidentin mainittiin kiittäneen sotilaita palveluksesta ja korkeasta ammattitaidosta. Palkittujen joukossa mainittiin erityisesti lentäjät, sen sukellusveneen päällikkö, josta laukaistiin Kalibr-risteilyohjukset ja UAV-operaattorit.⁵⁵⁰

Uutisoinnin mukaan operaatio osoitti joukkojen korkean liikkuvuuden ja osaamisen, joka mahdollistaa kohtuullisten kokoisten joukkojen siirrot salassa. Venäjä ilmaantui Syyriaan Yhdysvaltojen ja Naton silmien alla huomaamatta. Saddam Husseinia vastaan hyökätessään Yhdysvallat kokosivat ryhmittymäänsä kolme kuukautta, mutta Venäjä siirsi lentokoneet päivien kuluessa.⁵⁵¹ Vertailu Yhdysvaltojen operaatioon on luonnollinen, sillä venäläisessä sotataidollisessa keskustelussa on käsitelty paljon juuri kyseistä operaatiota ja Yhdysvallat maailman suurimpana sotilasmahtina asettaa tason, johon muiden valtioiden suorituskykyä verrataan. Ylpeily salassa toteutetulla ryhmittämisellä osoitti sen kuuluvan ainakin kyseisen kirjoittajan ajatusmaailmassa sotataidolliseen ihanteeseen, ellei sitten yleisesti venäläisen sotataidon ihanteeseen.

Diskurssi korkeasta koulutustasosta ja modernista aseistuksesta liittyi Venäjän asevoimien reformiin, vaikka uudistusta ei uutisissa yleensä mainittukaan. Kaluston uudistamistarve ja henkilöstön osaamisvaje ovat olleet aikaisemman tutkimuksen mukaan keskeisiä argumentteja, joilla asevoimien modernisaation tarvetta on perusteltu.⁵⁵² Diskurssi modernisaatiosta haastaa aikaisemman diskurssin Venäjän asevoimista, jonka mukaan ne olivat rappiotilassa, raskaat ja vanhentuneet. Diskurssi on suunnattu sekä kotimaiselle että ulkomaiselle yleisölle, sillä asevoimien uudistuksen onnistumista on epäilty sekä kotimaassa että ulkomailla. Asevoimien modernisaatiodiskurssi on siten vastadiskurssi asevoimien rappiodiskurssille, joka on ollut hallitseva Venäjän asevoimia koskeva diskurssi kylmän sodan päättymisestä lähtien.

Venäläisessä sotatieteellisessä keskustelussa konventionaalisen pidäkkeen heikkoudeksi on tunnustettu puutteellinen kyky vastata symmetrisesti kaukovaikutteisten täsmäaseiden uhkaan ja on todettu välttämättömäksi kehittää aseistusta, jolla kyetään vaikuttamaan liikkuvaan viholliseen pitkältä etäisyydeltä.⁵⁵³ Syyrian operaation iskut osoittivat tällaisen kyvyn olevan operatiivisessa käytössä ja siten Syyrian operaatio on suunnattu viestiksi Venäjän konventionaalista pelotteesta. Viesti vastaanotettiin länsimaissa, sillä Venäjän todettiin käyttävän Syyriassa

⁵⁴⁹ *Известия* 13.10.2015, ”«И тьма не объяла его»”.

⁵⁵⁰ *Известия* 17.3.2016, ”«Мы понимали, за что сражались»”.

⁵⁵¹ *Известия* 15.3.2016, ”Российская военная операция в Сирии: итоги и прогнозы”.

⁵⁵² Mikkola 2014, 231.

⁵⁵³ Полетаев & Алферов 2015.

aseita, joiden käytölle ei ole muuta tarvetta kuin voimannäyttö.⁵⁵⁴ Tyypillisesti länsimaisessa keskustelussa uuden aseistuksen merkitystä pidäkkeenä ei ole juurikaan arvioitu. Toisinaan aseistuksen tasoa on vähätelty. Aseistuksen on todettu esimerkiksi olevan pääasiassa muuta kuin täsmäaseita, rynnäkkökoneiden olevan pääasiassa vanhaa kalustoa ja maalinosoitusjärjestelmien, kuten UAV:n, olevan puutteellisia verrattuna länsimaisiin.⁵⁵⁵

Asevoimien modernisaation vaietuksi tavoitteeksi on aikaisemmassa tutkimuksessa mainittu Venäjän nostaminen kehityksen tielle, jolla se pystyy kuromaan umpeen länsimaiden etumatkaa.⁵⁵⁶ Uutisoinnissa havaitun asevoimien modernisaatiodiskurssin mukaan Venäjä olisi saavuttanut Yhdysvaltojen teknologisen tason. Tarkemmin arvioituna kuitenkin Venäjä on saavuttanut Yhdysvaltojen noin 25 vuoden takaisen tason, ei nykyistä tasoa. Kuten länsimaisessa vastadiskurssissa todetaan, vain pieni osa Venäjän kalustosta on modernia kalustoa. Asevoimien modernisaatiodiskurssi on kuitenkin välttämätön suurvaltadiskurssin kannalta, sillä suurvaltadiskurssin mukaan suurvalta-asema perustuu ensisijaisesti valtion sotilaalliseen voimaan. Ilman asevoimien modernisaatiota suurvaltadiskurssi ei olisi missään määrin uskottava.

Ennenaikaisuusdiskurssi

Lyhytkestoinen, mutta mielenkiintoinen, oli diskurssi operaation enneaikaisuusdiskurssi. 7.9.2015 uutisoitiin presidentti Putinin pitämästä lehdistötilaisuudesta, jossa käsiteltiin aiheita Venäjän taloudesta Ukrainan tilanteeseen. Uutisen otsikoksi ja siten pääviestiksi oli tilaisuuden laajasta aihekirjosta valittu ”ISIS:n vastaiseen koalitioon osallistumisesta puhuminen on enneaikaista”.⁵⁵⁷ Operaation toteuttamisaikkeitä ei varsinaisesti kiistetty toteamalla puhe enneaikaiseksi. Jos operaatio päätetään käynnistää, ei Venäjän johtoa voida syyttää valehtelusta, sillä se ei ole sanonut, että operaatioita ei toteutettaisi.

Yhteistyödiskurssi

Terrorismin vastaisen sodan diskurssiin kuuluu Venäjällä yhteistyö länsimaiden kanssa. Syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen Venäjä ilmaisi nopeasti tukensa Yhdysvalloille ja iskuja on pidetty käännekohtana parempaan Venäjän sekä Yhdysvaltojen ja Naton välillä ja terrorismin torjunnasta on laadittu Venäjän ja Naton välinen yhteinen toimintasuunnitelma.⁵⁵⁸ Yhteistyöteema koettiin käyttökelpoiseksi myös Syyrian operaatiossa. Presidentti Putin vertasi terrorismintorjuntaa Hitlerin vastaiseen koalitioon, jossa Neuvostoliitto ja Yhdysvallat kykenivät

⁵⁵⁴ BBC 22.12.2016, ”Russia used Syria as live-fire training – US general”.

⁵⁵⁵ BBC 7.10.2015, ”Syria: What can Russia's military do?”.

⁵⁵⁶ Mikkola 2014, 238.

⁵⁵⁷ *Известия* 7.9.2015, ”«Говорить об участии в коалиции против ИГИЛ преждевременно»”.

⁵⁵⁸ Berger 2010, 45.

yhdistämään voimansa yhteistä vihollista vastaan.⁵⁵⁹ Venäjä onkin korostanut jatkuvasti pyrkivänsä yhteistyöhön Yhdysvaltojen kanssa.⁵⁶⁰ Yhteistyön katkaisemisesta syytettiin Yhdysvaltoja.⁵⁶¹ Terrorismintorjuntadiskurssia käytettiin myös omista intresseistä etäännyttämiseen toteamalla, että terrorismintorjunnassa on unohdettava geopoliittiset intressit.⁵⁶²

Yhdysvaltojen toiseus -diskurssi

Kuten suurvaltadiskurssin yhteydessä havaittiin, Venäjää ja sen toimintaa verrattiin pääasiassa Yhdysvaltoihin. Yhdysvallat on siten Venäjän kannalta merkittävin Toinen, johon omaa toimintaa ja identiteettiä peilataan. Yhdysvaltojen toiminta Syyriassa kuvattiin tehottomaksi ja kalliiksi, sillä käytetyistä miljardeista dollareista huolimatta Yhdysvallat ei ole saanut mitään tuloksia aikaiseksi.⁵⁶³ Tehottomuuden syyksi todettiin muun muassa se, että Yhdysvaltojen iskut eivät saaneet mitenkään auttaa Assadia. Yhdysvallat ei ole tuhonnut ISIS:ä tehokkaasti, koska se on odottanut ISIS:n tuhoavan ensin Assadin hallinnon, minkä jälkeen Yhdysvallat voisi tuhota ISIS:n.⁵⁶⁴ Yhdysvaltojen kouluttamien ja aseistamien taistelijoiden väitettiin siirtyneen ISIS:n riveihin.⁵⁶⁵ Syksyllä 2016 tehottomuuden lisäksi Yhdysvaltojen toimintaan liitettiin tarkoituksellisuus väittämällä, että Yhdysvallat pyrkii tarkoituksellisesti pitkittämään Syyrian konfliktia.⁵⁶⁶ Yhdysvaltojen toiminta kuvattiin sekä kansainvälisen oikeuden että Yhdysvaltojen perustuslain vastaiseksi. Kansainvälisoikeudelliseen laittomuuteen viitattiin epäsuorasti toteamalla Yhdysvaltojen oikeudellisen perustan herättävän kysymyksiä tai olevan epäselvä.⁵⁶⁷ Syyrian opposition tukemisen väitettiin olevan Yhdysvaltojen perustuslain vastaista.⁵⁶⁸

Syyrian kriisi kuvattiin osaksi Yhdysvaltojen aiheuttamaa kaaosta Lähi-idässä ja Yhdysvaltojen toiminta Syyriassa sijoittui diskurssijärjestyksessä osaksi laajempaa diskurssia ”*Yhdysvaltojen Lähi-idän politiikka on epäonnistunut*”. Kaaos oli aiheutunut puuttumisesta arabimaiden sisäisiin asioihin. Yhdysvallat muuttaa maan toisensa jälkeen Al-Qaidan ja ISIS:n valtakunnaksi.⁵⁶⁹ Euroopan pakolaiskriisi kuvattiin odotetuksi ja suoraksi seuraukseksi länsimaiden puuttumisesta arabimaiden asioihin.⁵⁷⁰

---

⁵⁵⁹ Соловьёв 2015.

⁵⁶⁰ *Известия* 1.10.2015, ”Великое сотрудничество континентов?”.

⁵⁶¹ *Известия* 5.10.2016, ”Зачем США ставят мир на грань войны?”.

⁵⁶² *Известия* 16.9.2015, ”Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах”.

⁵⁶³ *Известия* 13.9.2015, ”Новая сирийская инициатива”.

⁵⁶⁴ *Известия* 28.9.2015 ”«Мягкая сила” и жесткая интонация”.

⁵⁶⁵ *Известия* 5.10.2015, ”Вкус халвы”.

⁵⁶⁶ *Известия* 10.10.2016, ”«Переговоры по Сирии возможны только после битвы за Алеппо»”.

⁵⁶⁷ *Известия* 25.9.2015 ”«Победить ИГИЛ можно только сообща и ”на земле»” ja *Известия* 15.10.2015, ”«Я не готов Вас принять»”.

⁵⁶⁸ *Известия* 5.10.2015, ”Вкус халвы”.

⁵⁶⁹ *Известия* 11.9.2015, ”Доставку помощи в Сирию заблокировать не получилось”.

⁵⁷⁰ *Известия* 7.9.2015, ”«Говорить об участии в коалиции против ИГИЛ преждевременно»” .

Yhdysvaltojen todettiin tekevän ilmaiskuja Syyriassa kompensoidakseen heikkenevää asemaansa Lähi-idässä.⁵⁷¹ Koska valtioiden asemat ovat suhteellisia, tarkoittaa Yhdysvaltojen heikkenevä asema Venäjän aseman paranemista Lähi-idässä. Tilanteessa täytyi klassinen vaatimus: ”ei riitä, että menestyn, toisten täytyy epäonnistua.”

Syyrian ja Lähi-idän diskurssit sijoittuivat diskurssijärjestyksessä osaksi laajaa diskurssia Yhdysvaltojen asemasta kansainvälisessä järjestelmässä. Yhdysvaltojen heikkenevää roolia kuvattiin myös toteamalla, että maailmassa ei ole pitkään aikaan ollut illuusiota Yhdysvaltojen hegemoniasta.⁵⁷² Yhdysvallat pyrki estämään Venäjän paluun geopolitiikkaan tunkeutumalla Venäjän rajavaltioihin siinä kuitenkaan onnistumatta.⁵⁷³ Yhdysvalloilla ei ole kestäväää ulkopoliittista strategiaa⁵⁷⁴, mutta Yhdysvallat on kyvytön tajuamaan omia virheitään, koska uskoo omaan ylivoimaisuuteensa ja ainutlaatuisuuteensa.⁵⁷⁵ Kyvyttömyyttä ymmärtää toimintansa seurauksia korostettiin presidentti Putinin YK:n yleiskokouksen puheen retorisella kysymyksellä ”Ymmärrättekö edes itse mitä olette luoneet?”⁵⁷⁶, jota kuvattu historialliseksi.⁵⁷⁷

Eräs Yhdysvaltojen toimintaan liittyvä aladiskurssi on ”*Yhdysvallat on muuttanut kansainvälisen järjestelmän toimimattomaksi*”. Presidentti Putinin todetaan syyttäneen Yhdysvaltoja sen liittolaisia YK:hon perustuvan kollektiivisen turvallisuuden järjestelmän tuhoamisesta.⁵⁷⁸ Venäjän nykyjohton ideologiassa maailmanjärjestyksen tulisi edelleenkin Jaltan sopimukseen, jonka liittoutuneet sopivat toisen maailmansodan jälkeen.⁵⁷⁹ Venäjällä toinen maailmansota on kansallinen menestystarina, joten siihen viittaaminen on tehokasta. Vastaava diskurssi on myös Yhdysvalloissa, sillä Kansallisen turvallisuusstrategian mukaan Venäjän toiminta vaarantaa kansainväliset normit, jotka ovat olleet itsestään selviä kylmän sodan päättymisestä saakka.⁵⁸⁰ Diskurssit ovat muuten identtiset, mutta niissä on eri vertailuajankohta. Diskurssit heijastavat käsitystä kansainvälisten suhteiden normaalitilasta. Yhdysvaltojen käsitys heijastaa hegemonista realismia, jossa unipolaarisuus nähdään vakauden takeena.⁵⁸¹ Venäjän näkemyksessä taas korostuu multipolaarisuus ja voimatasapaino vakauden takeena eli rakenteellinen realismi.

⁵⁷¹ *Известия* 4.8.2015, ”На Ближнем Востоке начался переговорный марафон”.

⁵⁷² *Известия* 11.9.2015, ”Доставку помощи в Сирию заблокировать не получилось”.

⁵⁷³ *Известия* 28.9.2015 ”«Мягкая сила» и жесткая интонация”.

⁵⁷⁴ *Известия* 28.9.2015, ”«С Обамой можно договариваться о тактике, а не о "большой игре"»”.

⁵⁷⁵ *Известия* 28.9.2015, ”«Попытки расшатать авторитет ООН являются крайне опасными»”.

⁵⁷⁶ Venäjäksi: ”Вы сами хотя бы понимаете, что натворили?”.

⁵⁷⁷ *Известия* 28.9.2015, ”«Попытки расшатать авторитет ООН являются крайне опасными»”.

⁵⁷⁸ *Известия* 28.9.2015, ”От слов о многополярном мире к делам”.

⁵⁷⁹ Соловьёв 2015.

⁵⁸⁰ *National Security Strategy of the United States* 2015, 10.

⁵⁸¹ *Blombergs* 2013, 25.

Muuttuneen kansainvälisen turvallisuuden järjestelmän vastustaminen ja ideologinen liberalismiin vastustaminen näytti kanavoituvan Yhdysvaltojen vastustamiseen, sillä turvallisuusjärjestelmän muutos ja liberalismi ovat sellaisenaan abstrakteja asioita vastustettaviksi.

Yhdysvallat esitettiin uutisoinnissa aggressiivisena ja valheellisena.⁵⁸² Yhdysvaltojen ja Venäjän välisten suhteiden jännittyneisyydestä syytettiin yksipuolisesti Yhdysvaltoja. Yhdysvaltojen todettiin ajavan suhteet sodan partaalle, sillä uhkailtuaan Venäjää Yhdysvallat voi vain joko nostaa panoksia edelleen tai luovuttaa. Luovuttaminen ei kuitenkaan tule kyseeseen, sillä silloin Yhdysvallat menettäisi kasvonsa.⁵⁸³

Valtioiden identiteettiä rakennettiin samastamalla valtiot niiden johtajiin. Yhdysvallat henkilöityi presidentti Obamaan, joka kuvattiin kohtalaiseksi ideologiksi, mutta keskinkertaiseksi strategiksi.⁵⁸⁴ Toisaalta Obaman ansioksi luettiin, että hän olisi halunnut tehdä maailmasta moninapaisen, mutta sisäpoliittinen vastustus Hillary Clintonin johtamien ”haukkojen” taholta rajoitti Obaman toimintaa.⁵⁸⁵ Obaman sanottiin olleen myös valmis myöntämään virheensä ja korjaamaan Yhdysvaltojen ulkopoliittisen kurssin, mutta ei julkisesti.⁵⁸⁶

Yhdysvalloille ei rakennettu suoranaisesti vihollisen identiteettiä, vaikka se kuvattiinkin Venäjän vastustajaksi. Väitettiin, että kulissien takana Yhdysvallat haluaisi tehdä yhteistyötä. Yhdysvalloista käytettiin nimitystä kumppani-vastustaja.⁵⁸⁷ Kyseisessä artikkelissa nimityksellä viitattiin suppeasti vain sotilaalliseen toimintaan Syyriassa, mutta nimitys on kuvaava Yhdysvalloille rakennetulle identiteetille myös sotilasoperaatiota laajemmassa kontekstissa. Presidentti Putin korostaa usein kumppanuutta kutsumalla länsimaita kumppaneiksi. Kumppanuuden ja vastustajuuden välillä vallitsee siis jännite eikä suhteen luonne ole yksiselitteinen. Suhde näyttäisi määräytyvän ainakin sektorikohtaisesti siten, että joillakin sektoreilla Venäjä pyrkii vastakkainasetteluun, mutta joillakin sektoreilla taas yhteistyöhön.

Yhdysvaltojen kuvauksessa korostui ulkopoliittinen kyvyttömyys, sillä toiminta oli tuottanut vain kaaosta Lähi-itään ja strategiaa ei ollut. Yhdysvaltoja koskeva uutisointi noudatti lähes oppikirjaesimerkin omaisesti vastustajan moraalien heikentämiseen käytettyjä taktiikoita.⁵⁸⁸ Uutisointi keskittyi negatiivisiin tapahtumiin ja tulevaisuus kuvattiin huonoksi, Yhdysvaltoja syytettiin tunnetuista epäonnistumisista ja kärsimyksestä, Yhdysvaltojen presidentin uskottavuutta

⁵⁸² *Известия* 28.9.2015, ”«С Обамой можно договариваться о тактике, а не о "большой игре"»”.

⁵⁸³ *Известия* 7.10.2016, ”Игра на повышение ставок”.

⁵⁸⁴ *Известия* 28.9.2015, ”«С Обамой можно договариваться о тактике, а не о "большой игре"»”.

⁵⁸⁵ *Известия* 1.10.2015, ”Путин — Обама. Открытая дуэль или тайное союзничество?”.

⁵⁸⁶ *Известия* 1.10.2015, ”Великое сотрудничество континентов?”.

⁵⁸⁷ *Известия* 15.3.2016, ”Российская военная операция в Сирии: итоги и прогнозы”.

⁵⁸⁸ Taktiikoita on lueteltu esimerkiksi lähteessä Johnson-Cartee 2004, 187.

heikennettiin ja liittolaisten väitettiin menettäneen uskonsa. Todennäköisesti pääasiallinen tarkoitus oli luoda kontrasti Venäjän identiteetin rakentamiselle vastakohtana kautta.

Ratkaisijadiskurssi

Venäjän toiminnan todetaan luovan edellytykset konfliktin rauhanomaiselle ratkaisemiselle. Venäjän korostetaan pyrkivän rauhanomaiseen ratkaisuun Syyriassa.⁵⁸⁹ Siitä osoituksia ovat muun muassa maaliskuussa 2016 tehty ilmoitus joukkojen vetämisestä Syyriasta, joka osoitti Venäjän operaation edellytykset kriisin ratkaisemiselle ja antaneen esimerkin rauhanomaisesta lähestymistavasta Syyrian kriisin ratkaisemiseen.⁵⁹⁰ Venäjä on valmis rauhanomaiseen yhteistyöhön kriisin ratkaisemiseksi, mutta Yhdysvallat on kieltäytynyt siitä.⁵⁹¹

Diskurssi liittyy diskurssijärjestyksessä diskurssiin ”*konflikti voidaan ratkaista vain poliittisesti*”, joka toistuu erityisesti Aleppon taisteluiden aikana.⁵⁹² Jatkoksi kuitenkin todetaan, että poliittinen ratkaisu on mahdollinen vasta, kun terroristit on tuhottu.⁵⁹³ Terroristin määritelmän kiistanalaisuus voi sen vuoksi äärimmillään johtaa väitteeseen ”poliittinen ratkaisu on mahdollinen vasta, kun oppositio on tuhottu”, mikä ehkä sisällöllisesti vastaisi kuitenkin enemmän sotilaallista ratkaisua kuin poliittista ratkaisua. Puheissa korostuu poliittinen ratkaisu, kun taas toiminnalla haetaan sotilaallista ratkaisua. Edellä mainitut Venäjän luomat edellytykset konfliktin ratkaisemiselle tarkoittavatkin käytännössä opposition heikentämistä.

Uutisoinnin mukaan länsimaat eivät halua Syyrian asevoimien valtaavan Aleppoa, sillä se muuttaisi konfliktin kulun Syyrian hallituksen eduksi ja todistaisi Venäjän toimien tehokkuuden konfliktin ratkaisemisessa.⁵⁹⁴ Länsimaiden todetaan aloittaneen hysteria humanitaarisesta katastrofista heti, kun Syyrian asevoimat alkoivat saavuttaa voittoja Alepossa.⁵⁹⁵ Siviiliuhrien lukumäärän todetaan olevan kymmeniä eikä missään tapauksessa satoja tai tuhansia kuten on väitetty.⁵⁹⁶ Länsimaisessa tutkimuksessa on todettu yleiseksi käytännöksi operaation todellisen luonteen tarkoituksellinen hämärtäminen silloin, operaation tarkoituksena on rankaiseminen siviiliväestön välityksellä tai vihollisen tuhoaminen.⁵⁹⁷

⁵⁸⁹ *Известия* 10.10.2016, ”«Переговоры по Сирии возможны только после битвы за Алеппо»”.

⁵⁹⁰ *Известия* 14.3.2016, ”Путин выводит войска из Сирии”.

⁵⁹¹ *Известия* 10.10.2016, ”«Переговоры по Сирии возможны только после битвы за Алеппо»”.

⁵⁹² *Известия* 14.10.2016, ”«Пока террористы не уничтожены, мирного урегулирования не будет»”.

⁵⁹³ *Известия* 14.10.2016, ”«Пока террористы не уничтожены, мирного урегулирования не будет»”.

⁵⁹⁴ *Известия* 12.10.2016, ”Французский демарш с американским акцентом”.

⁵⁹⁵ *Известия* 14.10.2016, ”«Пока террористы не уничтожены, мирного урегулирования не будет»”.

⁵⁹⁶ *Известия* 12.10.2016, ”Французский демарш с американским акцентом”.

⁵⁹⁷ Paper 1996, 328–329.

Ratkaisijadiskurssilla on kiinteä yhteys suurvaltadiskurssiin, johon kuuluu ajatus Venäjistä maailman ongelmien ratkaisijana. Syyrian operaation koettu onnistuminen näytti voimaannuttaneen Venäjän johtoa ja uutisoinnissa etsittiin jo uusia ongelmia, joita Venäjä voisi ratkaista. Yksi mahdollisista ongelmista on Libyan kriisi. Venäjän Libyan suurlähettiläs on todennut Libyan pyytävän Venäjältä tukea.⁵⁹⁸ Ratkaisijadiskurssin lisäksi avunpyyntö noudattaa sekä Krimin että Syyrian operaatioissa havaittujen auttaja- ja laillisuusdiskurssien kaavaa.

Ratkaisijadiskurssiin kuuluivat viittauksen Syyrian jälleenrakentamiseen. Jälleenrakentaminen perustuisi uutisoinnin mukaan taloudellisen toiminnan palauttamiseen ja investointeihin humanitaarisen avun sijaan.⁵⁹⁹ Syyriasta voitaisiin tuoda esimerkiksi hedelmiä Venäjän markkinoille.⁶⁰⁰ Venäjän vientimahdollisuuksiksi kuvataan esimerkiksi osaamisen vieminen Syyrian teollisuuden uudistamiseksi venäläisten standardien mukaisesti.⁶⁰¹ Venäläisen yrityksen kerrottiin rakentavan Syyriaan sähköisen hallinnon järjestelmän.⁶⁰² Venäläisten standardien ja tietojärjestelmien viemisen voidaan arvioida olevan hyväksi Venäjän taloudelle, mutta sen lisäksi se on valtapoliittikkaa, jossa Venäjä pyrkii omien standardiensa ja järjestelmiensä avulla vahvistamaan siteitään kumppanimaiden kanssa. Uutisoinnissa myönnetään hedelmäkaupan olevan pienimuotoista, joten vienti Venäjälle tuskin auttaa merkittävästi Syyrian jälleenrakentamisessa. Venäjän ratkaisijaidentiteetin rakentamisessa sen sijaan hedelmäkauppa auttaa.

4.4.3. Diskurssien esiintyvyys

Syyrian operaation diskurssien esiintyvyys ajan funktiona on esitetty koostettuna seuraavissa kuvissa. Kuvissa esitetyt diskurssit on muodostettu summaamalla diskursseista muodostettujen hakuheitojen tulokset. Kaikkien hakuheitojen tulokset on esitetty liitteessä 1. Kuvasta voidaan havaita, että operaation aloituksen yhteydessä sitä perusteltiin auttajadiskurssilla. Auttajadiskurssi oli koholla suhteessa keskiarvoonsa jo ennen operaation käynnistämistä. Auttajadiskurssiin turvauduttiin jälleen syksyllä 2016 Aleppon pommitusten perustelemiseksi. Laillisuusdiskurssi saavutti huippunsa samaan aikaan eli operaation käynnistämisen yhteydessä. Sen jälkeen laillista valtaa on käsitelty vain vähän lehdistössä. Esimerkiksi Aleppon pommitusten yhteydessä ei ilmeisesti enää tarvinnut perustella operaation laillisuutta, koska laillisuusdiskurssiin ei vedottu. Poliittisesta ratkaisusta kirjoitettiin koko operaation aikana vain vähän, vaikka diskurssianalyysin perusteella poliittista ratkaisua korostettiin uutisoinnissa.

⁵⁹⁸ *Известия* 1.7.2016, ”Посол России в Ливии: Ливия ищет поддержки в России”.

⁵⁹⁹ *Известия* 30.3.2016, ”От «коалиции перемирия» к «коалиции восстановления»”.

⁶⁰⁰ *Известия* 24.3.2016, ”В магазины завезут сирийские фрукты”.

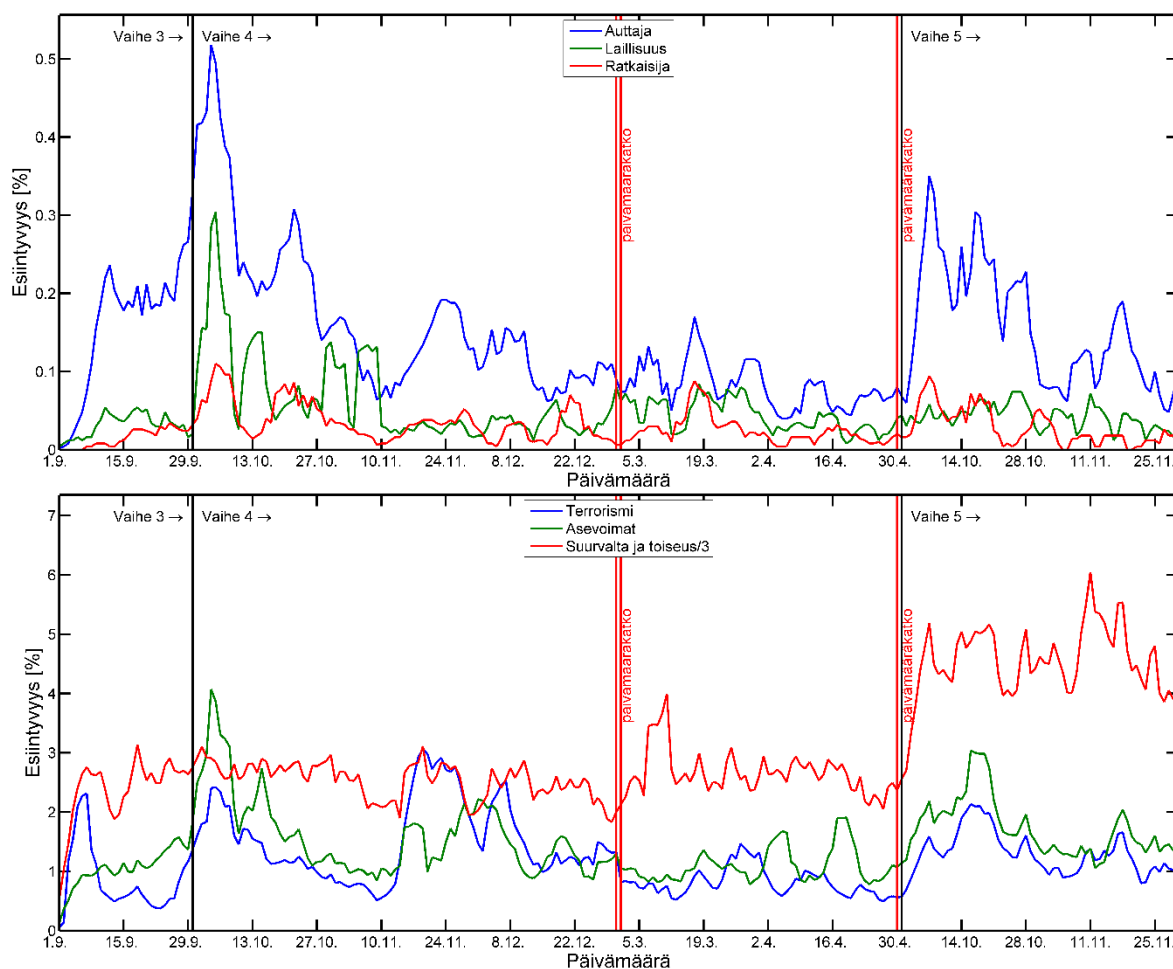
⁶⁰¹ *Известия* 30.3.2016, ”От «коалиции перемирия» к «коалиции восстановления»”.

⁶⁰² *Известия* 14.12.2016, ”Россия создаст в Сирии «электронное правительство»”.

Terrorismidiskurssin esiintyvyys alkoi nousta noin viikko ennen operaation käynnistämistä. Ajoittuminen suhteessa operaation käynnistämiseen tukee diskurssianalyysin havaintoa, jonka mukaan terrorismia käytettiin operaation perustelemisessa. Terrorismidiskurssin huippu marraskuussa 2015 johtui ilmeisesti 13.11. tapahtuneiden Pariisin terrori-iskujen uutisoinnista.

Asevoimadiskurssin huippu esiintyi operaation aloituksen yhteydessä. Asevoimadiskurssin tulokinnassa on huomioitava, että se ei välttämättä kuvaa erityisen hyvin asevoimien modernisaatio, vaan pikemminkin asevoimia yleisesti. Asevoimadiskurssilla havaittiin olevan voimakas korrelaatio terrorismi-, auttaja- ja ratkaisijadiskurssien kanssa. Korkean korrelaation selitys voisi olla asevoiman esittäminen terrorismintorjunnan ja Syyrian hallituksen auttamisen välineenä. Korrelaatio ratkaisijadiskurssin kanssa voi selittyä sillä, että poliittista ratkaisua haetaan sotilaallisesti, kuten diskurssianalyysissä havaittiin.

Suurvalta- ja Yhdysvaltojen toiseus -diskurssit on yhdistetty yhdeksi kuvaajaksi niiden voimakkaan korrelaation vuoksi. Suurvalta- ja toiseusdiskurssi oli loppuvuonna 2016 selvästi korkeammalla tasolla kuin syksyllä 2015 ja keväällä 2016. Diskurssi vaikutti reagoivan suurvaltasuhteiden jännitteisiin, minkä vuoksi sitä voitaisiin käyttää suurvaltasuhteiden ilmapuntarina.

Kuva 11. Diskurssien esiintyvyys Syyrian operaatiossa 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016. Suurvalta- ja toiseusdiskurssin arvot on jaettu kolmella, jotta terrorismi- ja asevoimadiskurssien voitiin esittää samassa kuvassa. Kohinan vähentämiseksi data on suodatettu viiden päivän liukuvalla keskiarvolla, mistä aiheutui kaikkien aikasarjojen alussa esiintyvä nousu.

Taulukko 9. Havaintoja diskurssien ja uutisointiteemojen esiintymisestä konfliktivaiheittain Syyrian operaatioissa.

Konfliktivaihe	Diskurssien esiintyminen
Vaihe 1 kehittyminen piilossa	Ei sisälly tarkastelujaksoon
Vaihe 2 kärjistyminen	Ei sisälly tarkastelujaksoon
Vaihe 3 konfliktin alku	<i>Ennen aikaista puhua Venäjän osallistumisesta sotilaalliseen toimintaan, Venäjän armeijan väitetty toiminta Syyriassa on USA:n informaatio-operaatio, Venäjä kouluttaa ja aseistaa Syyrian asevoimia, Venäjä muodostaa koalitiota, Terrorismin torjunta</i>
Vaihe 4 kriisi	<u>Operaation perusteleminen ja laillisuuden osoittaminen:</u> <i>Terrorismi uhkaa Venäjää, Venäjä auttaa Syyrian laillista hallitusta</i> <i>Maltillista oppositiota ei ole olemassa, Federaationeuvosto on antanut luvan asevoimien käyttöön Venäjän alueen ulkopuolella.</i> <u>Voimannäytön alleviivaaminen:</u> <i>Venäjä on suurvalta, Venäjä on muodostanut koalition.</i> <u>Yhdysvaltojen toiseus:</u> <i>Yhdysvaltojen toiminta on tehotonta ja laitonta</i>
Vaihe 5 ratkaisu	<i>Venäjä auttaa Syyriaa, Maltillista oppositiota ei ole olemassa</i> <i>Yhdysvallat lietsoo sotaa</i>
Vaihe 6 rauhan palauttaminen	Ei sisälly tarkasteluajanjaksoon.

4.4.4. Yhteenveto

Syyrian operaation uutisoinnissa keskeisimmät funktiot olivat aineiston perusteella operaation hyötyjen perusteleminen sekä sen oikeuttaminen. Funktiot vastasivat doktriiniosuudessa todettua havaintoa siitä, että venäläisen käsityksen mukaan jokainen sotaa käyvä osapuoli pyrkii saavuttamaan aseman perusteltua ja oikeutettua sotaa käyvänä toimijana. Venäjän identiteettiä liitettiin uutisoinnissa seuraavat tekijät: suurvaltastatus, konfliktin ratkaisija, auttaja, terrorismitorjuja, kansainvälisesti haluttu kumppani. Identiteetin rakentamisessa käytettiin Toisena lähes yksinomaan Yhdysvaltoja.

Vaikka median kontrollointimekanismin todistaminen olikin rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle, Syyrian operaation uutisoinnin voitiin arvioida edustavan sisällöllisesti Venäjän informaatioturvallisuuden doktriinissa mainittua informaatiotukea valtion ulkopoliitikalle. Uutisoinnissa toistettiin otteita valtiojohdon puheista sellaisenaan ja vapaalle medialle tyypillisen kriittisen arvioinnin sijaan puheita arvioitiin pelkästään positiiviseen sävyyn. Lisäksi uutisoinnissa tulkittiin puheita ja lisättiin niihin asioita, joita valtiojohto ei voisi julkisesti sanoa. Esimerkiksi presidentti Putin ei aineistoon sisältyneiden lainausten mukaan myöntänyt geopoliittisia intressejä Syyrian operaation syyksi. Media teki kuitenkin intressit selviksi ja uutisoinnilla rakennettiin operaatiolle merkitys Venäjän globaalien suurvaltastatuksen palauttamisena.

Operaation laillisuus perusteltiin Syyrian laillisen hallituksen virallisella avunpyynnöllä ja federaationeuvoston antamalla luvalla asevoiman käytölle Venäjän ulkopuolella. Länsimaiset ja Venäjän sisäiset vastadiskurssit pyrittiin kumoamaan joko nimeämällä ne informaatio-operaatioksi ja informaatoroskaksi. Informaatioturvallisuuden doktriinin mukaisista tavoitteista oli

tunnistettavissa Venäjän ICT-alan kehittäminen. Syyria nähtiin mahdollisena ulkomaisten markkinoiden avauksena ja referenssinä Venäjän ICT-viennille.

Vaikka uutisointi oli selvästi Venäjän virallisen ulkopolitiikan mukaista ja sen rakentama todellisuus oli yksipuolista, siitä oli tunnistettavissa vain vähän suoranaista disinformaatiota. Harhaanjohtavat lausunnot on muotoiltu siten, että niitä ei voida sanoa valehteluksi. Esimerkiksi ennenaikaisuusdiskurssissa todettiin, että oli ennenaikaista puhua Venäjän sotilasoperaatiosta Syyriassa, vaikka operaatio oli tuolloin jo todennäköisesti toimeenpanovalmis. Lausunnolla annettiin ymmärtää, että Venäjä ei osallistuisi Syyrian konfliktiin, mutta sanatarkasti luettuna siinä ei kiistetty operaation toteuttamista mahdollisesti piankin.

4.5. Tapaustutkimuksen tulokset

Tapaustutkimuksen tarkoituksena oli vastata tutkimuskysymykseen ”miten Venäjä on käynyt informaatioisotaa Krimin ja Syyrian operaatioissa?”. Apukysymykset vastaamisessa olivat ”mitä diskursseja operaatioista on esiintynyt mediassa ja mikä on niiden funktio?”, ”miten diskurssit ovat ajoittuneet suhteessa operaatioon?” ja ”mitä yhteisiä tekijöitä ja eroja Krimin ja Syyrian operaatioilla on ja mikä selittää ne?”

4.5.1. Diskurssit funktioineen

Diskurssianalyysissa muodostetut Krimin ja Syyrian operaatioihin liittyneet diskurssit ja niiden keskeisimmät funktiot on esitetty kootusti seuraavissa taulukoissa. Keskeisimmiksi diskurssifunktioiksi tulkittiin operaation hyödyn perusteleminen sekä sen laillisuuden osoittaminen. Tulokinta keskeisimmiksi diskurssifunktioiksi perustui siihen, että ne havaittiin yleisimmin esiintyviksi diskurssifunktioiksi. Diskurssien ajoitustulokset osoittavat, ne esiintyivät erityisen painokkaasti operaatioiden käynnistämisen yhteydessä ja ne olivat suhteellisen pitkäkestoisia.

Identiteetin rakentaminen konfliktin osapuolille havaittiin keskeiseksi diskurssifunktioksi. Venäjän identiteetiksi rakennettiin suurvallan, liittolaisten auttajan sekä ratkaisukeskeisen ja yhteistyökykyisen toimijan identiteettiä. Venäjän tukemille toimijoille rakennettiin liittolaisen tai veljeskansan identiteettiä. Sotilaallisen toiminnan kohteille rakennettiin pahan identiteettiä. Kohteiden kuvauksen havaittiin olevan suorassa yhteydessä sotilaalliseen toiminnan luonteeseen. Esimerkiksi Syyrian operaatiossa kohteet, mukaan lukien länsimaiden tukema maltillinen oppositio, kuvattiin terroristeiksi, mikä mahdollisti pommitukset erittelemättä ryhmittymiä. Krimin operaatiossa taas Ukrainan asevoimat kuvattiin veljeskansaksi ja operaatio toteutettiin lähes taisteluitta.

Taulukko 10. Krimin operaatioissa esiintyneet diskurssit ja niiden funktiot.

Diskurssi	Diskurssin tarkoitus	Funktio
Vallananastaminen	Kiovan hallinnon identiteetin rakentaminen Tilanteen kuvaaminen sekavana ja laittomana Operaation hyödyn perustelevinen	Identiteetti Representaatio Legitimointi
Krimin venäläisyys	Krimin venäläisen identiteetin rakentaminen Operaation hyödyn perustelevinen	Identiteetti Legitimointi
Auttaja	Venäjän auttajaidentiteetin rakentaminen Operaation hyödyn perustelevinen	Identiteetti Legitimointi
Laillisuus	Operaation laillisuuden perustelevinen Federaationeuvoston rooli	Legitimointi Instituutio
Suvereniteetti	Ukrainan asioihin puuttumattomuuden korostaminen, Operaation kiistäminen	Identiteetti Legitimointi
Postneuvosto- liittolainen tila	Ukrainan sisäisiin asioihin puuttumisen oikeuttaminen	Legitimointi
Kansan yhtenäisyys	Yhteiskunnan vakauden parantaminen Opposition toiminnan delegitimointi	Identiteetti Legitimointi

Taulukko 11. Syyrian operaatioissa esiintyneet diskurssit ja niiden funktiot.

Diskurssi	Diskurssin tarkoitus	Funktio
Terrorismi	Operaation kuvaaminen terrorismintorjuntana Operaation hyödyn perustelu Maltillisen opposition kiistäminen ISIS:n demonisointi	Representaatio Legitimointi Ident. ja legit. Identiteetti
Auttaja	Auttajaidentiteetin rakentaminen Venäjälle Operaation hyödyn perustelevinen	Identiteetti Legitimointi
Laillisuus	Operaation laillisuuden osoittaminen Federaationeuvoston rooli	Legitimointi Instituutio
Suurvalta	Venäjän suurvalta-aseman todistelu Operaation hyödyn perustelevinen Operaation kuvaaminen voimannäyttönä	Identiteetti Legitimointi Representaatio
Asevoimien modernisaatio	Asevoimien kuvaaminen modernina Konventionaalisen pidäkkeen riittävyys	Identiteetti Representaatio
Ennenaikaisuus	Operaation aikautuksen salaaminen	Representaatio
Yhteistyö	Venäjän kuvaaminen yhteistyöhaluisena	Identiteetti
Yhdysvaltojen toiseus	Venäjän identiteetin vastakohta Yhdysvaltojen toiminnan laittomuus	Identiteetti Legitimointi
Ratkaisija	Ratkaisijaidentiteeti rakentaminen Venäjälle	Identiteetti

4.5.2. Diskurssien ajoittuminen

Keskeisimmät tulokset diskurssien ajoituksesta ovat diskurssien esiintyvyyshuippujen ajoittuminen operaation käynnistämisen jälkeisille päiville sekä vähäiset viitteet operaatioista ennen niiden käynnistämistä. Operaation käynnistämisen jälkeisinä päivinä niiden diskurssien, joilla perustellaan operaation hyötyjä ja laillisuutta, esiintyvyys nousi voimakkaasti operaatioita edeltävään tasoon verrattuna. Tulos perustui sekä diskurssianalyysin lähdeartikkeleihin, joissa heti operaation käynnistämisen jälkeen perusteltiin sen hyötyä ja laillisuutta sekä esiintyvyyssanalyysin kuvaajiin, joissa havaittiin kyseisten diskurssien esiintyvyyden voimakas nousu.

Ennen operaatioiden käynnistämistä aineistossa esiintyi vain vähän viitteitä operaatioista. Esimerkiksi Krimin liittäminen esiintyi tämän tutkimuksen aineistossa vasta helmikuun 2014 lopussa. Syyrian operaatioissa taas viitteet operaatiosta ennen sen käynnistymistä liittyivät länsimaisen vastadiskurssin kumoamiseen. Ennen operaation käynnistymistä operaatiot pyrittiin kiistämään tai niiden todettiin olevan ennenaikaisia. Esimerkiksi Federaationeuvoston luvasta asevoimien käyttöön uutisoidaan havaintojen hyvin samanaikaisesti sotilaallisten toimien aloittamisen kanssa. Todennäköisesti ennenaikaisella uutisoinnilla ei haluttu pilata operaation tarkkaan käynnistämishetkeen liittyvää yllätystä. Ennen operaation käynnistämistä operaatio kiistettiin tai siitä puhuminen todettiin ennenaikaiseksi.

Ajoitustulokset perustuivat sekä kvalitatiiviseen diskurssianalyysiin että esiintyvyyssanalyysiin. Diskurssianalyysissä ajoitus tehtiin tarkastelemalla sekä uutisten julkaisupäivämääriä sekä diskurssien sisällöllistä liittymistä konfliktin vaiheisiin. Esiintyvyyssanalyysin perusteella voitiin vahvistaa diskurssianalyysin havaintoja diskurssien ajoittumisesta sekä täydentää tuloksia. Tapauksittaisen tutkimuksen perusteella tehdyt yleistyksen diskurssien ajoittumisesta esitetään seuraavassa alaluvussa tapausten vertailun jälkeen.

4.5.3. Operaatioiden vertailu

Tutkimustulokset operaatioiden yhteneväisyyksistä ja eroista on esitetty seuraavassa taulukossa. Yhteisiä piirteitä ovat toiminnan kiistäminen ennen operaation alkamista, kohdealueen kansan itsemääräämisoikeuden korostaminen, kohdealueen kansan auttaminen ja suojeleminen, laillisuuden perusteleva virallisen hallinnon avunpyynnöllä ja federaationeuvoston luvalla asevoiman käytölle, Venäjään kohdistuvan uhkan, esimerkiksi väri vallankumouksen tai terrorismin torjuminen. Molemmissa operaatioissa korostettiin Venäjän toimien kansainvälisoikeudellista laillisuutta ja syytettiin Yhdysvaltoja laittomasta toiminnasta.

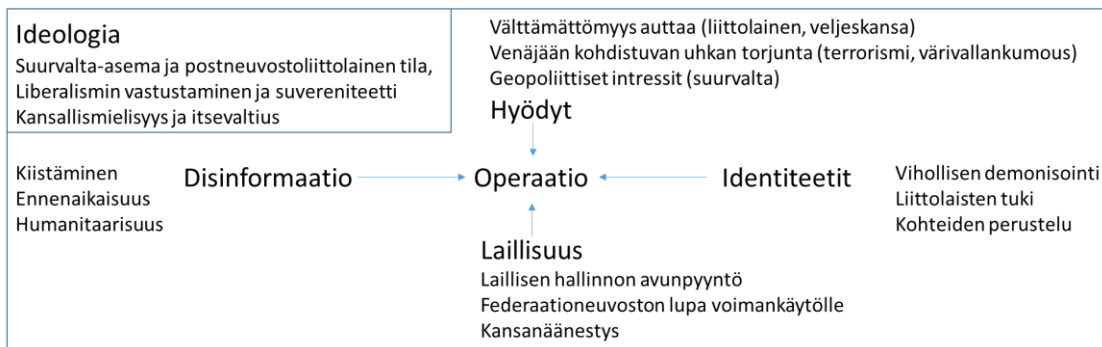
Eroja on suurvaltastatuksen korostamisessa ja Venäjän kansallisen yhtenäisyyden korostamisessa. Syyrian operaatiolla oli selvästi suurempi merkitys globaalin suurvalta-aseman ja moninapaisen maailmanjärjestyksen palauttamisessa, kun taas Krimin operaatio oli luonteeltaan välttämätöntä järjestyksenpitoa postneuvostoliittolaisessa tilassa. Syyrian operaation yhteydessä korostettiin havaintojen mukaan olennaisesti vähemmän Venäjän sisäistä yhtenäisyyttä ja demonisoitiin oppositiota vähemmän kuin Krimin operaation yhteydessä. Keskeinen ero on sotilasoperaation myöntämisessä – Krimillä Venäjän osallisuus kiistettiin, kun taas Syyriassa toimittiin avoimesti sen jälkeen, kun lupa sotilaallisen voiman käyttöön oli saatu.

Taulukko 12. Krimin ja Syyrian operaation vertailu.

Vertailutekijä	Krimin operaatio	Syyrian operaatio
Konteksti	Maanmiesten auttaminen Postneuvostoliittolaisen tilan hallinta	Terrorismintorjunta Sotilasoperaatio oman alueen ulkopuolella
Hyöty	Veljeskansan auttaminen Värihallankumousten Venäjälle leviämisen estäminen Intressien turvaaminen Krimillä	Terrorismintorjunta Suurvalta-asema Moninapaisuus
Laillisuus	Krimin kansan tahto Krim on aina ollut osa Venäjää Federaationeuvoston lupa	Laillisen hallituksen auttaminen Syyrian kansan tahto, Venäjällä on aina ollut intressejä Lähi-idässä, Federaationeuvoston lupa
Venäjä on suurvalta	Suurvallalla on intressejä lähialueella, Venäjä on alueellinen suurvalta postneuvostoliittolaisessa tilassa	Venäjä on globaali suurvalta. Valtiojohto kiistää geopoliittiset intressit Syyriassa
Terrorismi	Ei esiinny	Venäjä osallistuu terrorismintorjuntaan Syyriassa
Venäjän kansan yhtenäisyys	Venäjän kansa on yhtenäinen	Hyvin vähäinen esiintyminen
Kansanäänestys	Krimiläiset haluavat osaksi Venäjää	Syyrian hallinto on laillinen
Yhdysvaltojen toiseus	Yhdysvallat on järjestänyt Ukrainan sodan	Kumppani-vastustaja, Yhdysvallat tuhoaa Lähi-idän valtioita
Ennenaikaisuus	Ennenaikaista puhua sotilaallisen voiman käytöstä Ukrainassa	Ennenaikaista puhua Venäjän operaatiosta Syyriassa
Asevoimien modernisaatio	Ei esiinny	Operaatio osoittaa asevoimien modernisaation onnistuneen
Auttajadiskurssi	Venäjä auttaa krimiläisiä	Venäjä auttaa Syyrian laillista hallitusta ja Syyrian kansaa
Fasismi	Länsimaat ovat fasistisia	Ei esiinny
Vakauttamisdiskurssit	Krim on suosittu lomakohde	Kauppasuhteiden luominen Syyriaan: hedelmätuonti ja ICT-vienti
Länsimainen kuvaus operaatioille	Venäjän aggressio	Venäjän häiriköinti

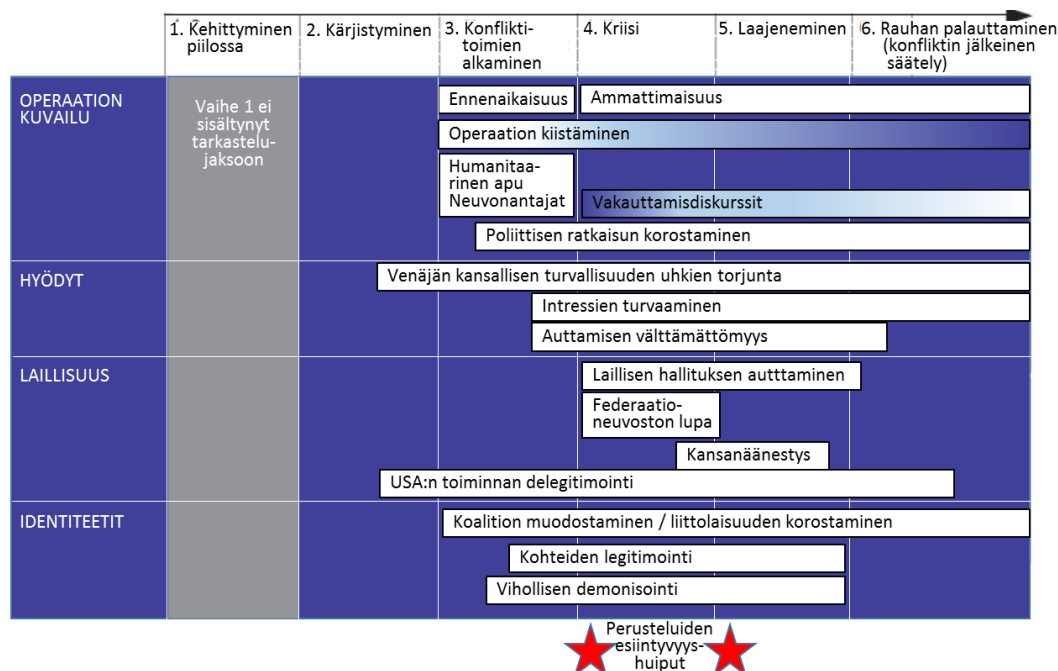
Eroja selittävät erot operaatiot luonteessa ja tavoitteissa. Krimin operaation tavoitteena oli uutisoinnin perusteella krimiläisten suojeleminen Ukrainan uudelta hallitukselta sekä Krimin liittäminen osaksi Venäjää. Operaatio toteutettiin erikoisoperaationa tunnuksettomia sotilaita käyttäen. Syyrian operaation tavoitteena puolestaan oli Syyrian hallituksen tukeminen, terrorismintorjunta sekä Venäjän globaalin suurvalta-aseman ja moninapaisen maailmanjärjestyksen palauttaminen. Se toteutettiin ilmaoperaationa sekä kaukovaikutteisilla aseilla.

Yhteisten piirteiden perusteella muodostettiin seuraavien kuvien mukaiset mallit Venäjän toimintatavasta sotilasoperaatioihin liittyvässä informaatio- ja sotatutkimuksen päätulos ja ne vastaavat tiivistetysti tutkimuskysymykseen ”miten Venäjä on käynyt informaatio- ja sotatutkimusta Krimin ja Syyrian operaatioissa?”. Toimintatapamalli perustuu operaatioiden yhteisiksi havaittuihin diskurssifunktioihin.

Kuva 12. Venäjän toimintatapamalli sotilasoperaatioita tukevassa informaatio sodankäynnissä.

Aikajanamalli (Kuva 13) muodostettiin ajoittamalla tunnistetut diskurssifunktiot suhteessa konfliktivaiheisiin sekä diskurssianalyysin että esiintyvyyshanalyysin perusteella. Ajoituksessa käytettiin erityisesti esiintyvyyshanalyysin tuloksia, sillä niiden perusteella diskurssien esiintyvyydestä ajan funktiona saatiin riittävän kattava käsitys.

Kuva 13. Informaatiokamppailun muodot konfliktivaiheittain.

Informaatio sodankäynnin taustalla vaikuttavasta ideologiasta havaittiin eri piirteitä tapauksesta riippuen. Krimin operaatiossa havaitut ideologian osatekijät olivat kansallismielisyys, itsevaltius, postneuvostoliittolaisen tilan hallinta ja suurvalta-asema. Syyrian operaatiossa ilmentyneet osatekijät olivat puolestaan suurvalta-asema ja liberalismin vastustaminen. Yleistämällä tapausten perusteella voidaan päätellä ideologian koostuvan kolmesta tekijästä 1) suurvalta-asema ja erityisesti postneuvostoliittolaisen tilan hallinta, 2) liberalismin vastustaminen, johon kuuluu suvereniteetin korostaminen ja 3) itsevaltius, jota tuetaan kansallismielisyydellä.

5. POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella tutkimusongelmaa ”mikä on informaatioidankäynnin merkitys?” yhtäältä käsitteellisesti, toisaalta osana valtioiden strategiaa ja doktriinia sekä kolmanneksi empiirisesti osana Venäjän sotilasoperaatioita Krimillä ja Syyriassa. Empiirisen osuuden tavoitteena oli ilmiön tutkimisen lisäksi kehittää informaatioidankäynnin tutkimuksen menetelmiä. Informaatioidankäynnin merkitystä ei ole mahdollista selvittää tyhjentävästi yhdessä tutkimuksessa, joten tutkimusongelman tueksi tarvittiin rajauksia, joista keskeisimmät olivat informaatioidankäynnin tarkasteleminen osana sodankäyntiä ja kansainvälisiä suhteita sekä tarkastelutason rajaaminen strategiseksi.

Vastaus tutkimusongelmaan saatiin tutkimuksen päätulosten kautta, joita olivat 1) informaatioidankäynnin käsitteen merkityksen rajaaminen käsityksiin ja päätöksentekoon vaikuttamiseksi sekä suhteuttaminen lähikäsitteisiin, 2) Yhdysvaltojen ja Venäjän informaatioidankäynnin doktriinin kuvailu ja vertailu, jonka perusteella voitiin arvioida informaatioidankäynnin merkitystä doktriineissa sekä 3) Krimin ja Syyrian operaation diskurssit funktioineen ja ajoituksineen sekä mallit Venäjän informaatioidankäynnistä, joiden perusteella voitiin arvioida informaatioidankäynnin merkitystä käytännössä osana sotilasoperaatiota.

5.1. Informaatioidankäynnin käsite

Aikaisemmassa Venäjän informaatioidankäynnin tutkimuksessa ei ole esitetty yksityiskohdista käsiteanalyysia informaatioidankäynnistä ja useissa tutkimuksissa käsitte pohja on ollut niin häilyvä, että se on mahdollisesti haitannut tutkimuksen tarkkaa kohdentamista.⁶⁰³ Joissakin aikaisemmissa tutkimuksissa on määritelty keskeiset käsitteet täsmällisesti, mutta niissäkään ei ole esitetty varsinaista käsiteanalyysia.⁶⁰⁴ Aikaisemmassa tutkimuksessa käsitteelliseksi ongelmaksi on identifioitu erityisesti informaatioidankäynnin käsitteen analyttinen laajuus, sodankäynnin käsitteen laajentuminen sekä normaalin mielipiteisiin vaikuttamisen ja sodankäynnin rajan hämärtyminen. Tämän tutkimusten tulosten mukaan informaatioidankäynnin diskurssi on hämärtänyt tarkalleen ottaen normaalin mielipiteisiin vaikuttamisen ja informaatioidankäynnin rajaa. Käsiteanalyysissa osoittautuikin erityisen haastavaksi erotella juuri niin sanottu normaali poliittinen kamppailu ja informaatioidankäynti. Käsitteellisen erottelun vaikeus näkyi käytännössä myös tapaustutkimuksessa, jossa uutisoinnista oli vaikea erottaa aukottomasti niin sanottu normaalia uutisointia ja informaatioidankäyntiä.

---

⁶⁰³ Esimerkiksi Virta et al. 2014 ja NATO STRATCOMCOE:n tutkimukset.

⁶⁰⁴ Pynnöniemi & Rácz 2016.

Toiminnallisesti käsiteanalyysin tulokset olivat pääosin yhdenmukaisia viimeaikaisessa tutkimuksessa esiintyvien käsitteiden käytön kanssa. Esimerkiksi informaatiokampanjoilla, informaatiovaikuttamisella ja informaatiotoiminnoilla viitataan samaan toimintaan kuin tässä tutkimuksessa määritellyllä informaatiotosodankäynnillä eli käsityksiin vaikuttamiseen. Kuitenkin joissain tutkimuksissa⁶⁰⁵ informaatiotosodankäynnillä viitataan toimintaan, jota tämän tutkimuksen käsitejärjestelmässä kutsuttaisiin kybersodankäynniksi. Tältä osin käsiteanalyysi poikkesi aikaisemmasta tutkimuksesta. Tämän käsitteellisen epäselvyyden lähteeksi on aikaisemmassa tutkimuksessa identifioitu Yhdysvaltojen asevoimien aikaisempi doktriini, jossa informaatiotosodankäyntiä käytettiin joidenkin arvioiden mukaan keinotekoisena yläkäsitteenä psykologisille operaatioille ja kybersodankäynnille.⁶⁰⁶ Informaatio- ja kybersodankäynnin erottaminen toisistaan on kuitenkin tämän tutkimuksen käsiteanalyysin mukaan tarpeellista. Nykyisin informaatiotosodankäynti ja kybersodankäynti onkin erotettu käsitteellisesti toisistaan myös Yhdysvaltojen asevoimien doktriinissa, kuten doktriinitutkimuksessa havaittiin.

Informaatiotosodankäynnin käsitteen sisältö on muuttunut vastaamaan vallitsevaa sodan kuvaa. Käsitteen sisällön muuttuminen on tyypillistä, kun todellisuus, jota sillä kuvataan, muuttuu.⁶⁰⁷ Sodan kuva vaikuttaa muuttuneen länsimaissa oman alueen ulkopuolisista sotaretkistä takaisin kohti suurvaltojen välistä vastakkainasettelua ja tämä muutos on todennäköisesti vaikuttanut myös informaatiotosodankäynnin käsitteen sisältöön. 1990- ja 2000-luvulla informaatiotosodankäynnillä tarkoitettiin informaatioteknologia-avusteista sodankäyntiä ja vastustajan sotilaalliseen päätöksentekoon vaikuttamista. 2010-luvulla vallitsevaksi merkitykseksi on muodostunut käsityksiin ja käyttäytymiseen vaikuttaminen.

Tutkimus osoitti, että informaatiotosodankäynnin käsitettä käytetään myös muista syistä kuin käsiteltävän ilmiön mahdollisimman tarkaksi kuvailemiseksi. Informaatiotosodankäynnin käsitteen epätäsmälliselläkin käyttämisellä voidaan arvioida olevan sekä etuja että haittoja. Etuihin lukeutuu tietoisuuden parantuminen ilmiöstä, jossa kansalaisten käsityksiin yritetään vaikuttaa salakavalasti. Epätäsmällinen käsite mahdollistaa keskustelun siten, että esimerkiksi organisaatioiden johtajat voivat keskustella aiheesta yleisellä tasolla ilman varsinaista substanssiosaimista. Informaatiotosodankäynnin, kuten muidenkin uusien käsitteiden, käyttäminen edistää kulttuurin, toimintatapojen ja ajattelun uusiutumista ja haastaa sekä johtajat että asiantuntijat pohtimaan ilmiön sisältöä ja merkitystä. Krimin operaation jälkeinen informaatiotosodankäyntikeskustelu on edistänyt sodankäynnin kokonaisvaltaista ymmärtämistä 1990- ja 2000-luvulla vallinneen teknologiakeskeisen ymmärryksen sijaan.

---

⁶⁰⁵ Esimerkiksi Ventre 2009.

⁶⁰⁶ Libicki 2012, 336.

⁶⁰⁷ Kakkuri-Knuutila 2007, 333.

Informaatiosodankäynnin käsitteen käytöllä on myös haittoja. Jos käsitettä käytetään määrittelemättä sitä tarkasti, keskustelun tai tutkimuksen kohde jää siten epäselväksi. Esimerkiksi toteamusta ”valtiomme on saavutettava informaatioylikvoima” ei tyypillisesti kyseenalaisteta, vaikka se ei tarkoita juuri mitään. Riskinä on myös informaatioodankäynnin muodostuminen itsetarkoitukseksi, vaikka sen tulisi tukea ulkopoliitikalle ja sodankäynnille asetettuja tavoitteita. Erityisesti suunnittelussa, jossa näitä tavoitteita ei ole selvästi asetettu tai huomioitu, on riskinä keskittyminen välineeseen itsetarkoituksena. Uuden käsitteen vuoksi voidaan tehdä myös vääriä johtopäätöksiä operaatioista, joita sillä selitetään.⁶⁰⁸ Samalla vastustajan todelliset tavoitteet saattavat hämärtyä, jos toimintaa tarkastellaan ensisijaisesti informaatioodankäynnin näkökulmasta. Haavoittuvuuden hyödyntäminen näyttää itsetarkoituksena, kun todetaan esimerkiksi Venäjän tavoitteen olevan länsimaisten yhteiskuntien polarisointi ja epävakauttaminen.⁶⁰⁹ Tämän tutkimuksen tulosten perusteella epävakauttaminen voisi olla pikemminkin mahdollinen keino valtataistelussa kuin lopullinen tavoite.

Informaatiosodankäynnin ja informaatioympäristön käsitteiden jäsentymätön käyttö voi myös antaa virheellisen mielikuvan siitä, mitä on mahdollista tietää vihollisesta. Doktriinitarkastelussa havaittiin, että esimerkiksi informaatioympäristöä ei käytetä käsitteenä minkään konkreettisen asian kuvaamisessa, vaikka informaatioympäristön käsitelmäärittelyyn käytetään useita sivuja. Käsitteen epätarkkuuden vuoksi esimerkiksi informaatioympäristön analysointi-tehtävät ovat ominaan aiheuttamaan liian laajoja ja jäsentymättömiä tietopyyntöjä tiedustelulle.

5.2. Informaatiosodankäynti Yhdysvalloissa ja Venäjällä.

Aikaisemmat doktriinitarkastelut ovat keskittyneet Yhdysvaltojen asevoimien doktriiniin ja Venäjän valtion doktriiniasiakirjoihin. Asevoimien doktriinin perusteella on tehty mahdollisesti liian yleisiä johtopäätöksiä Yhdysvaltojen informaatioodankäynnistä, vaikka asevoimien doktriinin soveltamisala rajoittuukin vain oman alueen ulkopuolisiin sotilasoperaatioihin. Aineiston yhteismitallisuuden ongelma on mahdollisesti vaikuttanut tuloksiin, sillä Yhdysvaltojen ja Venäjän doktriineissa ja strategia-asiakirjoissa käsitellään eri asioita ja eri osuudet ovat julkisia. Tässä tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan aineistojen soveltamisalat ja yhteismitallisuusongelma maiden välillä aineistovalinnalla sekä erittelemällä maiden erojen syitä.

---

⁶⁰⁸ Esimerkiksi informaatioodankäyntiä 1990-luvulla tutkinut John Arquilla on selittänyt sukellusveneiden vastaista sodankäyntiä toisen maailmansodan aikana informaatioylikvoimalla. Hän on kuvannut sukellusveneiden johtamisjärjestelmän tuhoamisen informaatioodankäynnin dominoimisena. Todennäköisesti kuitenkin operaation suunnittelussa ei ole asetettu tavoitteeksi informaatioodankäynnin dominointia, vaan tavoitteena on ollut sukellusveneiden toiminnan estäminen ja keino siihen on ollut johtamisjärjestelmän tuhoaminen. Arquilla 1994, 29.

⁶⁰⁹ Esimerkiksi Giles 2016 ja Nissen 2016.

Väitetään, että venäläinen käsitys informaatioidankäynnistä olisi kokonaisvaltaisempi kuin länsimainen käsitys ja Venäjällä psykologinen osatekijä olisi korostunut, kun taas länsimaissa informaatioidankäyntiä dominoisi teknologinen näkökulma.⁶¹⁰ Väite perustuu siihen, että 2000-luvun alkupuolella länsimaissa informaatioidankäynnillä tarkoitettiin informaatioteknologia-avusteista sodankäyntiä tai kybersodankäyntiä. Valtion toimintaa tulee kuitenkin arvioida kokonaisuutena ja toiminnallisesti yksittäisen käsitteen sisällön sijaan. Esimerkiksi Yhdysvaltojen toimintaan ovat kuuluneet psykologiset operaatiot kylmän sodan alkuajoista nykypäivään asti ja niiden metodologia on kehittynyttä ja vakiintunutta. Venäjän psykologinen osatekijä on koettu korostuneeksi mahdollisesti sen vuoksi, että Venäjä on kokenut itsensä altavastajaksi ja pyrkinyt haastamaan yhdysvaltaista valtakurssia ja soft poweria.

Edellä mainitun väitteen mukaan Venäjällä teknologinen näkökulma olisi vähemmän merkittävä kuin länsimaissa. Tämä selittyy osittain sillä, että Venäjä on laahannut perässä tietoyhteiskuntakehityksessä useita vuosia ja asevoimien digitalisaatiossa useita vuosikymmeniä. Teknologinen näkökulma ja kyberuhkat ovat merkittäviä vain, jos käytössä on tietokoneita. Venäjän informaatioturvallisuuden doktriinissa vuoden 2016 kyberuhkia käsitellään suhteellisen laajasti, vaikka niitä ei sillä nimellä kutsutakaan. Venäjältä ei siis ainakaan doktriinitasolla puutu teknologista näkökulmaa. Yhdysvaltojen huima etumatka informaatioteknologian kehittäjämaana näkyy doktriineissa myös siten, että Venäjä joutuu panostamaan kotimaiseen informaatioteknologiaan ensisijaisesti turvallisuussyistä ja vasta toissijaisesti kaupallisista syistä.

Venäjän informaatioidankäynnin havaittiin doktriinien perusteella suuntautuvan voimakkaammin sisäiseen yleisöön kuin Yhdysvalloissa. Sisäpoliittisen suuntauksen eroa selittää ainakin osittain käsiteanalyysin havainto, jonka mukaan sosiaalisesti epävakaisissa yhteiskunnissa eliitti pyrkii monopolisoimaan totuuden määritelmän yhteiskunnallisen vakauden ylläpitämiseksi. Yhdysvalloissakin on yhteiskunnallisia ongelmia, mutta doktriinitutkimuksessa ei havaittu, että niitä olisi turvallistettu osaksi kansallista turvallisuutta kuten Venäjällä. Yhdysvalloissa vaikuttaminen omaan väestöön kuuluu osaksi puoluepolitiikkaa ja vaalikampanjointia.

---

⁶¹⁰ Saarelainen 1999, 71–72 ja Berger 2010, 145.

5.3. Venäjän informaationsodankäynti osana sotilasoperaatioita

Empiirisessä osassa tutkittiin, miten uutisoinnilla tuotetaan sosiaalista todellisuutta ja tuetaan sotilasoperaatioiden tavoitteita. Näkökulmavalinta poikkesi aikaisemmasta tutkimuksesta, jossa on usein keskitytty yksittäisten propagandatekniikoiden tai yksittäisten valheellisten tietojen tarkasteluun.⁶¹¹

Diskurssianalyyseissä tunnistetut Krimin operaation diskurssit olivat pääosin yhdenmukaisia aikaisemmassa tutkimuksessa esitettyjen teemojen tai narratiivien kanssa.⁶¹² Yhdenmukaisuus selittyy sillä, että aikaisemmassa tutkimuksessa on käytetty aineistona samankaltaista media-aineistoa. Syyrian operaation informaationsodankäynnistä ei ole julkaistu aikaisempaa tutkimusta, mutta diskurssianalyysin tulokset olivat yhdenmukaisia muun muassa suurvaltadiskurssin osalta muita Venäjän suurvalta-asemaa käsittelevien tutkimusten kanssa. Diskurssianalyysin tuloksista keskeiset diskurssifunktiot eli operaation hyödyn perustelevinen ja laillisuuden osoittaminen olivat yhdenmukaisia doktriinitutkimuksessa siteeratun aikaisemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan jokainen sotaa käyvä osapuoli pyrkii saavuttamaan oikeutettua ja perusteltua sotaa käyvän osapuolen aseman.

Empiirisessä osuudessa ei havaittu propagandan teorian ja doktriinien mukaista pitkäkestoista informaationsodankäyntiä ennen operaatioita. Odottamaton tulos voi johtua useista tekijöistä. Mahdollisia selittäviä tekijöitä voivat olla, että operaatioita ei välttämättä ole suunniteltu kovin paljon etukäteen, informaationsodankäyntiä ei ole nähty tarpeelliseksi tai sitä on haluttu jopa välttää operaation salaamiseksi ennen operaatiota. On myös mahdollista, että tämän tutkimuksen aineistovalinnan vuoksi operaatioiden ennusmerkit rajautuivat pois. Ennusmerkkejä havaittiin kuitenkin juuri ennen operaation käynnistämistä, jolloin operaatio pyrittiin kiistämään tai todettiin operaatiosta puhumisen olevan ennen aikaista. Tapaustutkimuksen menetelmäluvussa diskurssien todettiin muodostavan mahdollisuuksien käytävän tuleville tapahtumille. Näin ollen operaation ennen aikaisuuden julistaminen tai operaation kiistäminen muodostaa itse asiassa mahdollisuuden toteuttaa operaatio. Kiistämistä voidaan tämän tutkimuksen havaintojen perusteella pitää jopa ennakkovaroituksen kriteerinä. Operaatioiden kiistäminen oli myös ainoa havainto suoranaisestä disinformaatiosta. Havainto vastaa doktriinitutkimuksen tulosta, jonka mukaan disinformaatio esiintyy Venäjän doktriineissa nimenomaan operatiivisena ja strategisena harhauttamisena.

---

⁶¹¹ NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2015a.

⁶¹² NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014 ja 2015b.

Venäjän konstruoima kuva todellisuudesta havaittiin suhteellisen yhden- ja johdonmukaiseksi sekä tapausten sisäisesti että tapausten välillä. Havainto on osittain ristiriitainen aikaisemman tutkimuksen kanssa, jossa on väitetty Venäjän luovan useita erilaisia kuvia todellisuudesta.⁶¹³ Ristiriita saattaa selittyä sillä, että edellä mainitussa tutkimuksessa tarkasteltiin ulkomaiselle yleisölle suunnattua propagandaa ja tässä tutkimuksessa taas sisäiselle yleisölle suunnattua propagandaa. Venäjän havaittiin myös tässä tutkimuksessa luovan itselleen useita erilaisia identiteettejä, mikä voitaisiin virheellisesti tulkita viestin ristiriitaisuudeksi. Useiden identiteettien olemassaolo on kuitenkin konstruktivistisen teorian mukaan normaalia ja eri identiteettejä aktivoidaan tarpeen mukaan, kuten tutkimuksen teoriaosassa havaittiin.

Käsitykset Venäjän informaationsodankäynnin ideologisuudesta vaihtelevat. Yhtäältä on todettu, että on todettu, että Venäjän informaationsodankäynti ei ole ideologisiin totuusväittämiin sidottu kuten Neuvostoliiton propaganda aikoinaan.⁶¹⁴ Toisaalta taas väitetään, että Venäjä vastustaa ideologisesti liberalismia. Tässä tutkimuksessa liberalismiin ideologinen vastustaminen ilmeni sekä doktriinitutkimuksessa että tapaustutkimuksessa. Doktriineissaan Venäjä toteaa vastustavansa länsimaiden levittämiä liberaaleja arvoja. Tapaustutkimuksessa ideologinen vastakkainasettelu ilmeni suurvaltastatuksen korostamisena ja Yhdysvaltoihin kanavoituvana kansainvälisen turvallisuuden järjestelmän muutoksen ja liberalismiin vastustamisena.

Venäjän ideologiaa on aikaisemmassa tutkimuksessa kutsuttu arvokonservatismiksi⁶¹⁵ ja valtiojohtoiseksi nationalismiksi⁶¹⁶. Arvokonservatismi kattaa tässä tutkimuksessa tunnistetun liberaalien arvojen vastustamisen ja nationalismi kattaa havaitun kansan yhtenäisyyden korostamisen. Liberalismille vastakkaisina vartenotettavina ideologioina 1900-luvulla on pidetty nationalismia, sosialismia ja ”tieteellistä” rasismia.⁶¹⁷ Koska sosialismi ja ”tieteellinen” rasismi eivät enää ole kovin elinvoimaisia ideologioita ja koska Venäjä korostaa näkyvästi kansan yhtenäisyyttä, voitaisiin Venäjän ideologiaa päätyä pitämään nationalismina. Tässä tutkimuksessa tunnistettujen diskurssien mukaan kuitenkin nationalistiset elementit ideologiassa ovat vain välineellisiä ja Venäjän liberalismiin vastustamisen ydin perustuu sen sijaan pyrkimykseen säilyttää yksinvaltiut. Venäjä vastustaa liberalismia ensisijaisesti sen vuoksi, että se uhkaa yksinvaltiuden legitimitettä. Yksinvaltiuden ja liberalismiin ideologinen vastakkainasettelu onkin peräisin jo 1800-luvulta, jolloin liberalismi alkoi heikentää itsevaltiuden legitimitettä.⁶¹⁸

---

⁶¹³ Pynnöniemi & Rácz 2016, 14.

⁶¹⁴ Pynnöniemi & Rácz 2016, 14.

⁶¹⁵ Mikkola 2014, 209.

⁶¹⁶ Laine 2016.

⁶¹⁷ Buzan & Lawson 2015, 97.

⁶¹⁸ Buzan & Lawson 2015, 106.

5.4. Venäjän informaatioidankäynnin vaikutuksia

Vaikka aikaisemmassa tutkimuksessa ja mediassa on korostettu Venäjän informaatioidankäynnin merkitystä, Syyrian ja Krimin operaatiot ovat itse asiassa osoitus informaatioidankäynnin toimimattomuudesta. Venäjä kokee, että sen ääntä ei ole kuultu riittävästi eikä se ole onnistunut vaikuttamaan kansainväliseen politiikkaan diplomatialla tai informaatioidankäynnillään ja on siksi joutunut käyttämään sotilaallista voimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Venäjän ja presidentti Putinin julkisuuskuva on heikentynyt merkittävästi länsimaissa Ukrainan kriisin kuluessa.⁶¹⁹ Tämän tutkimuksen perusteella ei voida arvioida heikkenemisen syitä, mutta myönteisen julkisuuskuvan ylläpitäminen länsimaissa ei välttämättä ole ollut edes Venäjän tavoitteena. Tähän viittaa muun muassa sotilasasiantuntijan kirjoittaman artikkelin lopetus, jonka mukaan Venäjä on palannut Lähi-itään – pidettiin siitä tai ei.⁶²⁰

Venäjän sisäisesti informaatioidankäynnillä sen sijaan on todennäköisesti saavutettu operaatioita tukeva yleinen mielipide. Esimerkiksi presidentti Putinin toimien hyväksyntä on parantunut merkittävästi Venäjällä.⁶²¹ Propagandan vaikutusta ei voida aukottomasti todistaa tämän tutkimuksen aineistolla ja menetelmillä, mutta osoituksia suotuisasta yleisestä mielipiteestä ovat vastadiskurssien suhteellisen vähäinen esiintyminen aineistossa sekä mielipidekyselyiden tulokset, jotka vastaavat uutisoinnissa esitettyjä viestejä. Vastadiskurssien vähäinen käsittely uutisoinnissa viittaa siihen, että niitä ei tarvitse erityisen voimakkaasti kumota tai kiistää eli niillä ei ole merkittävää vaikutusta. Venäjän informaatioidankäynnillä vaikuttaisi olleen polarisoiva vaikutus – sille alttiiden yleisöjen käsitys Venäjästä on parantunut, mutta sen kielteisenä kokevan yleisön käsitys on muuttunut entistä negatiivisemmaksi.

Joissakin aikaisemmissa tutkimuksissa suositellaan Venäjän informaatioidankäyntiin vastaimiseksi nojautumista tosiasioihin.⁶²² Suositus on yhdenmukainen myös doktriinitutkimuksen tulosten kanssa, sillä Yhdysvaltojen doktriinissa todettiin Venäjän propagandaan vastattavan totuudenmukaisella tiedolla. Tosiasioihin vetoaminen luo kuitenkin väärää dikotomiaa totuuden ja valheen välille, sillä kyseessä on ennemminkin kilpailevien tulkintojen välinen ero. Oman oikeassa olemisen korostamisen sijaan voisi olla tehokkaampaa pyrkiä argumentoimaan oman näkökulman puolesta.

⁶¹⁹ Pew Research Center, *Russia, Putin Held in Low Regard around the World* 5.8.2015.

⁶²⁰ *Известия* 15.3.2016, ”Российская военная операция в Сирии: итоги и прогнозы”.

⁶²¹ Levada-Center, *Indicators*.

⁶²² Pynnöniemi & Rácz 2016, 314.

5.5. Luotettavuusarvio

Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin parantamaan rakentamalla tutkittavalle ilmiölle riittävä teoreettinen ja käsitteellinen viitekehys. Tutkimuksen osilla tuettiin toisiaan kumulatiivisesti siten, että doktriinitutkimus perustui käsitetutkimukseen ja tapaustutkimus perustui sekä käsitetutkimukseen että doktriinitutkimukseen. Tapaustutkimuksen diskurssianalyysin tuloksia pyrittiin trianguloimaan esiintyvyyksianalyysillä aineistomäärän kasvattamiseksi ja diskurssien ajoittumiseen liittyvien havaintojen täydentämiseksi ja varmentamiseksi.

Tutkimustulosten yleistettävyyttä rajoittavat kuitenkin useat tekijät, joita on käsitelty yksityiskohtaisesti liitteessä 2. Doktriininanalyysi perustuu jo määritelmänsäkin mukaan julkiseen aineistoon, joka on luonteeltaan varsin abstraktia. Siksi analyysissä tulkinnan merkitys on suuri ja käytännössä toiminta todennäköisesti poikkeaa doktriinien perusteella luodusta tulkinnasta. Doktriinien yhteismitallisuuden erot vaikeuttivat maiden välistä vertailua ja erityisesti Venäjän informaatiotosodankäynnin menetelmien tarkastelu jäi osittain puutteelliseksi primäärilähteiden vähäisen määrän vuoksi.

Empiirisessä osuudessa tutkimustulokset perustuvat vain kahteen operaatioon ja niiden kuvauksiin yhdessä uutislähteessä. Informaatiotosodankäynnissä yleistysten tekeminen on ongelmallista, sillä tavoitteena on pyrkiä yllätykseen ja toimintatapoja on muutettava operaatiosta toiseen ainakin osittain. Sotilaallisiin operaatioihin ja propagandakampanjoihin liittyy tapauskohtaisia tilanne- ja kontekstitekijöitä., joiden vaihtelu rajoittaa tulosten yleistettävyyttä muihin operaatioihin.

Tapaustutkimus kohdistui asteittain tarkentuvan tutkimusstrategian mukaisesti vain kapeaan osaan Venäjän informaatiotosodankäyntiä eli yhteen sanomalehteen ja pääosin kotimaiselle yleisölle suunnattuun viestintään. Tutkimustulokset tärkeimmistä diskurssifunktioista, tavoitteista ja disinformaation vähäisestä määrästä rajoittuvat vain tähän osaan Venäjän informaatiotosodankäyntiä. Siksi Venäjän informaatiotosodankäynnin kokonaiskuvasta jäivät puuttumaan ainakin sosiaalisen median hyödyntäminen ja mahdollinen länsimaihin kohdistuva vihamielinen toiminta mukaan lukien informaatiotosodankäynnin salaiset keinot, joita kaikkia pidetään tutkimuskirjallisuudessa yleisesti merkittävänä ilmiönä.

Esiintyvyyksianalyysin analyysin luotettavuutta rajoitti hakuheitojen ja diskurssien välisen vastaavuuden puutteellisuus. Esiintyvyyksianalyysit tehtiin pääosin visuaalisesti, eikä tulosten tilastollista merkitsevyyttä testattu tilastollisilla menetelmillä ja sen vuoksi osa tilastollisesti merkitsevistä eroista diskurssien esiintyvyydessä jäi mahdollisesti havaitsematta. Ulkopuolisten muuttujien vaikutusta ja esiintyvyyden mahdollista kausivaihtelua ei suljettu pois.

5.6. Jatkotutkimusmahdollisuuksia

Tutkimuksen perusteella tunnistettiin tarpeita jatkotutkimukselle. Tutkimusongelma ”mikä on informaatioidankäynnin merkitys?” sopii laajuutensa vuoksi edelleen tutkimusongelmaksi, mutta ilmiön merkitystä olisi hyödyllistä selvittää eri näkökulmista esimerkiksi erilaisilla rajauksilla. Tämän tutkimuksen empiirinen osuus oli rajattu venäjänkieliseen aineistoon. Kokonaiskuvan kannalta olisi hyödyllistä vertailla vastaavien diskurssien esiintymistä länsimaihin suunnatussa uutisoinnissa. Aikaisemmassa tutkimuksessa vertailua on tosin jo tehty, mutta se on rajoittunut yksittäisten tapausten tutkimiseen kokonaisten operaatioiden asemesta. Useiden eri lehtien ja sosiaalisen media palveluiden käyttäminen lähteenä saattaisi paljastaa Venäjän median moniäänisyyttä tätä tutkimusta paremmin.

Informaatioidankäynnin teorian kehittäminen tarjoaa mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Teoriaviitekehyksen laajennusmahdollisuuksia ovat esimerkiksi tieteenalojen kuten psykologian ja viestintätieteiden sisällyttäminen. Tämän tutkimuksen malleja Venäjän informaatioidankäynnistä tulisi testata jatkotutkimuksessa ja muokata havaintojen perusteella. Malleja voidaan testata uudella aineistolla samoista operaatioista sekä muista Venäjän sotilasoperaatioista. Poliittisen vaikuttamisen ja informaatioidankäynnin välisen rajan sumeuden vuoksi voisi olla tarkoituksenmukaista muodostaa kokonaisvaltainen malli Venäjän ulkopoliittisesta vaikuttamisesta, joka sisältäisi molemmat vaikuttamisen tavat sekä kaikki vaikuttamiskanavat. Jatkotutkimuksessa tulisi tarkastella lisää propagandan ja informaatioidankäynnin teorioiden mukaista pitkäkestoista informaatioidankäyntiä ennen operaatioita, sillä kyseisten teorioiden testaamiseen ja mahdolliseen tarkentamiseen tarvittaisiin huomattavasti lisää evidenssiä.

Tässä tutkimuksessa empiirisen tarkastelun ulkopuolelle rajattiin informaatioidankäynti vastustajan poliittiseen ja sotilaalliseen johtoon ja päätöksentekoon vaikuttamisena. Aihetta koskevia tutkimuksia ei myöskään havaittu tämän tutkimuksen kirjallisuuskatsauksessa. Jatkotutkimuksessa voisi olla hyödyllistä tutkia informaatioidankäyntiä myös tästä näkökulmasta, vaikka kattavan lähdeaineiston kerääminen voikin osoittautua varsin haastavaksi.

Esiintyvyyssanalyysissa käytetty aineisto osoitti, että sitä olisi mahdollista käyttää tilastollisiin analyysiin. Jatkotutkimuksessa aineistoon voisi soveltaa aikasarja-analyysin menetelmiä entistä tarkempien havaintojen ja luotettavampien päätelmien tekemiseksi. Esiintyvyyssanalyysia voisi mahdollisesti käyttää uutisoinnin propagandistisuuden selvittämiseen vertailemalla valtiojohton puheiden ja uutisoinnin välistä yhteyttä. Uutisaineistojen lisäksi jatkotutkimuksessa voisi olla hyödyllistä etsiä uutisaineistojen lisäksi muitakin tilastolliseen tutkimukseen sopivia aineistoja. Tilastollisten menetelmien tarjoama potentiaali on todennäköisesti vielä suurelta osin hyödyntämättä kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Informaatioidankäynti on ajankohtainen aihe ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa ja tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella informaatioidankäynnin merkitystä kolmesta näkökulmasta – käsitteellisesti, doktriinien kautta ja empiirisesti osana operaatioita. Tutkimuksella pyrittiin vastaamaan havaittuihin tarpeisiin täydentää aikaisempaa tutkimusta erityisesti kehittämällä teoreettista viitekehystä ja parantamalla doktriinitutkimuksen yhteismitallisuutta valtioiden välisissä vertailuissa. Empiirisessä osassa tutkittiin Venäjän informaatioidankäyntiä tapaustutkimuksena, joka kohdistui Krimin ja Syyrian operaatioihin. Diskurssianalyysillä määritettiin keskeisimmät diskurssifunktiot ja niiden ajoittuminen suhteessa konfliktin vaiheisiin.

Käsitteanalyysin tuloksena rajattiin informaatioidankäynnin käsitteen ulkopuolelle poliittinen vaikuttaminen, kybersodankäynti ja informaatioteknologia-avusteinen sodankäynti. Käsitteen analyttisen kaventamisen ansiosta informaatioidankäynnin tutkimusta on mahdollista kohdistaa aikaisempaa tarkemmin juuri käsityksiin sekä päätöksentekoon vaikuttamiseen. Tarkka käsitteellinen pohja auttaa tunnistamaan kaksoisstandardit sekä turvallistamisen, jossa normaali poliittinen vaikuttaminen leimataan informaatioidankäynniksi. Informaatioidankäynnin ja poliittisen vaikuttamisen raja todettiin tosin sumeaksi, minkä vuoksi ilmiöitä ei ole mahdollista täysin erottaa toisistaan.

Informaatioidankäynti vaikuttamisena väestön käsityksiin rinnastettiin tutkimuksessa käsitteellisesti propagandaan. Rinnastus mahdollistaa informaatioidankäynnin tarkastelun osana vakiintunutta ja teoreettisesti kehittynyttä tieteenalaa eli propagandan tutkimusta. Informaatioidankäynnin tarkastelu propagandana auttaa esimerkiksi suhteuttamaan usein liioiteltua uuden informaatioteknologian merkitystä osana informaatioidankäyntiä. Tutkimuksessa rakennettu teoreettinen viitekehys asemoi informaatioidankäynnin osaksi kansainvälistä politiikkaa ja sodankäyntiä. Seurauksena informaatioidankäyntiä tarkasteltiin strategisena ilmiönä ja analyysitasona oli kansainvälinen järjestelmä ja valtiot.

Doktriinitutkimuksen tulosten perusteella Venäjällä vallitseva sodan kuva on suuravaltojen välinen kamppailu. Doktriinissa kuitenkin vertaillaan Venäjän asevoimien suorituskykyä Yhdysvaltojen asevoimien kykyyn oman alueen ulkopuolisten sotaretkien toteuttamiseen. Tapaustutkimuksen mukaan Venäjällä arvioidaan Syyrian operaation osoittaneen, että Venäjä on saavuttanut Yhdysvallat sotilaallisesti. Tarkalleen ottaen Venäjä on kuitenkin saavuttanut Yhdysvaltojen 1990-luvun alkupuolen kyvyn. Jatkossa on mielenkiintoista nähdä, jatkaako Venäjä asevoimiensa kehittämistä noin 25 vuoden viipeellä suhteessa Yhdysvaltoihin vai pyrkiikö se keksimään jotain, jolla välimatkaa voidaan kuroa umpeen.

Käsite- ja doktriinitutkimuksessa havaittiin tietojärjestelmien valmistamisen ja hallinnan olevan suoraan kytköksissä valtioiden valtaan geopolitiikassa. Doktriini- ja tapaustutkimuksen tulokset puolestaan osoittivat Venäjän tavoitteena olevan tietotekniikkateollisuuden kehittäminen. Tietojärjestelmiä pyritään viemään kumppanimaihin kuten Iraniin ja Syyriaan. Jos Venäjä saavuttaa vientitavoitteet, se saattaa pitkällä aikavälillä vaikuttaa suurvaltojen voimasuhteisiin.

Doktriinitutkimuksen tulosten mukaan Venäjä pyrkii edelleen vahvistamaan politiikkansa informaatiotukea sekä sisäisille että ulkoisille yleisöille. Tavoite näyttäytynee nykyistäkin tiukempuna mediakontrollina sekä voimakkaampana länsimaisen diskurssin haastamisena. Länsimaisen informaationsodankäynnin diskurssin mukaan Venäjän informaationsodankäynti näyttää vahvistuvan entisestään, sillä edellä mainitut toimenpiteet mielletään länsimaissa Venäjän informaationsodankäynnin keinoiksi. Sisäiseen yleisöön kohdistetulla politiikan informaatiotuella on todennäköisesti pitkän aikavälin seurauksia venäläiseen yleiseen mielipiteeseen ja sitä kautta mahdollisesti negatiivisia seurauksia Venäjän ja länsimaiden välisiin suhteisiin.

Tapaustutkimuksen tulosten mukaan Venäjän informaationsodankäynnissä on piirteitä, jotka voitiin yleistää operaatioista toiseen. Siten tapaustutkimuksen tuloksia, esimerkiksi malleja Venäjän informaationsodankäynnistä, voidaan käyttää sotilasoperaatioissa esiintyvän informaationsodankäynnin analysoimiseen. Empiirisen osan tuloksena syntyneet mallit Venäjän informaationsodankäynnistä tarjoavat mahdollisuuden tulevien operaatioiden analysoimiseen ja operaatioiden kehityskulkujen ennakoimiseen. Tästä voi olla myös käytännön hyötyä, jos se auttaa tunnistamaan paremmin ulkovaltojen vaikuttamisyrityksiä ja siten myös torjumaan niitä.

Mallien hyödyntämismahdollisuuksia kuitenkin rajoittaa ennakkovaroitukseen soveltuvien piirteiden vähäinen määrä. Vain operaation kiistäminen ja sen kutsuminen ennenaikaiseksi havaittiin mahdolliseksi ennakkovaroitussignaaleiksi tutkituissa tapauksissa. Vaikka tämän tutkimuksen tapauksissa havaittiin vain vähän indikaatioita operaatioista etukäteen, ei ennakkovaroituksen mahdollisuutta tule sulkea pois. Syyrian operaation uutisoinnissa todettiin Venäjän osallistuvan aktiivisesti maailman ongelmien ratkaisemiseen ja toisaalta puhuttiin Libyan pyytäneen Venäjältä apua. Jos Venäjä toteuttaa Libyassa sotilasoperaation, siitä on saatu diskursiivinen ennakkovaroitus jo ainakin kuukausia aikaisemmin, sillä Libyan pyytämästä avusta puhuminen vastaa tässä tutkimuksessa havaittua legitimoiminnan kaavaa ja toisaalta mahdollisesti teorian mukaista pitkäkestoista sotilasoperaation valmistelua.

Venäjän informaationsodankäynnin voimakkaan sisäisen suuntautumisen tunnistaminen ja venäläisen median seuranta tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää venäläinen tulkinta kansainvälisen politiikan ilmiöistä ja kehityskuluista ja siten vähentää ajoittain koettua Venäjän toiminnan ir-

rationaalisuutta tai mystisyyttä kansainvälisessä politiikassa. Esimerkiksi identiteettien rakentamisella havaittiin olevan suora yhteys toiminnan, kuten pommitusten tai sotilaallisen tuen, kohdistumiseen. Venäjän johto pyrkii saavuttamaan strategiset tavoitteensa sekä sanoilla että teoilla. Mediassa kuvataan tavoitella, johon pyritään sanojen lisäksi myös teoilla. Siksi venäjänkielisessä mediassa esitetty kuva todellisuudesta korreloi toiminnan kanssa. Keskeisimmiksi tunnistettuja diskurssifunktioita eli operaation hyödyn perustelemista ja laillisuuden osoittamista seuraamalla voidaan pyrkiä saamaan ennakkovaroitus tai toisaalta rakentaa tehokkaampia vasta-argumentteja kuin Venäjän viestinnän leimaaminen valheelliseksi.

Tutkimuksellisen hyödyn lisäksi käsiteanalyysin ja doktriinianalyysin tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi puolustusvoimien konsepti- ja doktriinikehityksessä. Käsiteanalyysi tarjoaa lähtökohdan konsepti- ja doktriinikehitykselle ja niissä käytettäville määritelmille. Eksplisiittisesti määritetty doktriinin soveltamisala ja toimintojen analyysi suhteessa suurvaltojen strategiin tavoitteisiin auttavat hahmottamaan, miten ulkomaisia doktriineja voisi soveltaa Suomessa. Informaatioidankäynnin tarkastelu osana sodankäyntiä ja kansainvälisiä suhteita auttaa hahmottamaan, miten mahdolliset informaatioidankäynnin suorituskyvyt tulisi integroida osaksi kokonaisjärjestelmää. Informaatioidankäynnin tulee tukea sodankäyntiä kokonaisuudessaan. Tuloksia ei kuitenkaan voida käyttää sellaisenaan puolustusvoimien konsepteissa ja doktriineissa, sillä tässä tutkimuksessa ei ole käytetty lähteinä puolustusvoimien asiakirjoja eikä käsiteanalyysia ole sovitettu yhteen puolustusvoimien käsitelmääritelmien kanssa.

Tutkimuksen empiirisessä osuudessa kehitettiin informaatioidankäynnin tutkimusmenetelmiä kahdella tavalla. Diskurssianalyysia kehitettiin aikaisempien mallien pohjalta erityisesti informaatioidankäynnin vallankäytöllisesti funktioiden tutkimiseen soveltuvaksi. Lisäksi tutkimuksessa kehitettiin kvantitatiivisista esiintyvyyksanalyysia kvalitatiivisten menetelmien tueksi. Esiintyvyyksanalyysia voidaan hyödyntää kiinnostavien teemojen ja diskurssien seuraamiseen suuresta tietomassasta. Esiintyvyyksanalyysin avulla on mahdollista kohdistaa tutkimus tai kiinnostavien teemojen seuranta huomattavasti suurempaan tietomassaan kuin, mikä olisi mahdollista käydä läpi lukemalla. Esiintyvyyksanalyysin hyödyntäminen edellyttää kuitenkin hakuehtojen sekä heikkojen signaalien havaittavuuden jatkokehittämistä.

Tutkimus osoitti, että informaatioidankäynnillä on keskeinen merkitys kansainvälisissä suhteissa ja sodankäynnissä niin teoriassa kuin käytännössäkin, mutta pelkällä informaatioidankäynnillä valtiot eivät voi saavuttaa ulkopoliittisia tavoitteitaan ja informaatioidankäynnistä voi olla jopa haittaa valtioiden maineelle.

LÄHDELUETTELO

Doktriinit ja strategia-asiakirjat

Field Manual 3-05.301: Psychological Operations Tactics, Techniques and Procedures (2003) United States Army.

Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986 (1986) United States Congress House, Committee on Armed Services.

Joint Publication 1: Doctrine for the Armed Forces of the United States (2013) United States Joint Staff.

Joint Publication 3-12 (R): Cyberspace Operations (2013) United States Joint Staff.

Joint Publication 3-13: Information Operations (2006) United States Joint Staff.

Joint Publication 3-13: Information Operations (2014) United States Joint Staff.

Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations (2011) United States Joint Staff.

Joint Publication 3-61: Public Affairs (2015) United States Joint Staff.

Joint Publication 5-0: Joint Operation Planning (2011) United States Joint Staff.

Joint Publication 6-01: Joint Electromagnetic Spectrum Management Operations (2012) United States Joint Staff.

National Security Strategy of the United States (2015) Washington DC: Executive Office of the President.

National Military Strategy of the United States (2015) United States Joint Chiefs of Staff.

National Strategy to Secure Cyberspace (2003) The White House.

Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy (2010) United States Joint Forces Command.

United States Marine Corps (2011) ”Changing the Term Psychological Operations to Military Information Support Operations”, *MARADMIN 715-11*.

Военная доктрина Российской Федерации (2014).

Доктрина информационной безопасности Российской Федерации (2000).

Доктрина информационной безопасности Российской Федерации, Iuonpos (2015).

Доктрина информационной безопасности Российской Федерации (2016).

Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации (2011) Министерство обороны Российской Федерации.

Sanomalehdet (diskurssianalyysin primääriaineisto)

Известия 12.12.2013, ”«В Конституцию надо вбить, что брак — союз мужчины и женщины».

Известия 3.2.2014, ”Алексей Журавлев поддержит русских националистов Крыма”.

Известия 21.2.2014, ”Большинство граждан России считают Крым нашей территорией.

Известия 21.2.2014, ”Совет безопасности обсудит беспорядки на Украине”.

Известия 25.2.2014, ”Добровольцы далекой войны”.

Известия 25.2.2014, ”«Нельзя русских людей тут бросать»”.

Известия 25.2.2014, ”«Никто распоряжений майдана не выполняет»”.

Известия 25.2.2014, ”«Самый насущный вопрос для крымчан — где брать оружие»”.

Известия 26.2.2014, ”«Если мы промолчим, за нас решат другие, как это было на майдане»”.

Известия 28.2.2014, ”Украинская головоломка”.

Известия 2.3.2014, ”Детский лепет западной политики”.

Известия 2.3.2014, ”«Спасибо, миленькие, что не бросили»”.

Известия 3.3.2014, ”Дипломатические демарши Москву не испугали.

Известия 3.3.2014, ”Опыт кампаний на Кавказе поможет армии”.

Известия 3.3.2014, "Совет Федерации развязал президенту руки".

Известия 4.3.2014, "«На Украине произошел вооруженный захват власти»".

Известия 4.3.2014, "Русские горки".

Известия 4.3.2014, "Успокоить Украину".

Известия 6.3.2014, "Евродепутаты выдумывают способы давления на Россию".

Известия 6.3.2014, "«Единая Россия» и КПРФ не согласились с Леонидом Слуцким".

Известия 7.3.2014, "Минкультуры призывает рекламировать отдых в Крыму".

Известия 11.3.2014, "Центробанк просят подготовиться к введению рубля в Крыму".

Известия 19.3.2014, "«Я отстаивала и буду отстаивать национальные интересы Родины»".

Известия 4.8.2015, "На Ближнем Востоке начался переговорный марафон".

Известия 7.9.2015, "«Говорить об участии в коалиции против ИГИЛ преждевременно»".

Известия 11.9.2015, "Доставку помощи в Сирию заблокировать не получилось".

Известия 13.9.2015, "Новая сирийская инициатива".

Известия 14.9.2015, "Москва, Дамаск — рубежи обороны".

Известия 16.9.2015, "Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах".

Известия 25.9.2015, "«Победить ИГИЛ можно только сообща и "на земле"»".

Известия 28.9.2015, "«Мягкая сила» и жесткая интонация".

Известия 28.9.2015, "«Попытки расшатать авторитет ООН являются крайне опасными»".

Известия 28.9.2015, "«С Обамой можно договариваться о тактике, а не о «большой игре»»".

Известия 29.9.2015, "От слов о многополярном мире к делам".

Известия 30.9.2015, "Остров порядка".

Известия 1.10.2015, "Великое сотрудничество континентов?"

Известия 1.10.2015, "Путин — Обама. Открытая дуэль или тайное союзничество?"

Известия 1.10.2015, "Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ"

Известия 5.10.2015, "В Индонезии вышел сборник речей Владимира Путина"

Известия 5.10.2015, "Вкус халвы"

Известия 8.10.2015, "Открыть второй фронт"

Известия 8.10.2015, "Русь на Каспии"

Известия 13.10.2015, "«И тьма не объяла его»"

Известия 13.10.2015, "«Пик кризиса пройден»"

Известия 14.10.2015, "К терроризму причастны 4,4 тыс. граждан России"

Известия 15.10.2015, "«Я не готов Вас принять»"

Известия 19.10.2015, "Миф ИГИЛ"

Известия 21.10.2015, "С терроризмом будут бороться в России и за ее пределами"

Известия 8.3.2016, "У пушек остывают стволы"

Известия 9.3.2016, "«Парни в школе не рискуют дергать меня за косички»"

Известия 14.3.2016, "Путин выводит войска из Сирии"

Известия 15.3.2016, "Российская военная операция в Сирии: итоги и прогнозы"

Известия 17.3.2016, "«Мы понимали, за что сражались»"

Известия 24.3.2016, "В магазины завезут сирийские фрукты"

Известия 29.3.2016, "США признаны главной угрозой для России"

Известия 30.3.2016, "От «коалиции перемирия» к «коалиции восстановления»"

Известия 1.7.2016, "Посол России в Ливии: Ливия ищет поддержки в России"

Известия 5.10.2016, "Зачем США ставят мир на грань войны?"

Известия 7.10.2016, ”Игра на повышение ставок”.

Известия 10.10.2016, ”«Переговоры по Сирии возможны только после битвы за Алеппо»”.

Известия 12.10.2016, ”Французский демарш с американским акцентом”.

Известия 14.10.2016, ”«Пока террористы не уничтожены, мирного урегулирования не будет»”.

Известия 14.12.2016, ”Россия создаст в Сирии «электронное правительство»”.

Muut sanomalehdet ja uutiset

BBC 13.11.2014, ”Ukraine crisis: Timeline”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>] Luettu 21.12.2015.

BBC 21.11.2014, ”Ukraine's revolution: Making sense of a year of chaos”, *Europe* [<http://www.bbc.com/news/world-europe-30131108>] Luettu 30.3.2017.

BBC 1.10.2015, ”Russia joins war in Syria: Five key points”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519>] Luettu 21.12.2015.

BBC 7.10.2015, ”Syria: What can Russia's military do?”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-asia-34411477>] Luettu 11.1.2017.

BBC 9.10.2015, ”Syria: The story of the conflict”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>] Luettu 21.12.2015.

BBC 1.12.2015, ”Turkey's downing of Russian warplane - what we know”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34912581>] Luettu 21.12.2015

BBC 20.12.2015, ”Syria conflict: Dozens killed in suspected Russian strikes”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35145806>] Luettu 21.12.2015.

BBC 5.9.2016, ”Russia's Levada Centre polling group named foreign agent”, *Europe* [<http://www.bbc.com/news/world-europe-37278649>] Luettu 9.11.2016.

BBC 20.9.2016, ”Syria profile - Timeline”, *Middle East* [<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>] Luettu 9.11.2016.

BBC 22.12.2016, "Russia used Syria as live-fire training - US general" , *Europe* [http://www.bbc.com/news/world-europe-38402506] Luettu 11.1.2017.

Guardian 9.6.2014, "Post-Soviet world: what you need to know about the 15 states". [https://www.theguardian.com/world/2014/jun/09/-sp-profiles-post-soviet-states] Luettu 11.4.2017.

Guardian 7.10.2015, "'More than 90%' of Russian airstrikes in Syria have not targeted Isis, US says". [https://www.theguardian.com/world/2015/oct/07/russia-airstrikes-syria-not-targeting-isis] Luettu 4.1.2017.

Huffington Post 6.3.2014, "Russian-Ukrainian Conflict Explained". [http://www.huffingtonpost.com/john-currant2/russian-ukrainian-conflict-explained_b_4909192.html] Luettu 5.4.2017.

Huffington Post 19.4.2016, "Thinking the Unthinkable: Russia Has Re-Emerged As a Great Power". [http://www.huffingtonpost.com/jonathan-adelman/thinking-the-unthinkable-_2_b_9720304.html] Luettu 4.1.2017.

Independent 13.3.2016, "Syrian civil war timeline: Tracking five years of conflict". [http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syrian-civil-war-timeline-tracking-five-years-of-conflict-a6929411.html] Luettu 9.11.2016.

Lenta.ru 19.2.2014, "Депутаты Крыма предложили вернуть полуостров России", *Украина* [https://lenta.ru/news/2014/02/19/crimea/] Luettu 14.10.2016.

New York Times 26.4.2010, "We Have Met the Enemy and He Is PowerPoint" [http://www.nytimes.com/2010/04/27/world/27powerpoint.html] Luettu 3.7.2017.

New Yorker 17.1.2017, "Trump vs. Obama on the Press" [http://www.newyorker.com/news/ryan-lizza/trump-and-the-press] Luettu 16.4.2017.

NPR 16.3.2014, "Physicists, Generals And CEOs Agree: Ditch The PowerPoint", *all tech considered* [http://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2014/03/16/288796805/physicists-generals-and-ceos-agree-ditch-the-powerpoint?ft=1&f=1001] Luettu 3.7.2017.

Reuters 19.12.2015, "Putin: Russia ready to use 'more military means' in Syria if need be - agencies", *World News* [http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-russia-army-idUSKBN0U20IR20151219] Luettu 21.12.2015.

Telegraph 15.10.2015, ”Russia 'tried to cut off' World Wide Web” [<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/11934411/Russia-tried-to-cut-off-World-Wide-Web.html>] Luettu 7.10.2016.

Washington Post 25.3.2014, ”Obama dismisses Russia as ‘regional power’ acting out of weakness”. [https://www.washingtonpost.com/world/national-security/obama-dismisses-russia-as-regional-power-acting-out-of-weakness/2014/03/25/1e5a678e-b439-11e3-b899-20667de76985_story.html?utm_term=.2e47dd3507d0] Luettu 2.1.2017.

Washington Post 12.5.2014, ”Timeline: Key events in Ukraine’s ongoing crisis”. [https://www.washingtonpost.com/world/europe/timeline-key-events-in-ukraines-ongoing-crisis/2014/05/07/a15b84e6-d604-11e3-8a78-8fe50322a72c_story.html] Luettu 21.12.2015.

Yle 8.8.2014, ”Näin Ukrainan kriisi on edennyt”, *Ulkomaat* [http://yle.fi/uutiset/nain_ukrainan_kriisi_on_edennyt/7098411] Luettu 21.12.2015.

Yle 18.2.2015, ”Yle Pietarin trollitehtaalla – Näin Venäjän propagandaa rustataan kellon ympäri”, *Internet* [http://yle.fi/uutiset/yle_pietarin_trollitehtaalla__nain_venajan_propagandaa_rustataan_kellon_ympari/7804386] Luettu 10.3.2016.

Yle 20.10.2015, ”Yhdysvallat ja Venäjä sopuun lentotoiminnasta Syyriassa”, *Ulkomaat* [http://yle.fi/uutiset/yhdysvallat_ja_venaja_sopuun_lentotoiminnasta_syyriassa/8395903] Luettu 10.3.2016.

Yle 23.12.2015, ”Soini väläyttää Hbl-boikotin purkua: Keep on knocking, ehkä ensi vuonna tärppää”, *Politiikka* [http://yle.fi/uutiset/soini_valayttaa_hbl-boikotin_purkua_keep_on_knocking_ehka_ensi_vuonna_tarppaa/8550587] Luettu 7.1.2016.

Yle 9.11.2016, ”Aleppo: tuoreimmat”, *Ulkomaat* [<http://yle.fi/uutiset/18-129070>] Luettu 9.11.2016.

Независимое военное обозрение 28.8.2009, ”Бой в Крыму в информационном дыму”.

РИА Новости 18.3.2010, ”Российская "Кремниевая долина" будет построена в Сколково - Медведев”, *РИА Наука* [<https://ria.ru/science/20100318/215146918.html>] Luettu 7.10.2016.

Raportit

International Federation of Journalists (2009) *Partial Justice, An inquiry into the deaths of journalists in Russia, 1993-2009*. Brussels: International Federation of Journalists.

International Telecommunication Union (2009) *Measuring the Information Society*. Geneva: International Telecommunication Union.

International Telecommunication Union (2015) *Measuring the Information Society*. Geneva: International Telecommunication Union.

Office of the Director of National Intelligence (2017) *Background to "Assessing Russian Activities and Intentions in Recent US Elections": The Analytic Process and Cyber Incident Attribution*.

Rogers, M. & Ruppertsberger, D. (2012). *Investigative Report on the U.S. National Security Issues Posed by Chinese Telecommunications Companies Huawei and ZTE*. United States House of Representatives, 112th Congress.

Valtioneuvosto (2013) *Suomen kyberturvallisuusstrategia*.

Internetlähteet

Central Intelligence Agency, *The Information Operations Center Analysis Group* 23.1.2013, [<https://www.cia.gov/offices-of-cia/intelligence-analysis/organization-1/ioc-ag.html>] Luettu 9.1.2017.

Cluley, G. (2008) *Conflict between Russia and Georgia turns to cyber warfare* [<https://nakedsecurity.sophos.com/2008/08/12/conflict-between-russia-and-georgia-turns-to-cyber-warfare/>] Luettu 18.3.2016.

Cyber, *Merriam-Webster Dictionary* [<http://www.merriam-webster.com/dictionary/cyber>] Luettu 18.3.2016.

Defense Technical Information Center, *Joint Publications* 5.1.2017 [http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jointpub.htm] Luettu 7.1.2017.

Disinformation, *Merriam-Webster Dictionary* [<http://www.merriam-webster.com/dictionary/disinformation>] Luettu 1.11.2016.

- Doctrine, *Merriam-Webster Dictionary* [<https://www.merriam-webster.com/dictionary/doctrine>] Luettu 8.1.2017.
- Freedom House, *Freedom of the Press 2016, Russia* [<https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2016/russia>] Luettu 13.4.2017.
- Jyväskylän yliopisto, *Tieteenfilosofiset suuntaukset* 10.4.2015 [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset>] Luettu 27.1.2017.
- La Fronde, *Encyclopédie Larousse* [http://www.larousse.fr/encycopedie/divers/la_Fronde/120453] Luettu 23.3.2016.
- Levada-Center, *Indicators*. [<http://www.levada.ru/en/ratings/>] Luettu 20.6.2017
- Lähikäsite, *Tieteen termipankki* [<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Terminologiaoppi:l%C3%A4hik%C3%A4site>] Luettu 25.1.2017.
- Pew Research Center, *Russia, Putin Held in Low Regard around the World* 5.8.2015 [<http://www.pewglobal.org/2015/08/05/russia-putin-held-in-low-regard-around-the-world/>] Luettu 3.7.2017.
- Russian Public Opinion Research Center, *Russian Public Opinion Research Center. History and principles* [<http://wciom.com/index.php?id=35>] Luettu 21.3.2016.
- Sunzi – Chinese Strategist, *Encyclopædia Britannica* [<https://global.britannica.com/biography/Sunzi>] Luettu 3.10.2016.
- U.S. Air Force, *EC-130J Commando Solo* 14.1.2016 [<http://www.af.mil/AboutUs/Fact-Sheets/Display/tabid/224/Article/104535/ec-130j-commando-solo.aspx>] Luettu 27.6.2016.
- UN News Centre, *UN Security Council action on Crimea referendum blocked* 15.3.2014 [http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47362#.W0tK_WclGM8] Luettu 10.4.2017.
- Wikipedia, *List of newspapers in Russia* 1.3.2017 [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_newspapers_in_Russia] Luettu 13.4.2017.
- ВЦИОМ, *Крым в России: восстановление исторической справедливости* 24.3.2014 [<http://wciom.ru/index.php?id=236&uid=114754>] Luettu 21.3.2016

ВЦИОМ, *СМИ в России: потребление и доверие* 7.5.2015

[<http://wciom.ru/index.php?id=236&uid=115248>] Luettu 22.3.2016.

Дезинформация, *Большой энциклопедический словарь*

[<http://www.vedu.ru/bigencdic/17815/>] Luettu 1.11.2016.

Минкомсвязь России, *Минкомсвязь России* [<http://minsvyaz.ru/ru/ministry/persons/3/>] Luettu 6.9.2016.

Кино-Театр.РУ, *Вкус халвы* 11.12.2014 [<http://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/979/annot/>] Luettu 11.11.2016.

Левада-Центр, *Доверие СМИ и готовность высказывать свое мнение* 12.8.2016

[<http://www.levada.ru/2016/08/12/141111/>] Luettu 12.8.2016.

Соловьёв, В. (2015) *Миропорядок* (Elokuva)

[<https://www.youtube.com/watch?v=ZNhYzYUo42g>] Luettu 30.6.2017.

Фонд Сколково, *Skolkovo Community* [<http://sk.ru/foundation/itc/p/directions.aspx>] Luettu 7.10.2016.

Tutkimuskirjallisuus

Adamsky, D. (2015) ”Cross-Domain Coercion: The Current Russian Art of Strategy”, *Proliferation Papers* 54.

Adomeit, H. (1995) ”Russia as a 'great power' in world affairs: images and reality”, *International Affairs* 71 no. 1, 35–68.

Anttila, P. (2005) *Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta*. Hamina: Akatiimi Oy.

Arolainen, T. (2014) ”Valtio tiivistää strategista viestintää, media arvostelee”, J. Rantapelkonen (toim.). *Strategisen viestinnän salat, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2, N:o 14*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 40–47.

Arquilla, J. (1994) ”The Strategic Implications of Information Dominance”, *Naval Postgraduate School Faculty and Researcher Publications* Summer, 24–30.

Arutunyan, A. (2009) *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

- Austin, J. L. (2009) *How to do things with words: The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955* (2. p.) Oxford: Oxford University Press.
- Baillargeon, N. (2011) *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.
- Barnett, M. & Duvall, R. (2005) "Power in International Politics", *International Organization* 59, no. 1, 39–75.
- Basilaia, E., McKeever, R. & Shaw, D. (2013) "The natural framing of military conflict news. The 2008 war in Georgia in Resonance, Izvestia and The New York Times", *Central European Journal of Communication* 6 no. 1, 16–32.
- Bell, I. (2002) *Eastern Europe, Russia and Central Asia 2003*. London: Europa Publications.
- Berger, H. (2010) *Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismintorjunnassa ja viiden päivän sodassa, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 5*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Biersteker, T. J. & Weber, C. (1996) "The social construction of state sovereignty", T. J. Biersteker & C. Weber (toim.). *State sovereignty as social construct*. Oakleigh: Cambridge University Press, 1–21.
- Bishop, M. & Goldman, E. (2003) "The strategy and Tactics of Information Warfare", *Contemporary Security Policy* 24 no. 1, 113–139.
- Blank, S. (2013) "Russian Information Warfare as Domestic", *American Foreign Policy Interests* 35, 31–44.
- Blombergs, F. (2013) "Realismi ja strategian tutkimus", P. Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 5–38.
- Bok, S. (1979) *Lying, Moral Choice in Public and Private Life*. New York: Vintage Books.
- Brown, C. & Ainley, K. (2005) *Understanding International Relations*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

- Burke, J. R. (1997) "Examining the validity structure of qualitative research", *Education* 118 no. 2, 282–293.
- Burstein, P. & Freudenburg, W. (1978) "Changing Public Policy: The Impact of Public Opinion, Antiwar Demonstrations, and War Costs on Senate Voting on Vietnam War Motions". *American Journal of Sociology* 84 no. 1, 99–122.
- Buzan, B. & Lawson, G. (2015) *The Global Transformation: History, Modernity and the Making of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, B., Wæver, O. & de Wilde, J. (1998) *Security, A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Byman, D. M., Waxman, M. C. & Larson, E. (1999) *Air Power as a Coercive Instrument*. Santa Monica: RAND.
- Carruthers, S. L. (2011) *The Media at War*. Palgrave Macmillan.
- Cheek, J. (2008) "Foucauldian Discourse Analysis", L. M. Given (toim.). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 355–358.
- Cicalese, C. (2013) "Redefining Information Operations", *Joint Forces Quarterly* 69 no. 2, 109–112.
- Clarke, R. A. & Knake, R. K. (2010) *Cyber War*. New York: Harper Collins Publishers.
- Danks, C. (2014) *Politics Russia*. New York: Routledge.
- Darczewska, J. (2014) *The Anatomy of Russian Information Warfare, The Crimean Operation, A Case Study*. Varsova: Centre for Eastern Studies.
- Fadok, D. S. (1995) *John Boyd and John Warden, Air Power's Quest for Strategic Paralysis*. Maxwell Air Force Base: Air University Press.
- Fairclough, N. (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (1995) *Media Discourse*. London: Hodder Education part of Hachette Livre UK.
- Fairclough, N. (1998) *Critical discourse analysis: papers in the critical study of language*. New York: Addison Wesley Longman Inc.

- Feaver, P. D. (1998) "Blowback: Information warfare and the dynamics of coercion". *Security Studies*, 7 no. 4, 88–120.
- Fettweis, C. J. (2015) "Misreading the Enemy", *Survival* 57 no. 5, 149–172.
- Floridi, L. (2010) *Information: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Floridi, L. (2011) *The Philosophy of Information*. Oxford: Oxford University Press.
- Foucault, M. (1972) *Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. New York: Pantheon Books.
- Franke, U. (2015) *War by non-military means, Understanding Russian information warfare*. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).
- Fruchtman, J. (2006) "Correlating Linguistic and Extralinguistic Developments", Г. Никипорец-Такигава (toim.). *Integrum: точные методы и гуманитарные науки. Вступление*. Москва: Летний сад, 165–192.
- Galula, D. (1964) *Counterinsurgency Warfare*. New York: Frederick A. Praeger, Inc.
- Gee, J. P. (2014) *How to Do Discourse Analysis: A Toolkit*. Abingdon: Routledge.
- Geers, K. (2015) "Introduction: Cyber War in Perspective", K. Geers (toim.). *Cyber War in Perspective: Russian Aggression against Ukraine*. Tallinna: NATO CCD COE Publications, 13–18.
- Giles, K. (2015) "Russia and Its Neighbours: Old Attitudes, New Capabilities", K. Geers (toim.). *Cyber War in Perspective: Russian Aggression against Ukraine*. Tallinna: NATO CCD COE Publications, 19–28.
- Giles, K. (2016) *The Next Phase of Russian Information Warfare*. NATO Strategic Communications Centre of Excellence.
- Golasfani, N. (2003) "Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research", *The Qualitative Report* 8 no. 4, 597–606.
- Goldsmith, J. & Posner, E. (2000) "Moral and Legal Rhetoric in International Relations: A Rational Choice Perspective", *University of Chicago Law & Economics, Olin Working Papers* no. 108.

- Goldsmith, J. & Wu, T. (2006) *Who Controls the Internet?* New York: Oxford University Press.
- Goodall, H. L., Trethewey, A. & Corman, S. R. (2008) "Strategy, Missed Opportunities and the Consequences of Obsolete Strategic Communication Theory", H. L. Goodall, A. Trethewey & S. R. Corman (toim.). *Weapons of Mass Persuasion, Strategic Communication to Combat Violent Extremism*. New York: Peter Lang Publishing, 3–26.
- Hallett, B. (2012) *Declaring War: Congress, the president, and what the Constitution does not say*. New York: Cambridge University Press.
- Halonen, L. (2005) *Mielikuvat ovat tärkeämpiä kuin totuus*, Johtamisen laitos, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia N:o 32. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Hansen, L. (2006) *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*. Abingdon: Routledge.
- Harju–Seppänen, M. (2008) "No mutta mitä se metafysiikka on käytännössä? Rakenteen ja toimijan välisen suhteen ongelma kansainvälisten suhteiden tieteenalalla", H. Hakovirta & J. A. Vuori (toim.). *Tieteenteoriat ja kansainvälisten suhteiden oppialan kehitys*. Turku: Uniprint, 55–92.
- Heiskanen, M. (2000) "Informaationsodankäynti johtamissodan yläkäsitteenä", J. Saarelainen, V. Tynkkynen, J. Aherto, M. Hyytiäinen & J. Metteri, *Johtamissodankäynti*, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiantietoa n:o 2/2000. Helsinki: Maanpuolustus korkeakoulun taktiikan laitos, 4–31.
- Huhtinen, A.–M. (2002) *Propagandan renessanssi - Julkisen manipulaation paluu*, Julkaisusarja 2, Artikkelikokoelmat N:o 8. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Hutchinson, W. (2006) "Information Warfare and Deception", *Informing Science* 9, 213–223.
- Jacobs, L. R. (2011) "The Betrayal of Democracy", W. Le Cheminant & J. M. Parrish, *Manipulating Democracy*. New York: Routledge, 190–208.
- Jantunen, S. (2013) *Strategic Communication: practice, ideology and dissonance*, Department of Leadership and Military Pedagogy Publication Series 1, No.11. Helsinki: National Defence University.
- Jantunen, S. (2016) *Informaatioympäristön analysointityökalu*, julkaisematon.

- Johnson–Cartee, K. S. (2004) *Strategic Political Communication: Rethinking Social Influence, Persuasion, and Propaganda*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016a) ”Diskursiivinen maailma”, A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi*. Tampere: Vastapaino, 25–50.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016b) ”Johdanto”, A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi*. Tampere: Vastapaino, 17–22.
- Jowett, G. S. & O'Donnell, V. (1992) *Propaganda and Persuasion* (2 p.). Newbury Park: Sage Publications, Inc.
- Jowett, G. S. & O'Donnell, V. (2012) *Propaganda and Persuasion* (5 p.). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Jowett, G. S. & O'Donnell, V. (2014) *Propaganda and Persuasion* (6 p.). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Juhila, K. (2016) ”Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät”, A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi*. Tampere: Vastapaino, 369–407.
- Juhila, K. & Suoninen, E. (2016) ”Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä”, A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi*. Tampere: Vastapaino, 445–463.
- Juppi, P. (2004) *Keitä me olemme? Mitä me haluamme?* Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Kakkuri–Knuuttila, M.–L. (2007) ”Käsitteenmuodostus”, M.–L. Kakkuri–Knuuttila (toim.). *Argumentti ja kritiikki*. Tampere: Tammer–Paino Oy, 328–367.
- Kashin, V. (2014) ”Khrushchev's Gift: The Questionable Ownership of Crimea”, C. Howard & R. Pukhov (toim.). *Brothers Armed: Military Aspects of the Crisis in Ukraine*. Minneapolis: East View Press, 1–24.
- Kerttunen, M. (2010) *Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta*. Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuselosteita No 45. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Kirkinen, H. (2006) ”Kiovan Venäjä”, H. Kirkinen (toim.). *Venäjän historia*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 29–54.
- Korkman, S. (2016) *Talous ja utopia*. Nørhaven: Docendo.

- Kratochwil, F. (1989) *Rules, Norms and Decisions: On the conditions of practical and legal reasoning in international relations and domestic affairs*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kuklinski, J. H., Quirk, P. J., Jerit, J., Schwieder, D. & Rich, R. F. (2000) "Misinformation and the Currency of Democratic Citizenship", *The Journal of Politics* 62 no. 3, 790–816.
- Kuusisto, R. & Rantapelkonen, J. (2005) *Struggling to Understand Information War*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Laine, V. (2016) "State-led Nationalism in Today's Russia: Uniting the people with conservative values?" *FIIA Working Papers* no. 92. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Lalu, P. (2014) *Syvää vai pelkästään tiheää?*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Lalu, P. (2016) "Sodasta ja sodankuvasta Venäjällä", *Ilmatorjunta* no. 1, 22–26.
- Lasswell, H. D. (1927) "The Theory of Political Propaganda", *The American Political Science Review* 21, no. 3, 627–631.
- Lewis, J. A. (2015) "'Compelling Opponents to Our Will': The Role of Cyber Warfare in Ukraine", K. Geers (toim.). *Cyber War in Perspective: Russian Aggression against Ukraine*. Tallinna: NATO CCD COE Publications, 39–48.
- Libicki, M. C. (2012) "Cyberspace Is Not a Warfighting Domain", *Journal of Law and Policy of the Information Society* 8, no. 2, 321–336.
- Lonkila, M. (2012) "Russian Protest On- and Offline", *FIIA Briefing Papers* no. 98.
- Lucey, T. (1991) *Management Information Systems* (6 p.). London: DP Publications.
- Luostarinen, H. (1998) "Mistä propaganda tuli ja mihin se meni?" *Tiedotustutkimus* 21, no. 3, 24–35.
- Luostarinen, H. (2002) "Propaganda, media ja sota", A.-M. Huhtinen (toim.), *Propagandan renessanssi - Julkisen manipulaation paluu*, Julkaisusarja 2, Artikkelikokoelmat N:o 8. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 31–48.
- Macgilchrist, F. (2007) "Positive discourse analysis: Contesting dominant discourses by re-framing the issues", *Critical Approaches to Discourse Analysis Across Disciplines* 1, no. 1, 74–94.

- Martin, J. R. (2004) "Positive discourse analysis: Solidarity and change", *Revista Canaria de Estudios Ingleses* 49, no. 1, 179–202.
- Mearsheimer, J. J. (2011) *Why Leaders Lie: The Truth About Lying in International Politics*. New York: Oxford University Press.
- Mikkola, O.-M. (2014) *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella: Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012*. Turku: Painosalama Oy.
- Mitchell, L. A. (2012) *The Color Revolutions*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Mustajoki, A. (2006) "The Integrum Database as a Powerful Tool in Research on Contemporary Russian", Г. Никипорец-Такигава (toim.). *Integrum: точные методы и гуманитарные науки. Вступление*. Москва: Летний сад, 165–192.
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence (2014) *Analysis of Russia's Information Campaign against Ukraine*.
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2015a) *The Manipulative Techniques of Russia's Information Campaign*.
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence (2015b) *Redefining Euro–Atlantic Values and Russia's Strategic Communication in the Euro–Atlantic Space*.
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2016a) *Framing of the Ukraine–Russia conflict in online and social media*.
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2016b) *Russian Information Campaign Against Ukrainian State and Defence Forces*.
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2016c) *Social Media as a Tool of Hybrid Warfare*.
- Neumann, I. B. (2008) "Discourse Analysis", A. Klotz & D. Prakash (toim.). *Qualitative Methods in International Relations*. Palgrave Macmillan, 61–77.
- Nimmo, B. (2016) *Backdating the blame: How Russia made NATO a party to the Ukraine conflict*. NATO Strategic Communications Centre of Excellence.
- Nissen, T. E. (2016) *Social Media's Role in 'Hybrid Strategies'*. NATO Strategic Communications Centre of Excellence.

- Norman, D. A. (1993) *Things That Make Us Smart: Defending Human Attributes in the Age of the Machine*. Cambridge: Addison Wesley Publishing Company.
- Nuopponen, A. (2009) ”Käsiteanalyysia käsiteanalyysistä – kohti systemaattista käsiteanalyysia”, *Käännösteoria, ammattikielet ja monikielisyys*. VAKKI:n julkaisuja no. 36, 308–319.
- Nye, J. S. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.
- Omelicheva, M. Y. (2009) ”Russia’s Counterterrorism Policy: Variations on an Imperial Theme”, *Perspectives on Terrorism* 3, no. 1.
- Onuf, N. (1989) *World of Our Making: Rules and rule in social theory and international relations*. Abingdon: Routledge.
- Pape, R. A. (1996) *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*. New York: Cornell University Press.
- Park, Y. (2008) ”Historical Discourse Analysis”, L. M. Given (toim.). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 394–396.
- Partington A., Duguid, A. & Taylor, C. (2013) *Patterns and Meanings in Discourse: Theory and Practice in Corpus-assisted Discourse Studies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Paul, C. (2011) *Strategic Communication: Origins, Concepts, and Current Debates*. Santa Barbara: Praeger.
- Perheentupa, C. (2013) ”Konstruktivismi”, P. Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 91–104.
- Pernik, P., Wojtkowiak, J. & Verschoor–Kirss, A. (2016) *National Cyber Security Organisation: United States*. Tallinna: CCDCOE.
- Philips, N., Lawrence, T. B. & Hardy, C. (2004) ”Discourse and Institutions”, *The Academy of Management Review* 29, no. 4, 635–652.
- Pomerantsev, P. (2015) ”The Kremlin's Information War”, *Journal of Democracy* 26, no. 4, 40–50.

- Popkova, A. (2014) ”Political Criticism From the Soviet Kitchen to the Russian Internet: A Comparative Analysis of Russian Media Coverage of the December 2011 Election Protests”, *Journal of Communication Inquiry* 38 no. 2, 95–112.
- Pynnönen, A. (2013) ”Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen”, *Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Papers* no. 379.
- Pynnöniemi, K. (2014a) ”Improvisaation taidetta: Kuinka ymmärtää Venäjän toimia Ukrainassa?”, *FIIA Comments*, no. 7. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Pynnöniemi, K. (2014b) ”Russian thinking in the Ukraine crisis: From drawing a line of defence to seeing a threat to national security”, *FIIA Briefing Papers*, no. 160. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Pynnöniemi, K. & Kari, M. J. (2016) ”Uusi informaatioturvallisuuden doktriini: Venäjä tehostaa piiritetyn kyberlinnakkeen vartiointia”, *FIIA Comments* no. 26. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Pynnöniemi, K. & Rácz, A. (2016) ”Fog of Falsehood: Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine”, *FIIA Reports*, no. 45. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Raitasalo, J. (2013) ”Sotaan varautumisesta aktiiviseen asevoiman käyttöön”, P. Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 205–222.
- Raitasalo, J. & Sipilä, J. (2004) *Sodan määrittelystä, Käsitukset sodasta sodankäynnin taustalla*, Strategian laitos, Julkaisusarja 4, Työpapereita N:o 18. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Raitasalo, J. & Sipilä, J. (2008) ”Muuttuva sodan kuva”, J. Raitasalo & J. Sipilä (toim.). *Sota - teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, 329–342.
- Rantapelkonen, J. (2000) ”Psykologiset operaatiot (Psyop) operatiivisella tasolla”, J. Saarelainen, V. Tynkkynen, J. Aherto, M. Hyytiäinen & J. Metteri, *Johtamissodankäynti*, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiantietoa n:o 2/2000. Helsinki: Maanpuolustus korkeakoulun taktiikan laitos. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu 56–104.
- Rantapelkonen, J. (2002) *Psykologiset operaatiot, Propagandasta informaatio–operaatioihin*, Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia, no. 1/2002. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

- Rautala, A. (2014) *Venäjän sotilasreformi, Venäjän asevoimien uusi ilme*, Julkaisusarja 4: Työpapereita, no. 51. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Rekkedal, N. M. (2013) *Sotilaallinen voima muutoksessa* (verkkopainos, toim. J. Mälkki). Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Saarelainen, J. (1999) *Näkemyksiä Venäjän informaatiotosodankäynnistä*, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia, no. 1/1999. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sabl, A. (2011) ”Exploiting the Clueless”, W. Le Cheminant & J. M. Parrish (toim.). *Manipulating Democracy*. New York: Routledge, 229–244.
- Sakwa, R. (2016) *Taistelu Ukrainasta: Kuinka idän ja lännen intressit törmäsivät*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Salonius–Pasternak, C. (2008) ”Turvallisuus siirtymässä yksityisyritysten käsiin”. *Ulkopoliittika*, no. 3.
- Savolainen, R. & Kari, J. (2008) ”Tiedonkäytön ja oppimisprosessin yhteyksistä–Informaatio-tutkimuksen näkökulma”, E. Sormunen & E. Poikela (toim.). *Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy–Juvenes Print, 33–55.
- Searle, J. R. (1996) *The Construction of Social Reality*. London: Penguin Books.
- Shakarian, P., Shakarian, J. & Andrew, R. (2013) *Introduction to Cyber–Warfare: A Multidisciplinary Approach*. Waltham: Elsevier.
- Shannon, C. E. & Warren, W. (1949) *The mathematical theory of communication*. Urbana: University of Illinois Press.
- Siegel, H. (1987) *Relativism Refuted: A Critique of Contemporary Epistemological Relativism*. Dordrecht: Springer Science+Business Media.
- Sillanpää, A. (2010) *Uutiset strategian peilinä*, Strategian laitos, Julkaisusarja 4, Työpapereita no. 37. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sipilä, J. (2013a) *Kuinka strategiaa tutkitaan*, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusse-
losteita No 50. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sipilä, J. (2013b) ”Sota tutkimuksen kohteena”. P. Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 59–90.

- Sivonen, P. (2013) ”Esipuhe”, P. Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 1–2.
- Smaele, H. D. (2007) ”Mass Media and the Information Climate in Russia”, *Europe–Asia Studies* 59, no. 8, 1299–1313.
- Smith, H. (2016) ”Putin's Third Term and Russia as a Great Power”, M. Suslov & M. Bassin (toim.). *Eurasia 2.0*. Lanham: Rowman & Littlefield, 125–147.
- Sorell, J. (2015) ”Word Frequencies”, J. Taylor (toim.). *The Oxford Handbook of Word*. Oxford: Oxford University Press, 68–88.
- Stake, R. E. (2000) ”Case Studies”, N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc., 435–454.
- Suoninen, E. (2016) ”Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen”, A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi*. Tampere: Vastapaino, 51–73.
- Susiluoto, I. (2006) *Suuruuden laskuoppi–Venäläisen tietoyhteiskunnan synty ja kehitys*. WSOY.
- Ten Have, P. (2008) ”Conversation Analysis”, L. M. Given (toim.). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 130–131.
- Thomas, T. I. (1998a) ”Dialectical Versus Empirical Thinking: Ten Key Elements of the Russian Understanding of Information Operations”, *The Journal of Slavic Military Studies* 11, no. 1, 40–62.
- Thomas, T. I. (1998b) ”Russia's information warfare structure: Understanding the roles of the security council, Fapsi, the state technical commission and the military”, *European Security* 7, no. 1, 156–172.
- Thomas, T. I. (2004) ”Russia's Reflexive Control Theory and the Military”, *The Journal of Slavic Military Studies* 17, no. 2, 237–256.
- Thomas, T. I. (2014a) ”Russia's Information Warfare Strategy: Can the Nation Cope in Future Conflicts?”, *Journal of Slavic Military Studies* 27, 101–130.
- Thomas, T. I. (2014b) ”Creating Cyber Strategists: Escaping the 'DIME' Mnemonic”, *Defence Studies* 14, no. 4, 370–393.

- Tsygankov, A. (2016) ”Uses of Eurasia”, M. Suslov & M. Bassin (toim.). *Eurasia 2.0*. Lanham: Rowman & Littlefield, 63–80.
- Töttö, P. (1992) *Pirullinen positivismi: kysymyksiä laadulliselle tutkimukselle*. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Van Dijk, T. (1998) *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Ventre, D. (2009) *Information Warfare*. London: ISTE Ltd.
- Virta, M. (2005) *Psykologiset operaatiot osana sotilasjohtamista: Teoriaa ja käytäntöä*, Johtamisen laitos, Julkaisusarja 3 työpapereita 8. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Virta, M., Huhtinen, A.-M., Rantapelkonen, J. & Hirvelä, A. (2014) ”Case Ukraina 2014–Katsaus Venäjän informaationsodankäyntiin Ukrainassa”, *Tiede ja ase* 72, no. 1, 25–41.
- Von Clausewitz, C. (1997) *On War*. Ware: Wordsworth Editions Limited.
- Von Heinegg, W. H. (2015) *International Law and International Information Security: A Response to Krutskikh and Streltsov*. Tallinna: NATO CCD COE.
- Voltmer, K. (2000) ”Constructing Political Reality in Russia: Izvestiya –Between Old and New Journalistic Practices”, *European Journal of Communication* 15 no. 4, 469–500.
- Warner, T. (1996) *Communication Skills for Information Systems*. London: Pitman Publishing.
- Weber, C. (2005) *International Relations Theory: A critical introduction* (2. p.). Abingdon: Routledge.
- Wendt, A. (1992) ”Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, *International Organization* 46, no. 2, 391–425.
- Wendt, A. (1999) *Social Theory of International Politics*. Cambridge studies in international relations(67).
- Weninger, C. (2008) ”Critical Discourse Analysis”, L. M. Given (toim.) *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 146–148.
- Wilson, J. (1963) *Thinking with Concepts*. Cambridge: Cambridge University Press.

Богданович, О. (2013) "Региональное информационное пространство Крыма: реалии и вызовы времени", *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Филология. Социальные коммуникации»* 27, по. 66/1, 3–9.

Герасимов, В. Г. (2013) "Ценность науки в предвидении. Новые вызовы требуют переосмыслить формы и способы ведения боевых действий", *Военно-промышленный курьер* по. 8 (476), 2–3.

Золотов, В. В. (2015) "Противодействие фальсификации истории—основная задача военно—исторической работы во внутренних войсках МВД России", *Военная мысль* по. 3, 16–25.

Панарин, И. (2008) "Система информационного противоборства" *Военно-промышленный курьер* по. 41 (257).

Полетаев, В. И. & Алферов, В. В. (2015) "О неядерном сдерживании, его роли и месте в системе стратегического сдерживания", *Военная мысль* по. 7, 3–10.

LIITE 1: ESIINTYVYYSANALYYSIN TULOKSET

Esiintyvyyssanalyysin keskeisimmät tulokset on esitetty tiivistetysti tapaustutkimuksen alaluvuissa 4.3.3 ja 4.4.3. Esiintyvyyssanalyysin yksityiskohtaiset tulokset, joihin tiivistetyt tulokset perustuivat, on esitetty tässä liitteessä. Yksityiskohtaisten tulosten esittämiseen erillisessä liitteessä päädyttiin tulosten suuren määrän vuoksi.

Esiintyvyyssanalyysia varten muodostettiin jokaista diskurssia kohti yhdestä kolmeen hakuehtoa. Hakuehdot perustuivat diskurssianalyysissa tunnistettuihin diskurssien yhteydessä esiintyviin sanoihin tai sanaliittoihin. Hakuehdot on esitetty diskursseittain seuraavissa taulukoissa. Venäjänkielisissä hakuehdoissa esiintyvät /п-операattorit ovat Integrum-tietokannan operaattoreita, joilla määritetään hakuehdon sanojen välinen läheisyys. Diskurssin kokonaisesiintyvyydellä tarkoitetaan koostekuvissa (Kuva 11 ja Kuva 11) esitettyihin diskurssien esiintyvyyksiin. Diskurssien ja hakuehtojen systematisoimiseksi ne on koodattu operaatiokohtaisesti juoksevalla numeroinnilla siten, että diskurssit ovat Krimin operaatiossa K1–K7 ja Syyrian operaatiossa S1–S9. Diskursseja vastaavat hakuehdot ovat muotoa Kx.y ja Sx.y, missä x on diskurssin numero ja y diskurssikohtainen juokseva numero.

Taulukko 13. Esiintyvyyssanalyysin hakuehdot diskursseittain Krimin operaatiossa.

Tapaus: Krim			
Diskurssi	Hakuehto	Hakuehto venäjäksi	Sisällytetty diskurssin kokonaisesiintyvyyteen
K1 Vallananastaminen	K1.1 Fasismi/fasisti	фашизм или фашист	x
	K1.2 Vallananastaminen	переворот или (захват власти) /п1	x
	K1.3 Värvallankumous oranssi vallankumous	(цветная революция) или (оранжевая революция) /п1	x
K2 Krimin venäläisyys	K2.1 Krimin liittäminen	(присоединение или возвращение) крима /п1	x
	K2.2 Krim Venäjä	крым русский /п1	x
	K2.3 Krim ja (lepo tai lomakohde)	крым и (отдых или курорт)	x
K3 Auttaja	K3.1 Krim, apu	крым помощь /п1	x
	K3.2 Veljeskansa	братский народ /п1	x
K4 Laillisuus	K4.1 Federaationeuvosto	совет федерации /п1	x
	K4.2 Turvallisuusneuvosto	совет безопасности /п1	x
	K4.3 Kansanäänestys	референдум	x
K5 Suvereniteetti	K5.1 Alueellinen koskemattomuus	территориальная целостность /п1	x
	K5.2 Suvereniteetti	суверенитет	x
K6 Postneuvostoliittolainen tila	K6.1 Postneuvostoliittolainen tila	постсоветское пространство /п1	
	K6.2 Etupiiri	сфера влияния /п1	
	K6.3 Neuvostoliitto tai SNLT	"Советский союз" или СССР	
K7 Kansan yhtenäisyys	K7.1 Venäläinen	русский или российское	
	K7.2 Oppositio	оппозиция	

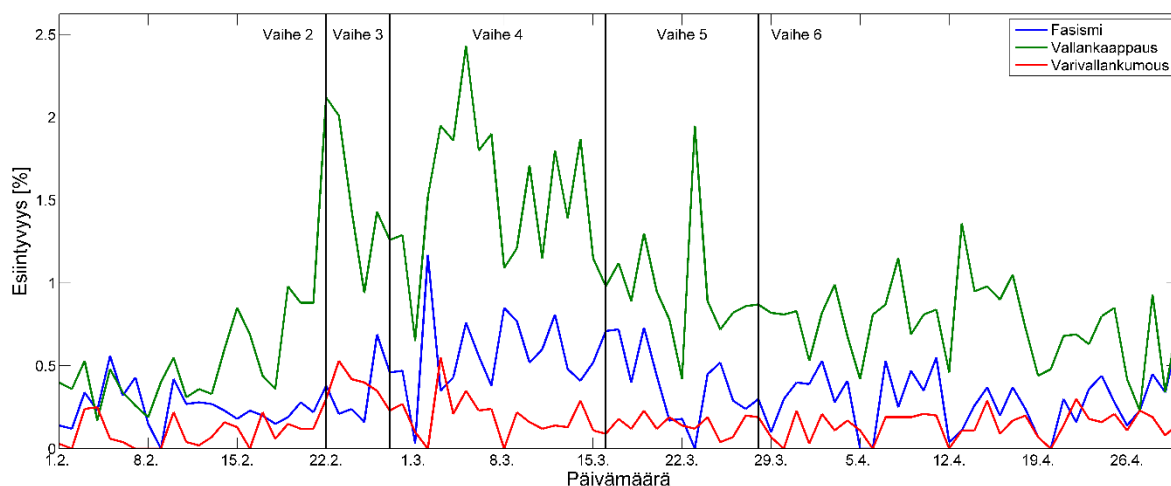
Taulukko 14. Esiintyvyyssanalyysin hakuehdot diskursseittain Syyrian operaatiossa.

Tapaus: Syyria			
Diskurssi	Hakuehto	Hakuehto venäjäksi	Sisällytetty diskurssin kokonaisesiintyvyyteen
S1 Terrorismi	S1.1 Terrorismi	терроризм	x
	S1.2 ISIS	ИГИЛ	x
	S1.3 Maltillinen oppositio	умеренная оппозиция /п1	
S2 Auttaja	S2.1 Syyria apu	сирия (помощь или помощь) /п1	x
	S2.2 Syyria liittolainen	сирия союзник /п1	x
S3 Laillisuus	S3.1 Federaationeuvosto	совет федерации /п1	
	S3.2 Laillinen hallinto	законная власть /п1	x
S4 Suurvalta	S4.1 Intressit	интересы	x
	S4.2 Maailmanjärjestys	мировой порядок /п1	x
	S4.3 Geopolitiikka	геополитика	x
S5 Asevoimien modernisaatio	S5.1 Kalibr	калибр	x
	S5.2 Asevoimat, kalusto	вооруженные силы /п1	x
	S5.3 Ilmavoimat	ВВС	x
S6 Ennenaikaisuus	S6.1 Ennen aikaista	преждевременно	
S7 Yhteistyö	S7.1 Yhteistyö	сотрудничество	
S8 Yhdysvaltojen toiseus	S8.1 Yhdysvallat	сша	x
	S8.2 Kaksoisstandardit	двойные стандарты /п1	x
S9 Ratkaisija	S9.1 Poliittinen ratkaisu, Syyria	политическое решение сирия /п3	x
	S9.2 Rauhan palauttaminen, Syyria	восстановление мира сирия /п3	

Krimin operaatio

K1: Vallananastaminen

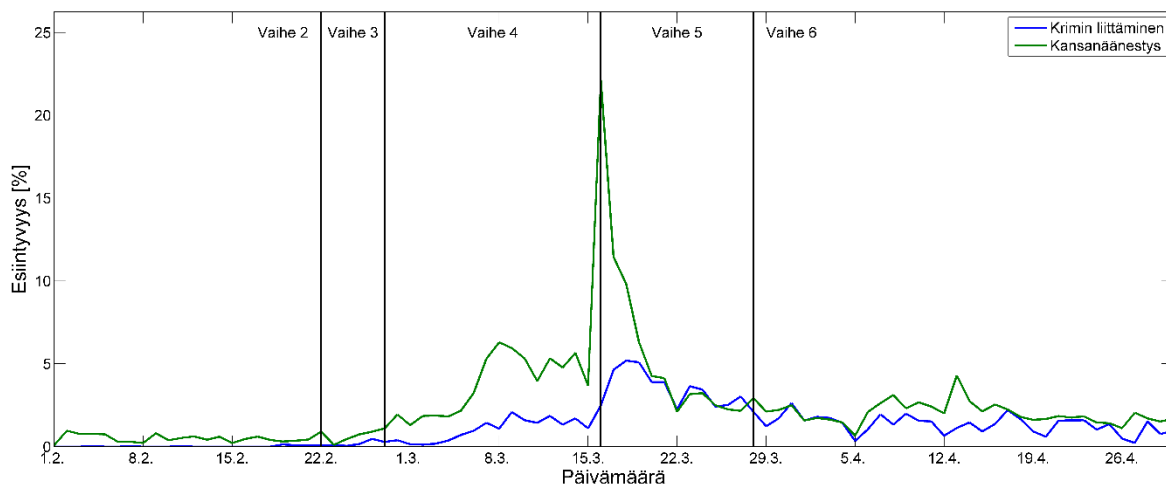
Vallananastamiskurssin hakuehdoista vallankaappauksen esiintyvyys alkoi nousta jo ennen varsinaista vallankaappausta. Se saavutti ensimmäisen huippunsa 22.2., jolloin mielenosoittajat valtasivat hallintorakennuksia Kiovassa. Fasismista kirjoitettiin jonkin verran tavanomaista enemmän vaiheiden 3–5 aikana. Värivallankumous teemana ei sen sijaan korostunut.

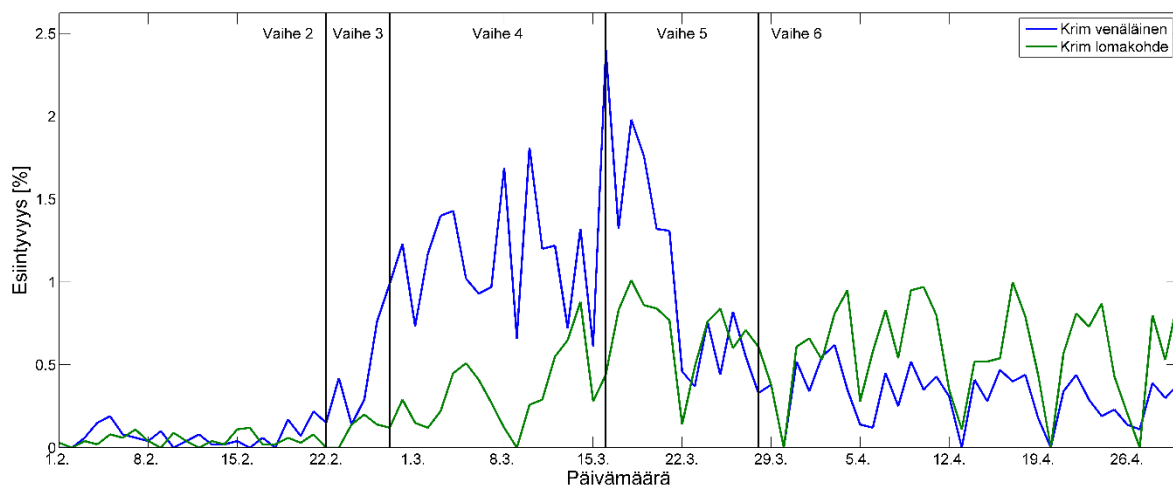
Kuva 14. Vallananastamiskurssin esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

K2: Krimin venäläisyys

Krimin venäläisyyskurssin hakuehdoista Krimistä puhuminen venäläisenä nousi vaiheen 3 aikana. Kansanäänestystermin esiintyvyys saavutti huippunsa äänestyspäivänä, mutta kansanäänestyksestä kirjoittaminen oli alkanut jo helmikuun lopulla. Se jatkui vielä vaiheen 6 aikana. Krimin liittämisen esiintyvyys alkoi nousta selvästi maaliskuun alussa. Lomakohterepresentaatio alkoi jo vaiheen 4 aikana ja jatkui vielä vaiheessa 6.

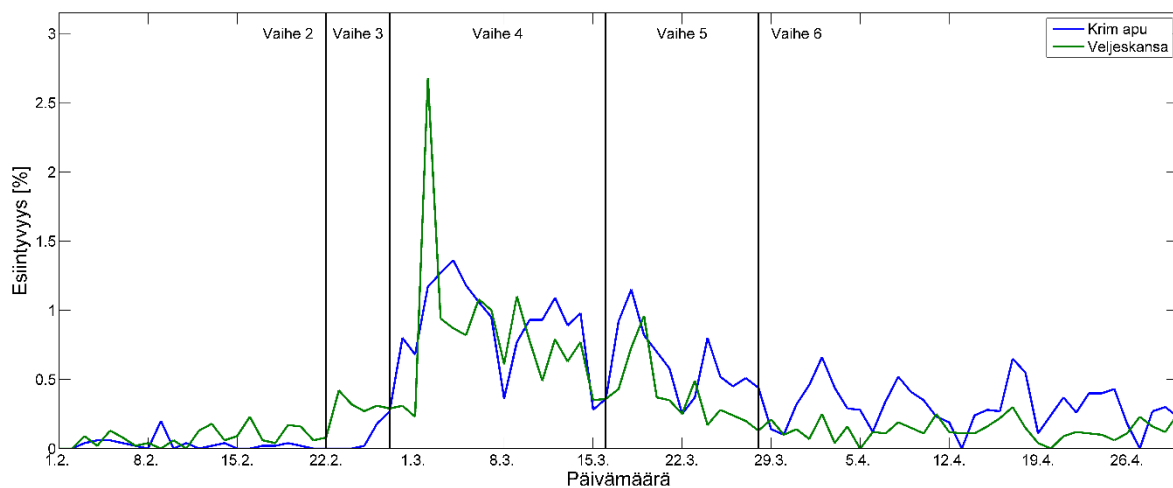
Kuva 15. Krimin venäläisyyskurssin esiintyvyys (1/2) Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014. Kansanäänestys (hakuehto K4.3) on esitetty tässä osana Krimin venäläisyys -diskurssia, mutta koostekuvassa se sisällytetty laillisuusdiskurssiin. Kansanäänestys oli merkittävä teema kummassakin diskurssissa.

Kuva 16. Krimin venäläisyysdiskurssin esiintyvyys (2/2) Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

K3: Auttaja

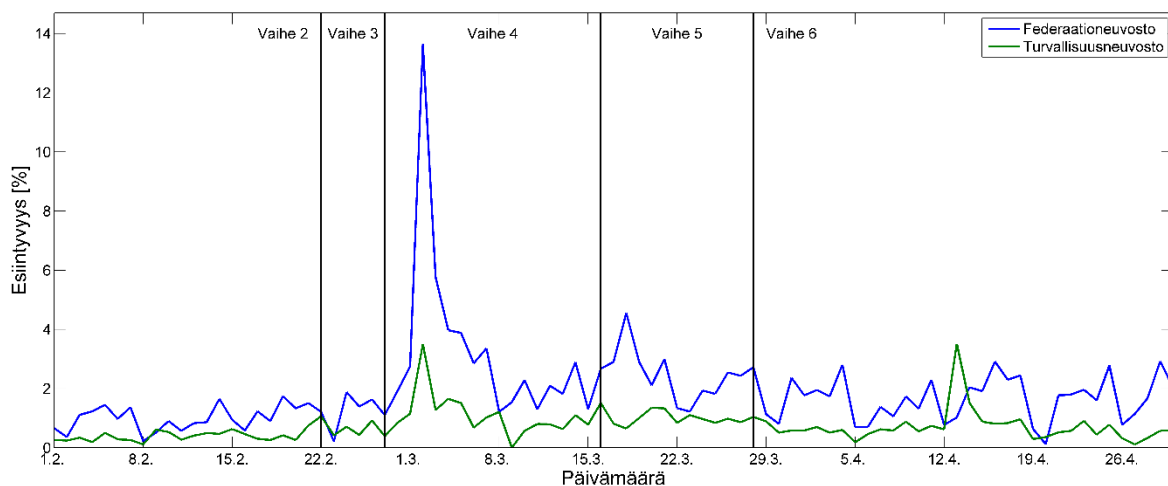
Auttajadiskurssissa sekä Krimin auttamisesta että veljeskansasta kirjoittaminen lisääntyivät merkittävästi vaiheesta 4 alkaen. Veljeskansasta kirjoittaminen lisääntyi vaiheen 3 alusta lähtien, mikä johtui todennäköisesti veljeskansan ahdingon kuvailusta. Veljeskansan esiintyvyys saavutti huippunsa 2.3.2014, mikä johtui todennäköisesti veljeskansan käyttämisestä argumenttina operaaion perustelemisessa. Krimin auttamisen esiintyvyys alkoi nousta muutama päivä veljeskansan esiintyvyyden nousun jälkeen.

Kuva 17. Auttajadiskurssin esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

K4: Laillisuus

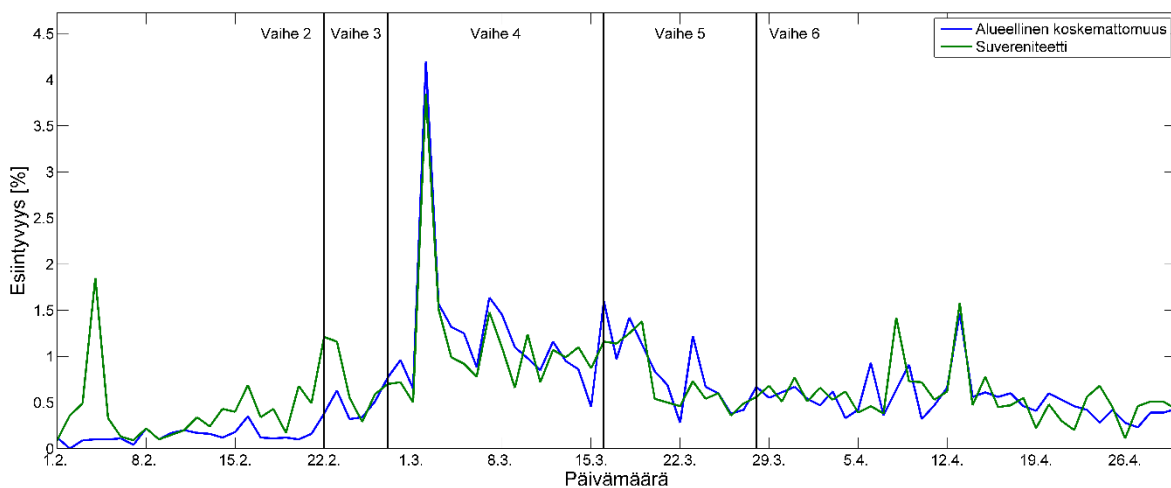
Laillisuutta perusteltiin erityisesti vetoamalla federaationeuvoston lupaan asevoiman käytölle Ukrainan alueella ja federaationeuvoston esiintyvyys saavutti voimakkaan huipun 2.3.2014. Samana päivänä myös turvallisuusneuvoston esiintyvyys saavutti huippunsa, mutta sen esiintyvyys jäi merkittävästi alhaisemmaksi kuin federaationeuvoston esiintyvyys.

Kuva 18. Laillisuusdiskurssin esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

K5: Suvereniteetti

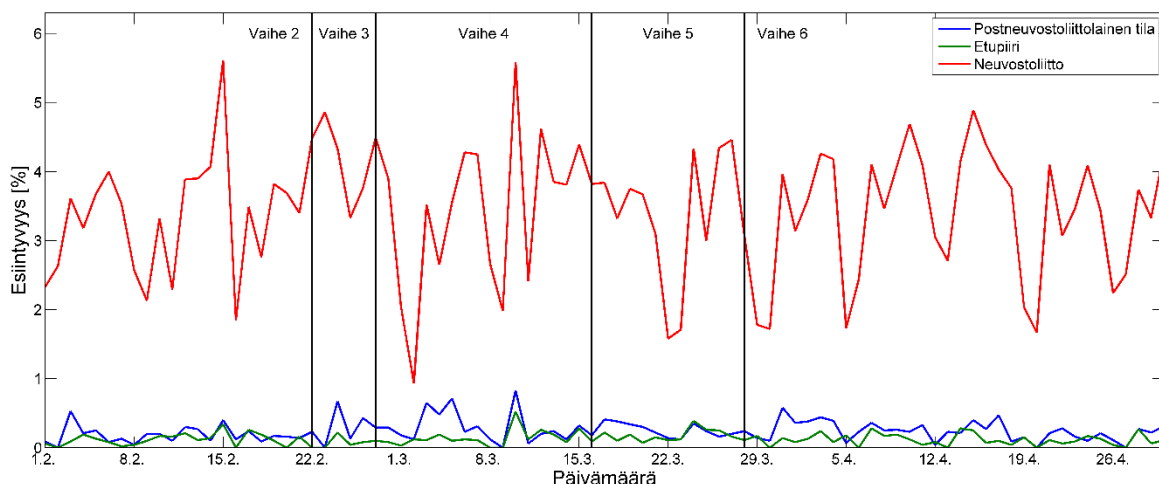
Suvereniteetidiskurssia kuvaavat hakuehdot ”alueellinen koskemattomuus” ja ”suvereniteetti” saavuttivat huippunsa 2.3.2014 eli samana päivänä, jolloin uutisoitiin federaationeuvoston päätöksestä. Suvereniteettia kuvaavat hakuehdot olivat huomattavan korreloituneita eli esiintyivät yleensä yhdessä. Poikkeus yhteisesiintyvyyteen havaittiin kuitenkin helmikuun alussa, jolloin suvereniteetistä kirjoitettiin ilman, että samanaikaisesti olisi kirjoitettu alueellisesta koskemattomuudesta.

Kuva 19. Suvereniteetidiskurssin esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

K6: Postneuvostoliittolainen tila

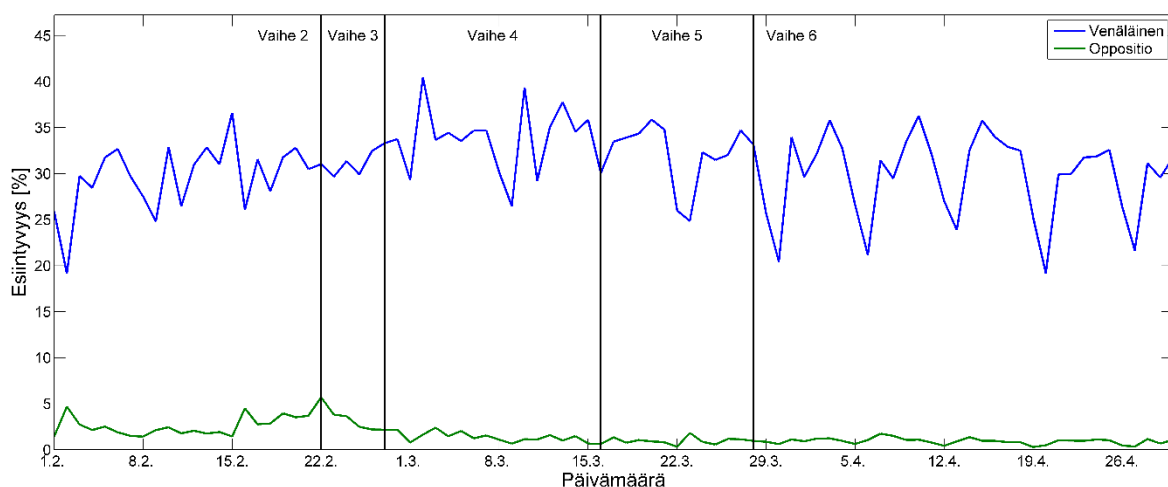
Postneuvostoliittolaisen tilan diskurssia kuvaavien hakuehtojen mukaisten termien esiintyvyydessä ei havaittu merkittäviä muutoksia Krimin operaation aikana. Postneuvostoliittolaisesta tilasta kirjoitettiin jonkin verran enemmän operaation aikana kuin ennen operaatiota.

Kuva 20. Postneuvostoliittolaisen tilan diskurssin esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

K7: Venäjän kansan yhtenäisyys

Kansan yhtenäisyysdiskurssia kuvaavat hakuehdot eivät tuottaneet merkittäviä tuloksia Krimin operaation aikana. Opposition esiintyvyydessä on havaittavissa hienoista laskua operaation vaiheen 3 alusta lähtien eli oppositiosta kirjoitettiin enemmän ennen operaatioita kuin operaation aikana.

Kuva 21. Kansan yhtenäisyysdiskurssin esiintyvyys Krimin operaatiossa 1.2.–30.4.2014.

Diskurssikorrelaatiot

Diskurssien esiintyvyytuloksista laskettiin diskurssien väliset korrelaatiot. Krimin operaation diskurssikorrelaatiot on esitetty seuraavassa taulukossa. Suurin korrelaatio havaittiin suvereniteetti ja auttajadiskurssin välillä. Korkea korrelaatio (0,85) voisi tarkoittaa esimerkiksi, että auttamista koskevien uutisten yhteydessä on käsitelty aina myös suvereniteettiä esimerkiksi suvereniteetin loukkaussyytösten kumoamiseksi. Vastaavasti suvereniteetti- ja laillisuusdiskurssin välinen korkea korrelaatio (0,77) kertoo laillisuutta osoittavien uutisten käsittelevän myös suvereniteettiä. Vallananastamis- ja auttajadiskurssin välinen korkea korrelaatio (0,77) puolestaan

johtuneen auttamisen välttämättömyyden perustelemisesta vallananastamiskurssin mukaisella sekasorrolla. Laillisuusdiskurssin yhteydessä on esiintynyt usein myös venäläisyys ja auttajadiskurssit eli niitä on mahdollisesti käytetty tukemaan laillisuusargumenttia.

Taulukko 15. Diskurssikorrelaatiot Krimin operaatiossa. Merkittävimmät korrelaatiot (korrelaatiokeroin yli 0,7) on korostettu lihavoinnilla.

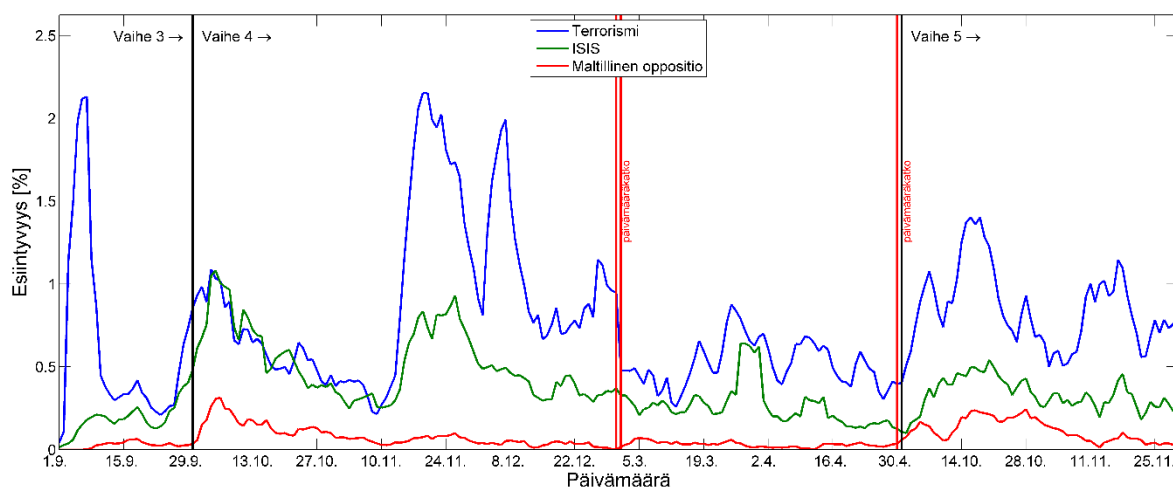
	Vallan-anastaminen	Venäläisyys	Auttaja	Laillisuus	Suvereniteetti
Vallan-anastaminen	1,00	0,37	0,77	0,56	0,7
Venäläisyys		1,00	0,53	0,73	0,42
Auttaja			1,00	0,73	0,85
Laillisuus				1,00	0,77
Suvereniteetti					1,00

Syyrian operaatio

S1: Terrorismi

Terrorismin esiintyvyys nousi selvästi hieman ennen Syyrian operaation käynnistämistä. Vaiheen 4 alussa terrorismi rinnastettiin ISIS:iin, mikä on havaittavissa terrorismi- ja ISIS-käyrien voimakkaasta korrelaatiosta. Terrorismin suuri esiintyvyys marraskuussa 2015 johtui hyvin todennäköisesti Pariisin terrori-iskuista 13.11.2015.

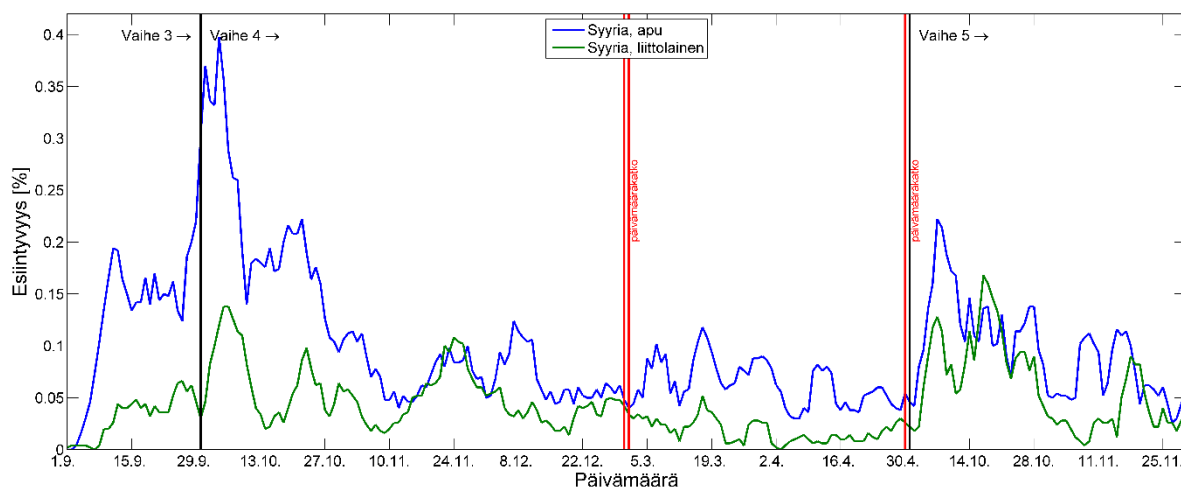
Maltillisesta oppositiosta kirjoitettiin operaation käynnistämisvaiheessa sekä lokakuussa 2016. Kumpaankin jaksoon, jolloin maltillisesta oppositiosta puhuttiin tavallista enemmän, kuului keskustelu Venäjän pommitusten kohteista.

Kuva 22. Terrorismidiskurssin esiintyvyys 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016.

S2: Auttaja

Syyrian auttaminen ja Syyrian kuvaaminen liittolaisena alkoivat jo ennen operaation käynnistämistä. Operaation käynnistämisen yhteydessä molemmat kuvaukset saavuttivat huippunsa. Vaiheen 5 alusta lähtien molempien kuvausten esiintyvyys nousi verrattuna maaliskuuhun 2016.

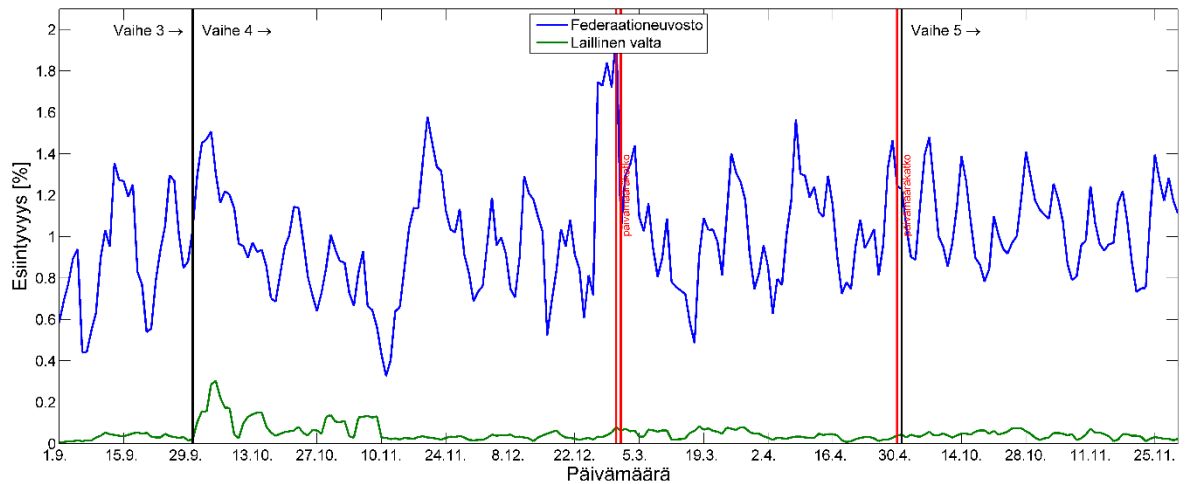

Kuva 23. Auttajakurssin esiintyvyys 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016

S3: Laillisuus

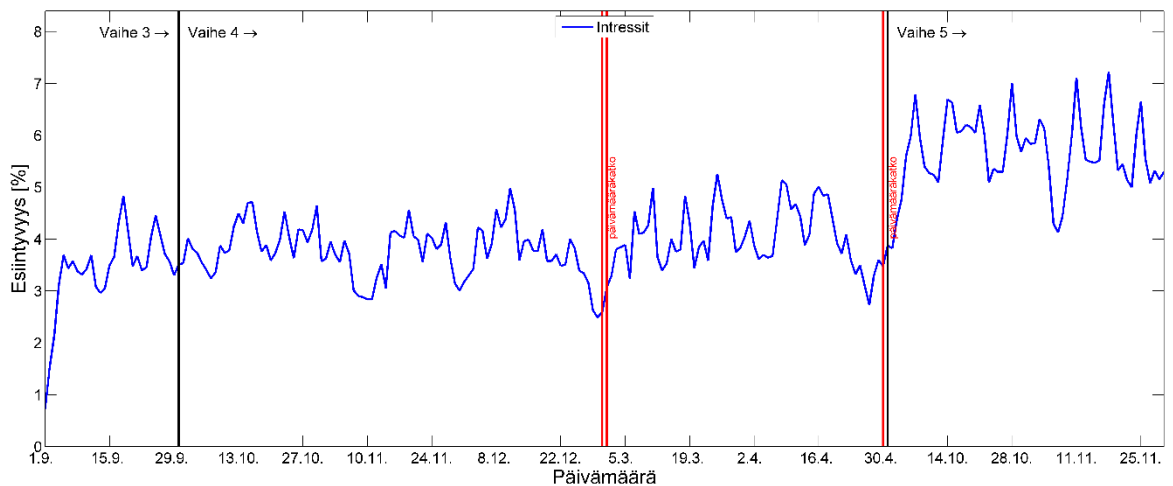
Syyrian operaation alkaessa ei ole havaittavissa vastaavaa piikkiä Federaationeuvoston esiintyvyydessä kuin Krimin operaation alkaessa. Laillisen vallan esiintyvyys oli alhainen koko tarkastelujakson ajan, mutta sen esiintyvyys nousi operaation käynnistyksen yhteydessä, sillä laillisen vallan avunpyyntöön vedottiin operaation laillisuuden osoittamiseksi.

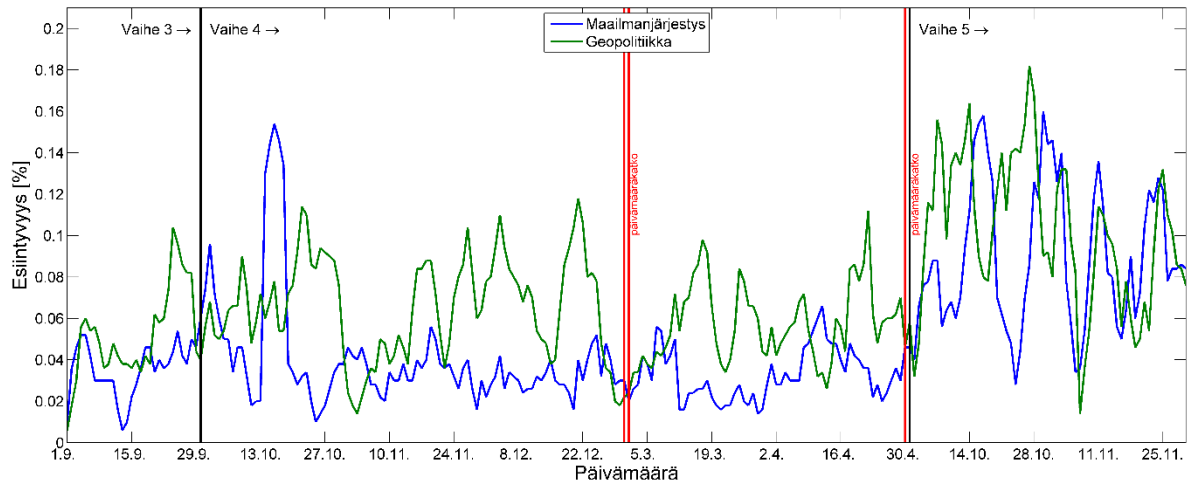
Kuva 24. Laillisuusdiskurssin esiintyvyys 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016.

S4: Suurvalta

Kaikkien suurvaltadiskurssia kuvaavien termien esiintyvyys oli vaiheen 5 aikana korkeampi kuin sitä ennen. Tämä johtuu todennäköisesti kasvaneista jännitteistä suurvaltasuhteissa.

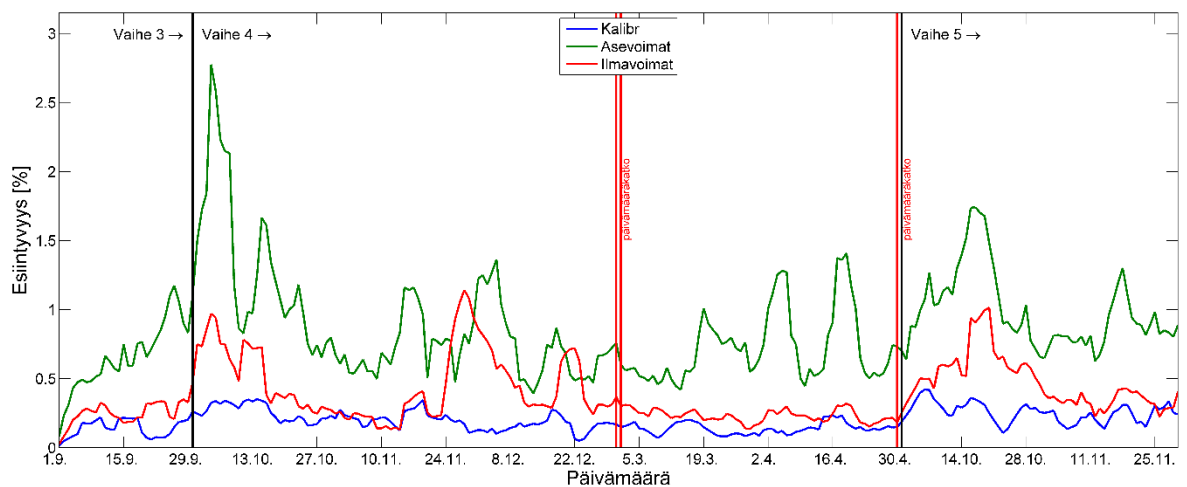
Kuva 25. Suurvaltadiskurssin esiintyvyys (1/2) 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016

Kuva 26. Suurvaltadiskurssin esiintyvyyden (2/2) 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016

S5: Asevoimien modernisaatio

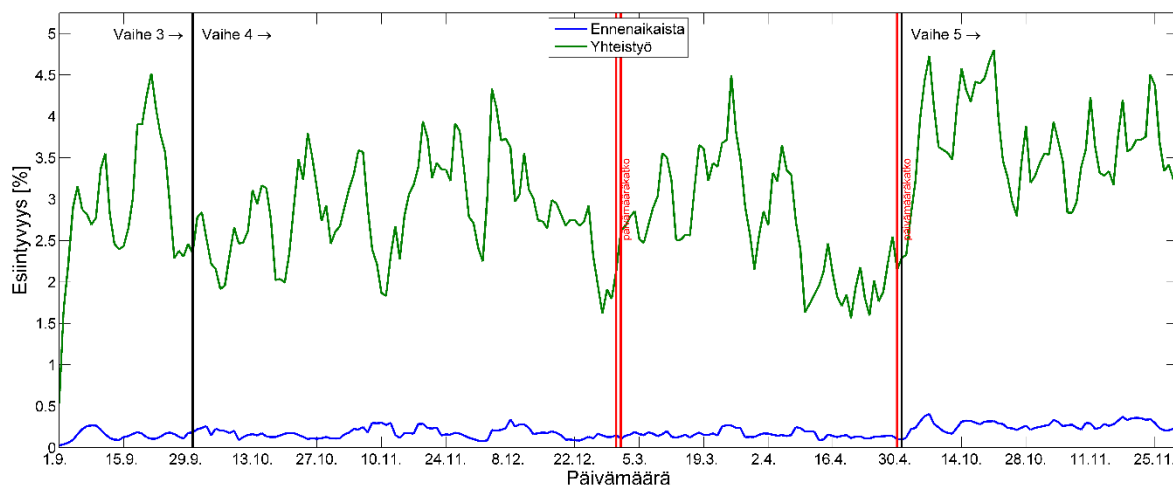
Asevoimien esiintyvyyden huippu saavutettiin operaation käynnistämisen aikana. Ilmavoimien esiintyvyys oli tyypillisesti noin kolmasosa asevoimien esiintyvyydestä. Piikki ilmavoimien esiintyvyydessä 24.11.2015 alkaen johtuu tapauksesta, jossa Turkki ampui alas Venäjän Su-24-rynnäkköpommittajakoneen. Hakuehdoista parhaiten modernisaatiota kuvaavan ”Kalibrin” esiintyvyydessä ei havaittu huippuja edes Kalibr-iskun uutisoinnin yhteydessä.

Kuva 27. Asevoimien modernisaatiodiskurssin esiintyvyyden 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016.

S6 ja S7: Ennenakaisuus ja yhteistyö

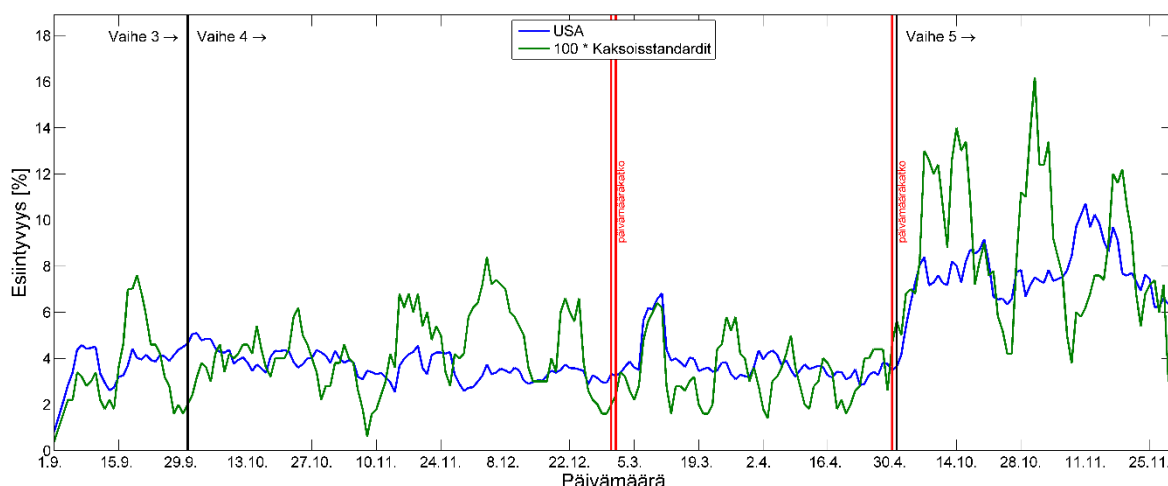
Ennenakaisuus- ja yhteistyödiskursseissa ei havaittu merkittäviä muutoksia Syyrian operaation aikana.

Kuva 28. Ennenaikaisuus ja yhteistyödiskurssien esiintyvyys 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016.

S8: Yhdysvaltojen toiseus

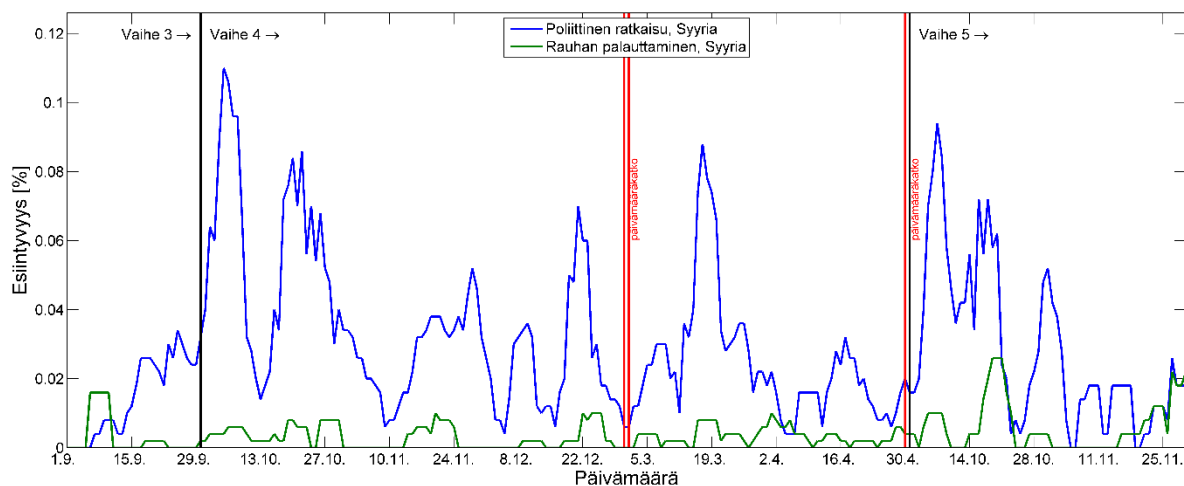
Yhdysvaltojen toiseus -diskurssia kuvaavien termien esiintyvyys oli vaiheen 5 aikana korkeampi kuin sitä aikaisemmin. Tämä johtui todennäköisesti kasvaneista jännitteistä suurvaltasuhteissa. Se myös osoittaa suurvalta- ja Yhdysvaltojen toiseus -diskurssin välisen korrelaation.

Kuva 29. Yhdysvaltojen toiseus -diskurssin esiintyvyys 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016. Kaksoisstandardit-hakuehdon tulokset on skaalattu 100-kertaiseksi.

S9: Ratkaisija

Poliittisen ratkaisun esiintyvyys saavutti huippunsa heti operaation käynnistämisen jälkeen. Siitä kirjoitettiin vaihtelevasti koko tarkastelujakson ajan. Maaliskuun 2016 puolivälin huippu johtune Venäjän ilmoituksesta vetää joukot Syyriasta, minkä väitettiin luovan edellytykset poliittiselle ratkaisulle. Lokakuussa 2016 Venäjä aloitti raskaat pommitukset Alepossa mutta korosti samanaikaisesti poliittisen ratkaisun tärkeyttä. Rauhan palauttamisen esiintyvyys on hyvin alhainen koko operaation ajan. Poliittinen ratkaisu ei näin ollen vaikuttaisi tarkoittavan rauhan palauttamista.

Kuva 30. Ratkaisijadiskurssin esiintyvyys 1.9.–31.12.2015, 1.3.–30.4.2016 ja 1.10.–31.12.2016.

Diskurssikorrelaatiot

Diskurssien esiintyvyydestä laskettiin diskurssien väliset korrelaatiot. Syyrian operaation diskurssikorrelaatiot on esitetty seuraavassa taulukossa. Suurin korrelaatio havaittiin asevoima- ja auttajadiskurssin välillä. Korkea korrelaatio (0,71) voisi tarkoittaa esimerkiksi auttamista ensisijaisesti asevoimien avulla. Asevoima- ja ratkaisijadiskurssin välinen korrelaatio (0,55) puolestaan voisi selittyä poliittisen ratkaisun hakemisella sotilaallisesti.

Taulukko 16. Diskurssikorrelaatiot Syyrian operaatiossa. Merkittävimmät korrelaatiot (korrelaatiokeroin yli 0,5) on korostettu lihavoinnilla.

	Terrorismi	Auttaja	Laillisuus	Asevoimat	Suuravalta ja toiseus	Ratkaisija
Terrorismi	1,00	0,40	0,18	0,55	0,19	0,32
Auttaja		1,00	0,57	0,71	0,21	0,65
Laillisuus			1,00	0,50	0,00	0,41
Asevoimat				1,00	0,37	0,55
Suurvalta ja toiseus					1,00	0,12
Ratkaisija						1,00

Taulukko 17. Esiintyvyyden analyysin lähteet, luokka Central press.

Central press		
Business Travel (PDF-versia)	Иностранная литература	Промышленный еженедельник (PDF-versia)
Century 21 Magazine (PDF-versia)	Информационные технологии в строительстве	Промышленный еженедельник (promweekly.ru)
COMPUTERWORLD/Русское издание	ИнформКурьер - Связь (PDF-versia)	Профиль
Connect! Мир связи	Ипотека и Кредит (PDF-versia) (ipocred.ru)	Профиль (PDF-versia)
Control Engineering Россия (PDF-versia)	Искусство кино	Птицепром (PDF-versia)
CRN (PDF-versia)	Книжное обозрение (PDF-versia)	Пуль управления. Журнал для руководителей Российских железных дорог (PDF-versia)
CRN (Спецвыпуски) (PDF-versia)	Коммерсантъ	Путеводитель российского бизнеса (PDF-versia)
PROспорт (PDF-versia)	Коммерсантъ - Сведения о банкротствах	Пять звезд. Гостиничный бизнес (5stars-mag.ru)
Startsmile (PDF-versia)	Коммерсантъ (PDF-versia)	Радиолобитель
The Moscow Times	Коммерсантъ (Приложение)	РБК+ (PDF-versia)
The Moscow Times (PDF-versia)	Коммерсантъ (Приложение) (PDF-versia)	Ресторанные ведомости (PDF-versia)
The Moscow Times. Quarterly (PDF-versia)	Коммерсантъ ВЛАСТЬ	Родина (Москва)
The New Times (Новое Время)	Коммерсантъ ВЛАСТЬ (PDF-versia)	Российская газета
Travel Trade Gazette Russia (PDF-versia)	Коммерсантъ ДЕНЬГИ	Российская газета - Московский выпуск
VADEMECCUM (Иди со мной) (PDF-versia)	Коммерсантъ ДЕНЬГИ (PDF-versia)	Российская газета - неделя
Windows & .NET Magazine /Русское издание	Коммунальный комплекс России (PDF-versia)	Российская газета - неделя (PDF-versia)
Авиапанорама	Компания	Российская газета - неделя (Центральная Россия)
Авиапанорама (PDF-versia)	Компания (PDF-versia)	Российская газета (PDF-versia)
Авиасоюз (PDF-versia)	КомпьюАрт	Российская газета. Союз Беларусь - Россия
Авиатранспортное обозрение (PDF-versia)	Комсомольская правда	Российская газета. Тематические приложения
Автопарк (PDF-versia)	Комсомольская правда - Еженедельник (PDF-versia)	Российская газета. Тематические приложения (PDF-versia)
Автоперевозчик	Комсомольская правда - Москва (PDF-versia)	Российская Федерация сегодня
Автопилот	Кондитерская Сфера (PDF-versia)	Российские вести
Автотрак (Москва)	Красная звезда	Российские нанотехнологии (PDF-versia)
Аграрное обозрение (PDF-versia)	Красота & здоровье	Российское военное обозрение (PDF-versia)
АгроИнвестор (Москва)	Крестьянка (PDF-versia)	Русский век (PDF-versia)
АиФ - Москва	Кто есть Кто в медицине (PDF-versia)	Русский Медицинский Журнал
АиФ - Москва (PDF-versia)	ЛДПР (Москва)	Русский мир.ru (PDF-versia)
АиФ - На даче (PDF-versia)	Лечащий врач	Русский репортер
АиФ - Приложения (Москва)	ЛИН-технологии: бережливое производство	Русский репортер (PDF-versia)
Аргументы неделі	Литературная газета	Рыбная Сфера (PDF-versia)
Аргументы неделі (PDF-versia)	Литературная газета (PDF-versia)	Рынок ценных бумаг
Арион	Медицинский Вестник	Салон
Армейский сборник (PDF-versia)	Металлургический бюллетень (PDF-versia)	САПР и графика
Атмосфера	Методы менеджмента качества	Север столицы (PDF-versia)
Атомный эксперт (PDF-versia)	Мир выставок	Слово
Аудиторские ведомости	Мир науки (PDF-versia)	Собеседник
Аудиторские ведомости (PDF-versia)	Мир ПК (osp.ru)	Советская Россия
Аукционный вестник (PDF-versia)	МК	Советская Россия (PDF-versia)
Аэропорт Шереметьево (PDF-versia)	МК (PDF-versia)	Советский Спорт
Аэрофлот (PDF-versia)	Мое Дело. Магазин	Советский спорт (PDF-versia)
Аэрофлот Premium (PDF-versia)	Молл	Советский спорт. Футбол (PDF-versia)
Аэрофлот Style (PDF-versia)	Молочная Сфера (PDF-versia)	Современный дом
Банковское обозрение	Мосгаз (PDF-versia)	Солидарность
Банковское обозрение (PDF-versia)	Московский журнал	Спецназ России
Безопасность деловой информации (PDF-versia)	Мотор	Спорт для всех
Бизнес-журнал (PDF-versia)	Мясная Сфера (PDF-versia)	Спорт-Экспресс (sport-express.ru)
Бизнес-журнал (Москва) (PDF-versia)	На стол руководителю	Стратегия России
БОСС (bossmag.ru)	Национальный банковский журнал (PDF-versia)	Стратегия России (PDF-versia)
Бухгалтерия и банки	Наш современник	Строительная газета
Бухгалтерия и банки (PDF-versia)	Наша версия (Москва)	Строительство (PDF-versia)
Век качества (PDF-versia)	Наша версия (Москва) (PDF-versia)	СТТ (Строительная Техника и Технологии) (PDF-versia)
Вестник Атомпрома (PDF-versia)	Наше Подмосковье. Север Юг Запад Восток	Тверская 13
Вестник Банка России (PDF-versia)	Наше Подмосковье. Север Юг Запад Восток (PDF-versia)	Тверская 13 (PDF-versia)
Вестник Европы	Недвижимость & цены (Москва)	Твой день (Москва)
Вестник общественного мнения (PDF-versia)	Независимая газета	Техника железных дорог (PDF-versia)
Вестник РСС (PDF-versia)	Независимая газета (PDF-versia)	Технологии строительства
Ветеран (PDF-versia)	Независимая газета. НГ - Антракт (архив)	Торгово-промышленные ведомости
ВКО (Воздушно-космическая оборона)	Независимая газета-Exlibris (PDF-versia) (архив)	Точка Опоры (PDF-versia)
Военно-промышленный курьер	Независимая газета-Религия (PDF-versia) (архив)	Транспорт и связь (PDF-versia)
Военно-промышленный курьер (PDF-versia)	Независимое военное обозрение (PDF-versia)	Транспорт Российской Федерации
Воздушный транспорт гражданской авиации (Москва)	Неприкосновенный запас	Трибуна
Вопросы литературы	Новая газета	Трибуна (PDF-versia) (2005 - 2015)
Все о мире строительства (PDF-versia)	Новая газета (PDF-versia)	Труд
Газовый бизнес (gb2012.ru)	Новая Юность	Труд. Федеральный выпуск (PDF-versia)
Газпром (PDF-versia)	Новое литературное обозрение	Труд-7
Государственный советник (PDF-versia)	Новости Электротехники	Трудный пациент (PDF-versia)
Граница России	Новые Известия	Туристический бизнес
Гудок	Новые Известия (PDF-versia)	Умные измерения (PDF-versia)
Гудок (PDF-versia)	Новый вторник	Учительская газета
Дайджест недвижимости российской и зарубежной (PDF-versia)	Новый мир	Учительская газета (PDF-versia)
Директор информационной службы	Обозреватель	Фармацевтический вестник
Директор по безопасности	Обозреватель (PDF-versia)	Фармацевтический вестник (PDF-versia)
Дружба народов	Огонёк	Физкультура и спорт
Евразия Вести	Огонёк (PDF-versia)	Финансовая газета. Международный еженедельник
Ежедневная деловая газета РБК	Однако	Финансовая газета. Международный еженедельник. (PDF-versia)
Ежедневная деловая газета РБК (PDF-versia)	Однако (PDF-versia)	Церковный вестник
Журнал для пассажиров S7 (PDF-versia)	Оконное производство	Экономика и жизнь
Журнал Московской Патриархии (PDF-versia)	Октябрь	Экономика и ТЭК сегодня (PDF-versia)
Журнал РБК	Парламентская газета	Экономическая газета
Журнал РБК (PDF-versia)	Парламентская газета (PDF-versia)	Экономическая и философская газета (eifgaz.ru)
За рубежом (gazetasng.ru)	Патриот	Эксперт
За рулем (zr.ru)	Петровка, 38	Экспресс-газета
Зарубежное военное обозрение	Подмосковье сегодня (PDF-versia) (mosregtoday.ru)	Энергетика (PDF-versia)
Зарубежное военное обозрение (PDF-versia)	Политпросвещение (Москва)	Энергетика (Москва)
Знамя	Правда КПРФ (PDF-versia)	Энергомфо (PDF-versia)
Известия	Проектные и изыскательские работы в строительстве	Энергополис (PDF-versia)
Известия (PDF-versia)	Промышленные ведомости	Station.Ru
Известия (Приложения) (PDF-versia)		

Taulukko 18. Esiintyvyyssanalyysin lähteet, luokka Regional news agencies.

Regional news agencies		
Cbonds. Bulletin M&A (англ.)	ИА REGNUM - Республика Карелия	Красное знамя (inruza.ru)
Cbonds. M&A-deal data	ИА REGNUM - Республика Крым	Ленинская Шатура (inshatura.ru)
Cbonds. News M&A and IPO (англ. яз.)	ИА REGNUM - Республика Марий Эл	Лобненское информагентство (inlobnya.ru)
Cbonds. База сделок M&A	ИА REGNUM - Республика Мордовия	Лотошинское информагентство (inlotoshino.ru)
Cbonds. Бюллетени M&A.	ИА REGNUM - Республика Саха (Якутия)	Луховицкое информагентство (inluhovitsy.ru)
KNews.su (Красноярск)	ИА REGNUM - Республика Северная Осетия - Алания	Лыткаринское информагентство (inlytkarino.ru)
Siapress.ru (Сургут)	ИА REGNUM - Республика Татарстан	Люберецкое информагентство (inlubertsy.ru)
URA.Ru	ИА REGNUM - Республика Хакасия	Маяк (inpushkino.ru)
Агентство бизнес-новостей (Санкт-Петербург)	ИА REGNUM - Ростовская область	Можайское информагентство (inmozhaik.ru)
Агентство информации ФАКС (AiFAX) (aifax.ru)	ИА REGNUM - Рязанская область	Мурманское информационное агентство Nord-News.ru
Агентство информационных сообщений (Абакан)	ИА REGNUM - Самарская область	НИА - Бурятия (г. Улан-Удэ)
Агентство экономических новостей РЕНА	ИА REGNUM - Санкт-Петербург	НИА - Кузбасс (Кемерово)
АПИ (apirural.ru)	ИА REGNUM - Саратовская область	НИА - Новая лента по Красноярскому краю
Балашинское информагентство (inbalashikha.ru)	ИА REGNUM - Сахалинская область	НИА - Хакасия (Абакан)
Балашинское информагентство (inzheldor.ru)	ИА REGNUM - Свердловская область	НИА Нижний Новгород
Волоколамское информагентство (involokolamsk.ru)	ИА REGNUM - Севастополь	НИА Самара (Независимое Информационное Агентство Самара) (niasam.ru)
Воскресенское информагентство (in-voskresensk.ru)	ИА REGNUM - Смоленская область	НИА-ВЛАДИВОСТОК (25rus.org)
Двина Информ	ИА REGNUM - Ставропольский край	НИА-СЕВАСТОПОЛЬ (nia-sevastopol.ru)
Дмитровский вестник (in-dmitrov.ru)	ИА REGNUM - Тамбовская область	Нижегородское Телеграфное Агентство (НТА) (nta-nn.ru)
Долгопрудненское информагентство (indolgoprud.ru)	ИА REGNUM - Тверская область	Новости недели (inestlal.ru)
Дубненское информагентство (indubnacity.ru)	ИА REGNUM - Томская область	Новости Новокузнецка
Егорьевское информагентство (inegorievsk.ru)	ИА REGNUM - Тува	Ногинское информагентство (innoginsk.ru)
Жуковское информагентство (inzhukovskiy.ru)	ИА REGNUM - Тульская область	Одинцовское информагентство (inodintsovo.ru)
Забайкальское Информационное Агентство (г. Чита)	ИА REGNUM - Тюменская область	Одинцовское информагентство (inzvenigorod.ru)
Зарайское информагентство (inzaraisk.ru)	ИА REGNUM - Удмуртская Республика	Озёрское информагентство (inozezy.ru)
IA PenzaNews (г. Пенза)	ИА REGNUM - Ульяновская область	Орехово-Зуевская правда (inorehovo.ru)
IA PortNews (Санкт-Петербург)	ИА REGNUM - Хабаровский край	Открытое информационное агентство (openinform.ru) (Нижний Новгород)
IA REGNUM - KNews	ИА REGNUM - Ханты-Мансийский автономный округ	Павлово-Посадские известия (inpravosad.ru)
IA REGNUM - MurmanNews	ИА REGNUM - Челябинская область	Подольский рабочий (inpodolsk.ru)
IA REGNUM - Амурская область	ИА REGNUM - Чеченская Республика	Полит74 (polit74.ru)
IA REGNUM - Архангельская область	ИА REGNUM - Чувашская Республика	Противно Сегодня (inprotvino.ru)
IA REGNUM - Архангельские новости	ИА REGNUM - Чукотский автономный округ	Пушчинская среда (inpushchino.ru)
IA REGNUM - Астраханская область	ИА REGNUM - Ярославская область	Реутовское информагентство (in-reutov.ru)
IA REGNUM - Балтика	ИА RUSNORD (Архангельск)	РИА PrimaMedia (г. Владивосток)
IA REGNUM - Башкирия	ИА Vladtime (ВладТайм) (Владивосток)	РИА БанкИнформСервис
IA REGNUM - Белгородская область	ИА Агентство Пензенских новостей	РИА Владимирская служба новостей
IA REGNUM - Брянская область	ИА Агентство Бизнес Информации (ABIREG.RU)	РИА Воронеж. Воронежское информационное агентство (riavrnr.ru)
IA REGNUM - Владимирская область	ИА Амител (amitel.ru)	РИА Время-Н (Н.Новгород)
IA REGNUM - Вологодская область	ИА Банкфакс (Барнаул)	РИА Дагестан
IA REGNUM - Воронежская область	ИА БелРу - Белгород он-лайн	РИА Дейта (Владивосток)
IA REGNUM - Еврейская автономная область	ИА Верхнекамье (г. Березники)	РИА Кабардино-Балкария (kabrria.ru)
IA REGNUM - Забайкальский край	ИА ВолгаИнформ	РИА КазаньПресс (kazanpress.ru)
IA REGNUM - Иркутская область	ИА Главные новости Ульяновска (г. Ульяновск)	РИА Карачаево-Черкесия (riakchr.ru)
IA REGNUM - Кабардино-Балкарская Республика	ИА Деловой Омск (infomsk.ru)	РИА Крым (crimea.ria.ru)
IA REGNUM - Калининградская область	ИА День (Удмуртия)	РИА Оренбуржье (ria56.ru)
IA REGNUM - Камчатский край	ИА До-инфо (г. Омск)	Родник (inragmenskoe.ru)
IA REGNUM - Кемеровская область	ИА Е-Крым	Родники (inmytishchi.ru)
IA REGNUM - Кировская область	ИА Карелинформ (Петрозаводск)	Рошальский вестник (inroshal.ru)
IA REGNUM - Костромская область	ИА Леноблинформ (Санкт-Петербург)	Сенеж (insolnechnogorsk.ru)
IA REGNUM - Краснодарский край	ИА Нарьян-Мар on-line (n-mar.ru)	Серебряно-Прудское информагентство (inserprud.ru)
IA REGNUM - Красноярский край	ИА Новости Кузбасса (г. Новокузнецк)	Серпуховские вести (inserpuhov.ru)
IA REGNUM - Курганская область	ИА Росбалт	Сибирские новости. Информагентство.
IA REGNUM - Курская область	ИА Росбалт - Петербург	Сибирское информационное агентство (Иркутск)
IA REGNUM - Липецкая область	ИА Сахалин-Курилы	Ступинская панорама (instupino.ru)
IA REGNUM - Мари News	ИА Север-Пресс (uamal.org)	Талдомское информагентство (intaldom.ru)
IA REGNUM - Московская область	ИА Таймырский телеграф (Норильск)	ТАСС - Санкт-Петербург
IA REGNUM - Мурманская область	ИА Тамбов-информ	Телеинформ/Иркутск: Ежедневная информационная лента
IA REGNUM - Ненецкий автономный округ	ИА Татар-информ (г. Казань)	ТИА Острова (tia-ostrova.ru)
IA REGNUM - Новгородская область	ИА Чеховского района МО (inchehov.ru)	УралБизнесКонсалтинг (Екатеринбург)
IA REGNUM - Новосибирская область	ИА Якутское-Саха (ysia.ru)	Химкинское информагентство (inhimikcity.ru)
IA REGNUM - Омская область	Ивантеевское информагентство (inivanteevka.ru)	Челябинская служба информации (г. Челябинск)
IA REGNUM - Пензенская область	ИМА-пресс-СПб	Черноголовское информагентство (inchernogolovka.ru)
IA REGNUM - Пермский край	ИНТЕРПРЕСС.РУ Информационное агентство (Санкт-Петербург) (interpress.ru)	Щёлковское информагентство (inlosinopetrovsk.ru)
IA REGNUM - Приморский край	Информационное Агентство STAV NEWS (stav-news.ru)	Щёлковское информагентство (in-schelkovo.ru)
IA REGNUM - Приморье	Информационный портал Evenkya.ru (г. Красноярск)	ЮграPRO: Объективные новости, аналитика
IA REGNUM - Псковская область	Истринские вести (in-istra.ru)	Ханты-Мансийского автономного округа (ugrapro.ru)
IA REGNUM - Республика Адыгея	Каширское информагентство (inkashira.ru)	ИА Инфо-Ислам (info-islam.ru)
IA REGNUM - Республика Алтай	Клинское информагентство (inklincity.ru)	ИА Сергиева Посада (iaposad.info)
IA REGNUM - Республика Бурятия	Коломенское информагентство (in-kolomna.ru)	КарелНовости (karelnovosti.ru)
IA REGNUM - Республика Дагестан	Коминформ: Новости	ТомскПресс (tomskpress.ru)
IA REGNUM - Республика Ингушетия	Котельники Сегодня (inkotelniki.ru)	Уралинформбюро (Екатеринбург)
IA REGNUM - Республика Калмыкия	Красноармейское информагентство (inkrasnoarmeisk.ru)	Фрязинское информагентство (infryazino.ru)

LIITE 2: LUOTETTAVUUSANALYYSI

Luotettavuusanalyysin perusteet

Tutkimuksen luotettavuusanalyysi koostuu reliabiliteetin ja validiteetin arvioinnista. Reliabiliteetin ja validiteetin arviointi on tavanomaista kvantitatiivisessa tutkimuksessa, mutta niiden soveltaminen kvalitatiiviseen tutkimukseen jakaa mielipiteitä. Erityisesti reliabiliteetin arvioimista kvantitatiivisessa tutkimuksessa on vastustettu ja sen arvioimista on pidetty jopa osoitukseksi tutkimuksen huonoudesta.⁶²³

Tässä tutkimuksen luotettavuusanalyysin lähtökohdaksi valittiin näkökulma, jonka mukaan reliabiliteetin ja validiteetin arvioiminen on hyödyllistä myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa, sillä myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa on olennaista arvioida esimerkiksi, kohdistuiko tutkimus siihen ilmiöön, johon sen oli tarkoitus kohdistua ja mitkä ovat tutkimuksen heikkoudet. Luotettavuusanalyysi tukee lisäksi jatkotutkimustarpeiden osoittamisessa. Luotettavuusanalyysin tarkoituksena ei ollut kartoittaa kaikkea tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyvää tieteellistä keskustelua, vaan luoda käytännöllinen tapa arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuusanalyysin esittämiseen liitteenä päädyttiin analyysin pituuden vuoksi. Luotettavuusanalyysin keskeisimmät havainnot esitettiin kuitenkin osana tutkimuksen pohdintalukua. Luotettavuusanalyysissa keskityttiin erittelemään luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä, sillä varsinaisen luotettavuuden arvioinnista vastaavat tutkimuksen lukijat.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta.⁶²⁴ Kvantitatiivisessa tutkimuksessa sen sijaan reliabiliteetilla tarkoitetaan yleensä menetelmän kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia.⁶²⁵ Reliabiliteetti liittyy siten tulosten toistettavuuteen. Tämän tutkimuksen luotettavuusanalyysissa kvalitatiivisten osuuk-sien reliabiliteettia arvioidaan tutkimusprosessin eli aineiston keräämisen, käsittelyn ja analyysin kautta, kun taas kvantitatiivisen osuuden eli esiintyvyyksien analyysin reliabiliteettia arvioidaan esimerkiksi toistettavuuden ja analyysimenetelmän tarkkuuden näkökulmasta.

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä ja tutkimusmenetelmän kykyä selvittää, mitä oli tarkoitus selvittää.⁶²⁶ Validiteettia voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Luotettavuusanalyysin valitut validiteetin lajit on esitetty seuraavassa taulukossa. Validiteetin lajeja

---

⁶²³ Golasfani 2003. Koostartikkeli reliabiliteetista ja validiteetista sisältää useita poikkeavia näkökulmia ja suhtautumistapoja niiden soveltamiseen kvalitatiivisessa tutkimuksessa.

⁶²⁴ Anttila 2005, 517.

⁶²⁵ Anttila 2005, 515.

⁶²⁶ Anttila 2005, 512.

käytettiin luotettavuusanalyysin systematisoimiseksi. Niitä käytettiin kuitenkin vain soveltuvien osien eli kaikkia lajeja ei välttämättä arvioitu.

Taulukko 19. Tutkimuksen validiteetin lajeja.⁶²⁷

Validiteetin laji	Kuvaus
Kuvailuvaliditeetti	Onko kuvaileva informaatio raportoitu tarkasti?
Tulkintavaliditeetti	Onko tutkimuksen kohteiden ajatuksia ja tunteita tulkittu oikein?
Teoriavaliditeetti	Vastaako muodostettu teoria aineistoa ja onko se uskottava?
Sisäinen validiteetti	Onko tutkimusstrategia valittu tutkimuskohteen olemuksen mukaisesti? Aiheutuvatko tulokset niistä tekijöistä, joista niiden oletetaan aiheutuvan?
Ulkoinen validiteetti	Missä populaatiossa, missä tilanteissa saatu tulos voidaan yleistää? Voivatko tulokset johtua muista kausaaliteeteistä?
Sisältövaliditeetti	Miten aineiston analysointimenetelmä vastaa tutkimusaineistoa?
Käsitevaliditeetti	Onko teoreettinen lähestymistapa valittu oikein? Onko käytetty oikeita käsitteitä?

Käsiteanalyysi

Käsiteanalyysin tutkimuskysymys oli ”mitä on informaationsodankäynti?” ja tarkoituksena oli vastata siihen käsitteellisestä näkökulmasta. Tästä syystä tutkimusstrategiaksi valittiin käsiteanalyysi. Menetelmäksi valittu toimintasuhteinen käsiteanalyysi oli sopiva menetelmä, sillä useiden käsitteiden osalta määritteleväksi tekijäksi ja käsitteitä erottavaksi tekijäksi tunnistettiin nimenomaan jokin toimintasuhteisen käsiteanalyysimallin näkökulmista. Esimerkiksi kybersodankäynnin määritteleväksi tekijäksi tunnistettiin väline ja propagandan määritteleväksi tekijäksi tavoite.

Teoreettisen käsitetutkimuksen validiteetin on todettu määräytyvän viime kädessä tutkijayhteisön pitkäaikaisen keskustelun tuloksena muodostuneen mielipiteen perusteella.⁶²⁸ Tämän tutkimuksen eräs peruste olikin juuri havainto tarpeesta käsitteelliselle keskustelulle informaationsodankäynnin tutkimuksessa. Käsiteanalyysin tulos on puheenvuoro keskustelussa informaationsodankäynnin käsitteestä. Esimerkiksi tutkijat, jotka ovat sitoutuneet käyttämään informaationsodankäynnin käsitettä siten, että se sisältää myös kybersodankäynnin, eivät pidä käsiteanalyysin tulosta validina. Samoin käsitys niin sanotun normaalin poliittisen vaikuttamisen ja informaationsodankäynnin välisen rajan sijainnista saattaa jakaa tutkijayhteisön mielipiteet.

⁶²⁷ Taulukko perustuu lähteisiin Anttila 2005, 513-515 ja Burke 1997. Lisäksi Anttila luettelee seuraavat validiteetin lajit: looginen validiteetti, ennustevaliditeetti, korrelatiivinen validiteetti, konvergenssivaliditeetti, erotteluvaliditeetti, rakennevaliditeetti, kontekstivaliditeetti. Ne on kuitenkin jätetty tarkastelun ulkopuolelle, sillä niitä ei käytetä yleensä kvalitatiivissa tutkimuksessa validiteetin arviointiin, vaan tilastollisessa tutkimuksessa. Konvergenssivaliditeettia eli tulosten yhdenmukaisuutta aikaisemman tutkimuksen kanssa arvioidaan kuitenkin osana tutkimuksen johtopäätöksiä. Looginen validiteetti eli tutkimuksen koettu validiteetti on myös jätetty arvioimatta sen erittäin subjektiivisen luonteen vuoksi. Jokainen lukija voi tehdä omat johtopäätöksensä tutkimuksen loogisesta validiteetista.

⁶²⁸ Anttila 2005, 513.

Käsiteanalyysissa olisi toki voitu päätyä erilaiseenkin käsitteiden kategorisointiin, sillä kategorioiden muodostaminen oli jossain määrin subjektiivinen valinta. Informaationsodankäynnin käsitteen sijaan olisi voitu valita myös jokin muu käsite, kuten informaatiovaikuttaminen, informaatio-operaatiot tai informaatiokampanjat.

Käsiteanalyysissa ulkoista validiteettia arvioitiin muun muassa suhteessa informaationsodankäynnin käsitteen kaikkien mahdollisten ja tunnistettujen merkitysten joukkoon sekä suhteessa siihen, miten käsite on muuttunut. Käsiteanalyysin merkitysjoukon kattavuus pyrittiin varmistamaan sisällyttämällä tietopohjan muodostamisvaiheessa analyysiin harvinaisiakin informaationsodankäynnin merkityksiä. Tietopohjan muodostamisvaiheessa ei jätetty pois sellaisia merkityksiä, jotka tutkijan eivät tutkija ennakkokäsityksen mukaan olleet informaationsodankäyntiä. Aika vaikuttaa käsiteanalyysin ulkoiseen validiteettiin, sillä käsitteiden sisältö muuttuu jatkuvasti vastaamaan muuttuvaa todellisuutta. Tästä syystä käsiteanalyysi ei välttämättä ole pätevä, jos tiedeyhteisön keskusteluissa informaationsodankäynti saa uusia merkityksiä. Ulkoista validiteettia ajan suhteen pyrittiin parantamaan eristämällä esimerkiksi uusien teknologioiden vaikutus yleisistä ilmiöistä. Erityisen selvästi tämä ilmeni propagandaosuudessa, jossa uuden teknologian merkitys rajoittui propagandan viitekehyksessä vain pieneen osaan.

Doktriinitutkimus

Doktriinitutkimuksen kuvailuvaliditeettia paransi doktriinitekstien suhteellisen runsas kuvailu, mikä tosin osittain tarpeettomasti paisutti tutkimuksen sivumäärää. Kuvailuvaliditeettia mahdollisesti alentavat kuvailematta jätetyt osuudet doktriineista. Lisäksi kuvailuvaliditeettia on saattanut heikentää venäjänkielisten lähteiden käyttäminen, vaikka käännökset on pyritty tekemään huolellisesti ja tarkistamaan englanninkielisistä käännöksistä.

Tulkintavaliditeetti on doktriinitutkimuksen aineiston luonteen mukaisesti haastava saavuttaa. Doktriinitekstit ovat hyvin abstrakteja ja julistuksenomaisia, minkä vuoksi tulkinnanvara jää suureksi ja tutkijan oma tausta ja mahdolliset ei-julkiset taustatiedot saattavat vaikuttaa tulkinnaan. Doktriinitutkimuksen tulkintavaliditeettia pyrittiin parantamaan pitämällä tulkinnat suhteellisen neutraaleina ja perusteltuina.

Tutkimuskysymykseen ”miten Yhdysvallat ja Venäjä käyvät informaationsotaa doktriininsa mukaan?” voidaan vastata doktriiniaineiston ja siihen sovelletun sisällönanalyysin perusteella ilman, että aineiston kattavuus olisi ongelma, sillä aineiston rajallisuus sisältyy tutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymyksen tarkoituksena on kuitenkin pohjimmiltaan vastata osaltaan kysymykseen ”miten Yhdysvallat ja Venäjä käyvät informaationsotaa?” ja siihen ei luonnollisesti-

kaan voida vastata luotettavasti pelkän doktriiniaineiston perusteella. Tähän kysymykseen vastaamisen vuoksi julkisen doktriiniaineiston rajallinen kattavuus aiheuttaa validiteettiongelman, sillä saatavilla olevassa aineistossa ei kuvata yksityiskohtaisesti, miten informaatiotosotaa käydään. Erityisesti Venäjän doktriiniaineisto havaittiin kattavuudeltaan rajalliseksi eikä sen paikkaaminen onnistunut täysin edes tieteellisillä artikkeleilla, kuten oli suunniteltu.

Vastaavasti ensin mainittuun tutkimuskysymykseen vastaamisessa ei olisi tarvinnut huomioida yhteismitallisuuden ongelmaa, sillä ero yhteismitallisuudessa sisältyisi tutkimustulokseen. Tässä tutkimuksessa päätettiin kuitenkin tavoitella yhteismitallisuutta, jotta voitaisiin tehdä pin-tapuolista syvällisempiä vertailuja maiden välillä. Vertailun tuloksena tunnistettiin eroja Yhdysvaltojen ja Venäjän doktriinissa ja niiden syiksi pääteltiin erot voimasuhteessa, sodan kuvassa ja sisäpoliittisessa tilanteessa maiden välillä. Erot voisivat toki johtua muistakin tekijöistä kuten historiasta ja kulttuurista.

Doktriinitutkimuksen ulkoista validiteettia tarkasteltiin esimerkiksi sen perusteella, miten sen tulokset kestävät aikaa tai miten ne ovat yleistettävissä muita kuin tutkittuja maita koskeviksi. Ulkoista validiteettia rajoitti erityisesti tutkimuksessa havaittu Yhdysvaltojen doktriinin voimakas muutosnopeus. Jos muutosnopeus pysyy yhtä suurena kuin tähän saakka, doktriinitutkimuksen tulokset saattavat vanhentua nopeasti.

Tuloksia ei voi myöskään yleistää koskemaan muita maita eli niiden perusteella ei voi esimerkiksi tehdä kaikkia suurvaltoja koskevia päätelmiä informaatiotosodankäynnistä. Niiden perusteella ei voi myöskään suoraan laatia suosituksia esimerkiksi Suomen doktriinin pohjaksi, sillä useat perustekijät, kuten ulko- ja turvallisuuspoliittiset tavoitteet ja resurssit, poikkeavat merkittävästi toisistaan valtioiden välillä.

Doktriinitutkimuksen käsitevaliditeetin parantaminen perustui tutkimusstrategiaan, jossa käsiteanalyysi tehtiin ennen tutkimuksen muita osia. Toiminnallisen käsiteanalyysin perusteella määritetyt käsitteet, jotka oli myös riisuttu kaksoisstandardeista, sopivat tieteellisen tutkimuksen pohjaksi paremmin kuin esimerkiksi doktriineissa itsessään määritellyt käsitteet.

Tapaustutkimus

Empiirisen osan tutkimuskysymys oli ” Miten Venäjä on käynyt informaatiotosotaa Krimin ja Syyrian operaatioissa?”. Tutkimusstrategia oli tapaustutkimus, jossa käytettiin päämenetelmänä diskurssia-analyysia ja trianguloivana menetelmänä kvantitatiivista esiintyvyyssanalyysia.

Diskurssianalyysin toistettavuus jakautuu kahteen osaan: aineiston kokoamisen toistettavuuteen sekä kerätyn aineiston analysointiin. Diskurssianalyysi on luonteeltaan subjektiivista tulkintaa, joten analyysin ja tulosten toistettavuus ei ole erityisen korkea. Diskurssianalyysin käsitevaliditeettia pyrittiin parantamaan tutkimusstrategialla, jossa diskurssianalyysia edelsivät käsiteanalyysi ja doktriinitutkimus.

Tapaustutkimuksen sisäiseen validiteettiin vaikutti aineiston rajoittaminen diskurssianalyysissa sanomalehtiaineistoon ja vain yhteen lehteen. Muiden lehtien sisällyttäminen olisi todennäköisesti lisännyt havaittujen diskurssien määrää ainakin jonkin verran. Myös muiden aineistoluokkien sisällyttäminen olisi todennäköisesti vaikuttanut tuloksiin. Esimerkiksi TV:n käyttäminen lähteenä olisi mahdollisesti yksinkertaistanut diskursseja, sillä esimerkiksi TV-uutiset ovat yleensä lyhempiä kuin sanomalehtiutiset ja artikkelit. Sosiaalisen median käyttäminen aineistona olisi puolestaan mahdollisesti lisännyt diskurssien kirjoa ja tuonut analyysiin enemmän epävirallisia diskursseja, kuten opposition diskursseja. Tässä tutkimuksessa tosin opposition diskurssit eivät olleet tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta olennaisia.

Tapaustutkimuksen tulosten eli esimerkiksi Venäjän informaationsodankäynnin muodostettujen mallien ulkoisen validiteetin kannalta keskeisintä on arvioida yleistettävyyttä muihin operaatioihin. Yleistettävyyttä rajoittaa erityisesti informaationsodankäynnissä tyypillinen pyrkimys yllätykseen, minkä vuoksi informaationsodankäynnin toimintatapoja tulisi muuttaa operaatiosta toiseen. Yleistettävyyttä rajoittavat operaatiokohtaiset erityispiirteet. Esimerkiksi voi vaihdella, mihin viralliseen tahoon avunpyytäjänä voidaan vedota tai miten hyötyä perustellaan. Yleistettävyyden parantaminen edellyttäisi mahdollisesti useamman operaation tarkastelemista pidemmällä aikavälillä sekä mallien testaamista muista operaatioista kerätyllä aineistolla. Tunnistettujen diskurssifunktioiden kuten hyödyn perustelemisen ja laillisuuden osoittamisen ja siten myös niiden perusteella muodostettujen mallien yleistettävyyttä parantaa yhdenmukaisuus doktriinitutkimuksen kanssa, jossa todettiin sotaa käyvien osapuolten pyrkivän saavuttamaan asema perusteltua ja oikeutettua sotaa käyvänä osapuolena.

Diskurssianalyysi menetelmänä sopi hyvin sanomalehtiaineiston analysointiin. Soveltuvuutta rajoitti kuitenkin käytettävissä olevan ajan ja diskurssianalyysin vaatiman työmäärän epäsuhta. Diskurssianalyysi ei siis sovi erityisen hyvin suuren aineistomäärän käsittelyyn. Tässä tutkimuksessa soveltumattomuus vaikutti siten, että aineiston määrää jouduttiin rajaamaan. Rajaimisen vaikutusta tuloksiin pyrittiin vähentämään diskurssianalyysissa pyrkimällä saturaatioon eli aineiston kerääminen lopetettiin vasta, kun vaikutti, että uusia diskursseja ei enää karto. Toinen keino vähentää rajallisen aineiston vaikutusta oli esiintyvyyksianalyysin käyttäminen trianguloivana menetelmänä.

Kuvailuvaliditeettia pyrittiin parantamaan sisällyttämällä suhteellisen paljon aineistossa esiintynyttä tekstiä lukijalle esitettyyn analyysiin. Lisäksi on käytetty tekstissä esiintyneitä käsitteitä ja erikoistermejä, jotka on myös pyritty selittämään lukijalle. Kuvailuvaliditeettia alentaa tekstin kääntäminen venäjänkiielestä, jolloin alkuperäistekstissä esitetty ajatus ei välttämättä välity oikein.

Tulkintavaliditeettia heikensivät myös tutkijan kielitaito ja kulttuurintuntemus, jotka eivät ole läheskään syntyperäisen ja äidinkielenään venäjää puhuvan henkilön tasolla. Tulkintavaliditeettiin vaikuttavat myös henkilökohtaiset ominaisuudet, koulutustausta ja kokemukset. Tulkinnan tuloksena syntyneet diskurssit todennäköisesti poikkeaisivat, jos joku muu toistaisi diskursianalyysin samaan aineistoon, sillä diskurssianalyysi on luonteeltaan subjektiivista ja se voidaan toteuttaa hyvin eri tavoilla. Diskurssit olisi voinut muodostaa perustellusti eri tavalla jopa tässä tutkimuksessa. Siitä huolimatta diskursiiviset funktiot eivät välttämättä kuitenkaan poikkeaisi toisistaan merkittävästi, sillä esimerkiksi operaation perusteluun kuuluvat diskurssit vaikuttivat melko ilmeisiltä ja toisaalta ne ovat suhteellisen yhdenmukaisia aikaisemman tutkimuksena kanssa.

Esiintyvyyden analyysin tulosten luotettavuuteen vaikuttivat erityisesti hakuehtojen ja diskurssien vastaavuus sekä mahdolliset ulkoisten muuttujien vaikutukset. Diskursseja ei ole mahdollista kuvata yksikäsitteisesti yksittäisiksi sanoiksi tai edes hakuehdoiksi. Tästä syystä hakuehdot vain approksimoivat diskurssien esiintyvyyttä. Yhteyden puutteellisuutta pyrittiin kompensoimaan valitsemalla useita hakuehtoja yhtä diskurssia kohti. Toisaalta hakuehdot poimivat myös sellaisia uutisia mukaan tuloksiin, jotka eivät liittyneet valittuihin diskursseihin. Tätä ongelmaa pyrittiin välttämättään tekemällä hakuehdoista mahdollisimman selektiivisiä, mutta tulokset osoittavat, että kaikilta osin se ei onnistunut. Epäselektiiviset hakuehdot jätettiin pois luvun 4 tuloskoosteista, mutta liitteessä 1 ne on esitetty kuvailuvaliditeetin parantamiseksi.

Esiintyvyyden analyysin havainnot esiintyvyyden lisääntymisestä tehtiin pelkästään visuaalisesti datasta laadittujen kuvaajien perusteella. Esiintyvyyden muutosten tilastollista merkittävyyttä ei testattu. Virhepäätelmien mahdollisuutta kuitenkin vähentää se, että tilastolliset testit todennäköisesti todistaisivat merkittävyyden puolesta myös tilanteissa, joissa muutosta ei olisi mahdollista havaita visuaalisesti.

Esiintyvyyden analyysin tuloksiin vaikuttivat mahdollisesti myös ulkoiset, tunnistamattomat muuttujat. Aineistossa tämä näkyi esimerkiksi siten, että terrorismidiskurssin esiintyvyys kohosi sellaisten terrori-iskujen vuoksi, jotka eivät liittyneet mitenkään Syyrian operaatioon. Ha-

vaittu muutos Yhdysvaltojen esiintyvyydessä syksyllä 2016 saattaisi sekin johtua jostakin ulkoisesta tekijästä, jonka vuoksi Yhdysvalloista uutisoitiin tavallista enemmän. Tässä tapauksessa kuitenkin myös ”intressit”-hakuehdon esiintyvyys kasvoi samassa suhteessa, minkä perusteella voidaan olettaa Yhdysvalloista uutisoinnin lisääntyneen nimenomaan suurvaltasuh-teista uutisoinnin vuoksi. Ulkoisten muuttujien vaikutuksen poistaminen saattaisi vaikuttaa dis-kurssikorrelaatioiden perusteella tehtyihin päätelmiin.

Lisäksi uutisten muodostamisen dynamiikka vaikuttaa esiintyvyyksien tuloksiin, sillä on esimerkiksi tyypillistä, että operaation käynnistämisen yhteydessä siitä uutisoidaan paljon. Uu-tisoinnin aikariippuvuus selittääkin todennäköisesti suurelta osin piikit esiintyvyyksien analyysissä operaation käynnistämisen tai sen julkistamisen yhteydessä. Kuitenkin diskurssien piikeistä ja diskurssien yhteisesiintymisestä piikkien aikana voidaan tehdä päätelmiä operaation kussakin vaiheessa merkityksellisistä diskursseista, sillä diskurssit esiintyvät tyypillisesti silloin, kun ne ovat käyttökelpoisia.

Esiintyvyyksien analyysin keskeinen heikkous on, että sillä ei voitu havaita vähäisen esiintyvyyden diskursseja. Yksittäiset artikkelit jostakin aiheesta eivät erotu esiintyvyyksien analyysissä kohinasta. Esimerkiksi ennen Krimin operaatiota alkaneet spekulatiot Krimin liittämällä eivät näkyneet esiintyvyyksien tuloksissa. Erona tutkimuksen kvalitatiivisiin osiin esiintyvyyksien analyysin toistettavuus on korkea. Liitteessä 1 raportoitujen hakuehtojen ja lähteiden perusteella esiin-tyvyyksien analyysin kuvaajat on mahdollista tuottaa uudestaan, jos Integrum-lähteiden sisältö muuttuu.

Keskeinen tapaustutkimuksen sisäistä validiteettia rajoittanut tekijä oli se, että uutisoinnin val-tiojohtoisuutta tai ohjauksen astetta ei ollut mahdollista todistaa tämän tutkimuksen aineistolla, menetelmillä ja resursseilla.

Tutkimuksen kokonaisuuden ja johtopäätösten luotettavuusanalyysi

Tutkimuksen osien luotettavuuden arvioimisen lisäksi tutkimuksen kokonaisluotettavuuden ar-voimiseksi arvioitiin tutkimusstrategian luotettavuutta. Käsitetutkimukseen ja sitä kautta teo-riaviitekehukseen sisällytetyt tieteenalat vaikuttivat doktriinitutkimuksen ja tapaustutkimuksen kohdentumiseen, tuloksiin ja niiden tulkintaan. Ilmiön tarkastelu toisten tieteenalojen kuten psykologian tai kansainvälisen oikeuden näkökulmasta olisi väistämättä tuottanut erilaisia tu-loksia ja johtopäätöksiä.

Kokonaisuutena arvioituna tutkimuksen ulkoista validiteettia rajoitti informaatioidankäynnin jatkuva muovautuminen. Tutkimus kuvasi ilmiötä vain sellaisena kuin se näyttäytyi tutkimuksen tekohetkellä. Yleistettävyyttä rajoitti tutkimuksen kohdentuminen suurvaltoihin. Doktriinitutkimus ja tapaustutkimus rajattiin eksplisiittisesti koskemaan Yhdysvaltoja ja Venäjää. Käsitetutkimuksessa rajausta ei tehty eksplisiittisesti, mutta informaatioidankäynnistä kirjoitetut tieteelliset julkaisut käsittelevät lähes yksinomaan suurvaltoja ja siten implisiittisesti myös käsitetutkimus rajautui koskemaan suurvaltoja.